

ວາຣສາຣ

ສາຣາຣອມ

SARANROM
2563-2564

R E P A T S T H A I L A N D S
E A P P F O R E I G N K W R O
S Q E E C O W U B I M S T E C
T Z Y C M N V I N O M A S K I
A C P P X R E L A T I O N S A
Y M A **C A L L F O R** E Q I U L
C T R **O V E R H A U L** T C M D
A P A **V I S I O N A R Y** H M I
T P T **I N N O V A T I V E** I S
I B E **D I P L O M A C Y** D I T
O W E B I N A R S W F H M F A
N S F N E W N O R M A L J G N
R E M O T E **S A R A N R O M** C
L W Q U A D I A L O G U E P E
D C H K R E O P E N I N G L I

ซ่อนไว้...ในปก

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ โดยทุก ๆ ปี Oxford English Dictionary (OED) จะเลือกสรร “คำแห่งปี” (Word of the Year) โดยพิจารณาจากคำที่มีการใช้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหรือคำใหม่ ๆ ในภาษาอังกฤษ แต่สำหรับปี 2563 โดยที่ไม่มีคำใดที่สามารถอธิบายปีดังกล่าวได้ทั้งหมดเพียงคำเดียว OED จึงได้เลือกสรร “หลากหลายคำแห่งปีที่ไม่เคยมีมาก่อน” (Words of an Unprecedented Year) โดยไม่น่าแปลกใจว่า คำว่า **Coronavirus** หรือ **COVID-19** เป็นหนึ่งในคำที่มีการใช้บ่อยครั้งที่สุดในปีดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีการใช้คำเกี่ยวกับโรคระบาดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อาทิ **lockdown** **face masks** **PPE** **frontliners** **delivery drivers** **superspreader** และ **reopening** ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการในช่วงต่าง ๆ ของการระบาดของโควิด-19 ที่ทุกคนต้องเผชิญเหมือนกันทั่วโลก

ในปี 2563 ล่วงมาถึงปี 2564 ชาวบัวแก้วก็ต้องเผชิญกับความท้าทายจากการทำงานในยุคโควิด-19 เช่นกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการใช้ศัพท์บางคำที่เพิ่มขึ้นในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ เช่น **repat** **remote** **new normal** และ **webinar** เป็นต้น จนเป็นที่มาของปกวารสารสรณมรณฉบับนี้ โดยคุณจารุณี เรื่องสุวรรณ นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน ผู้ออกแบบปกเล่าว่ามีแรงบันดาลใจจากเกม word search เกมยอดนิยมที่ต้องอาศัยทักษะทางภาษา คำศัพท์ และสายตาที่เฉียบคมเพื่อให้สามารถค้นหาคำที่มีทั้งหมดในเกม โดยในภาพปกล้วนเป็นคำสำคัญที่เกี่ยวกับการทูตในยุคโควิด-19 อย่างเข้าสู่ยุคหลังโควิด-19 ซึ่งเต็มไปด้วยความท้าทายและโอกาสในคราวเดียวกัน ผู้อ่านจึงสามารถร่วมสนุกกับเกม โดยการค้นหาคำอื่น ๆ ที่ซ่อนอยู่ในหน้าปกและภายในเล่มไปด้วยกัน

ฝ่ายบรรณกร

วารสาร

สารานุกรม

ปีที่ 71 พุทธศักราช 2563 - 2564

วารสารสรณมัย

ปีที่ 71 พุทธศักราช 2563 - 2564

COVID-19: A **C**all for an **O**verhaul towards **V**isionary and **I**nnovative **D**iplomacy

ผู้จัดพิมพ์

สโมสรสรณมัย กระทรวงการต่างประเทศ

บรรณากร

นางสาวจิรัชยา พิรานนท์

ผู้ช่วยบรรณากร

นางพรพรรณ จันทรกระจ่าง

นายพนม ทองประยูร

นายทวิโชติ ตติยเพิ่มพูน

นายอิทธิ ธีรรัฐ

นายพิพัฒน์ เจริญสุข

นายณวัฒน์ อนันตปัญญสุทธิ์

นายธีรวิธ ฤๅเดชภพ

นายเพชร อังคุสกุลนฤมล

นายจิตติชัย พิษเดชาธร

นางสาวชาคริยา ชีวัตร

นางสาวสุชานาฏ ชวนชม

นางสาวลลิตภัทร เกิดกรุง

นางสาวบุณฑริกา คุ่มคำ

จำนวนพิมพ์: 2,000 เล่ม

ISSN: 0857-1953

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

แบบปก: จารุกุมิ เรื่องสุวรรณ

รูปเล่ม/พิมพ์ที่: บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด

กระดาษ: green read เพื่อถนอมสายตา

สารบัญ

วัตถุประสงค์ของสโมสรสภานายกสมัชชา 6	6
สภานายกสมัชชา 7	7
สารเลขาธิการสมัชชา 8	8
บรรณการกลาง 9	9
รายนามคณะกรรมการสมัชชา 10	10

Change and Opportunities

11

เมื่อโควิดทำผิดแผน: การปรับตัวของกระทรวงการต่างประเทศในสถานการณ์โควิด-19 12	12
<i>บทสัมภาษณ์นางบุษยา มาทแล็ง อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ</i>	
ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการการระบาดของโรคโควิด-19 19	19
<i>อิลินธร สอนไว อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงอัมมาน</i>	
A More Balanced Narrative of the COVID-19 Pandemic in the Context 25	25
of Thai Public Diplomacy	
<i>Natapanu Nopakun, Deputy Director - General, and Yajai Bunnag, Counselor, Department of Information</i>	
การรับรองการเยือนไทยของบุคคลสำคัญจากต่างประเทศในยุคความปกติใหม่ (New Normal) 29	29
<i>ปานิตล ปัจฉิมสวัสดิ์ ชันทอง เนื่อนวล ศิริวัชร จรัสโชค และพลภัทร บุญจันทร์ กองรับรอง กรมพิธีการทูต</i>	
ชวนคิดเรื่องเศรษฐกิจภายใต้โควิด วิกฤตและโอกาส 39	39
<i>ดร. ชญาวดี ชัยอนันต์ ผู้อำนวยการอาวุโส ฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย</i>	
ประสบการณ์กักตัว 14 วัน ใน State Quarantine 47	47
<i>เมตไตรยา</i>	
ร้อยกรอง: ไทยสู้โควิด 51	51
<i>ชลทิพา วิญญูนาวรรณ นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กรมสารนิเทศ</i>	

Vision

52

มองโรค มองเรา 53	53
<i>บทสัมภาษณ์นายดอน ปรมดีถวิลัย รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ</i>	
วัคซีนโควิด-19: ความหวังของประชาคมโลกและบทบาทการทูตวัคซีน 59	59
<i>บทสัมภาษณ์นายแพทย์นคร เปรมศรี ผู้อำนวยการสถาบันวัคซีนแห่งชาติ</i>	

Multilateralism in a Post-COVID World	66
<i>Sahasak Phuangketkeow, former Permanent Secretary, Ministry of Foreign Affairs of Thailand</i>	
Thailand's Diplomatic Vision in a Post-COVID World	69
<i>Panpailin Jantarasombat, Attaché, Social Division, Department of International Organisations</i>	
บริบทโลกหลังโควิด-19: แนวโน้มหลักและข้อเสนอแนะ	73
<i>เสกสรร อานันทศิริเกียรติ นักวิจัย ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ</i>	
A 'New Normal' in GCC - Asia Health Cooperation?	78
<i>Itt Thirarath, Second Secretary, Middle East Division, Department of South Asian, Middle East and African Affairs</i>	
ร้อยกรอง: ทิศทางไทยในวิกฤต	84
<i>ชลทิพา วิญญูนาวรรณ นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กรมสารนิเทศ</i>	
Diplomacy	85
การต่างประเทศของไทยหลังโควิด-19 และในยุคความปกติใหม่	86
<i>บทสัมภาษณ์นายธานี ทองภักดี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ</i>	
เมื่ออาเซียนผนึกกำลังสู้สงครามโควิด-19	91
<i>อุศณา พิรานนท์ อธิบดีกรมอาเซียน</i>	
TICA กับบทบาทของความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับประเทศเพื่อนบ้าน -	94
การทูตสาธารณสุขไทย	
<i>ชนิดนภาพ ญาณกิตติกุล นักการทูตปฏิบัติการ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ</i>	
ภารกิจช่วยคนไทยกลับบ้านในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19	98
<i>ภูพา สุทธิ นักการทูตปฏิบัติการ กรมการกงสุล</i>	
จากปักกิ่งสู่อุฮั่น: ภารกิจช่วยเหลือคนไทยกลับบ้าน	102
<i>บทสัมภาษณ์นายเมธัส ชัยพุมิ นักการทูตชำนาญการ นายอัคคณิต ความเกตุ นักการทูตชำนาญการ นายนิรัตน์ กาญจนรจิต นายช่างไฟฟ้าชำนาญงาน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง</i>	
เรื่องเล่าจากเที่ยวบินส่งคนไทยกลับบ้านโดยสถานทูตไทยในเกาหลีใต้ในยุคโควิด	108
<i>พิมพ์พิริย์ มณีรัตน์ อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล</i>	
โรคระบาด นวัตกรรม เมืองยั่งยืน: การเดินทางของยุโรปสู่เชียงใหม่	114
<i>จาริ โมโซะ</i>	
งานการทูตไทยในดินแดนพุทธภูมิ ยุคโควิด-19	121
<i>ณัฐร์ สวัสดิ์สาลี กงสุล สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา</i>	

ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน: ภูมิภาคที่อาจเคยถูกลืม	132
<i>ทิพาพร อรรถศิวานนท์ นักการทูตปฏิบัติการ กองลาตินอเมริกา กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้</i>	
ร้อยกรอง: บัวแก้วนำไทย	137
<i>ชลทิพา วิญญูนาวรรณ นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กรมสารนิเทศ</i>	
ปกิณกะ	
138	
ร้อยกรอง: พระพุทธราชไมตรีศรีสัมพันธ	139
<i>ชลทิพา วิญญูนาวรรณ นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กรมสารนิเทศ</i>	
การจัดสร้างพระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศ	140
<i>จิรัชยา พีรานนท์ รองอธิบดีกรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา</i>	
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการต่างประเทศ	158
<i>ณรงค์ บุญเสถียรวงศ์ รองอธิบดีกรมการกงสุล</i>	
State Visit ครั้งแรกในรัชกาลที่ 9 ที่สถานทูตไทย ณ กรุงโซ่งอน	164
<i>นิลกังขา</i>	
การเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลาของเอกอัครราชทูต	182
<i>ไพศาล หุรพาณิชยกิจ เอกอัครราชทูต ณ กรุงเม็กซิโก</i>	
การเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในบรูไนดารุสซาลาม	186
<i>รุจ ธรรมมงคล เอกอัครราชทูต ณ คูเวต</i>	
โครงการนำคณะทูตฯ ทักษะศึกษา ปี 2563 จบลงอย่างงดงาม ชู “เชิงราย”	192
เป็นตัวอย่างความยั่งยืน	
<i>จิตวัฒน์ วิจิตรถาวร นักการทูตปฏิบัติการ กองแบบพิธี กรมพิธีการทูต</i>	
เกษมสโมสร: ยิ่งกว่าตำนาน	200
<i>จุลพงษ์ โนนศรีชัย อดีตผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงการต่างประเทศ</i>	
The Great Game การแข่งขันกันของมหาอำนาจในเอเชียกลางจากอดีตสู่ปัจจุบัน	203
<i>ภราดร รังสิมาภรณ์ อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนูร์-ซุลตัน</i>	
บ้านเก่าหลังใหม่ ของเมืองไทย ในดินแดนอินเดีย	210
<i>อภิรัตน์ สุขคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง เอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา</i>	
Dead Sea...ทะเลตายที่มีชีวิตชีวา	218
<i>อินทนิล</i>	
VOX POP: “โควิดกับชีวิตที่เปลี่ยนไป”	224
VOX POP: นักการทูตแรกเข้าปี 2562	226
Gallery: ภาพเหล่านี้...มีเรื่องเล่า	228
รายนามนักการทูตแรกเข้าปี 2561	239

วัตถุประสงค์ของ สโมสรสรสรานรมย์

1

สโมสรสรสรานรมย์ตั้งขึ้นเพื่อให้บรรดาข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ
ทั้งที่ยังคงรับราชการประจำการอยู่ และที่พ้นหน้าที่ประจำการไปแล้ว
ได้มีโอกาสวิสาสะปลูกฝังสามัคคีธรรมระหว่างกัน
ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นต่าง ๆ
กับจะได้มีโอกาสสังสรรค์รื่นเริงกันในทางสังคมและกีฬา

2

เพื่อให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่สมาชิก ตลอดจนให้บริการ
หรือจัดกิจกรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิก

3

ประสานการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคม

สาร

นายกสโมสรรสาทรรมย์

นับตั้งแต่การสถาปนากระทรวงการต่างประเทศเมื่อ 145 ปีก่อน ประเทศไทยได้ผ่านพ้นวิกฤตอันสืบเนื่องจากปัญหาการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศมาแล้วหลายครั้ง โดยกระทรวงการต่างประเทศมีส่วนร่วมในการ “แก้ร้ายให้หย่อน แก้ร้อนให้เย็น” ในหลายโอกาส ทั้งในมิติความมั่นคงของชาติในกระแสการเมืองโลกในอดีต จนถึงในปัจจุบันที่ผลประโยชน์ได้ขยายออกไปครอบคลุมหลากหลายมิติ อาทิ ความมั่นคงของมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และความยุติธรรมของประชาชน ซึ่งเป็นวาระที่ทั่วโลกผลักดันร่วมกันในนามของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และไทยก็มีผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมมาอย่างต่อเนื่อง

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นบททดสอบศักยภาพในการบริหารจัดการภาวะวิกฤตของไทยและนานาชาติที่สำคัญอีกคราวหนึ่ง โลกซึ่งหมุนตามกระแสโลกาภิวัตน์มานับทศวรรษต้องปรับตัวในยุคความปกติใหม่หรือ “New Normal” ที่ผู้คนต้องเว้นระยะห่างระหว่างกัน ความเชื่อมโยงทางกายภาพถูกจำกัด การเดินทางระหว่างประเทศไม่อยู่ในสภาพปกติ ภายใต้บริบทนี้ ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศต้องปรับตัวและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ยุทธศาสตร์การต่างประเทศ “5S 5 มี” เพื่อให้การต่างประเทศของไทยรอดหน้าต่อไป ในขณะเดียวกัน ความสำเร็จของไทยในการควบคุมการระบาดของโรคโควิด-19 จนได้รับการยอมรับในระดับสากลนับเป็นโอกาสท่ามกลางวิกฤต ซึ่งจะทำให้ความร่วมมือทางการแพทย์และสาธารณสุขระหว่างประเทศเป็นอีกมิติหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างสถานะของไทยในเวทีโลก

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารสาทรรมย์จะเป็นดั่งกระจกสะท้อนมุมมองและประสบการณ์ของพี่น้องชาวบัวแก้วทั่วโลกในช่วงเวลาที่ท้าทายและน่าสนใจเช่นนี้ ทั้งยังเป็นช่องทางถ่ายทอดความรู้จาก รุ่นสู่รุ่น และเผยแพร่ข่าวสารด้านการต่างประเทศสู่สาธารณชน เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของนโยบายการต่างประเทศของไทยและภารกิจของกระทรวงการต่างประเทศต่อไป

ผมขอถือโอกาสนี้ขอบคุณพี่น้องชาวบัวแก้วทุกท่านอย่างจริงใจที่ร่วมมือ ร่วมใจและไม่ย่อท้อในการปฏิบัติภารกิจสำคัญของกระทรวงการต่างประเทศในการรับใช้ประเทศชาติและประชาชนในช่วงวิกฤตนี้เป็นอย่างดี และขออำนวยการพรให้ทุกท่านมีสุขภาพแข็งแรง มีกำลังกาย กำลังใจที่จะปฏิบัติราชการให้สำเร็จลุล่วงสืบไป

(นายดอน ปรมดีวินัย)

รองนายกรัฐมนตรี

และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

นายกสโมสรรสาทรรมย์

สาร เลขาธิการสโมสรรสาทรรมย์

ในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศประสบความท้าทายหลายประการ อาทิ ปัญหาความไม่ลงรอยกันระหว่างชาติมหาอำนาจ และการระบาดของโรคโควิด-19 ที่ไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งสามารถแก้ไขปัญหาค่าได้โดยลำพัง และทำให้โลกก้าวเข้าสู่ยุคของ “ความปกติใหม่ (New Normal)” กระทรวงการต่างประเทศในฐานะผู้ขับเคลื่อนการทูตไทย จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการดำรงรักษาผลประโยชน์ของชาติผ่านการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี

ตลอดช่วงเวลาดังกล่าว ไทยได้แสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ในเวทีระหว่างประเทศ โดยกระทรวงการต่างประเทศเป็นฟันเฟืองหลักในการเป็นเจ้าภาพการประชุมผู้นำยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง (ACMECS) เมื่อปี 2561 และเป็นประธานอาเซียนเมื่อปี 2562 ซึ่งได้รับเสียงชื่นชม อย่างไม่รู้กี่ ในปี 2563 ความระส่ำระสายทั่วโลกจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถูกจำกัดเหลือแค่นีในรูปแบบของ “โลกเสมือนจริง (virtual world)” จึงเป็นความท้าทายรูปแบบใหม่ที่ชาวบัวแก้วต้องปรับตัวและพลิกแพลงตามสถานการณ์เพื่อขับเคลื่อนการต่างประเทศให้ราบรื่นและเป็นปกติมากที่สุด ควบคู่ไปกับการเฝ้าระวังไม่ให้สถานการณ์โควิด-19 เป็นอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อเตรียมการสำหรับการเป็นประธานกรอบความร่วมมือความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) ในปี 2564 และการประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (APEC) ในปี 2565

ในห้วงเวลาของความไม่แน่นอนนี้ ชาวบัวแก้วทุกคนจึงเป็นกำลังสำคัญในการปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ของประเทศชาติ สโมสรรสาทรรมย์ยินดีเป็นสื่อกลางให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้เพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อประสานกำลังความคิดและสติปัญญาที่จะสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม รวมทั้งพร้อมอำนวยความสะดวกในภารกิจต่าง ๆ ของกระทรวงการต่างประเทศ ดังที่สโมสรรสาทรรมย์ได้ดำเนินการมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผมหวังว่า ข้อมูลและมุมมองที่หลากหลายในวารสารสาทรรมย์ฉบับนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ และข้อริเริ่มของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศในช่วงเวลาสำคัญและท้าทาย ซึ่งผมเห็นว่าควรมีการรวบรวมและบันทึกไว้เป็นส่วนหนึ่งของหน้าประวัติศาสตร์การต่างประเทศไทย เพื่อเป็นบทเรียนและแรงบันดาลใจให้คนรุ่นต่อไป

(นายเชิดเกียรติ อรรถากร)

รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

เลขาธิการสโมสรรสาทรรมย์

บรรณกรกลาง

วารสารสารานุกรมย์ได้ห่างหายไปนานถึง 3 ปี หลังจากเล่มที่ 70 เมื่อปี 2559 - 2560 และกลับมาอีกครั้งคราวนี้ด้วยโจทย์สั้น ๆ “โควิด-19” แค่เพียงคำเดียวแต่กลับมีมิติมากมายที่รายล้อมอยู่วารสารสารานุกรมย์ฉบับนี้จึงมุ่งบอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2563 - 2564 ซึ่งหลายคนมองว่าเป็นปีแห่งวิกฤตจากโควิด-19 ที่เต็มไปด้วยปัญหาและความท้าทาย ขณะที่หลายคนก็มองว่าเป็นปีแห่งโอกาสและการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า แต่ที่ชัดเจน คงเป็นปีที่เราทุกคนต้องปรับเปลี่ยนมากมาย ทั้งปรับตัว ปรับใจ ปรับมุมมองและแนวคิดสู่วิถีใหม่ แต่เมื่อมองย้อนกลับไปก็จะต้องพบว่า เป็นช่วงเวลาที่เราชาวบัวแก้วได้เห็นและเรียนรู้งานด้านการต่างประเทศในแง่มุมใหม่ ๆ ได้สั่งสมประสบการณ์การทำงานที่หาไม่ได้จากในเวลารูปปกติ ได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ในภารกิจ “พาคนไทยกลับบ้าน” และการดูแลพี่น้องคนไทยทั่วโลกได้อ่างน่าชื่นชม จึงนับเป็นปีที่มีคุณค่ายิ่งและควรค่าแก่การรวบรวมไว้เพื่อแบ่งปันเรื่องราวเหล่านั้นแก่ชาวบัวแก้วและผู้สนใจ โดยเฉพาะข้าราชการรุ่นหลัง ให้ได้ศึกษาและสานต่อปณิธานการทำงานของกระทรวงการต่างประเทศต่อไป

ปี 2563 ยังมีความสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง คือ เป็นปีที่เรามีพระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศ “พระพุทธรูปไมตรีศรีสัมพันธ” อันเป็นสิริมงคลและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบัวแก้ว รวมทั้งเป็นเครื่องหมายของการเป็นข้าราชการที่ดี ฝ่ายบรรณกรจึงได้รวบรวมเรื่องราวสำคัญของการจัดสร้างพระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศไว้ด้วย

ฝ่ายบรรณกรขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าร้อยเรียงเรื่องราวและถ่ายทอดแง่มุมความคิดผ่านบทความที่มีเนื้อหาหลากหลาย รวมทั้งเอื้อเฟื้อภาพถ่ายที่สามารถเล่าเรื่องได้มากมาย เพื่อรวบรวมไว้ในวารสารสารานุกรมย์ฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รับสาระ ข้อคิดดี ๆ และความเพลิดเพลิน และที่สำคัญได้ร่วมรู้สึกภูมิใจในความเป็นข้าราชการของกระทรวงการต่างประเทศไปด้วยกัน

ท้ายที่สุด...ขอขอบคุณทุกท่านที่ร่วมแรง ร่วมใจ และสนับสนุนการทำงานของฝ่ายบรรณกรจนวารสารสารานุกรมย์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ทั้งนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใด บรรณกรขออภัยไว้และกราบขออภัยมา ณ ที่นี้

จิรัชยา พิรานนท์

(นางสาวจิรัชยา พิรานนท์)

บรรณกร

รายนามคณะกรรมการสโมสร สรกาญจนา

ประจำปี 2563 - 2565

1. นายดอน ปรมิตรวินัย	นายกสโมสรสรกาญจนา
2. นายธานี ทองภักดี	อุปนายกสโมสรสรกาญจนา
3. นายเชิดเกียรติ อดิการ	เลขาธิการสโมสรสรกาญจนา
4. นายพรหมศ พหลพยุหเสนา	กรรมการและนายทะเบียน
5. นายไสรัง สุขถาวร	กรรมการและเหรัญญิก
6. นายชุตินทร คงศักดิ์	กรรมการ
7. นางต้องฤดี มากบุญ	กรรมการ
8. นายวัชรชัย วิจารณ์ชกุล	กรรมการ
9. นางวิลาวรรณ มิ่งคณะกุล	กรรมการ
10. นายจิตติพัฒน์ ทองประเสริฐ	กรรมการ
11. นางรุษากรณ์ สุขนรทรัพย์	กรรมการ
12. นางสาวสมใจ ตะภาพงษ์	กรรมการ
13. นายต่อ ศรีสัมพันธ์	กรรมการ
14. นายศรีณัฐ อัมพาตระการ	กรรมการ
15. นางศรีพันธ์ จันทรักคะ	กรรมการ
16. นายทศพล ร่องวารี	กรรมการ

Change and Opportunities

เมื่อโควิดทำผิดแผน:

การปรับตัวของกระทรวงการต่างประเทศ ในสถานการณ์โควิด-19

บทสัมภาษณ์นางบุษยา มากแล้ง
อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ปลายปี 2562 ส่งผลให้ทุกภาคส่วนในสังคมต้องปรับตัวและปรับแผนการทำงานในยุคความปกติใหม่กันขนานใหญ่ ทั้งเพื่อความอยู่รอดและเพื่อรักษาประสิทธิภาพของการทำงาน ในภาวะเช่นนี้ ผู้บริหารองค์กรจึงมีบทบาทที่สำคัญและท้าทายอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวข้ามวิกฤตไปได้อย่างมั่นคง กระทรวงการต่างประเทศผ่านพ้นบททดสอบครั้งสำคัญมาได้ด้วยดี ภายใต้การนำของนางบุษยา มากแล้ง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศหญิงคนแรก ที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์สำคัญดังกล่าวในช่วงปีสุดท้ายของชีวิตราชการ และได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำคัญหลายครั้งที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกให้คนไทยในต่างประเทศได้กลับบ้าน การดูแลคนไทยในต่างประเทศ การจัดระบบการเดินทางเข้าประเทศไทยของคนต่างชาติ และการดูแลสวัสดิภาพของคณะทูตานุทูตต่างประเทศ

“ท่านปลัดบุษย์” หรือ “พี่บุษย์” ของชาวบัวแก้วหลายคนได้กรุณาตอบรับคำเชิญของฝ่ายบรรณกรที่ขออนุญาตสัมภาษณ์ท่านในบรรยากาศสบาย ๆ ท่ามกลางสวนร่มรื่นในร้านกาแฟแห่งหนึ่งย่านพหลโยธิน เพื่อบันทึกเรื่องราวและประสบการณ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาว่า ในช่วงที่โควิด-19 ระบาดหนักไปทั่วโลก กระทรวงการต่างประเทศต้องพลิกตำราด้านการบริหารจัดการ การประสานงาน และการอำนวยความสะดวกอย่างไร เพื่อดูแลให้ทุกคนได้กลับบ้านอย่างปลอดภัยและปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติ

สัมภาษณ์โดยนางสาวจิรัชยา พิรานนท์ รองอธิบดีกรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา

เรียบเรียงโดยนายพิพัฒน์ เจริญสุข นักการทูตปฏิบัติการ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย นายฉัตรชัย อนันท์บุญสุทธิ์ นักการทูตปฏิบัติการ กรมอาเซียน และนายจิตติชัย พัชรเดชาร นักการทูตปฏิบัติการ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

ปีสุดท้ายในชีวิตราชการ

ท่านปลัดบัญชาฯ เริ่มเล่าให้ฟังว่า ตั้งแต่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2559 กระทรวงการต่างประเทศมีภารกิจสำคัญที่ต้องรับผิดชอบทุกปี ในปี 2559 เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สวรรคต และในปี 2560 กระทรวงการต่างประเทศต้องเตรียมการที่เกี่ยวข้องกับพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ โดยปฏิบัติหน้าที่รับเสด็จพระประมุข ประมุข พระราชวงศ์ และต้อนรับบุคคลสำคัญ และคณะทูตานุทูตที่เข้าร่วมพระราชพิธีดังกล่าว ต่อมาในปี 2561 ภารกิจสำคัญคือการเยือนต่างประเทศของนายกรัฐมนตรี อาทิ ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งเป็นเจ้าภาพการประชุม ACMECS Summit ครั้งที่ 8 หลังจากนั้นในปี 2562 คือการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทย ซึ่งมีการประชุมสำคัญตลอดทั้งปี รวมทั้งการประชุมสุดยอดอาเซียน 2 ครั้ง และในฐานะเจ้าหน้าที่อาวุโส ท่านจึงมีตารางภารกิจแน่นขนัด

เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจการเป็นประธานอาเซียน ท่านปลัดบัญชาฯ ตั้งใจที่จะใช้เวลาหนึ่งปีสุดท้ายก่อนเกษียณอายุราชการดำเนินภารกิจสำคัญ 3 เรื่อง ประการแรกคือการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ทวิภาคีทั้งระดับผู้นำ รัฐมนตรี และปลัดกระทรวง โดยวางแผนจะจัดการเยือนระดับผู้นำในประเทศแถบเอเชียใต้และตะวันออกกลางซึ่งมีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง และการเจรจาทางยุทธศาสตร์กับประเทศต่าง ๆ ประการที่สองคือการเตรียมการเพื่อรับมือกับการทูตในยุค disruptive technology เพื่อกำหนดทิศทางของกระทรวงฯ ในการจัดการกับความท้าทายที่เกิดขึ้น และประการที่สามคือการพัฒนาบุคลากรของกระทรวงฯ ให้ดีขึ้นทั้งระบบ ตั้งแต่การคัดเลือก การเสริมสร้างทักษะ การปรับหลักสูตรการอบรม การสร้างเส้นทางอาชีพที่ชัดเจน ไปจนถึงการส่งเสริมบทบาทของสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการในการพัฒนาบุคลากรทุกระดับ “แต่แผนการต่าง ๆ ก็ไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจไว้” ท่านปลัดบัญชาฯ กล่าว และขยายความเกี่ยวกับภารกิจของกระทรวงการต่างประเทศที่ต้องปรับเปลี่ยนเพราะสถานการณ์โควิด-19 ว่า

“ตั้งแต่ช่วงปลายเดือนมกราคม 2563 ที่เริ่มมีเหตุการณ์ที่จะต้องเคลื่อนย้ายคนไทยกลับจากอู่ฮั่น เกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย และมีการจัดตั้ง ศบค. (ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019) เมื่อเดือนมีนาคม 2563 ชีวิตของทุกคนก็เปลี่ยนไป บทบาทของกระทรวงฯ เองก็เปลี่ยนไป เริ่มมีการ work from home การประชุมเริ่มอยู่ในรูปแบบออนไลน์ จนเริ่มมีการผ่อนปรนมาตรการระยะต่าง ๆ ในช่วงกลางปี 2563 กระทรวงฯ มีภารกิจสำคัญในการนำคนไทยกลับเข้ามาในประเทศไทย โดยที่ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้า ศปก.กต. (ศูนย์ปฏิบัติการมาตรการเดินทางเข้าออกประเทศ และการดูแลคนไทยในต่างประเทศ)”

หลังภารกิจพิเศษที่นครอู่ฮั่นสำเร็จลงด้วยดี ในขณะที่โควิด-19 ยังแพร่ระบาดสู่ประเทศต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในเอเชีย ยุโรป และสหรัฐอเมริกา ท่านปลัดบัญชาฯ ได้พูดคุยหารือกับหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งทำให้ท่านตระหนักว่ากระทรวงการต่างประเทศต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์นี้ไว้เช่นกัน “ตอนนั้นยังนึกไม่ออกว่ากระทรวงฯ จะมีภารกิจอย่างไรบ้าง และจะรับมืออย่างไรด้วยโครงสร้างของกระทรวงฯ ที่มีอยู่ พี่คิดว่าสถานการณ์นี้จะอยู่กับเราอีกนาน แต่คำถามคือจะนานเท่าใด สิ่งที่ไม่คาดคิดคือโควิด-19 จะลุกลามไปหลาย ๆ ทวีป ตอนนั้นจะมีประชุม ASEAN - US Summit ในเดือนมีนาคมที่สหรัฐฯ แต่เส้นทางการบินทยอยปิดไป

เรื่อย ๆ หลังจากนั้น สหรัฐฯ ก็มีปัญหาโควิด-19 เมื่อการประชุม ASEAN - US Summit จัดไม่ได้ เราารู้แล้วว่าสถานการณ์น่าจะแย่มากในไทยก็ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งเป็นไปตามที่หน่วยงานอื่น ๆ โดยเฉพาะท่านเลขาธิการ สมช. (สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ) ในขณะนั้น ได้แจ้งเตือนไว้ก่อนหน้านั้นแล้วว่าอาจมีการล็อกดาวน์”

สร้างพันธมิตร

ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ลุกลามและรุนแรงยิ่งขึ้น ภารกิจหลักประการหนึ่งของกระทรวงการต่างประเทศคือการช่วยเหลือดูแลคนไทยในต่างประเทศ และอำนวยความสะดวกให้คนไทยที่ประสงค์จะเดินทางกลับบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดและเข้มข้นมากกว่าในภาวะปกติ เพราะเป็นช่วงที่มีมาตรการจำกัดการเข้าออกประเทศเพื่อควบคุมการระบาดของโควิด-19 อย่างเข้มงวด ซึ่งเกี่ยวข้องกับส่วนราชการหลายแห่ง

ท่านปลัดบัญชาฯ ย้ำว่า “ทุกฝ่ายต่างมีเป้าหมายเดียวกันและมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติภารกิจของตนที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ แต่ก็มีข้อจำกัดกระทรวงฯ มีภารกิจสำคัญอยู่สองส่วน คือ การนำคนไทยในต่างประเทศกลับมาอย่างเป็นระบบกับการดูแลคนไทยที่ยังคงอาศัยในต่างประเทศและต่อมากกระทรวงฯ ยังมีภารกิจเพิ่มเติมคือการดูแลการเดินทางเข้าประเทศไทยของ

“

วิธีการหนึ่งที่น่ามาใช้แก้ปัญหา
ได้เป็นอย่างดี คือ
การสร้างพันธมิตร

”

“

บทเรียนที่กระทรวงฯ และ ศบค. พึงเรียนรู้จากสถานการณ์ครั้งนี้ คือ “การสื่อสาร” เป็นปัจจัยของความสำเร็จ

”

ชาวต่างชาติด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้เราต้องดูแลให้ดีที่สุด โดยต้องบริหารจัดการกับความคาดหวังของคน ที่อยากจะกลับบ้านแต่ดำเนินการได้ในจำนวนที่จำกัด ด้วยปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงจำนวนผู้ที่จะได้เข้ารับ การกักตัว ซึ่งต้องสมดุลกับการสร้างความมั่นใจให้แก่ คนที่อยู่ในประเทศว่าจะไม่นำเชื้อเข้ามา กระทรวงฯ จึงต้องประสานและหารืออย่างใกล้ชิดกับกระทรวง สาธารณสุข ซึ่งดูแลมาตรการด้านการป้องกันและ ควบคุมโรค และกระทรวงมหาดไทยกรณีคนต่างชาติ จากประเทศเพื่อนบ้านเดินทางเข้าและออกจาก ประเทศไทย”

“เราต้องมองหาจุดสมดุล และมีระบบบริหาร จัดการที่ดี” ในช่วงแรก กระทรวงการต่างประเทศ ประสบปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ อาทิ ปัญหาในการจัดหาเอกสาร Fit to Fly หรือ การตรวจโรคโควิด-19 ในต่างประเทศที่เป็นไปได้ยาก แต่ท่านปลัดบัญชาฯ เปิดเผยถึงวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจ ใช้แก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี คือ “การสร้างพันธมิตร” กับส่วนราชการที่ทำงานใกล้ชิดกับกระทรวงฯ ทั้งสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวง สาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงคมนาคม กระทรวงแรงงานและสำนักงาน ตรวจคนเข้าเมือง เพื่อให้ส่วนราชการเหล่านี้เข้าใจ บทบาทและหน้าที่ของกระทรวงฯ ซึ่งพันธมิตรเหล่านี้ ได้ร่วมสนับสนุนภารกิจช่วยเหลือคนไทยใน ต่างแดนให้กลับประเทศได้อย่างครอบคลุม รอบด้าน และบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การสื่อสารคือหัวใจสำคัญ

ท่านปลัดบัญชาฯ เล่าว่าความท้าทายที่สำคัญ อีกประการหนึ่ง คือการบริหารจัดการกับความรู้สึก ของประชาชนทั้งคนไทยในประเทศและคนไทย ในต่างประเทศ ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ที่ผ่านมา กระทรวงการต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ได้รับคำชื่นชมจากคนไทย ในหลายโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อสังคม ออนไลน์ ท่านปลัดบัญชาฯ เห็นว่า บทเรียนที่ กระทรวงฯ และ ศบค. พึงเรียนรู้จากสถานการณ์ ครั้งนี้ คือ “การสื่อสาร” เป็นปัจจัยของความสำเร็จ โดยต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสาร 3 ระดับ

เริ่มแรกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ ความสำคัญกับการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ภายในองค์กรของตนเองก่อน เพื่อให้มีความเข้าใจ ถึงเป้าหมายและภารกิจขององค์กร ในส่วนของ กระทรวงฯ การสื่อสารระหว่างส่วนกลางที่กรุงเทพฯ กับสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ มีความสำคัญมากเพราะคนที่อยู่ข้างในและ ข้างนอกต้องเห็นภาพตรงกัน เข้าใจนโยบายชัดเจน และทำงานเป็นเนื้อเดียวกัน สถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ต้องพูดคุยแบ่งปันข้อมูล ประสบการณ์ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ ส่วนกลางนำมาประกอบการพิจารณากำหนดแนวทาง และแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ

นอกจากนี้ การบริหารจัดการสถานการณ์ โควิด-19 หรือวิกฤตอื่น ๆ ให้ได้ผลยิ่งขึ้นอยู่กับ

การสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันและดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อให้การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนมากเกินไป ซึ่งในช่วงต้นมีการสะดุดอยู่บ้าง เนื่องจากกระทรวงฯ ไม่ทราบมาตรการล่วงหน้า ท่านปลัดบัญชาฯ ยกตัวอย่างว่า บางครั้งมีบางหน่วยงานออกข้อกำหนดที่ปฏิบัติได้ยาก หรืออาจส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกระทรวงการต่างประเทศ โดยเฉพาะสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ ท่านจะรีบโทรประสานงานกับหัวหน้าส่วนราชการนั้น ๆ โดยตรง เพื่อหารือและหาทางออกร่วมกันอย่างรวดเร็ว ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีและเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น อาทิ กรณีของสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (กพท.) ซึ่งท่านปลัดบัญชาฯ รู้จัก ดร. จุฬา สุขมานพ ผู้อำนวยการ กพท. มาก่อนเพราะเคยทำงานร่วมกันมาแล้ว “ในช่วงหลัง เมื่อ กพท. จะออกประกาศใด ๆ ดร. จุฬา ท่านจะประสานสอบถามมาเสมอว่า กระทรวงฯ ต้องการเวลาเตรียมการนานเท่าใด เป็นการติดต่อประสานงานโดยไม่จำเป็นต้องมีหนังสือราชการส่วนภายในกระทรวงฯ ก็มี การตั้ง COVID-19 Task Force ซึ่งเป็นประโยชน์ในการประสานงานให้ไปในทิศทางเดียวกัน” เป็นผลให้การปฏิบัติภารกิจราบรื่นยิ่งขึ้น และผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดก็คือ คนไทยที่ประสงค์จะกลับบ้านนั่นเอง

การสื่อสารที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งในช่วงวิกฤต คือการสื่อสารกับสาธารณชนทั้งในและต่างประเทศ โดยท่านได้กล่าวชื่นชมเอกอัครราชทูตกงสุลใหญ่ กรมสารนิเทศ กรมการกงสุล เจ้าหน้าที่ของกระทรวงฯ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ร่วมกันเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจให้กับคนไทยต่อสถานการณ์โควิด-19 ในช่วงเวลาที่ผ่านมา “กระทรวงฯ ต้องประชาสัมพันธ์ว่าเรา

ทำอะไรบ้าง” เพราะการเผยแพร่ผลการดำเนินงานให้สาธารณชนรับรู้จะช่วยลดแรงกดดันจากภายนอกอย่างไรก็ดี ท่านตั้งข้อสังเกตว่า “พวกเราทำงานกันหนักมากทั้งภายในและนอกประเทศ แต่บทบาทกระทรวงฯ ไม่ค่อยเป็นที่รับรู้เท่าที่ควร โดยเฉพาะการทำงานของสถานทูตซึ่งเป็นด่านหน้าในการดูแลคนไทยในต่างประเทศและเผชิญความเสี่ยงเช่นกัน” บางครั้งจึงเป็นการทำงานที่ไม่มีใครรับรู้ เปรียบเสมือนการปิดทองที่ฐานพระ นอกจากนี้ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับความ เป็นจริง และไม่สร้างภาพของสถานการณ์ที่ร้ายแรงเกินไปก็เป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยลดความตื่นตระหนกของประชาชน และสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ

เมื่อฝ่ายบรรณกรเรียนถามว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีเรื่องใดที่ท่านเห็นว่าจัดการได้ยาก ท่านปลัดบัญชาฯ กล่าวว่า “คือกรณีที่ตรวจพบการติดเชื้อในคณะทูตที่ประจำการในไทย ซึ่งทำให้สังคมแตกตื่นและมีความวิตกกังวลสูง เพราะเราต้องเป็นคนกลางระหว่างภาครัฐของไทยกับสถานทูตต่างประเทศที่เกี่ยวข้องและกับสาธารณชน ซึ่งกระทรวงฯ ต้องให้ความสำคัญยิ่งกับการสื่อสารกับภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สังคมเกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์และช่วยลดความหวงกัวลงได้

นักการทูตครบเครื่อง

ตลอดวาระการดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ท่านปลัดบัญชาฯ เน้นย้ำเสมอถึงการพัฒนาบุคลากรของกระทรวงฯ เพื่อให้ นักการทูตไทยมี “ความครบเครื่อง” ท่านมองว่า “ความครบเครื่องจะเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ ต่อมาคือความต้องการที่จะ excel ความสามารถของเรา ที่สำคัญที่สุดคือการมีทัศนคติที่ดี ดังนั้น

“

ความครบเครื่องจะเกิดขึ้นได้จาก
ประสบการณ์ ต่อมาคือความต้องการ
ที่จะ excel ความสามารถของเรา
ที่สำคัญที่สุดคือ **การมีทัศนคติที่ดี**

”

ความครบเครื่องคือความสามารถทั้งงานด้านบริหาร
ด้านวิชาการ ด้านพิธีการ และรู้จักฝึกฝน strategic,
analytical and critical thinking”

ท่านปลัดบุษยาฯ กล่าวเพิ่มเติมว่า ท่านได้
ให้แนวทางในการปรับหลักสูตรฝึกอบรมทั้งหมด
เพื่อกระตุ้นให้ข้าราชการมีความคิดเชิงยุทธศาสตร์
มากขึ้น โดยการพัฒนาข้าราชการมิได้เกิดขึ้น
ผ่านการฝึกอบรมของสถาบันการต่างประเทศ
เฉพาะวงศ์โรปการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการฝึกฝน
จากการปฏิบัติงานจริงตามกรมกองต่าง ๆ นอกจากนี้
การพัฒนาทัศนคติที่ดีของข้าราชการควรเริ่มจาก
ความเต็มใจที่จะพัฒนาตนเองโดยการสำรวจ
ตนเองอยู่เสมอ ไม่กล่าวโทษสิ่งรอบตัว เพราะบางครั้ง
ปัญหาเกิดจากตัวเรา หากเรายอมรับได้ก็จะสามารถ
แก้ปัญหาได้ถูกทาง “ที่ก็มีปัญหาคือเป็นคนดู ทุกคน
ก็กลัว เคยคิดอยู่ว่าต้องปรับวิธีพูดให้นุ่มนวลกว่านี้
นื่อง ๆ บางคนบอกว่า พี่บุษยาไม่ได้ดุแต่เข้มงวด
และน้ำเสียงดุ ซึ่งน่าจะจริง เพราะมีน้ำเสียงเหมือน
คุณครู เราก็ต้องพยายามปรับปรุงแก้ไขพัฒนา
ตัวเองด้วย นอกจากนี้ พี่รู้ตัวว่าเป็น perfectionist
อันนี้ก็เป็นปัญหาเหมือนกัน ต้องลดความคาดหวัง
ลงบ้าง พี่มักจะบอกตัวเองว่าไม่มีใครสมบูรณ์แบบ
เราเองยังบกพร่องเลย”

“สำหรับพี่เอง เมื่омองกลับไปแล้ว เชื่อว่า
ได้ทำหน้าที่ของตัวเองอย่างเต็มกำลังความสามารถ

ที่มีอยู่ รวมถึงการพัฒนาข้าราชการให้ครบเครื่อง
ทิศทางการกระทรวงฯ ในอนาคตจากนี้จะเป็น
ไปอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับกระทรวงฯ ว่าจะให้ความสำคัญ
กับการพัฒนาข้าราชการมากน้อยเพียงใด” ท่านปลัด
บุษยาฯ ทิ้งท้ายไว้เป็นข้อคิดให้กับพวกเราชาวบัวแก้ว

บทส่งท้าย

ในชีวิตการทำงานของคนทุกคน การเกิดสิ่งที่ไม่คาดคิดหรือความคาดหมายจนทำให้ต้องปรับเปลี่ยนแผนเป็นเรื่องปกติ โควิด-19 เป็นเหรียญสองด้าน เป็นทั้งความท้าทายที่ส่งผลกระทบกว้างใหญ่และรุนแรง และเป็นโอกาสให้เรากล้าที่จะก้าวไปบนเส้นทางสายใหม่ บทเรียนและประสบการณ์จากวิกฤตโควิด-19 ช่วยให้เราเรียนรู้ที่จะมีความยืดหยุ่นปรับตัวและพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงเสมอ เราได้เห็นการปรับตัวของภาคธุรกิจและประชาชนที่เปลี่ยนวิถีชีวิตเข้าสู่แพลตฟอร์มออนไลน์อย่างรวดเร็ว การขยายตัวของ e-commerce และธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์อย่างก้าวกระโดด เราได้เห็นการปรับตัวตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวที่ฟื้นตัวจนกลับมางดงามอีกครั้งหนึ่งอย่างน่าประทับใจ

ชาวบัวแก้วและกระทรวงการต่างประเทศก็ต้องปรับตัวเช่นกัน ทั้งเรื่องเล็กและเรื่องใหญ่ ดังเช่นสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่หลายแห่งที่ได้คิดค้นระบบลงทะเบียนและระบบออกใบรับรอง

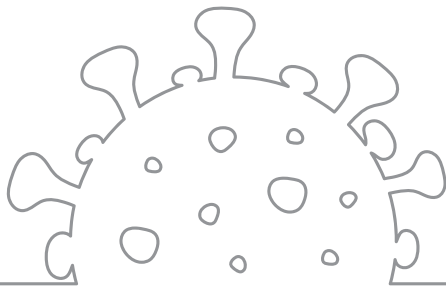
Fit to Fly เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อให้มากที่สุด บางแห่งจัดทำคลิปเพื่อติดต่อสื่อสารกับชุมชนไทยในรูปแบบที่ไม่เคยทำมาก่อน ไปจนถึงการปรับยุทธศาสตร์เชิงรุกของกระทรวงฯ ในยุคการทูตดิจิทัลอย่างครอบคลุม โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบโจทย์การฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืนและก้าวทันโลกที่ไม่เคยหยุดนิ่ง เราจึงต้องขอบคุณการเปลี่ยนแปลงที่เป็นตัวเร่งให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงเพราะวิกฤตจึงไม่ใช่เรื่องเลวร้ายเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับเราว่าจะมองมุมใด จะสร้างโอกาสในวิกฤตได้อย่างไร และที่สำคัญ...เราพร้อมที่จะนำการเปลี่ยนแปลงและบทเรียนต่าง ๆ มาต่อยอดในกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างไร เพื่อก้าวไปสู่การเป็นนักการทูตที่ “ครบเครื่อง” และ “ชำชอง” แบบที่ฝรั่งเรียกว่า seasoned diplomat ที่พร้อมจะรับมือกับการผันผวนและการเปลี่ยนแปลงระลอกใหม่ได้อย่างมีอาชีพเสมอ **S**

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ในการบริหารจัดการ การระบาดของโควิด-19

อิสินรร สอนไว

อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮัมมาน

ข่าวร้ายของชาวโลกได้เกิดขึ้นเมื่อประมาณเดือนธันวาคมปี 2562 (ค.ศ. 2019) เมื่อมีข่าวการระบาดของโรคสายพันธุ์ใหม่ชนิดหนึ่งที่ไม่ทราบต้นเหตุแน่นอนว่ามาจากสิ่งใด ในนครอู่ฮั่นของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยในช่วงแรกยังไม่มีการกำหนดชื่อโรค และยังไม่ทราบแน่ชัดถึงต้นเหตุ เพียงแต่มีข้อสงสัยว่าผู้ติดเชื้อรายแรกเกี่ยวข้องกับตลาดสดแห่งหนึ่งในนครอู่ฮั่น ข่าวบางแหล่งก็รายงานว่าเป็นการติดเชื้อจากการที่มนุษย์ไปกินค้างคาวหรือสัตว์ป่าประเภทต่าง ๆ จึงเกิดการติดต่อของเชื้อไวรัสจากสัตว์สู่คน และแพร่กระจายจากคนสู่คนในนครอู่ฮั่นและมณฑลอื่น ๆ ของจีนอย่างรวดเร็วจนมีผู้ป่วยนับหลายหมื่นรายรวมทั้งผู้เสียชีวิตอีกจำนวนหนึ่ง ถึงขนาดที่รัฐบาลจีนต้องเร่งรับสร้างโรงพยาบาลสนามขนาดใหญ่มารองรับเพื่อรักษาผู้ป่วย ซึ่งช่วงนั้นคนไทยเพียงรับทราบและเฝ้าติดตามสถานการณ์อยู่เท่านั้น

จนกระทั่งเมื่อต้นปี 2563 (ค.ศ. 2020) ก็ปรากฏผู้ติดเชื้อรายแรกในประเทศไทยเป็นนักท่องเที่ยวชาวจีน และผู้ติดเชื้อต่อมาเป็นพนักงานขับรถแท็กซี่ชาวไทย ขณะเดียวกันนั้นองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้กำหนดชื่อโรคดังกล่าวว่าเป็น “โรคโคโรนาไวรัส 2019” (Corona Virus Disease-2019 หรือ COVID-19) และเกิดการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วในประเทศไทย โดยแหล่งการแพร่ระบาดที่รวดเร็วที่สุดคือสนามมวยแห่งหนึ่งที่มีการจัดแข่งขันชกมวย และจากนั้นแห่งที่สองที่มีการแพร่ระบาด คือ สถาบันเทววิทยาลาดกระบังในกรุงเทพฯ หลังจากนั้นก็เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างต่อเนื่องทำให้คนไทยตื่นกลัวเป็นอย่างมาก ในช่วงนั้นเองบุคลากรทางการแพทย์ของไทยได้เข้ามาดำเนินการทั้งการรักษาและการป้องกัน รวมทั้งได้ประกาศมาตรการต่าง ๆ ออกมาให้ประชาชนได้ปฏิบัติเพื่อป้องกันการแพร่ขยายของโรคโควิด-19 อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็มีการระบาดในต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเอเชีย ยุโรป แอฟริกา และในทวีปอเมริกาอย่างกว้างขวางด้วย

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงนั้นคนไทยโดยรวมมีความกลัวและตื่นตระหนกเป็นอย่างมาก เนื่องจากทราบว่าเชื้อไวรัสนี้สามารถทำให้ผู้ติดเชื้อเริ่มมีอาการตัวร้อน เป็นไข้ ไอ และจามไม่สามารถรับกลิ่นได้ ซึ่งจะทำให้ผู้ติดเชื้อไวรัสนี้มีอาการทรมาณจากการหายใจไม่ออก และอาจเสียชีวิตได้ในที่สุด

ปัจจัยความสำเร็จในการรับมือโควิด-19

จากการรายงานสถิติผู้ติดเชื้อโรคโควิด-19 ทั่วโลกขององค์การอนามัยโลก ซึ่งเมื่อเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วงแรก ๆ เมื่อต้นปี 2563 (ค.ศ. 2020) ประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อรายแรก ๆ อยู่ในอันดับสองของโลก แต่มาถึงวันที่เขียนบทความนี้

(วันที่ 22 พฤศจิกายน 2563) ปรากฏว่าประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อรวม 3,913 ราย รักษาหายแล้ว 3,761 ราย เสียชีวิตรวม 60 ราย กลับกลายมาเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ติดเชื้อมากเป็นอันดับที่ 151 ของโลก ในขณะที่ อันดับที่ 1 (สหรัฐอเมริกา) มีผู้ป่วยรวม 12,450,666 ราย เสียชีวิตกว่า 256,587 ราย และทั่วโลกมีผู้ติดเชื้อรวมมากกว่า 58,487,754 ราย และขณะนี้ไทยได้รับการยกระดับความสามารถในการต่อสู้กับการระบาดของโรคโควิด-19 ให้อยู่ในอันดับต้น ๆ ของโลก

อะไรคือปัจจัยแห่งความสำเร็จ

อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จมาจากการดำเนินการของภาครัฐโดยเฉพาะบุคลากรของกระทรวงสาธารณสุข ทั้งที่เป็นการวางแผน บริหารจัดการ และการดำเนินงานของบุคลากรทางการแพทย์เป็นหลัก และแน่นอนรัฐบาลก็มีส่วนร่วมด้วยอย่างสำคัญในฐานะที่ออกมาตรการป้องกันและรักษาผู้ป่วย โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จในการรับมือกับโควิด-19 ที่สำคัญ ๆ มาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

- 1) นโยบายและกลไกการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ
- 2) บุคลากรทางการแพทย์ของไทย ได้แก่ แพทย์ โดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคติดต่อ แพทย์สาขาอื่น ๆ พยาบาล นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ เภสัชกร นักวิทยาศาสตร์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และที่สำคัญคือ 3) การให้ความร่วมมือของประชาชนเป็นอย่างดีในการปฏิบัติตามคำแนะนำของบุคลากรทางการแพทย์และหน่วยงานภาครัฐโดยรวม

นอกจากนั้น ในระบบสาธารณสุขของไทยยังมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพียงพอแต่อาจขาดอุปกรณ์เฉพาะทางในระยะแรก ๆ บ้าง เช่น ห้องผู้ป่วย ควบคุมความดันโลหิต เครื่องช่วยหายใจ ชุดอุปกรณ์ป้องกัน (Personal Protective Equipment: PPE) เพื่อป้องกันการติดเชื้อของบุคลากรทางการแพทย์

ในระหว่างรักษาผู้ป่วย หอผู้ป่วยสำหรับผู้ป่วยโควิด-19 และยารักษาโรคต่าง ๆ ซึ่งบางส่วนเราก็ได้รับการสนับสนุนด้านยา และอุปกรณ์การรักษาจากมิตรประเทศ เช่น ประเทศจีนและญี่ปุ่น เป็นต้น

รายละเอียดของปัจจัยแห่งความสำเร็จของการต่อสู้กับการแพร่ระบาดของโรคนี้อีกคือการวางแผน และการสนับสนุนอย่างทันท่วงทีของรัฐบาล โดยรัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ ทำให้การช่วยเหลือและป้องกันเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่วนที่สำคัญที่สุดคือการที่ประเทศไทยมีบุคลากรทางการแพทย์ที่เป็นนักบริหารในกระทรวงสาธารณสุข และในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีความสามารถ และสมรรถนะเพียงพอที่จะต่อสู้กับการระบาดของโรคนี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะได้ใช้สมรรถนะหลักของนักบริหารทั้ง 12 ประการได้อย่างดีเลิศ อันได้แก่

1. สมรรถนะด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์:

เป็นการวางแผนเพื่อสร้างแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ตั้งแต่ระดับบริหารไปถึงระดับปฏิบัติการ โดยได้มีการพิจารณาถึงเงื่อนไขของเวลา และทรัพยากรที่มี รวมทั้งลำดับของความเร่งด่วน และได้มีการวิเคราะห์ คาดการณ์ถึงปัญหา และโอกาสที่จะเป็นไปได้ของการระบาดของโรคในอนาคตข้างหน้าด้วย

2. สมรรถนะทางด้านการคิดเชิงกลยุทธ์:

ได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติงาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์สำหรับแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ทั้งนี้ได้มีการกำหนดแนวทางให้แก่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการในรายละเอียด โดยกำหนดเงื่อนไขเวลา ทรัพยากร อุปกรณ์ และการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนให้แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติ รวมทั้งการคาดการณ์ถึงปัญหา และโอกาสที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จไปได้เป็นอย่างดี ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์นั้นรัฐบาลได้ร่วมกัน

วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการต่อสู้กับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และมีการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการ มีการรวบรวมข้อมูล และปัจจัยสำคัญ ๆ ประกอบทั้งปัญหา อุปสรรค และความท้าทาย เพื่อที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

3. สมรรถนะด้านการประสานสัมพันธ์:

เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ของกระทรวงสาธารณสุข สถาบันการศึกษาต่าง ๆ หน่วยงานอื่น ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานทั้งทหารและตำรวจ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ฯลฯ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการสื่อสารให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกันในบทบาทหน้าที่เพื่อสร้างระบบการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้นการประสานสัมพันธ์ภายใต้สภาวะการระบาดของโรคโควิด-19 นั้น มิได้จำกัดอยู่เฉพาะหน่วยงานภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังมี ความจำเป็นต้องประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานของประเทศต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะกับองค์การอนามัยโลก และมีมิตรประเทศต่าง ๆ ในการร่วมมือด้านข่าวสาร การวิจัย ประสพการณ์ ความรู้ อุปกรณ์การแพทย์ และยารักษาโรค ฯลฯ แต่การประสานสัมพันธ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การประสานงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยเฉพาะสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ คณะผู้แทนถาวรไทย ประจำสหประชาชาติ และสำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย ซึ่งรวมแล้วประมาณ 100 แห่ง ก็จะต้องร่วมกันทำหน้าที่ในการดูแลและให้ความช่วยเหลือชาวไทยที่อยู่ในประเทศนั้น ๆ หรือชาวต่างชาติที่ประสงค์จะเดินทางกลับมายังประเทศไทย และนักธุรกิจที่มีความจำเป็นต้องเดินทางเข้ามายังประเทศไทยด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่แต่ละประเทศเพิ่มความเข้มข้นในการควบคุมการระบาดของ

โรคโควิด-19 รัฐบาลไทยต้องบริหารจัดการที่จะนำคนไทยเหล่านั้น รวมทั้งชาวต่างชาติอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นจะต้องเดินทางเข้ามายังประเทศไทยให้สามารถดำเนินการได้อย่างรัดกุมและปลอดภัย รวมทั้งการจัดหาพาหนะที่จะให้บุคคลเหล่านั้นเดินทางกลับมายังประเทศไทยได้อย่างราบรื่น และมีความปลอดภัยไม่นำเชื้อจากต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยด้วย

ขณะเดียวกันสถานเอกอัครราชทูตและหน่วยงานของไทยในต่างประเทศต้องประสานความร่วมมือกับประเทศเจ้าภาพ หรือองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในประเทศนั้น ๆ ในการป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 ด้วย

นอกจากนั้น ในส่วนของหน่วยงานในประเทศช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคในวงกว้าง ได้มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวของประชาชนในช่วงที่มีการประกาศเคอร์ฟิว โดยมีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานทั้งตำรวจ ทหาร ฝ่ายปกครอง อาสาสมัคร ฯลฯ ในการอำนวยความสะดวก ควบคุม ดูแล เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการของทางราชการได้ด้วยดี

4. สมรรถนะด้านการประชาสัมพันธ์: มีการสื่อสารให้ประชาชนทั้งประเทศได้รับรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงแนวทางป้องกันภัยร้ายที่จะเกิดขึ้นจากการติดเชื้อโควิด-19 รวมทั้งได้รายงานสถานการณ์การระบาดของโรคทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างรวดเร็ว เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เข้าใจง่าย โดยใช้บุคลากรที่มีความรู้ในสาขาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งโน้มน้าวให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติเพื่อเป็นการป้องกันตนเองและผู้อื่น รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชนให้การสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐในการที่จะป้องกันการแพร่เชื้อ และขจัดโรคร้ายนี้ให้หมดไปจากประเทศไทย

5. สมรรถนะทางด้านการตัดสินใจ: ในส่วน

ในการรับและเผยแพร่ข่าวสารสำคัญ โดยเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูล ปัญหา การประเมินทางเลือก รวมทั้งจัดให้มีการตัดสินใจร่วมเพื่อการตัดสินใจที่ดีที่สุดในเวลาที่รวดเร็วและเหมาะสม โดยได้มีการแยกแยะระบุประเด็นปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ นอกจากนี้ สมรรถนะในการตัดสินใจของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องยังได้พิจารณาประเด็นสาระสำคัญต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน และไม่พลาดที่จะคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา เช่น ในกรณีการตัดสินใจที่จะอนุมัติ หรือไม่อนุมัติตามคำขอที่จะให้เรือสำราญ เวสเตอร์ดัม สัญชาติเนเธอร์แลนด์ - อังกฤษ เข้าเทียบท่าที่แหลมฉบัง ประเทศไทย ซึ่งบนเรือสำราญมีผู้โดยสารและลูกเรือรวมกว่า 2,000 ราย เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2563 โดยไม่ทราบข้อมูลแน่ชัดว่าบนเรือมีผู้ติดเชื้อโควิดแอบแฝงอยู่หรือไม่ ซึ่งรัฐบาลไทยได้พิจารณา วิเคราะห์ถึงปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และได้ตัดสินใจอย่างรอบคอบแล้วว่าไม่อนุญาตให้เรือสำราญ เวสเตอร์ดัมเข้าเทียบท่าที่ประเทศไทย แต่แม้กระนั้นก็ยังพร้อมให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมต่าง ๆ หากร้องขอ เช่น การเติมน้ำมัน การส่งเสบียงอาหาร และยารักษาโรค เป็นต้น ในขณะที่รัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้รับคำร้องขอแบบเดียวกันจากเรือสำราญ Diamond Princess ขอเข้าเทียบท่าที่เมืองโยโกฮาม่า และรัฐบาลญี่ปุ่นได้อนุญาตให้เรือดังกล่าวเข้าเทียบท่าได้ ต่อมาจึงส่งผลให้มีการแพร่เชื้อโควิด-19 จากผู้โดยสารที่มากับเรือในประเทศญี่ปุ่น ส่งผลให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขญี่ปุ่นต้องออกมาขอโทษประชาชนต่อการตัดสินใจที่ผิดพลาดดังกล่าว

6. สมรรถนะด้านการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์: บุคลากรของภาครัฐ และทางการแพทย์ของกระทรวงสาธารณสุขได้บริหารงานให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามแผนปฏิบัติการและเป้าหมายที่กำหนด เพื่อให้ได้ผลในการป้องกันและรักษา

ผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ได้มีการจัดสรรทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยี เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่สำคัญที่จำเป็นให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องตามลำดับความสำคัญเร่งด่วน รวมทั้งมีระบบการติดตามผลงาน และมีการนำผลการปฏิบัติงานไปปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขยังสามารถกำหนดเป้าหมายและความสำเร็จ ความคาดหวังของผลงานได้อย่างชัดเจน ทั้งยังได้อธิบายแผนปฏิบัติงานให้แก่ผู้ปฏิบัติเพื่อให้ทำงานบรรลุเป้าหมาย โดยให้ทุกคนเข้าใจในวิธีปฏิบัติงาน และมีความเข้าใจตรงกัน

7. สมรรถนะด้านการบริหารทรัพยากร:

หน่วยงานภาครัฐสามารถกำหนดบุคลากร และใช้ข้อมูลที่มีอยู่ รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม ทำงานได้ทันทั่วทั้งที่สามารถบรรลุเป้าหมาย และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดไว้ ทั้งยังสามารถวางแผนการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น เช่น ยา อุปกรณ์ทางการแพทย์ ชุด PPE ฯลฯ ให้ทันตามเวลาและความต้องการได้อย่างดี จัดสรรทรัพยากรให้แก่ผู้ปฏิบัติงานได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ เพื่อที่จะสามารถทำงานได้อย่างเต็มสมรรถภาพภายใต้การคิด ระบบการทำงานหรือวิธีการทำงานใหม่ ๆ ที่ให้ผลลัพธ์ออกมามากมาย โดยใช้ทรัพยากรและเวลาน้อยกว่าที่ควรเป็น

8. สมรรถนะด้านความรับผิดชอบตรวจสอบได้:

บุคลากรทางการแพทย์ทุกคนมีความสำนึกรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ขณะเดียวกันก็มีความพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมในการปฏิบัติงาน และพร้อมที่จะรับผิดชอบในการดำเนินงานและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยบุคลากรทุกคนได้ทุ่มเทแรงกาย แรงใจให้แก่กันอย่างเต็มที่

9. สมรรถนะในการเป็นผู้นำ: ในฐานะที่รัฐบาลเป็นผู้นำในการดำเนินการร่วมกับหน่วยงาน

ต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในการป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 ทางภาครัฐได้กำหนดเป้าหมาย และโน้มน้าวให้ทั้งบุคลากรและประชาชนยอมรับและให้ความร่วมมือที่จะดำเนินการในการป้องกันและรักษา รวมทั้งในด้านการให้คำแนะนำ และการให้อำนาจหน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติในจังหวัดต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการภายใต้นโยบายและเป้าหมายได้อย่างดี โดยมีการกำหนดทีมงานในแต่ละระดับในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ เพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จและเกิดประสิทธิผลได้อย่างดี โดยมีการใช้มาตรการที่เข้มงวดสำหรับบางสถานการณ์ด้วย

10. สมรรถนะด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง:

ผู้ที่รับผิดชอบในการป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 นี้ ได้มีการกำหนดผู้นำการทำงานในระดับต่าง ๆ ซึ่งหลายสถานการณ์มีสภาวะแวดล้อมและปัญหาที่แตกต่างกันออกไป แต่ผู้บริหารสามารถที่จะชักจูงผู้ปฏิบัติให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างดี รวมทั้งผู้นำได้สนับสนุนบุคลากรด้านสาธารณสุขให้มีความคิดริเริ่มเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ เนื่องจากสถานการณ์ในการป้องกันและรักษาโควิด-19 นั้นเป็นสถานการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อน จึงต้องมีการบริหารการเปลี่ยนแปลงในการทำงานอยู่ตลอดเวลา แต่ผู้บริหารทางด้านสาธารณสุขก็สามารถบริหารจัดการให้สามารถบรรลุเป้าหมายไปได้ด้วยดี

11. สมรรถนะด้านการมีจิตมุ่งบริการ:

ผู้บริหารของหน่วยงานแต่ละหน่วยที่เกี่ยวข้องมีความมุ่งมั่นในการให้บริการและช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งการมุ่งให้บริการต่อผู้รับบริการด้วยความรวดเร็ว และได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

12. สมรรถนะด้านทักษะในการสื่อสาร:

ในการที่จะต่อสู้กับการระบาดของโรคโควิด-19

ซึ่งเป็นมหันตภัยที่ชาวโลกไม่เคยรู้จักมาก่อน การที่จะทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงอันตราย และมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตัวและการแพร่กระจายของโรคนั้นถือเป็นเรื่องใหม่ และค่อนข้างยากที่จะดำเนินการได้อย่างทัน่วงที ดังนั้น การบริหารการสื่อสารของรัฐบาลโดยเฉพาะ กระทรวงสาธารณสุขจึงมีความสำคัญยิ่งที่จะต้องเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนได้รับรู้ และเข้าใจถึงวิธีการรับมือ และการปฏิบัติตนทั้งต่อตนเองและชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากลำบาก ศบค. จึงได้แต่งตั้งโฆษกโดยเฉพาะเพื่อรายงานสถานการณ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและมาตรการป้องกัน สำหรับสถานการณ์นี้เป็นการเฉพาะ

การกำหนดให้มีโฆษกที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์ คือ นายแพทย์ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน ซึ่งมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ และพูดจาน่าฟังมาเป็นผู้ให้ข้อมูลประจำวันร่วมกับรองโฆษกกระทรวงการต่างประเทศที่สรุปการแถลงข่าวของโฆษก ศบค. เป็นภาษาอังกฤษ ทำให้มีการกระจายข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวและแนวทางการดำเนินงานของรัฐ รวมทั้งคำแนะนำต่าง ๆ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์เป็นรายวันแก่ประชาชนทั่วไปอย่างต่อเนื่องนานนับเดือนจนตัวเลขผู้ติดเชื้อภายในประเทศลดลงเป็นศูนย์

ดังนั้น จึงถือได้ว่าหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ ได้มีการสื่อสาร และแจ้งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ฉับไว และถูกต้อง ทั้งยังเปิดโอกาสให้มีการสอบถามคำถามต่าง ๆ ได้โดยตรงอีกด้วย

นอกจากสมรรถนะทั้ง 12 ประการ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่นักบริหารระดับสูงของไทยจะต้องพัฒนาตนเองแล้ว สำนักงาน ก.พ. ยังได้ปรับปรุงสมรรถนะชุดใหม่สำหรับนักบริหารระดับสูง ซึ่งกำลังจะเริ่มนำมาใช้ในการพัฒนาข้าราชการที่เป็นนักบริหารระดับสูงของไทยเร็ววันนี้ ซึ่งจะนับรวมสมรรถนะและความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม (Driving Innovation and Change) เข้ามาเสริมด้วย ตัวอย่างเช่น การที่ทีมแพทย์และพยาบาลของโรงพยาบาลศิริราชได้พัฒนาเทคนิค Artificial Intelligence (AI) เข้ามาช่วยในระบบการตรวจและวินิจฉัยสภาพปอดของผู้ติดเชื้อโควิด-19 ทั้งยังได้มีการประสานสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมแพทย์ของประเทศอินโดนีเซียในเรื่องนี้ด้วย

จึงนับได้ว่าปัจจัยประกอบต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักของผู้บริหารในหน่วยงาน และระบบบริหารของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสมควรแก่การได้รับความชื่นชมจากทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ประชาชนชาวไทย รวมทั้งชาวต่างชาติที่อยู่ในประเทศไทย มีความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการโควิด-19 ของรัฐบาลไทยโดยรวม ผู้เขียนจึงขอถือโอกาสนี้ร่วมแสดงความชื่นชมในประสิทธิภาพและความสามารถของทีมงาน และผู้ที่มีส่วนร่วมทั้งหลายมา ณ ที่นี้ด้วย **๕**

A More Balanced Narrative

of the COVID-19 Pandemic in the Context of Thai Public Diplomacy

Natapanu Nopakun, Deputy Director - General,
and Yajai Bunnag, Counselor, Department of Information

The Organisation for Security and Cooperation in Europe (OSCE) held its Asian Conference 2020 on Multilateral Responses to Global Security Challenges on 12 - 13 October 2020 via videoconference. Thailand has been an Asian partner to the OSCE since 2000, and although the European - Asian partnership is realised in various other fora, the OSCE partnership with Asia itself is an important platform where Europe and Asia can learn from each other on how best to deal with global security challenges.

At the conference, Thailand raised many important issues, beginning with the fact that the COVID-19 pandemic catapulted the world further into the age of disruption, while highlighting the ever closer interconnectedness between local and global issues. For foreign ministries, the crisis compels a revision of how public diplomacy should be managed in the era of disruption, based on four observations.

First, it is likely that after the pandemic, there will be an emergence of more complex multi-dimensional issues that require coordination across different line agencies. Second, local communities will be more interested in global issues that could have repercussions on their daily life. Third, diplomats will inevitably have to adopt new characteristics, new resources, and new approaches to public diplomacy to suit

demands of the evolving situation. Any foreign ministry that is able to maximise its leverage in global and local engagement, would be able to successfully maintain a significant role and influence on the international stage to serve local demands and interests. Lastly, digital platforms will become the main platform for political engagement, economic transactions, and molding of society's perceptions.

For example, when many countries in Europe were still facing the risk of a second wave at the end of 2020, some countries in Asia, such as Thailand, had already begun accepting tourists in the Special Tourist Visa (STV) scheme since October 2020. In Thailand's case, we are also looking beyond disease control measures and gradual reopening of the country towards the manufacturing and distribution of COVID-19 vaccines. Siam Bioscience Co., Ltd, has already entered into an agreement with British - Swedish company AstraZeneca to manufacture vaccines for Thailand and other countries in Southeast Asia as "public goods", which truly reflects the spirit of diplomacy for the people. The pandemic has indeed affected regions in different scales and ways, and enabled Thailand to concretise its vision on strengthened national health security through regional health security.

One interesting topic of discussion as a sub-agenda at the OSCE conference was the "nexus" between health security and access to information. A case in point is

Thailand, where part of the success was in the focus in the battle of information. Today, we are overwhelmed by misinformation, disinformation, fake news, deep fake news, and what not. Apart from existing strong health system and village health volunteers that helped the country contain COVID-19 to a certain degree, Thailand focused on managing communication and flow of information. The Center for COVID-19 Situation Administration (CCSA), set up by the government in a timely manner as an integrated agency to handle all aspects of the pandemic, brought a sense of calm and feeling of inclusion of all groups in Thailand, while creating a universal understanding of the 5 Plus 1 measures (wear masks, wash hands, maintain hygiene, physical distancing, avoid congested areas and register in the application). The massive following to televised briefings trusted the transparency of the CCSA.

At least for Thailand, the pandemic brought crisis communication to a whole new level, not only in terms of a crisis communications center that provided briefings in both Thai and English, but also in terms of new forms of inclusive public engagement. For example, both the Ministry of Public Health and Ministry of Foreign Affairs, two agencies at the forefront of COVID-19 crisis communications, came up with media products to explain different aspects of COVID-19. The Ministry of Public Health circulated short video clips on

self-care during COVID-19, while the Ministry of Foreign Affairs circulated video clips on assistance rendered to Thai nationals, and the repatriation process for nationals overseas.

In Thailand, while we tried to balance public health, the economy and access to information, we felt that it was important to nurture a sense of social responsibility in sharing news that is accurate, timely, and useful to the wider public. It is also important to seize the opportunity from this pandemic to develop media literacy by raising more awareness on what constitutes credible information and empowering citizens to counter health misinformation that has the potential to increase public health risks. For example, by spreading misinformation on treatment, creating distrust in health authorities and their recommendations, implying that governments are concealing information on health risks. In addition,

it could also generate fear by stating that COVID-19 was created in a laboratory and that it is a man-made biological weapon. Health misinformation could also induce discrimination against foreign nationals, by portraying them as carriers of the virus into the country.

During the peak of the pandemic in Thailand, the government recognised the people's right to participate in decision-making that affects their lives, meeting with various sectors, including businesses, farmers, and ordinary citizens, to involve them and ensure that these measures respond to their specific situation and needs. Health authorities and relevant experts were enabled to speak freely on their areas of expertise and recommendations to the public. Journalists widely reported on the pandemic, including news coverage on public opinion that are critical of the government's response.

“

While we tried to balance public health, the economy and access to information, we felt that it was important to nurture a sense of social responsibility in sharing news that is accurate, timely, and useful to the wider public.

”

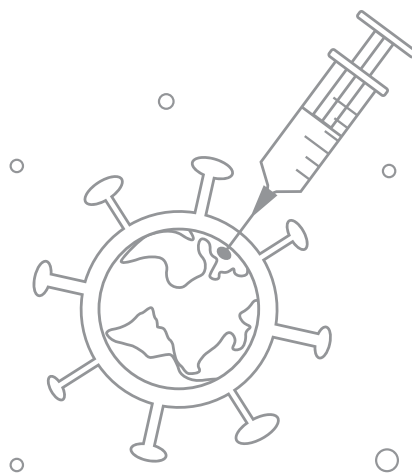
The individual's right to privacy and freedom of movement have been respected as much as possible, as long as they do not pose a health risk to others. On the state quarantine system, in Thailand it is accepted by society as the necessary approach to protect the right to collective health security in society - it is therefore pertinent for non-Thais to understand this.

We learned that we must continue to do our utmost to care for people who may be at risk of being excluded. We know that government is held to account, and while public trust must be earned, public sacrifice is also critical. In protecting the right to life, which includes basic healthcare, and in fulfilling the right to health security, one may have to forfeit the right to privilege.

A more "balanced narrative" of the COVID-19 story of Thailand must begin with a comprehensive reflection of the challenges we faced. It should continue by

an acceptance of the facts, as read in mainstream interpretation of events, that Thailand, like other countries around the world, faced many obstacles in dealing with the first global crisis of the digital age. Throughout the challenging COVID-19 situation, we saw the divergence in global policy responses as the challenge of navigating an unprecedented global situation under conditions of enormous uncertainty.

The narrative presented should seek to communicate that, irrespective of the different scorecards given on Thailand's management of COVID-19, there are certain local practices which have been commended globally for its effective containment of the pandemic. These good practices are what we wish to share, as we strategically adapt and engage in social learning to best deal with global security challenges in the future. **S**

การรับรองการเยือนไทย

ของบุคคลสำคัญจากต่างประเทศ ในยุคความปกติใหม่ (New Normal)

ปานิดล ปังฉิมสวัสดิ์¹

จันทอง เนื่อนวล²

ศิรวัชร จรัสโชค³

พลภัทร บุญจันทร์⁴

กองรับรอง กรมพิธีการทูต

การรับรองการเยือนไทยของบุคคลสำคัญจากต่างประเทศถือเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย วัตถุประสงค์สำคัญ คือ การรับรองการเยือนที่เป็นไปอย่างสมเกียรติและสอดคล้องตามหลักปฏิบัติด้านพิธีการทูตอันเป็นสากล เช่น การจัดพิธีการต้อนรับ - ส่งที่ท่าอากาศยาน การมอบพวงมาลัยและของขวัญ การเลี้ยงรับรอง ตลอดจนการดูแลและอำนวยความสะดวกให้ผู้มาเยี่ยมเยือนอย่างใกล้ชิดในด้านต่าง ๆ เช่น ที่พัก ขบวนการรถยนต์ การรักษาความปลอดภัย เพื่อให้เกิดความประทับใจและความรู้สึกที่ดีต่อประเทศไทย

อย่างไรก็ดี การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตั้งแต่ต้นปี 2563 ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการกิจการด้านการต่างประเทศในทุกมิติ รวมถึงการรับรองการเยือน ภายใต้สภาวะ “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ในปัจจุบัน หน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้องต่างเห็นพ้องว่า ไทยจำเป็นต้องปรับปรุงแนวทางการรับรองการเยือนให้สอดคล้องกับมาตรการควบคุมโรคและหลักการทางสาธารณสุข ควบคู่ไปกับการรักษามาตรฐานด้านการรับรองดังที่ปฏิบัติมา เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 และเพื่อให้การเยือนไทยของบุคคลสำคัญจากต่างประเทศเป็นไปอย่างราบรื่นสมเกียรติ

¹ ผู้อำนวยการกองรับรอง

² นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา)

³ นักการทูตปฏิบัติการ

⁴ พนักงานค้นคว้าและบริหารจัดการข้อมูล

ด้วยเหตุนี้ กรมพิธีการทูต โดยกองรับรอง จึงได้จัดการสัมมนาภายใต้หัวข้อ “การปรับปรุงการรับรอง การเยือนและอำนวยความสะดวกบุคคลสำคัญ ต่างประเทศในยุคความปกติใหม่ (New Normal)” เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2563 ณ โรงแรม แมนดาริน โอเรียนเต็ล กรุงเทพฯ โดยมีนายจิตติพัฒน์ ทองประเสริฐ อธิบดีกรมพิธีการทูต กล่าวเปิด การสัมมนาและมีข้าราชการและบุคลากรของ หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ เข้าร่วม จำนวนทั้งสิ้น 100 คน จากหน่วยงาน 41 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการวางแนวปฏิบัติใหม่ ในการต้อนรับบุคคลสำคัญจากต่างประเทศ ที่มาเยือนไทยในยุค New Normal ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดขบวนรถยนต์ การจัดเตรียมที่พัก พิธีการที่ท่าอากาศยาน เป็นต้น

อธิบดีกรมพิธีการทูต ได้กล่าวเปิดการสัมมนา โดยย้ำว่า การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และซักซ้อม ความเข้าใจระหว่างหน่วยงานทั้งในด้านหลักเกณฑ์ และหลักปฏิบัติเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวและ นโยบายของทุกภาคส่วนในยุค New Normal ทั้งนี้ สูตรสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจด้านพิธีการทูต ต้องทำงานกันเป็นทีมต้องมีความเข้าใจและเชื่อมั่น ซึ่งกันและกัน เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจเป็นไป อย่างราบรื่น และโดยที่งานพิธีการทูตถือเป็น เครื่องมือสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของการเยือนและการประชุมระหว่างประเทศที่ไทยเป็นเจ้าภาพ ดังนั้น ข้อมูล ข้อคิดเห็นจากการสัมมนาจะเป็น พื้นฐานสำคัญในการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน และหลักปฏิบัติอันเป็นเลิศตามแนวทาง Smart Protocol ต่อไป

ต่อมา ในช่วงไตรมาสสุดท้ายของปี 2563 บุคคลสำคัญจากต่างประเทศได้เริ่มมาเยือน ประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง ได้แก่ นายหวัง อี้ มนตรีแห่งรัฐ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 14 - 15 ตุลาคม 2563 และนาย Péter Szijjártó รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศและการค้าฮังการี เมื่อวันที่ 3 - 4 พฤศจิกายน 2563 โดยการเยือน ทั้ง 2 คณะดังกล่าวนับเป็นปฐมบทแห่งการเยือน รูปแบบใหม่ในยุค New Normal ซึ่งทีมงาน กองรับรอง กรมพิธีการทูต ได้นำแนวปฏิบัติ ในการรับรองจากการสัมมนาข้างต้นมาใช้ในการ รับรองคณะทั้งสองด้วย

แนวปฏิบัติใหม่

หลักการสำคัญที่สุดในการปรับปรุงแนวปฏิบัติ คือ การเพิ่มมิติด้านสาธารณสุขและหลักการ เว้นระยะห่างทางสังคมเข้าไปในแนวปฏิบัติที่มี อยู่เดิม โดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. **ภาพรวม** แนวปฏิบัติใหม่ที่สำคัญที่สุด คือ การกำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคน ทั้งฝ่ายไทย และฝ่ายต่างประเทศ สวมหน้ากากอนามัย ทางการแพทย์ (Surgical mask หรือ Medical mask) และเว้นระยะห่างจากคณะผู้เดินทางมาจาก ต่างประเทศอย่างน้อย 1 เมตร หลีกเลี่ยงการสัมผัส ทางกาย อาทิ การสัมผัสมือ การสวมกอด ตลอด ระยะเวลาปฏิบัติงาน ส่วนผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิด กับคณะเป็นพิเศษ เช่น พนักงานขับรถและเจ้าหน้าที่ ตำรวจสันติบาลประจำตัวบุคคลสำคัญ ต้องสวม หน้ากากอนามัยชนิด N95 กระบังป้องกันใบหน้า (Face Shield) และถุงมืออีกชั้นหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยง การสัมผัสทางกายที่อาจเกิดขึ้น

2. **การจัดทีมแพทย์ติดตามคณะ** ซึ่งเป็น ผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ฝ้าติดตามสังเกต ความเสี่ยงของโรคโควิด-19 เป็นการเฉพาะ โดยทีมแพทย์จะทำหน้าที่กำกับดูแลมาตรการ ควบคุมโรค ตลอดจนให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความมั่นใจว่าการดำเนินการ ทุกขั้นตอนสอดคล้องกับมาตรการด้านสาธารณสุข

3. การตรวจหาเชื้อโควิด-19 โดยกำหนดให้บุคคลในขณะเข้ารับการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อวินิจฉัยโรคโควิด-19 เป็นกำหนดการแรกหลังจากเดินทางมาถึงประเทศไทย โดยอาจดำเนินการที่ท่าอากาศยานหรือโรงแรมที่พักแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ การตรวจเชื้อจะกระทำผ่านกระบวนการตรวจหาสารพันธุกรรม (RT-PCR) ซึ่งเป็นวิธีมาตรฐานสากลในการเก็บตัวอย่างส่งตรวจโดยการป้ายกวาดทางจมูกร่วมคอหอย (nasopharyngeal swab) ซึ่งเป็นวิธีการตรวจหาเชื้อที่แม่นยำที่สุด ก่อนจะให้คณะพักรอฟังผลประมาณ 3 ชั่วโมง หลังจากปรากฏผลการตรวจว่า ไม่พบเชื้อจากบุคคลในคณะทั้งหมด จึงจะสามารถเริ่มกำหนดการตามที่วางไว้ต่อไปได้

4. การปรับลดบุคลากรและพิธีการ ในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งเดิมมีจำนวนมากให้เหลือเท่าที่จำเป็น เช่น (1) ปรับลดจำนวนผู้ให้การต้อนรับ - ส่งคน ทำอากาศยาน ให้เหลือเพียง 2 คน (ฝ่ายไทย และฝ่ายต่างประเทศอย่างละคน) ใช้การไหว้แทนการสัมผัสมือ งดการมอบพวงมาลัยหรือช่อดอกไม้ ซึ่งถือเป็นวัสดุที่กักเก็บเชื้อ และกล่าวทักทายเพียงสั้น ๆ ก่อนจะนำคณะทั้งหมดไปยังพื้นที่ควบคุมของท่าอากาศยาน หรือนำขึ้นขบวนรถยนต์เดินทางไปยังโรงแรมที่พักแล้วแต่กรณี เพื่อเข้ารับการตรวจหาเชื้อโควิด-19 (2) สำหรับการเข้าเยี่ยมคารวะนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ทำเนียบรัฐบาล สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (สสน.) ได้จำกัดจำนวนคนให้เหลือน้อยที่สุด หากคณะมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดไว้ จะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าพื้นที่ทำเนียบรัฐบาล นอกจากนี้ สสน. ยังของดแลกของขวัญ และให้สวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา โดยมีข้อยกเว้นให้ถอดหน้ากากได้ในช่วงถ่ายภาพคู่เท่านั้น

5. โรงแรมที่พัก เลือกใช้โรงแรมที่ผ่านการตรวจประเมิน Alternative State Quarantine (ASQ) เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ทุกฝ่ายว่า การบริหารจัดการ

ของโรงแรมสอดคล้องกับมาตรการควบคุมโรค เช่น ห้องพักแต่ละห้องใช้เครื่องปรับอากาศแยกส่วน ไม่เป็นระบบท่อส่งลมเย็นร่วม และไม่ไปด้วยพรม ซึ่งเป็นวัสดุที่กักเก็บเชื้อโรค เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อรองรับกรณีบุคคลในคณะตรวจพบเชื้อ นอกจากนี้ ต้องขอความร่วมมือจากฝ่ายต่างประเทศให้ปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรค ณ โรงแรมที่พักด้วย เช่น (1) ขอให้คณะพักอยู่ภายในชั้นที่สำรองไว้ให้เท่านั้น ไม่ให้ลงมาปะปนกับแขกอื่น ๆ ของโรงแรม (2) ห้ามมิให้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะของโรงแรม อาทิ ห้องอาหาร ห้องออกกำลังกาย สระว่ายน้ำ (3) กำหนดให้รับประทานอาหารเช้าในห้องพัก ในกรณีบุคคลในคณะต้องการรับประทานอาหารร่วมกัน อาจจัดห้อง function room ให้ได้ แต่ต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าบริเวณห้อง ตลอดจนเส้นทางที่ใช้เพื่อไปยังห้องดังกล่าว จะไม่มีโอกาสพบปะกับแขกตามปกติของโรงแรม

6. การจัดขบวนรถยนต์ กำหนดแนวทาง ดังนี้ (1) ให้แยกรถยนต์ของผู้พำนักในประเทศไทย (เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยและเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในไทย) ออกจากรถยนต์รับรองคณะผู้เดินทางมาจากต่างประเทศ เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการแพร่กระจายของเชื้อจากการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ปิด (2) ติดตั้งแผงกั้น (partition) ระหว่างพนักงานขับรถและผู้โดยสารภายในรถยนต์ทุกคันที่ใช้รับรองคณะ (3) จัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับฆ่าเชื้อโรคและหน้ากากอนามัยไว้ในรถยนต์ (4) จัดรถยนต์เพิ่มเติมสำหรับผู้ติดตามทางการแพทย์ประจำคณะ

7. การจัดงานเลี้ยงรับรอง เลือกใช้ห้องเลี้ยงรับรองซึ่งมีลักษณะเป็นห้องปิด จัดโต๊ะและที่นั่งห่างกัน 1 - 1.5 เมตร ปรับลดจำนวนผู้ร่วมโต๊ะอาหารให้เหลือน้อยที่สุด จำกัดจำนวนบริการภายในห้องไม่เกิน 3 คน ซึ่งต้องสวมถุงมือ หน้ากากอนามัย และ face shield ตลอดการให้บริการ

8. การดำเนินการที่ทำอากาศยาน ขอให้เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในไทยรวบรวมเอกสารที่จำเป็นต่อมาตรการด้านสาธารณสุขของไทยจากบุคคลในคณะ อาทิ ผลตรวจโควิด-19 ใบรับรอง Fit to Fly จากประเทศต้นทาง ซึ่งออกภายใน 72 ชั่วโมงก่อนการเยือน ตลอดจนหนังสือเดินทางและแบบฟอร์มตรวจคนเข้าเมือง เพื่อส่งมอบให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ณ ท่าอากาศยาน ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้บุคคลในคณะสามารถเดินทางไปยังพื้นที่ควบคุมเพื่อเข้ารับการตรวจเชื้อโดยเร็วที่สุด อย่างไรก็ตาม การรับเอกสารจากบุคคลในคณะ ถือว่ามีความเสี่ยงที่จะได้รับเชื้อซึ่งอาจตกค้างอยู่บนพื้นผิวเอกสารดังกล่าว จึงต้องหารือกับเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในไทยให้ชัดเจน เพื่อกำหนดแนวทางที่ปลอดภัยที่สุด สำหรับกระเป๋าสัมภาระ จะต้องผ่านการฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนจะลำเลียงไปยังโรงแรมที่พัก

กรณีบุคคลในคณะตรวจพบเชื้อ

ในการรับรองการเยือนที่ผ่านมา ทีมงานกองรับรอง กรมพิธีการทูต ได้ประสบกับกรณีบุคคลในคณะตรวจพบเชื้อโควิด-19 อย่างไรก็ตาม โดยที่ได้มีการเตรียมแผนเผชิญเหตุไว้ล่วงหน้า ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายจึงสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที และป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่เชื้อภายในประเทศระลอกใหม่ได้ ทั้งนี้ แนวทางการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อกรณีข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การดำเนินการที่เร่งด่วนที่สุด คือ การส่งตัวบุคคลที่ตรวจพบเชื้อไปยังสถานพยาบาล (ซึ่งกำหนดไว้ล่วงหน้า) เพื่อเข้าสู่กระบวนการรักษาโดยทันที โดยเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงสาธารณสุข จะติดตามไปช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกจนบุคคลดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการรักษาโดยปลอดภัย

2. เมื่อบุคคลในคณะคนใดตรวจพบเชื้อบุคคลอื่นในคณะซึ่งเดินทางมาด้วยกันจะถือเป็นผู้มีความเสี่ยงสูง (high risk) ที่มีโอกาสได้รับเชื้อด้วย แต่โดยที่เชื้ออาจยังอยู่ในระยะฟักตัว ผลการตรวจ swab จึงปรากฏผลเป็นลบ ดังนั้น **ต้องแจ้งให้บุคคลในคณะทั้งหมดพักรออยู่ภายในห้องพักของตนเอง เพื่อสังเกตอาการจนกว่าจะเดินทางกลับ** นอกจากนี้ ต้องกำกับดูแลมิให้บุคคลภายนอกคณะ เช่น เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในไทย เข้าไปยังชั้นที่คณะพัก โดยบุคคลที่สามารถเข้าไปดำเนินการใด ๆ ในชั้นที่คณะพักได้ คือ เจ้าหน้าที่ ASQ ของโรงแรม ซึ่งต้องสวมอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (Personal Protective Equipment: PPE) อย่างรัดกุม และมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมโรค

3. **การแจ้งผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายต่างประเทศ** ให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ทันที โดยพักรออยู่ในห้องพัก/ที่พำนักของตนเอง เว้นระยะห่างจากบุคคลอื่น เพื่อรอเข้าสู่กระบวนการสอบสวนโรคและประเมินความเสี่ยงต่อไป ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการเตรียมทีมสำรองสำหรับกรณีฉุกเฉินเช่นนี้ไว้ เพื่อให้สามารถเข้ามารับช่วงต่อการทำงานได้อย่างทันท่วงที

4. แจ้งผู้ดูแลสถานที่/ยานพาหนะที่คณะสัมผัส อาทิ ท่าอากาศยาน โรงแรมที่พัก บริษัทผู้ให้บริการรถยนต์เช่า ให้ปิดพื้นที่/รถยนต์เพื่อทำความสะอาดโดยทันที นอกจากนี้ ต้องแจ้งผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ส่วนราชการที่เป็นเจ้าภาพของการเยือน สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงการต่างประเทศ ศูนย์ COVID-19 Task Force กระทรวงการต่างประเทศ ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) และสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพื่อแจ้งยกเลิกกำหนดการหารือทั้งหมด พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้บริหารรับทราบสถานการณ์ และหารือถึงแนวทางแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า

5. การสอบสวนโรค นอกเหนือจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว ทีมสอบสวนโรค ซึ่งประกอบด้วย ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (EOC) สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง (สปคม.) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และกองควบคุมโรคติดต่อ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จะเดินทางมาอยู่ที่เกิดเหตุเพื่อตรวจสอบกล้องวงจรปิดและซักถามผู้เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลว่าผู้ติดเชื้อได้สัมผัสใครหรือหยิบจับสิ่งของใดบ้าง หากพบว่ามีผู้สัมผัสใกล้ชิด เช่น อยู่ในพื้นที่ปิดร่วมกันเป็นระยะเวลาเกินกว่า 5 นาที โดยไม่สวมหน้ากากอนามัย สัมผัสมือหรือสวมกอด บุคคลดังกล่าวจะถือว่าเป็นผู้มีความเสี่ยงสูง ซึ่งจะต้องเข้าสถานกักตัวของรัฐ หรือกักตัวในที่พำนักแล้วแต่กรณี โดยติดตามอาการอย่างใกล้ชิด (โดยกรณีดังกล่าวจะถือเป็นการติดเชื้อภายในประเทศ) ส่วนบุคคลซึ่งไม่ได้ปฏิบัติงานใกล้ชิดหรือสัมผัสโดยตรง จะถูกระบุให้เป็นผู้มีความเสี่ยงต่ำ (low risk) โดยสามารถดำเนินชีวิตตามปกติได้ แต่ให้สวมหน้ากากอนามัยและเว้นระยะห่างทางสังคม หลีกเลี่ยงการเดินทางข้ามเมืองหรือจังหวัด และให้สังเกตอาการเป็นเวลา 14 วัน ตลอดจนเข้ารับการติดตามอาการและตรวจหาเชื้อตามนัดหมายของหน่วยงานสาธารณสุข

6. การส่งคณะกลับ หลังจากกระชับกำหนดการเยือนทั้งหมด และให้คณะพักรออยู่ภายในห้องพักของตน บุคคลในคณะซึ่งมีผลตรวจเป็นลบ สามารถเดินทางออกจากประเทศไทยได้ตามกำหนดการเดิม ส่วนบุคคลที่ตรวจพบเชื้อ จะต้องรับการรักษาจนหายขาดก่อน จึงจะสามารถเดินทางกลับประเทศ แต่หากฝ่ายต่างประเทศประสงค์จะจัดเที่ยวบินพิเศษเพื่อรับผู้ติดเชื้อกลับประเทศ ก็สามารถกระทำได้ โดยปรับสถานะเที่ยวบินเป็น Air Ambulance และจัดบุคลากรทางการแพทย์ดูแลระหว่างการเดินทาง

7. การหารือเพื่อเตรียมแผนเผชิญเหตุล่วงหน้า ตลอดจนการสร้างแนวร่วมความร่วมมือระหว่างผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่าย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่สถาน

เอกอัครราชทูตต่างประเทศ ให้ปฏิบัติตามมาตรการทางสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด จะช่วยให้การรับรองการเยือนในรูปแบบใหม่เป็นไปอย่างราบรื่นโดยเฉพาะกรณีฉุกเฉิน นอกจากนี้ ควรหารือกับผู้ให้บริการภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเยือน อาทิ โรงแรม บริษัทรถยนต์เช่า ร้านอาหารผู้ให้บริการจัดเลี้ยงรับรอง โดยแจ้งล่วงหน้าว่า หากเกิดกรณีตรวจพบเชื้อจะต้องดำเนินการอย่างไร เช่น การทำความสะอาดสถานที่ การฆ่าเชื้อภายในรถยนต์ และงดใช้งานอย่างน้อย 3 วัน ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถตอบสนองได้อย่างทันท่วงทีและป้องกันผลกระทบลูกโซ่ในกรณีผู้ให้บริการเหล่านี้รับงานไวล่วงหน้าในช่วงดังกล่าว

unสรุป

การรับรองการเยือนของบุคคลสำคัญต่างประเทศทั้ง 2 คณะ ในช่วงไตรมาสสุดท้ายของปี 2563 เป็นโอกาสที่กองรับรอง กรมพิธีการทูต และหน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้องได้นำแนวปฏิบัติใหม่ในยุค New Normal ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริง โดยพบว่า แนวปฏิบัติดังกล่าวมีประสิทธิภาพในระดับที่น่าพอใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที ดังเช่นกรณีที่บุคคลในคณะตรวจพบเชื้อฯ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแนวนโยบาย Smart Protocol ของกรมพิธีการทูต

อย่างไรก็ดี โดยที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีแนวโน้มที่จะคงอยู่ต่อไปอีกสักระยะหนึ่งและแนวปฏิบัติล่าสุดยังน่าจะสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก กองรับรอง กรมพิธีการทูต จึงเห็นควรจัดการหารือเพิ่มเติมในเชิงลึกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงแนวปฏิบัติล่าสุดให้มีความรัดกุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับรองบุคคลสำคัญต่างประเทศ ซึ่งจะกลับมาเยือนไทยอีกในอนาคตอันใกล้ ๕

1. การสัมมนาในหัวข้อ “การปรับปรุงการรับรองการเยือนและอำนวยความสะดวกบุคคลสำคัญต่างประเทศ
ในยุคความปกติใหม่ (New Normal)” วันพฤหัสบดีที่ 27 สิงหาคม 2563
ณ ห้องรอยัล บอลรูม โรงแรมแมนดาริน โอเรียนเต็ล กรุงเทพฯ

2. การต้อนรับที่ท่าอากาศยาน

3. การถ่ายรูปแบบเว้นระยะห่างทางสังคมพร้อมสวมหน้ากากอนามัย

4. การจัดเลี้ยงแบบเว้นระยะห่าง และการใช้ปกเมนูแบบใช้แล้วทิ้ง

หมายเหตุ ได้รับความอนุเคราะห์ภาพตามข้อ 2 - 4 จากกรมสารนิเทศ
(เข้าถึงได้ที่ <https://www.mfa.go.th/th/content/cnfmvisit151063?cate=5d5bcb4e15e39c306000683b>)

5. การฉีดพ่นฆ่าเชื้อสัมภาระก่อนนำขึ้น - ลงเครื่องบิน

6. การติดตั้งแผงกั้นภายในรถยนต์ระหว่างพนักงานขับรถและผู้โดยสาร

การปรับปรุงแนวทางการรับรองการเยือน และการอำนวยความสะดวกบุคคลสำคัญต่างประเทศ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

แนวปฏิบัติเดิม

เน้นความสมเกียรติกับฐานะของแขก คำนึงถึงการรักษาความปลอดภัย และหลักการปฏิบัติต่างตอบแทน จึงมีการจัดพิธีการอย่างเต็มรูปแบบ มีลำดับขั้นตอนที่ละเอียด และเกี่ยวข้องกับบุคลากรจำนวนมาก

1. กำหนดการ
สามารถเริ่มกำหนดการทางการบินที่เมื่อเดินทางถึงไทย และสามารถมีกำหนดการส่วนตัวได้

2. พิธีการ
เน้นความครบถ้วนตามพิธีการทูต อาทิ ผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้การต้อนรับที่ท่าอากาศยาน การจัดพิธีตรวจแถวกองทหารเกียรติยศที่ทำเนียบรัฐบาล

3. การอำนวยความสะดวก
จนท. ฝ่ายไทย อาทิ จนท.สปก. จนท.กต. และ พยร.รับรอง สามารถปฏิบัติงานอำนวยความสะดวกคณะฯ ได้อย่างใกล้ชิด โดยไม่ต้องเว้นระยะห่างทางสังคม

4. ขบวนรถยนต์
จัดขบวนฯ อย่างสมเกียรติ โดยคณะสามารถโดยสารรถยนต์ร่วมกับผู้บริหารฝ่ายไทย หรือเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตของประเทศตน

5. โรงแรมที่พัก
คณะสามารถเลือกใช้โรงแรมได้ตามความประสงค์ และสามารถใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงแรมได้ตามปกติ

6. งานเลี้ยงรับรอง
เน้นความเหมาะสมของสถานที่ โดยจัดโต๊ะและที่นั่งไม่ชิดหรือห่างกันจนเกินไป บริการให้บริการและดูแลความเรียบร้อยตลอดงาน

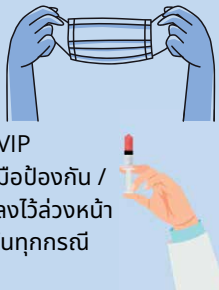
แนวปฏิบัติใหม่

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 30 ม.ค. 2563

COVID-19

1) กำหนดการ/ภาพรวม

ผู้ปฏิบัติงานทุกคนสวมหน้ากากอนามัยทางการแพทย์ เว้นระยะห่าง และหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับบุคคลในคณะ / ผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิด เช่น พยร. และ จนท. สปก. ประจำตัว VIP ต้องสวมหน้ากากอนามัยชนิด N95 face shield และถุงมือป้องกัน / คณะต้องปฏิบัติตามกำหนดการทางการที่ทั้งสองฝ่ายตกลงไว้ล่วงหน้าอย่างเคร่งครัด / ยังไม่มีรายการเว้นมาตรการควบคุมโรคในทุกกรณี แม้บุคคลในคณะจะได้รับวัคซีนครบแล้วก็ตาม

5) การปรับลดบุคลากรและพิธีการที่สนามบินและทำเนียบรัฐบาล

ปรับลดจำนวนคนและพิธีการให้เหลือเท่าที่จำเป็น อาทิ ปรับให้เหลือผู้ต้อนรับ-ส่ง เพียง 2 คนที่สนามบิน / ใช้การไหว้แทนการสัมผัสมือ / ทักทาย-อำลาเพียงสั้น ๆ / จดมอบมาลัยและช่อดอกไม้ / จดแลกของขวัญ

6) โรงแรมที่พัก

เลือกใช้โรงแรม AQ และปิดชั้นที่คณะพัก / จดใช้บริการส่วนกลาง เช่น สระว่ายน้ำ ฟิตเนส / หลีกเลี่ยงการพบปะแขกปกติของโรงแรม / รับประทานอาหารทุกมื้อในห้องพัก

7) การจัดขบวนรถยนต์

แยกรถของผู้พำนักในไทย ออกจากรถรับรองคณะ เพื่อมิให้บังปะปนกัน / ติดตั้งแผงกั้นระหว่าง พยร. และผู้โดยสาร / เตรียมอุปกรณ์ฆ่าเชื้อโรคและหน้ากากอนามัยไว้ในรถยนต์ทุกคัน / จัดรถยนต์สำหรับทีมแพทย์ติดตามคณะ

8) การจัดงานเลี้ยงรับรอง (ในกรณีจำเป็น)

ใช้ห้องปิด / นั่งห่างกัน 1 - 1.5 เมตร / บริการสวม face shield หน้ากากอนามัย และถุงมือ / จัดอาหารแบบ individual set / กำหนดเส้นทางเดินไปยังสถานที่จัดงานที่แยกออกจากเส้นทางปกติ / จัดที่นั่งแยกฝ่ายไทยและฝ่ายต่างประเทศให้อยู่คนละด้านของโต๊ะ / กำหนดบริการของแต่ละฝ่าย โดยไม่ใช้ร่วมกัน

2) ทีมแพทย์ติดตามคณะ

ผู้แทน สร. ร่วมติดตามคณะเพื่อเฝ้าระวังความเสี่ยงของโรคโควิด-19 เป็นการเฉพาะ ทำกับดูแลมาตรการควบคุมโรค ให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประสานงานในการตรวจเชื้อฯ บุคคลในคณะ

3) การตรวจหาเชื้อโควิด-19

บุคคลในคณะต้องเข้ารับการตรวจ RT-PCR Swab Test เป็นกำหนดการแรกเมื่อเดินทางถึง ทั้งนี้ การฉีดวัคซีนล่วงหน้าไม่ได้เป็นปัจจัยในการขอยกเว้นการตรวจเชื้อฯ โดยหลังจากรอผลประมาณ 3 ชม. และปรากฏผลว่าไม่พบเชื้อแล้ว จึงสามารถเริ่มกำหนดการได้

4) การดำเนินการที่ท่าอากาศยาน

คณะต้องแสดง Covid-free Certificate หนังสือเดินทาง และแบบฟอร์มตรวจคนเข้าเมือง / จัดฟันสัมนากระเพื่อฆ่าเชื้อ

*เป็นผลจากการสัมมนา เรื่อง การปรับปรุงการรับรองการเยือนและการอำนวยความสะดวกบุคคลสำคัญต่างประเทศในยุคความปกติใหม่ (New Normal) เมื่อวันที่ 27 ส.ค. 2563 ณ โรงแรมแมนดาริน โอเรียนเต็ล กรุงเทพฯ และการนำแนวปฏิบัติดังกล่าวไปใช้ในการรับรองบุคคลสำคัญจากต่างประเทศในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การปรับปรุงแนวทางการรับรองการเยือน และการอำนวยความสะดวกบุคคลสำคัญต่างประเทศ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

กรณีบุคคลในคณะตรวจพบเชื้อโควิด-19

การประชุมเตรียมแผนเผชิญเหตุล่วงหน้า มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อ

- สร้างความเข้าใจระหว่างผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่าย ให้ปฏิบัติตามมาตรการทางสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะช่วยบรรเทาผลกระทบในกรณีฉุกเฉิน
- ให้ข้อมูลที่เป็นแก่ผู้ให้บริการ อาทิ โรงแรม บริษัทรถยนต์เช่า ร้านอาหาร เพื่อให้สามารถสนองตอบได้อย่างทันทั่วทั้งที่และมีประสิทธิภาพ

ส่งผู้ติดเชื้อไป สถานพยาบาลทันที

โดยมี จนท.กต. และ สร. ติดตาม
ประสานงานจนเข้าสู่กระบวนการรักษา

แจ้งให้บุคคลอื่นในคณะ พักรอในห้องพัก

สังเกตอาการตนเอง / บุคคลภายนอกคณะไม่สามารถ
ขึ้นไปยังชั้นที่คณะพัก

แจ้งให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง หยุดปฏิบัติหน้าที่ทันที

พักรออยู่ในที่พักของตนเอง เว้นระยะห่างจากบุคคลอื่น
รอเข้าสู่กระบวนการสอบสวนโรคและประเมินความเสี่ยงต่อไป

- เตรียมทีมสำรองสำหรับกรณีฉุกเฉิน
เพื่อให้สามารถเข้ามารับช่วงต่อ
การปฏิบัติงานได้อย่างทันทั่วทั้งที่

บุคคลที่สามารถเข้าไปในชั้นที่คณะ
พักได้ คือ จนท. ASQ ของโรงแรม
ซึ่งสวมชุด PPE อย่างรัดกุม และมี
ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน
ด้านการควบคุมโรค

แจ้งผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

- เจ้าหน้าที่ท่าอากาศยาน โรงแรม และบริษัทผู้ให้บริการ
รถยนต์เช่า ให้ปิดพื้นที่/รถยนต์เพื่อทำความสะอาดทันที
- หน่วยราชการที่เป็นเจ้าภาพของการเยือน สำนักงานรัฐมนตรี
และทำเนียบรัฐบาล เพื่อแจ้งยกเลิกกำหนดการหารือ พร้อมทั้ง
แจ้งให้ผู้บริหารรับทราบสถานการณ์

การสอบสวนโรค

ทีมสอบสวนโรค ซึ่งประกอบด้วย ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทาง
สาธารณสุข (EOC) สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง (สปคม.)
กรมควบคุมโรค สร. และกองควบคุมโรคติดต่อ สำนักอนามัย
กรุงเทพมหานคร จะเดินทางมายังที่เกิดเหตุเพื่อ
ตรวจสอบกล้องวงจรปิดและซักถามผู้เกี่ยวข้อง

- ผู้ที่มีความเสี่ยงสูงจะต้องเข้าสู่
กระบวนการรักษาที่โรงพยาบาล
อย่างไรก็ดี ผู้ที่มีความเสี่ยงต่ำ
สามารถสังเกตอาการที่บ้านพัก

การเดินทางกลับ

บุคคลในคณะซึ่งมีผลตรวจเป็นลบ สามารถเดินทางออกจากประเทศไทย
ได้ตามกำหนดการเดิม ส่วนบุคคลที่ตรวจพบเชื้อ จะต้องรับการรักษา
จนหายขาด แต่หากฝ่ายต่างประเทศประสงค์จะจัดเที่ยวบินพิเศษเพื่อรับ
ผู้ติดเชื้อกลับประเทศ ก็สามารถกระทำได้โดยปรับสถานะเที่ยวบินเป็น
Air Ambulance และจัดทีมแพทย์ดูแลระหว่างการเดินทาง

กองรับรอง กรมพิธีการทูต กระทรวงการต่างประเทศ (กรกฎาคม 2564)

protocol.mfa.go.th

@ProtocolMFAThailand

@protocolmfathailand

ชวนคิดเรื่องเศรษฐกิจ

ภายใต้โควิด วิกฤตและโอกาส

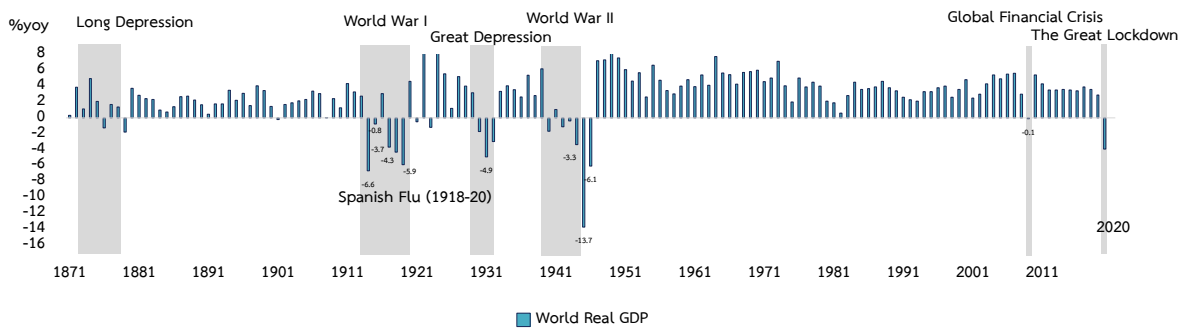
ดร. ชญาวดี ชัยอนันต์
ผู้อำนวยการอาวุโส ฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค
ธนาคารแห่งประเทศไทย

ว่าด้วยเรื่องของวิกฤต

สถานการณ์โควิด-19 ในปี ค.ศ. 2020 ที่ผ่านมา เรียกได้ว่าเป็นวิกฤตของมวลมนุษยชาติ เพราะการแพร่ระบาดได้ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งความเป็นอยู่ของประชาชนไปทั่วโลก หากจะวัดความรุนแรงของวิกฤตครั้งนี้ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ได้ประเมินไว้ว่า ในปี ค.ศ. 2020 การปิดเมืองหรือการงดดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เศรษฐกิจโลก (World GDP) หดตัวไปถึงร้อยละ 5.8 จากปี ค.ศ. 2019 ซึ่งครั้งสุดท้ายที่เศรษฐกิจโลกเคยหดตัว คือในปี ค.ศ. 2008 ในช่วง Global Financial Crisis หรือที่เราเรียกกันว่า Great Recession ซึ่งหดตัวไปไม่ถึงร้อยละ 1

อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก

Note: Western Europe GDP for 1870 - 1950, World GDP for 1950-1979, IMF WEO for 1980-2020
Source: Maddison Project, IMF WEO

ที่ผ่านมา โลกเคยเผชิญกับวิกฤตสาธารณสุขที่รุนแรงเช่นนี้มาก่อนแล้วในกรณีการระบาดของ Spanish flu ที่เกิดขึ้นเมื่อ 100 ปีก่อนพอดี ซึ่งเหตุการณ์ยาวนานถึง 2 ปี 2 เดือน (กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1918 - เมษายน ค.ศ. 1920) และการแพร่ระบาดเกิดขึ้นทั้งหมด 4 ระลอก โดยมีประมาณการผู้สงสัยว่าจะติดเชื้อถึง 1 ใน 3 ของประชากรโลกในขณะนั้น คือประมาณ 500 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิตมากกว่า 17 ล้านคน อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงของการแพร่ระบาดของ Spanish flu นี้ น่าจะเป็นผลพวงจากระบบสาธารณสุขที่ไม่พร้อม เพราะเกิดในช่วงท้ายของสงครามโลกครั้งที่ 1 (เช่น ความแออัดและปัญหาความสะอาดของค่ายผู้ป่วยและสถานพยาบาล รวมทั้งการเคลื่อนย้ายกำลังพลและเชลยศึก) โดยในกรณี Spanish flu มีการประเมินว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจโลกหดตัวจากปีก่อนหน้าประมาณร้อยละ 5.9 ซึ่งนับเป็นการซ้ำเติมทางเศรษฐกิจที่บอบช้ำมาจากสงครามโลกขึ้นไปอีก

ถ้ามองย้อนกลับไปในช่วงที่โลกเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ หรือช่วงที่ World GDP ติดลบหรือเศรษฐกิจหดตัว จะเห็นว่ามี การปรับตัวเพื่อรองรับ

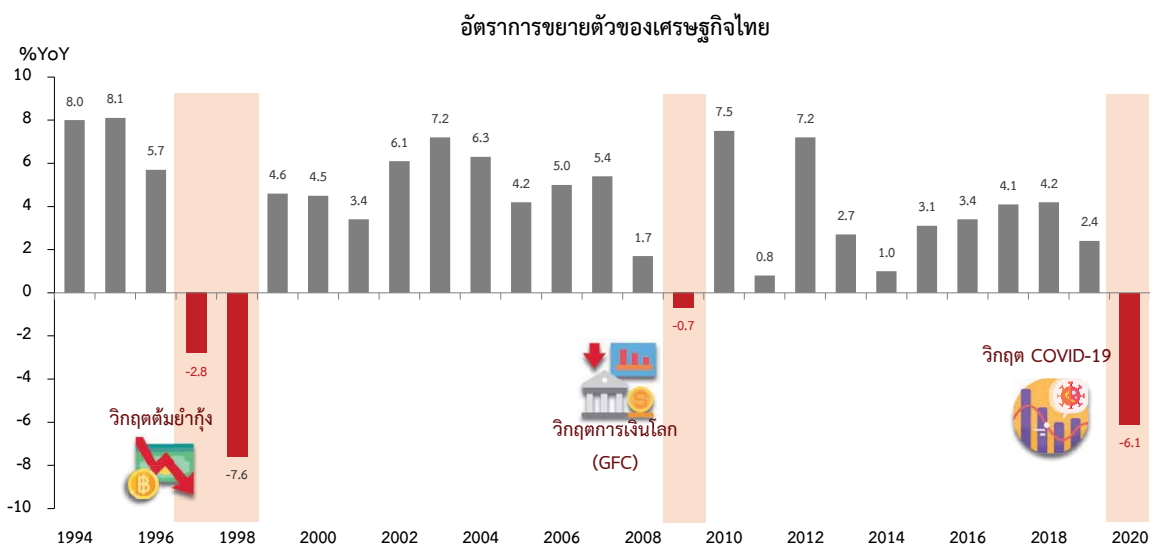
และป้องกันการเกิดวิกฤตในอนาคตอย่างต่อเนื่อง ทำให้ที่ผ่านมา วิกฤตแบบเดิม ๆ มักไม่เกิดขึ้นซ้ำ ตัวอย่างเช่น กรณีวิกฤตที่เกิดจากสงครามและความขัดแย้งในกรณีสงครามโลกสองครั้ง ทำให้โลกต้องเสริมสร้างกลไกการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดสงครามเป็นวงกว้าง และเมื่อประเทศต่าง ๆ มีความสัมพันธ์อันดี มีเศรษฐกิจเชื่อมต่อกันมากขึ้นก็เกิดการแสวงหาอำนาจแบบใหม่ คือ อำนาจทางการเงิน ที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงและผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ ๆ จนนำไปสู่วิกฤตในระบบการเงิน หรือ Great Recession ในปี ค.ศ. 2007 - 2008 ที่ทำให้เกิดการปรับกฎหมายในระบบการเงินขนาดใหญ่ รวมถึงการปรับโครงสร้างหน่วยงานกำกับดูแลไปทั่วโลกในช่วงที่ผ่านมา

การปรับตัวเพื่อลดช่องโหว่ที่อาจทำให้เกิดวิกฤตที่กล่าวข้างต้น ทำให้นักสถิติและนักเศรษฐศาสตร์หลายรายมองว่า วิกฤตครั้งต่อไปจึงไม่น่าจะเกิดจากสาเหตุเดิม ๆ และในระยะต่อไป วิกฤตแต่ละครั้งจะเกิดห่างกันมากขึ้น แต่ก็อาจรุนแรงขึ้นจากความเชื่อมโยงและการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่แน่นแฟ้นขึ้นด้วย

เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ขึ้นในช่วงแรก ไม่ได้มีใครคาดคิดว่าจะขยายวงกว้างไปทั่วโลก เพราะมองว่าเป็นการระบาดเฉพาะพื้นที่ คล้ายกับโรคระบาดช่วงก่อนหน้า จึงไม่ได้เตรียมการรองรับใน scale ที่ใหญ่พอตั้งแต่ต้น แต่เมื่อมีการระบาดระลอกสองในหลายพื้นที่ ก็ได้เห็นการปรับตัวรับมือที่ดีขึ้น เหมือนกับการปรับตัวที่เคยเกิดขึ้นในวิกฤตครั้งก่อน ๆ ทั้งมาตรการปิดเมือง การเยียวยาของภาครัฐ การปรับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การสวมหน้ากาก การล้างมือ และการทำงานนอกสถานที่ ธุรกิจก็ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ การเข้าถึงลูกค้าและการบริหารจัดการทรัพยากรให้คุ้มค่ายิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามสำคัญคือ หลังจากเรื่องนี้จบลง สำหรับชีวิตหลังโควิด-19 ที่มีการฉีดวัคซีนอย่างแพร่หลาย จนโควิด-19 กลายเป็นเชื้อไข้หวัดใหญ่อีกสายพันธุ์หนึ่ง การปรับตัวแบบใดบ้างที่จะยังอยู่ต่อไป เพราะพฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมในระยะข้างหน้าด้วย

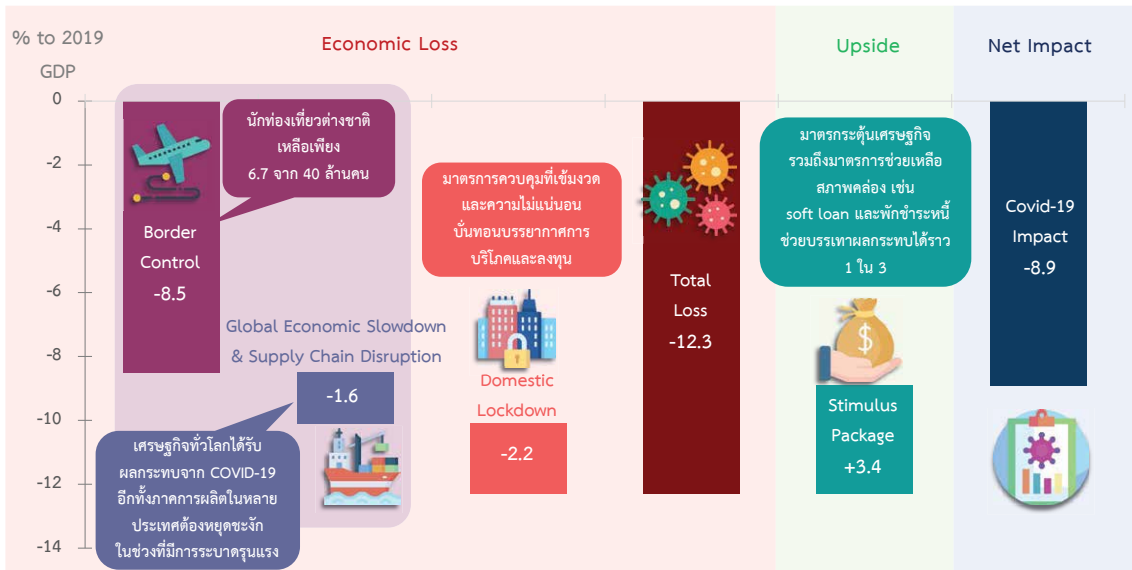
ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย และการฟื้นตัวที่ไม่เท่าเทียม

สำหรับประเทศไทย แม้การปิดเมืองจะเกิดขึ้นในช่วงสั้น ๆ แต่ผลกระทบค่อนข้างรุนแรงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น เนื่องจากสัดส่วนการพึ่งพารายได้จากภาคการท่องเที่ยวของไทยสูงถึงร้อยละ 11 ของ GDP ซึ่งมาตรการปิดเมืองและห้ามเดินทางระหว่างประเทศ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมายังไทยลดลงจาก 40 ล้านคน เหลือเพียง 6.7 ล้านคนในปี ค.ศ. 2020 ยังไม่รวมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบเป็นลูกโซ่ นอกจากนี้ ยังมีการส่งออกและการผลิตที่ต้องหยุดชะงักจากการส่งสินค้าและวัตถุดิบที่มีอุปสรรคด้วย ซึ่งในช่วงเดือนธันวาคม ค.ศ. 2019 ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) คาดว่าเศรษฐกิจไทยในปี ค.ศ. 2020 จะเติบโตที่ร้อยละ 2.8 แต่ผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อรายได้จากการท่องเที่ยว การส่งออก

Source: NESDC, ข้อมูลปี 2020 เป็นประมาณการจากรายงานนโยบายการเงิน ธปท. ณ ธันวาคม 2020

การประเมินผลกระทบต่อ GDP ของไทยในปี 2020

ที่มา: สศช. คำนวณโดย อปร.
จัดทำ ณ วันที่ 19 ก.พ. 2564

ที่ต้องชะงักไปช่วงหนึ่ง รวมถึงการบริโภคสินค้าในประเทศ รวมแล้วคิดเป็นร้อยละ 12.3 ของ GDP แต่หากชดเชยด้วยการเข้ามาดูแลเยียวยาจากภาครัฐที่ประมาณร้อยละ 3.4 แล้ว ผลกระทบสุทธิอยู่ที่ร้อยละ -8.9 ทำให้โดยรวม เศรษฐกิจปี ค.ศ. 2020 ที่ผ่านมามีการหดตัวที่ร้อยละ 6.1

ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากวิกฤตโควิด-19 ครั้งนี้ ดูจะใกล้เคียงกับวิกฤตต้มยำกุ้งในปี ค.ศ. 1997 ซึ่งทำให้เศรษฐกิจไทยหดตัวถึงร้อยละ 7.6 อย่างไรก็ดี ภาวะแวดล้อมของวิกฤตที่ไทยเผชิญทั้งสองครั้งแตกต่างกันค่อนข้างมาก เนื่องจากคราวก่อน ต้นตอมาจากปัจจัยด้านโครงสร้างเศรษฐกิจและการเงินไทยที่ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูง เงินสำรองระหว่างประเทศต่ำมากเทียบกับนี้ต่างประเทศที่มีอยู่ ภาครักษาการณ์และธุรกิจขนาดใหญ่ประสบปัญหา แต่มีความโชคดีที่เศรษฐกิจโลกยังเติบโตได้ จึงเข้ามาช่วยพยุงให้เศรษฐกิจไทยทยอยฟื้นตัวได้ในที่สุด

วิกฤตโควิด-19 นี้ เกี่ยวข้องกับชีวิตและสุขภาพของประชาชน การบริหารจัดการในช่วงที่

สถานการณ์ยังไม่ชัดเจนจึงต้องรุนแรงและเฉียบขาด ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงักทั่วโลก แม้จะเป็นในระยะสั้น ๆ แต่กลับสร้างแผลเป็น (scar) ให้กับเศรษฐกิจได้มากกว่า เพราะการปิดเมืองส่งผลรุนแรงต่อรายได้และภาระหนี้ของผู้ประกอบการ รายย่อยและประชาชนที่สายป่านสั้น โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจและแรงงานที่ผูกโยงกับการท่องเที่ยวหรือภาคบริการโดยรวม ที่แม้หลังการเปิดเมืองในช่วงกลางปี ค.ศ. 2020 ก็ยังไม่สามารถฟื้นตัวได้เต็มที่เท่ากับในภาคธุรกิจอื่น ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจที่พักแรม ณ เดือนธันวาคม ค.ศ. 2020 เพิ่งมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจกลับมาได้เพียงร้อยละ 28 ของระดับก่อนโควิด-19 และยังมีธุรกิจขนส่งผู้โดยสารที่กิจกรรมกลับมาเพียงร้อยละ 58 เท่านั้น ที่สำคัญกลุ่มธุรกิจเหล่านี้ยังถูกซ้ำเติมจากการระบาดระลอกใหม่ที่แม้จะปิดให้บริการเพียงบางพื้นที่และบางกิจการ แต่ก็ยังเน้นการควบคุมเข้มงวดในการให้บริการของธุรกิจกลุ่มนี้เช่นเดิม ทำให้การฟื้นตัวจะต้องทอดยาวออกไป และแม้ในช่วงครึ่งหลังของปี ค.ศ. 2021 คาดว่าจะเริ่มมีการกระจายฉีดวัคซีน

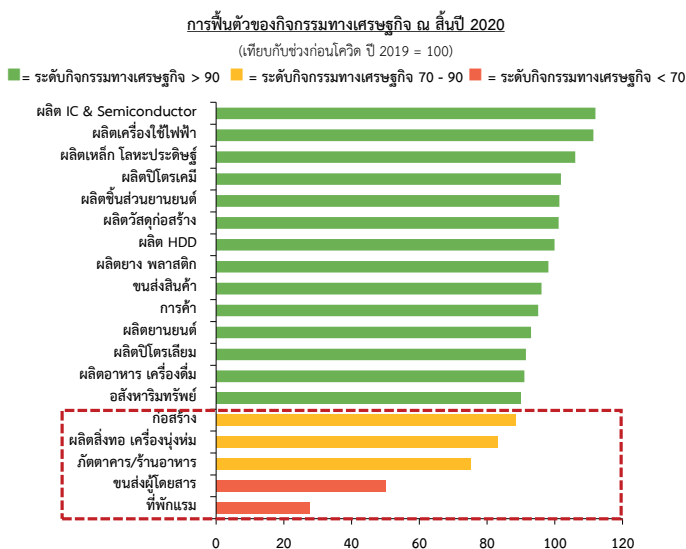
แต่กว่าที่จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ (herd immunity) จนเปิดรับนักท่องเที่ยวได้เป็นวงกว้าง จนธุรกิจเหล่านี้รวมทั้งเศรษฐกิจไทยกลับมาฟื้นตัวชัดเจน ก็อาจกินเวลานานกว่านั้น โดยล่าสุด ธปท. คาดว่าเศรษฐกิจไทยในปี ค.ศ. 2021 น่าจะเติบโตได้ประมาณร้อยละ 2.0 และจะยังไม่สามารถกลับไปสู่ระดับก่อนโควิด-19 ได้ จนกว่าปี ค.ศ. 2023

K-shaped Recovery: การฟื้นตัวแบบเหลี่ยมล้ำๆ Mega Trends เดิม

แม้เศรษฐกิจไทยในภาพรวมจะทยอยฟื้นตัวจากวิกฤตโควิด-19 แต่เห็นได้ชัดว่าการฟื้นตัวยังไม่ทั่วถึงและมีความเหลื่อมล้ำสูง หลายคนมองว่าการฟื้นตัวเป็นแบบอักษร K แทนที่จะเป็น V กล่าวคือกลับขึ้นมาได้ไม่เท่ากันเหมือนกับการฟื้นตัวจากวิกฤตหลายครั้งที่ผ่านมา โดยจากข้อมูลสิ้นปี ค.ศ. 2020 หลังกิจกรรมทางเศรษฐกิจเริ่มมีมากขึ้นก่อนการระบาดระลอกใหม่ บางภาคธุรกิจฟื้นตัวดีมาก เช่น Integrated Circuit และ Semiconductor และเครื่องใช้ไฟฟ้า เพราะได้รับอานิสงส์จากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานและการใช้ชีวิต ทำให้ต้องการเครื่องมือสื่อสารและ

อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น หมวดยานยนต์และภาคการค้า จากการออกมาจับจ่ายใช้สอยของผู้บริโภคและการปรับตัวด้านการขายอย่างทันท่วงที ขณะที่ภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวต่างชาติยังซบเซาและถูกซ้ำเติมจากการระบาดระลอกใหม่ที่นอกจากจะทำให้การเปิดรับนักท่องเที่ยวอาจต้องล่าช้าออกไปแล้ว ยังทำให้ความต้องการท่องเที่ยวของคนไทยที่หลัง ๆ เข้ามาช่วยเสริมรายได้บางส่วนต้องลดลงตามไปด้วย ซึ่งจากโครงสร้างเศรษฐกิจปัจจุบันที่ภาคบริการมีสัดส่วนสูงขึ้นกว่าก่อนมาก ทำให้ขาล่างของ K มีน้ำหนักมากในการถ่วงรั้งการฟื้นตัว และทำให้ความเหลื่อมล้ำรุนแรงกว่าเดิม

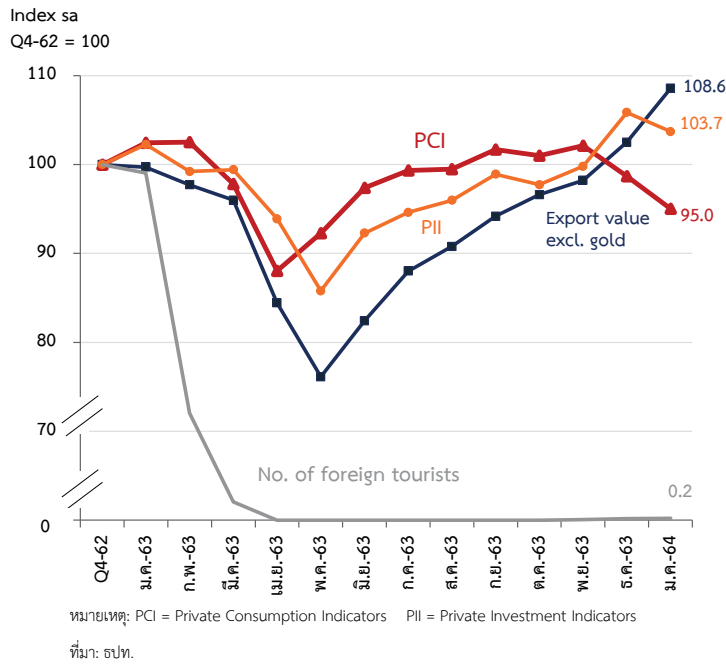
วิกฤตครั้งนี้ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อรายเล็กมากกว่ารายใหญ่ และกระจุกตัวในบางธุรกิจแล้ว ยังเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ปัญหาความเหลื่อมล้ำเร่งขึ้นมาจาก Megatrends ในโลกที่ดำเนินมาระยะหนึ่ง บาง trend ถูกเร่งให้เร็วขึ้นหรือบาง trend ก็ผ่อนความเร็วลงไป จากวิกฤตโควิด-19 เอง ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลซ้ำเติมจนทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำออกอาการมากกว่าวิกฤตครั้งก่อน ๆ รายได้ที่หายไปทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ถดถอย ไม่ต้องพูดถึงการได้รับ

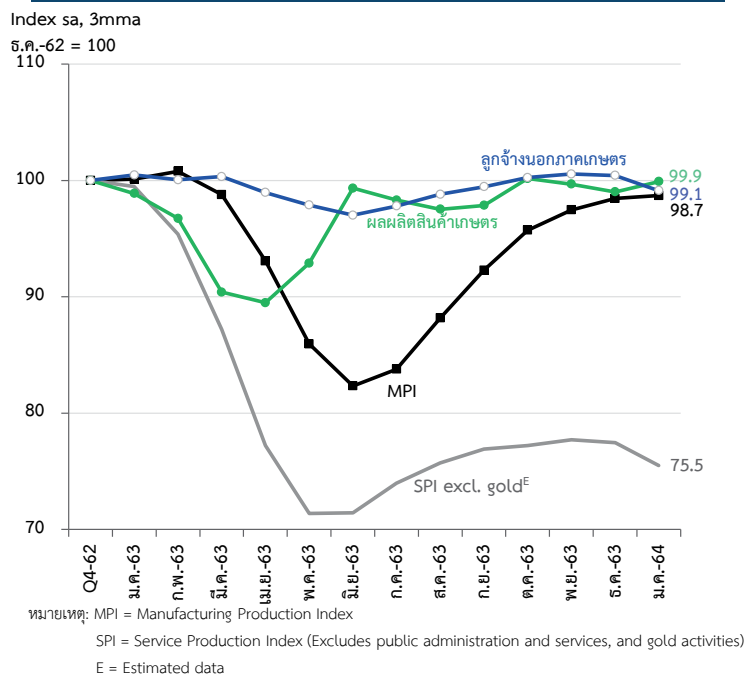
หมายเหตุ: การคัดเลือกภาคบริการและอุตสาหกรรมรวม 19 ธุรกิจ มีเกณฑ์คัดเลือกจาก (1) เป็นธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 โดยตรง หรือธุรกิจเกี่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยว (2) มีอุตสาหกรรมที่มีห่วงโซ่มูลค่ามากในประเทศไทย และ (3) มีการจ้างงานมาก อาจส่งผลกระทบต่อวงกว้าง // จำนวนโดย ธปท.

Sector	สัดส่วน SMEs (as 2018)	การจ้างงาน (แสนคน as Q4 2020)	สัดส่วนต่อ การจ้างงานรวม (% as Q4 2020)
ยานยนต์	78.2%	1.1	0.3%
ชิ้นส่วนยานยนต์	85.2%	2.4	0.6%
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม	99.7%	7.3	1.9%
IC & Semiconductor	64.4%	2.6	0.7%
HDD	66.7%	0.5	0.1%
เครื่องใช้ไฟฟ้า	92.5%	1.2	0.3%
อาหาร เครื่องดื่ม	99.2%	15.2	4.0%
ยางพลาสติก	92.1%	3.8	1.0%
เคมีภัณฑ์	92.1%	1.9	0.5%
ปิโตรเลียม	74.7%	0.3	0.1%
วัสดุก่อสร้าง	97.8%	2.3	0.6%
เหล็กและโลหะประดิษฐ์	98.6%	4.8	1.3%
ก่อสร้าง	96.5%	22.5	5.9%
การค้า	99.5%	63.1	16.5%
ขนส่ง	80.9%	13.4	3.5%
โรงแรม	81.1%	2.4	0.6%
ภัตตาคาร/ร้านอาหาร	97.9%	26.6	6.9%
อสังหาริมทรัพย์	95.2%	2.6	0.7%

เครื่องชี้เศรษฐกิจด้านอุปสงค์

เครื่องชี้เศรษฐกิจด้านอุปทาน

สภาพคล่องเพิ่มเติมสำหรับกลุ่มธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง แม้กระทั่งการฟื้นตัวก็ยังคงเกิดความเหลื่อมล้ำสูง และฉีกออกจากกันเป็นรูปตัว K ตามที่ได้กล่าวข้างต้น

Megatrends สำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ความเหลื่อมล้ำจากวิกฤตครั้งนี้ ได้แก่

1. การเปลี่ยนวิถีชีวิตเข้าสู่ยุคดิจิทัล ที่สถานการณ์โควิด-19 บังคับให้เกิดเร็วขึ้นกว่าเดิมมาก การประกอบอาชีพ กิจกรรมการซื้อ - ขายสินค้า รวมถึง การได้รับความช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐถูกผูกไว้ กับช่องทางดิจิทัล เพื่อให้ตอบสนองได้ทันการณ์

จากที่เคยกังวลเรื่องความรู้ความเข้าใจด้านดิจิทัลของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึง ดังนั้น ภายในเวลาอันสั้นย่อมมีผู้ที่ปรับตัวไม่ทันและเข้าไม่ถึง พลาดทั้งโอกาสในการหารายได้และการได้รับการเยียวยา จนถูกทิ้งห่างออกไปเรื่อย ๆ จนยากที่จะตามทัน จึงถือเป็น Megatrend ที่ซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำให้กับเศรษฐกิจไทย

2. กระแสความเป็นเมืองขนาดใหญ่ หรือ Urbanisation ที่ถูกวิกฤตโควิด-19 สวนกระแสให้ถอยหลังกลับไป ทั้งในเรื่องความกังวลต่อความแออัดในเมือง และการที่แรงงานต้องกลับถิ่นฐานเพราะไม่มีงานทำ ซึ่งการกลับไปพึ่งพารายได้ในภาคเกษตรไม่สามารถชดเชยรายได้เดิมได้ การกลับเข้าเมืองเพื่อหางานใหม่อาจทำได้ไม่ง่าย เพราะรูปแบบงานและการทำงานจะเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งเป็น การถดถอยของ Megatrend จากอาการของความเหลื่อมล้ำชัดเจน

3. ความยั่งยืนของการเติบโต หรือ sustainability ที่ในบางแง่มุมถูกการแพร่ระบาดของโควิด-19 ลดทอนลงไปด้วยเรื่องง่าย ๆ อย่างการใช้งานพลาสติกและกระดาษหรือการเดินทางโดยรถส่วนตัวที่กลับมาแรงขึ้น แต่บางแง่มุมก็กลับได้มาแบบที่ไม่สามารถทำได้ในช่วงปกติ โดยเฉพาะกรณีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับการฟื้นฟูอย่างรวดเร็ว ซึ่งในเรื่องนี้จะมีนัยต่อการออกแบบภาคการท่องเที่ยวและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของไทยหลังโควิด-19 ให้แข็งแกร่งและพร้อมรองรับความเสี่ยงในวิกฤตครั้งต่อไป เรื่อง sustainability จึงเป็น Megatrend ที่จะนำไปสู่การตอบโจทย์ ด้านความเหลื่อมล้ำ ของประเทศที่ยั่งยืนได้

ชีวิตหลังโควิด-19 ใช้วิกฤตเป็นโอกาส

คำถามที่ว่า โครงสร้างเศรษฐกิจไทยหลังโควิด-19 จะมีหน้าตาเป็นอย่างไร ซึ่ง ณ วันที่เขียนนี้ (มีนาคม 2564) ยังพูดได้ยาก เพราะการปรับตัวต้อง

ใช้เวลา แต่สิ่งที่คาดว่าจะได้เห็นอย่างแน่นอนในระยะถัดไป คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคและผู้ผลิต ทั้งในเรื่องการใส่ใจเรื่องความสะอาด สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการนำวิถีดิจิทัลและ automation มาใช้ ซึ่งย่อมจะสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับทุกคนอย่างเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น คำถามที่สำคัญกว่า คือ เราจะปรับตัวให้ผ่านพ้นความลำบากในช่วงนี้ และเตรียมตัวเพื่อรองรับภาวะความปกติใหม่ หรือ new normal ของโครงสร้างเศรษฐกิจการเงินโลก และไทยในระยะข้างหน้าอย่างไร

ภายใต้สถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงและยังเห็นปลายทางไม่ชัดเจน ไม่ว่าใครก็ไม่ควรหยุดอยู่กับการปรับตัวในแง่เศรษฐศาสตร์ที่เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ก็สามารถดำเนินการได้หลายทาง อาทิ ใช้ทรัพยากรไปทำสิ่งอื่นที่ให้ผลประโยชน์มากขึ้น หรือจะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้ใช้ทรัพยากรน้อยลง ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของแต่ละคนหรือธุรกิจด้วย

● **ภาคธุรกิจจะอยู่ที่เดิมไม่ได้** ไม่ว่าจะได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ที่ผ่านมามากหรือน้อย เพราะมีคนที่กำลังปรับตัวเดินไปข้างหน้าและพร้อมจะทิ้งเราตลอดเวลา ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตหรือลดต้นทุนตาม Megatrends ในส่วนของวิถีดิจิทัล จึงมีเวลาเหลือไม่มากนักและควรเร่งดำเนินการทันที โดยเฉพาะธุรกิจที่พอมีเงินทุนอยู่บ้าง สำหรับหลายธุรกิจที่ขาดรายได้และที่ผ่านมาต้องปรับตัว เช่น ลดต้นทุน หรือลดขนาดธุรกิจ เพื่อให้อยู่ได้ชั่วคราว ก็สามารถวางแผนฟื้นฟูธุรกิจโดยต่อยอดจากขนาดที่ลดลงมาแล้วคิดใหม่ลองแนวทางใหม่ เพราะเมื่อธุรกิจเติบโตก็ไม่จำเป็นต้องกลับไปเป็นแบบเดิม เพราะพฤติกรรมของลูกค้าและตลาดเปลี่ยนไปแล้ว สำหรับธุรกิจกลุ่มนี้ การสนับสนุนให้เข้าถึงเงินทุนเพื่อการฟื้นฟูจากภาครัฐ การอำนวยความสะดวกด้านกฎระเบียบและ

แรงจูงใจด้านภาษี เพื่อสนับสนุนการลงทุนใหม่เพื่อฟื้นฟู จึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ

● **แรงงาน**ย่อมต้องปรับตามความต้องการของธุรกิจ หากธุรกิจอยู่ได้ก็จะมีภาระงานอยู่ แต่จากนี้ไป ทุกธุรกิจกำลังมุ่งสู่การใช้หุ่นยนต์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อช่วยลดต้นทุนในการผลิตสินค้าและบริการ เพราะแรงงานมนุษย์มีทั้งต้นทุนค่าจ้าง สวัสดิการ และบริหารจัดการยากกว่า ดังนั้นหากต้องการร่วมเดินไปกับการเปลี่ยนแปลงนี้ ต้องการรายได้ที่มั่นคงและเติบโตเร็ว แรงงานจึงต้องชวนช่วยในการเพิ่มความชำนาญ (Upskill) หรือปรับเปลี่ยนความชำนาญให้สอดคล้องกับงานในโลกใหม่ (Reskill) ซึ่งภาครัฐจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้แรงงานเข้าใจความต้องการของธุรกิจ ความถนัดของตนเอง และการฝึกฝนที่เหมาะสมได้อย่างทันการณ์

● **ภาครัฐ**มีบทบาทสำคัญในช่วงวิกฤต เพราะเมื่อความเสี่ยงสูง กลไกตลาด เช่น การกักขังในระบบการเงินอาจทำงานได้ไม่เต็มที่ จึงต้องหุ้มสรรพกำลังและงบประมาณในการเร่งเยียวยาและสนับสนุนการฟื้นฟูให้ทั่วถึง เพื่อลดการเกิดผลเป็นทางเศรษฐกิจให้ได้มากที่สุด (เช่น ภาวะหนี้สูง และความเหลื่อมล้ำ) ที่จะเป็อุปสรรคต่อการเติบโตในระยะยาว ดังนั้น การกำหนดนโยบายจึงไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามสิ่งที่ทำในช่วงปกติ วิกฤตครั้งนี้รุนแรงและเกี่ยวข้องกับชีวิตและสุขภาพของประชาชน รัฐบาลในหลายประเทศไม่ลังเลที่จะดำเนินนโยบาย

ที่ไม่เคยดำเนินการมาก่อน และใช้งบประมาณในการบริหารจัดการวิกฤตสูงกว่าเดิมหลายเท่า ประเทศไทยโชคดีที่มีภาคการคลังแข็งแกร่ง หากจำเป็นต้องใช้วงเงินที่มากกว่าปกติชั่วคราวเพื่อแก้ไข ปัญหาให้ได้โดยเร็วก็สามารถดำเนินการได้ และอาจกำหนดการปรับลดการใช้จ่ายหรือภาระต่าง ๆ ลงมาในช่วงเวลาที่แน่นอนเพื่อรักษาวินัยทางการคลังไว้

วิกฤตครั้งนี้ส่งผลรุนแรงและการฟื้นตัวยังไม่ราบรื่น ซึ่งการปรับตัวจากนี้ไปจะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดหน้าตาของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศในระยะข้างหน้า หากมองย้อนกลับไปบทเรียนสำคัญสำหรับทุกภาคส่วนจากวิกฤตครั้งนี้คือ การมี “เบาะ” หรือ cushion ในการรองรับความเสี่ยงทางเศรษฐกิจอย่างเพียงพอ เริ่มจากเงินออมของประชาชนรายย่อย การไม่มีหนี้สินเกินตัวของภาคธุรกิจ ความสามารถในการทำนโยบาย (policy space) ของภาครัฐ ทั้งนโยบายการเงินและนโยบายการคลังที่เป็นผลจากการรักษาวินัยการคลังอย่างเคร่งครัดในช่วงที่ผ่านมา ดังนั้น ในการสร้าง “เบาะ” ไว้เพื่อรองรับวิกฤตครั้งต่อไป จะต้องมุ่งเน้นให้ประชาชนและประเทศสามารถพึ่งพาตนเองให้ได้มากขึ้น ในที่สุด เชื่อว่าการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เพื่อเสริมสร้าง “เบาะ” และช่วยต่อสายพานให้ยาวขึ้นในวันที่จำเป็น ก็ยังเป็นคำตอบที่ดีที่สุดเสมอ ไม่ว่าวิกฤตจะมาในรูปแบบใดหรือเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดก็ตาม ๕

อ้างอิง

https://en.wikipedia.org/wiki/Spanish_flu

Brundage JF, Shanks GD (December 2007). "What really happened during the 1918 influenza pandemic? The importance of bacterial secondary infections". *The Journal of Infectious Diseases*. 196 (11): 1717–18, author reply 1718-19. doi: 10.1086/522355. PMID 18008258.

https://en.wikipedia.org/wiki/Long_Depression#Causes_of_the_crisis

<https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/investment-mega-trend-investment.html>

ประสบการณ์กักตัว 14 วัน

ใน State Quarantine

เมตไตรยา

ฉันเพิ่งเดินทางไปทำงานที่นครลอสแอนเจลิส แต่มีเหตุจำเป็นต้องเดินทางกลับประเทศไทย เนื่องจากอาการป่วยของคุณแม่ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในสหรัฐฯ ทำให้การเดินทางไม่อยู่ในภาวะปกติ คนไทยที่ประสงค์จะกลับประเทศต้องลงทะเบียนในระบบออนไลน์ของสถานกงสุลใหญ่ ณ นครลอสแอนเจลิส และเมื่อกรอกเอกสารและรายละเอียดทั้งหมดแล้ว ฉันต้องเตรียมเอกสารทุกอย่างให้พร้อมเพื่อไปแสดงต่อนั้นเครื่อง ได้แก่ (1) หนังสือรับรองว่าเป็นบุคคลที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรได้ (Certificate of Entry) (2) ใบรับรองแพทย์ที่ยืนยันว่าผู้เดินทางมีสุขภาพเหมาะสมต่อการเดินทาง (Fit to fly) (3) หนังสือยินยอมกักตัว 14 วัน และ (4) หนังสือเดินทาง

เตรียมตัวกลับบ้าน

วันเดินทางกลับ เมื่อฉันไปถึงสนามบินเจ้าหน้าที่จากสถานกงสุลใหญ่ ณ นครลอสแอนเจลิส ได้มาช่วยอำนวยความสะดวกในการตรวจเอกสารว่าครบถ้วนหรือไม่ หากไม่ครบก็อาจถูกปฏิเสธการขึ้นเครื่องได้ และสิ่งที่ผู้โดยสารทุกคนประทับใจคือ สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้เตรียมข้าวเหนียวหมูทอดให้ทุกคนไว้เป็นเสบียงระหว่างทาง ฉันออกเดินทางจากนครลอสแอนเจลิส ในวันที่ 22 ตุลาคม 2563 เวลา 00.15 น. และเดินทางถึงประเทศไทยวันที่ 23 ตุลาคม 2563 เวลา 11.00 น. ใช้เวลาราว 18 ชั่วโมง

ณ สนามบินสุวรรณภูมิ ฉันเห็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข คอยอำนวยความสะดวกเป็นจุด ๆ คนไทยในเที่ยวบินเดียวกับฉัน

มี 98 คน ทุกคนเดินไปที่จุดตรวจ โดยมีเส้นกันสองข้างไม่ให้ออกนอกเส้นทาง

เมื่อมาถึงจุดตรวจ ฉันเห็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในชุดป้องกันโควิด-19 อยู่เต็มพื้นที่ เจ้าหน้าที่จัดระเบียบผู้โดยสารอย่างเป็นระบบ โดยให้นั่งรอตามจุดต่าง ๆ พร้อมกับยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องจากนั้นพวกเขาก็เดินออกมาจากสนามบิน แล้วขึ้นรถบัสที่จอดรออยู่ด้านหน้า เจ้าหน้าที่ฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อที่กระเป๋าเดินทางของทุกคน

ก่อนถึงกรุงเทพฯ ฉันยังไม่รู้ว่าพวกเราจะได้ไปกักตัวในสถานที่กักตัวของรัฐ (State Quarantine) ที่ใด จนกระทั่งในขณะที่ยืนรอเจ้าหน้าที่ตรวจเอกสาร ฉันได้ยินคุณลุงคนหนึ่งสนทนากับผู้โดยสารอีกคนว่า “พวกเราได้ไปกักตัวที่พัทยา”

รถตำรวจนำรถบัสมุ่งหน้าสู่พื้ทยาในวันหยุด นักช้ตฤกษ์ที่ฝูงชนต่างมุ่งหน้าไปพักผ่อน กว่าจะถึงโรงแรมก็ใช้เวลา 3 ชั่วโมงกว่า เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ สาธารณสุข อยู่ประจำจุด และปฏิบัติหน้าที่อย่างแข็งขัน พวกเราลงจากรถทีละคน แสดงบัตรประชาชน และถูกถ่ายรูปใบหน้าพร้อมบัตรประชาชนไว้เป็นหลักฐาน คณะได้รับเอกสารการปฏิบัติตนในช่วงกักตัวก่อนทยอยขึ้นห้องพักโดยมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกทุกจุด

ฉันโล่งใจที่ขึ้นตอนต่าง ๆ เสร็จสิ้นแล้ว นั่นหมายถึงว่า ฉันจะได้นอนพักผ่อนเต็มที่เสียที หลังจากที่อยู่บนเครื่องบินมายาวนานหลายสิบชั่วโมง ฉันคิดในใจว่าการกักตัว 14 วันนี้อย่างน้อยวันนี้ก็เริ่มไปแล้ว 1 วัน แต่...ก่อนลงจากรถบัส เจ้าหน้าที่ได้ประกาศเสียงดังฟังชัดว่า “วันนี้ไม่นับเป็นวันแรกของการกักตัวนะครั้บ เริ่มนับตั้งแต่พรุ่งนี้...” ฉันถึงกับเข้าทรุด คนอื่น ๆ คงประหลาดใจเช่นเดียวกัน แต่ระเบียบก็คือระเบียบที่เราพร้อมจะปฏิบัติ และยินยอมที่จะกักตัวตั้งแต่ก่อนเดินทางแล้ว...

รวมตัว ปรับตัว กักตัว

ขณะเดินขึ้นห้องพัก เจ้าหน้าที่ถามฉันว่า “ทีอเมริกาเป็นยังงั้บ้างครั้บ เมืองไทยเราดีนะ คุมการแพร่ระบาดได้ดี” ฉันตอบว่า “ใช่ค่ะ เมืองไทยควบคุมโรคได้ดีทีเดียว อเมริกาไม่มีระเบียบกำหนดให้ต้องกักตัวเมื่อเดินทางเข้าประเทศ” เจ้าหน้าที่ท่านนั้นฟังแล้วยิ้มด้วยความภาคภูมิใจ

ในคืนแรกของการกักตัว แม้จะเป็นเตียงนอนของโรงแรมระดับ 3 ดาว แต่สำหรับคนนอนบนเครื่องบินมาเกือบ 20 ชั่วโมงอย่างฉัน ฉันรู้สึกเหมือนเป็นโรงแรมหกดาวเลยทีเดียวและนอนหลับสลบไสลจนถึงเช้า

วันรุ่งขึ้น ซึ่งนับเป็นวันแรกของการกักตัว ฉันยังมีกำลังใจดี ตื่นมาเปิดเพลงแจ๊สคล้าไปกับติดตามข่าวสารและออกกำลังกายเบา ๆ และ

เริ่มหยิบเอกสารข้อควรปฏิบัติมาอ่านอย่างจริงจัง ฉันได้พักอยู่ชั้น 7 ห้อง 3701 วิวนอกหน้าต่างคือเส้นขอบทะเลที่อยู่ไกลลิบ แต่น่าเสียดายที่ถูกลบบังด้วยต้นไม้และอาคาร

กฎข้อแรกของการกักตัวคือ ห้ามออกจากห้องพัก ผู้กักตัวมีหน้าที่วัดอุณหภูมิร่างกายวันละครั้บ โดยใช้ปรอทที่ได้รับแจก และส่งข้อมูลผ่านลิงก์ google form ที่ทีมแพทย์และพยาบาลส่งให้ทางไลน์กลุ่ม หากอุณหภูมิสูงกว่า 37.5 องศา ต้องรีบแจ้งทีมแพทย์ทันที และทีมแพทย์พยาบาลจะโทรศัพท์มาสอบถามอาการด้านสุขภาพและจิตใจทุกวันเว้นวันอย่างสม่ำเสมอ

ทีมแพทย์ขอให้ทุกคนตรวจหาเชื้อโควิด-19 จำนวน 2 ครั้บ ช่วงวันที่ 3 - 5 และวันที่ 11 - 13 ของการกักตัว โดยใช้การตรวจแบบ swab หรือทางการแพทย์เรียกว่าวิธี RT-PCR โดยการแหย่ไม้ที่มีสำลีพันปลายลงไปป้ายเยื่อบุในลำคอเพื่อเก็บตัวอย่าง จากนั้นใช้ไม้อีกอันแหย่เข้าไปในโพรงจมูกจนสุด แล้วหมุนไม้ 2 - 3 ครั้บ เพื่อเก็บตัวอย่างเชื้อไวรัส ก่อนจะเอาไม้ที่เก็บตัวอย่างใส่ลงไปหลอดที่มีสารละลายอยู่ข้างใน เพื่อนำไปตรวจหาทีเอ็นเอของเชื้อโควิด-19 ต่อไป

วันไหนที่ได้ออกไปตรวจหาเชื้อ ฉันรู้สึกเหมือนได้ออกจากป่าหิมพานต์ที่เสียบสังกัด “เราจะได้ออกจากห้องไปเจอเพื่อนที่กักตัวด้วยกัน” ฉันคิดออกมาดัง ๆ การเจอหน้าและสนทนากันแม้เพียงห่าง ๆ ช่างดีต่อใจเสียจริง แต่พอได้เจอไม้แหย่ลงไปในโพรงจมูกเท่านั้นแหละ...ฉันไม่อยากจะลงมาตรวจอีกเลย หลายคนคงรู้สึกเหมือนกัน

สำหรับอาหารการกิน เจ้าหน้าที่จะนำเสบียงมาส่งแต่ละห้องตามเวลาทุกวัน เมื่อใดที่ได้ยินเสียงเคาะประตูและกดกริ่ง นั่นเป็นสัญญาณว่า อาหารถูกนำมาวางที่โต๊ะไม้หน้าห้องแล้ว ดังนั้น กิจกรรมที่ทำทุกวันคือ การกินอาหารให้ตรงเวลาทั้ง 3 มื้อ ส่วนการจัดการขยะ ผู้กักตัวมีหน้าที่นำขยะใส่ถุง

สีแดงที่ให้ได้ มัดปากถุงให้เรียบร้อยแล้วนำออกมาวางไว้หน้าห้องพักก่อน 20.00 น. ของทุกวัน

วันที่สอง ฉันเริ่มจัดตารางชีวิตตัวเอง เพื่อสร้างเป้าหมายว่า แต่ละวันจะทำอะไรบ้าง เพื่อให้การใช้ชีวิตมีเป้าหมายและไม่น่าเบื่อ และยังช่วยดึงจิตใจไม่ให้จดจ่ออยู่กับการนับวัน ซึ่งจะยังทำให้จิตใจฟุ้งซ่าน กระวนกระวายกว่าเดิม

ช่วงเช้า ตื่นมาเปิดเพลงสบาย ๆ ออกกำลังกายเบา ๆ 15 - 30 นาที ฟังเทศน์ เดินจงกรม ทำจิตใจให้สงบ ช่วงสาย เริ่มนั่งงานเขียนเก่า ๆ ของฉันมาปิดฝุ่นใหม่ ความเงียบสงบผลดีต่อการนั่งระลึกถึงความหลังครั้งเก่าเมื่อหลายปีก่อน

ช่วงบ่าย ติดตามข่าว ดูซีรีส์และละครที่ชื่นชอบ โทรศัพทคุยกับเพื่อน ๆ เพื่ออัปเดตชีวิตบ้าง

ช่วงเย็น เดินไปมาในท้องฟ้าได้วันละ 3,000 ก้าว เป็นอย่างต่ำ บวกกับการออกกำลังกายเน้นลดสัดส่วน

ช่วงค่ำ ฟังธรรมะ นั่งสมาธิ

กิจวัตรเป็นอย่างนี้ทุกวัน อาจสลับช่วงเวลาไปมาตามอำเภอใจ แต่ต้องทำให้ได้ตามเป้าหมาย

การกักตัวทำให้ฉันได้อยู่กับตัวเอง มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง...แต่สิ่งที่ทำให้ฉันเสียสมาธิระหว่างวันก็คือ...เสียงสัญญาณเปิดปิดประตูของร้านสะดวกซื้อฝั่งตรงข้ามถนนหน้าโรงแรม...เสียงมันช่างเชื่อเชิญให้ใจฟุ้งซ่านถึงอาหารอันโอชะในร้านนั้น...

ร่วมทุกข์ ร่วมสุข

“อีกหกวัน ฉันจะลา แล้วโควิด
อย่าได้คิด ตามติด พันพิษหนา
ลาสเตท ควอรันทีน ถิ่นทรมมา
สุขภาพา หากแต่จิต คิดรำพึง..”

เป็นโคลงกลอนที่เพื่อนผู้กักตัวท่านหนึ่งซึ่งใช้ชื่อไลน์ว่า “3709 พระละเอียด” ได้ประพันธ์ไว้ในวันที่ 8 ของการกักตัว และแชร์ในไลน์กลุ่มหลายคนที่กำลังเครียดได้มาอ่านแล้วคงช่วยให้ห่อหุ้มได้มากทีเดียว...

ส่วนฉันกลับหัวเราะเอาไว้มันอยู่จริง ๆ นึกชมผู้ประพันธ์ว่าคงมีกำลังใจดีมาก จึงสามารถแต่งโคลงกลอนที่แสนไพเราะเสนาะหูกลมกล่อมขึ้นในภาวะเช่นนี้ได้ อย่างน้อยก็ช่วยสร้าง “กำลังใจหมู” ให้พวกเราอดทนกับการกักตัวกันไป

ไลน์กลุ่มเฉพาะผู้กักตัวที่มาเที่ยวบินเดียวกันนี้ ถูกตั้งขึ้นโดยมีทีมแพทย์และพยาบาลอยู่ในกลุ่มด้วย เพื่อทำหน้าที่ดูแลทุกคนอย่างใกล้ชิด ไลน์กลุ่มนี้กลายเป็นพื้นที่แสดงความห่วงใย การช่วยเหลือ การบ่น การแชร์ข้อมูลด้านสุขภาพ และเป็นพื้นที่ให้ผู้กักตัวได้ระบายกับทุกคนในกลุ่ม แม้ว่าเรื่องที่บ่นจะไม่เกี่ยวข้องกับทีมแพทย์พยาบาลก็ตาม

เป็นเรื่องธรรมดาที่รสชาติอาหารจะไม่ถูกปากทุกคน เนื่องจากแต่ละคนติดรสชาติอาหารที่แตกต่างกัน ใครที่ประสงค์จะรับประทานอาหารนอกเหนือจากที่โรงแรมเตรียมให้ก็สามารถสั่งเมนูอื่น ๆ หรือสั่งจากภายนอกให้มาส่ง แต่มีกฎว่าเจ้าหน้าที่จะรับอาหารหรือของฝากจากภายนอกวันละ 1 รอบ และจะนำมาให้ผู้กักตัวพร้อมอาหารเย็นเวลา 17.00 น. เท่านั้น โดยไม่อนุญาตอาหารบางประเภท เช่น ยา ส้มตำ ไข่ทอด อาหารดิบ น้ำแข็งบด หรือเครื่องดื่มที่ซิงสำเร็จจากภายนอก หากเป็นผลไม้จะอนุญาตเฉพาะผลไม้ที่ไม่ได้เปลือก เช่น เงาะ กล้วย ส้ม แอปเปิล ลองกอง ลำไย เพื่อป้องกันโรคระบบทางเดินอาหาร

ระเบียบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ไม่อนุญาตให้ผู้กักตัวออกจากห้องพักหากไม่ได้แจ้งล่วงหน้า และไม่อนุญาตให้พบญาติตลอด 14 วัน เมื่อพ้นการกักตัวไปแล้ว ผู้กักตัวทุกคนจะได้รับหนังสือรับรองเพื่อนำไปแสดงแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ทุกอย่างอยู่ที่ใจ

พวกเราตรวจเชื้อโควิด-19 ครั้งแรกในวันที่ 28 ตุลาคม 2563 และครั้งที่สองในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2563 ทีมแพทย์ให้ข้อมูลว่า หากเราไม่ได้รับการติดต่อ

จากทีมแพทย์และพยาบาลภายในเวลา 08.00 น. ของวันที่สามหลังการตรวจเชื้อ แสดงว่าเราไม่เป็น ผู้ติดเชื้อโควิด-19 สำหรับผู้ที่ติดเชื้อ เจ้าหน้าที่ จะนำตัวส่งโรงพยาบาลเพื่อรักษาต่อไป

สิ่งที่ผู้กักตัวสนใจสอบถามทีมแพทย์พยาบาล หลังการตรวจเชื้อทั้ง 2 ครั้ง คือ “มีใครในกลุ่ม คนไทยที่มาเที่ยวบินเดียวกันติดเชื้อโควิด-19 บ้าง” เพื่อนร่วมชะตากรรมท่านหนึ่งตั้งข้อสงสัยเกิดในไลน์ กลุ่มว่า หากมีเจ้าหน้าที่ขึ้นมาฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อที่ ห้องใด แสดงว่าผู้กักตัวที่อยู่ในห้องนั้นคงติดเชื้อ โควิด-19 และถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลอย่างเร่งด่วน... ซึ่งก็ตรงกับข้อมูลที่ทีมแพทย์แจ้งไว้ว่า “ห้องพักที่ ผู้ติดเชื้อเคยพักอยู่นั้น เจ้าหน้าที่จะฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อ แล้วทิ้งไว้อย่างน้อย 1 วัน แล้วทำความสะอาดอีกครั้ง”

วันที่ 6 พฤศจิกายน 2563 ซึ่งเป็นวันสุดท้าย ของการกักตัว ทีมแพทย์และพยาบาลแจ้งข่าวดี ในไลน์กลุ่มว่า “ทุกท่านเป็นผู้ตรวจไม่พบเชื้อค่ะ” หลังจากนั้นทุกคนก็กระหน่ำส่งไลน์แสดงความดีใจ และขอบคุณทีมแพทย์ พยาบาลและเจ้าหน้าที่ทุกคน ที่เสียสละมาปฏิบัติหน้าที่ดูแลคนไทยที่กลับจาก ต่างประเทศอย่างดี...

ในช่วงการกักตัว 14 วัน ฉันได้ยินเสียงหอน รถตำรวจ นารถบัส 2 - 3 คันมาจอดหน้าโรงแรม ทั้งช่วงเช้าตรู่และช่วงดึก นั้นหมายถึงว่า คนไทยอีก กลุ่มหนึ่งซึ่งกลับมาจากต่างประเทศกำลังถูกพามา กักตัวที่โรงแรมนี้เหมือนกับเรา...ฉันนึกให้กำลังใจ พวกเขาอยู่ในใจ...

ในวันแรก ๆ ของการกักตัว ทุกคนอาจยังมี กำลังใจดี แต่พอเข้าวันที่ 3 หรือวันที่ 4 จะเริ่มรู้สึก ว่า “ทำไมเวลาช่างเดินช้าเสียจริง เหลืออีกตั้ง 10 วันเนอะ” ช่วงนี้จิตใจเริ่มอ่อนแอผสมฟุ้งซ่าน จนต้องพยายาม ดึงจิตตัวเองให้กลับมาอยู่กับ “ปัจจุบันขณะ”

“ยิ่งไถเวลาก็ต้องเดินไปจนครบ 14 วันอยู่ดี” ฉันทัดใจ การคิดถึงวันที่ 14 ทั้งที่ความเป็นจริง ยังอยู่วันที่ 4 คงเป็นการทำร้ายจิตใจเกินไป ฉะนั้น การรู้สึกตัวกับปัจจุบันขณะกับทุกอิริยาบถของ การนั่ง การเดิน การยืน และนอน จึงเป็นสิ่งที่ฉัน พยายามทำให้ได้เป็นประจำทุกวัน

รัฐบาลดูแลคนไทยที่กลับมาจากต่างประเทศ เป็นอย่างดีตลอดการกักตัว รวมทั้งได้จัดรถส่งพวกเรากลับภูมิลำเนาในต่างจังหวัดโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

วันเสาร์ที่ 7 พฤศจิกายน 2563 ก่อนขึ้นรถ กลับบ้าน ฉันทื่นกระดาษแผ่นหนึ่งให้เจ้าหน้าที่ ในนั้นเขียนความประทับใจที่มีต่อทีมแพทย์พยาบาล และเจ้าหน้าที่ดูแลพวกเรามาตลอด...ส่วนผู้กักตัว ท่านอื่น ๆ หลายคนได้ส่งกำลังใจและขอบคุณ ผ่านทางไลน์กลุ่มไปแล้ว

ตัวแทนเจ้าหน้าที่ขอบคุณพวกเราที่ได้อุตุน กักตัวและปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เพื่อร่วมมือกันลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของ โรคโควิด-19...พวกเราทุกคนปรบมือขอบคุณและ ให้กำลังใจเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ได้เสียสละดูแลพวกเรา

สิ่งที่ฉันได้จากการกักตัว 14 วัน คือ การฝึก เจริญสติอยู่กับปัจจุบัน ฉันทัดใจว่ามันคือคำตอบของ การดำรงชีวิต...และที่สำคัญมันช่วยให้การกักตัว ของฉันเป็นช่วงเวลาแห่งการกลับมาดูแลและเข้าใจจิตใจ ของตนเองอย่างลึกซึ้ง...แต่มนุษย์ปุถุชนอย่างฉัน ก็ยังคงมีกิเลสอยู่ทุกขณะจิต...ใกล้วันสุดท้าย ของการกักตัว ในหัวของฉันทัดใจถึงรายการ อาหารหลายสิบบายการที่อยากจะรับประทาน หลังผ่านพ้นการกักตัว 14 วันนี้...และตอนนี้ ฝันของฉันทัดใจก็เป็นจริงแล้ว **S**

ไทยสู้โควิด

มองคุณค่า ในวิกฤต โควิดน้อย
เป็นพลัง ไม่ให้ถอย สู้ข้ามผ่าน
ได้เห็นค่า ทุกชีวิต สุดประมาณ
วันเวลา ที่เลยผ่าน ไม่อาจคืน

ทุกชีวิต เชื่อมถึงกัน ทุกวันนี้
ต้องพึ่งพา สามัคคี เพื่อร่วมฟื้น
รวมพลัง ร่วมต้านภัย ไทยยั่งยืน
ด้วยน้ำใจ ไทยหยาบยื่น คืบให้กัน

ไทยทั้งชาติ มีวินัย รู้หน้าที่
ไทยจึงมี ภูมิต้านทาน ที่สร้างสรรค์
ชาวบ๊วแก้ว ขอสงใจ ให้ทุกท่าน
สู้ด้วยกัน เพื่อพิชิต โควิดเอย

ชลทิพา วัฒนาวรรณ
นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กรมสารนิเทศ ร้อยกรอง

Vision

มองโรค มองเรา

บทสัมภาษณ์นายดอน ปรมดีภักวินัย
รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ณ เดือนเมษายน 2564 ยังไม่มีใครบอกได้แน่ชัดว่า โลกหลังโควิด-19 จะเปลี่ยนไปในทิศทางใด เพราะผลกระทบจากวิกฤตครั้งนี้ยังคงสร้างความยากลำบากให้แก่ประชาชนค่อนโลก เมื่อปี 2563 โควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจโลกหดตัวกว่าร้อยละ 5.8 กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจ start-ups ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง หนี้สาธารณะในหลายประเทศเพิ่มสูงขึ้น การนำเข้าและส่งออกสินค้าระหว่างประเทศประสบปัญหา ธุรกิจการท่องเที่ยวและโรงแรมปิดตัวลงจำนวนมาก บางประเทศเกิดเหตุการณ์เหยียดเชื้อชาติชาวเอเชีย ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นจุดเริ่มต้นของโควิด-19 และเกิดการแพร่กระจายข้อมูลที่ผิดเพี้ยนเกี่ยวกับไวรัส

สัมภาษณ์โดยนางสาวจิรัชยา พิรานนท์ รองอธิบดีกรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา
เรียบเรียงโดยนายพนม ทองประยูร นักการทูตชำนาญการพิเศษ กรมสารนิเทศ นายฉัตรฐ อนนท์ปัญญาสุทธิ นักการทูตปฏิบัติการ กรมอาเซียน และนายจิตติชัย พัทธเดชาธร นักการทูตปฏิบัติการ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

ในภาวะเช่นนี้ โจทย์สำคัญของไทยคือ เราจะใช้นโยบายต่างประเทศสนับสนุนรัฐบาล เพื่อบรรเทาผลกระทบต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมทุกภาคส่วนได้อย่างไร โดยฟื้นฟูความเชื่อมั่นของต่างประเทศต่อไทย และผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อกระตุ้นให้เศรษฐกิจโลกกลับมาขยายตัวในระดับเดียวกับช่วงก่อนโควิด-19 โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางการเมืองระหว่างประเทศที่จะส่งผลโดยตรงต่อการต่างประเทศของไทยในช่วงนับจากนี้ และในขณะเดียวกัน พวกเราคงต้องพิจารณาวิเคราะห์และทบทวนเรื่องราวต่าง ๆ ว่า ปัญหาและความท้าทายที่โลกเผชิญอยู่ในขณะนี้ มีที่มาอย่างไร โลกในช่วงหลังจากนี้จะเปลี่ยนไปในทิศทางใด และเราควรจะทำเนียบทบาทอย่างไร เพื่อเตรียมรับมือกับโลกภายหลังจากโควิด-19 ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ สังคม แนวคิดและวิถีชีวิตของผู้คน

ฝ่ายบรรณกรได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากท่านรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายดอน ปรมดีรัตน์ ในการบอกเล่ามุมมองที่น่าสนใจและฉายภาพที่ชัดเจนที่จะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการต่างประเทศไทยและความร่วมมือที่จะเป็นประตูสู่นาคตของไทยและของโลก...ภายหลังจากโควิด-19

โควิด-19: สงครามระหว่างคนกับธรรมชาติ

แม้ผู้คนส่วนใหญ่จะมองว่า วิกฤตโควิด-19 เป็นจุดเปลี่ยนผันที่ทำให้โลกต้องปรับตัวเข้ากับ “ความปกติใหม่ (new normal)” หรือต้องเปลี่ยนแปลงวิถีคิด วิถีทำงาน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ แต่ในทัศนะของรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแล้ว ท่านเห็นว่า แต่ละประเทศสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่จำเป็นต้องรอโควิด-19 ไปเสียทั้งหมด สิ่งที่ต้องเปลี่ยนก็ควรดำเนินการทันที แต่โดยทั่วไปแล้ว การเปลี่ยนแปลงใด ๆ มักเกิดจากบริบทสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ บริบทของคน อาทิ เมื่อเปลี่ยนผู้นำที่มีนโยบายใหม่ และบริบทของเวลา เช่น เมื่อมีโอกาสพิเศษต่าง ๆ หรือช่วงเวลาสำคัญที่ควรจะมีริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ส่วนโควิด-19 เป็นความผสมผสาน เป็นปัญหาของโลกที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมาก และเสมือนเป็น “สงคราม” ระหว่างคนกับเชื้อโรค หรืออีกนัยหนึ่งคือ คนกับธรรมชาติ เพราะเชื้อโรคก็มาจากธรรมชาติซึ่งยังไม่ทราบที่มาที่ชัดเจน บ้างก็ว่าเป็นผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม

“ถ้าจับโจทย์แล้วจะเห็นว่าโควิด-19 เป็นปัญหาระหว่างคนกับธรรมชาติ ซึ่งปัญหาในลักษณะนี้

“ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ มักเกิดจาก
บริบทสำคัญ 2 ประการ ได้แก่
บริบทของคน และบริบทของเวลา ”

“ ถ้าจับใจกย์แล้วจะเห็นว่า โควิด-19 เป็นปัญหาระหว่าง คนกับธรรมชาติ ”

ก็พูดกันมาอย่างยาวนาน แต่คนไม่ค่อยให้ความสำคัญ และถ้ามองข้ามไป เช่น ปรากฏการณ์สำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในอดีตคือ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติกำลังสีกหรือและถูกกัดกร่อน”

ท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ กล่าวถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศว่า แม้ประเด็นนี้ จะได้รับการกล่าวถึงมาอย่างต่อเนื่อง แต่กลับไม่ค่อยได้รับความสนใจ เพราะเป็นมุมที่ไม่น่าตื่นเต้นและห่างไกลจากการเห็นผลเชิงประจักษ์หรือผลที่เป็นรูปธรรม คนที่ให้ความสำคัญก็คือคนที่เห็นผลหรือได้รับผลกระทบด้วยตนเองแล้วว่าโลกกำลังเปลี่ยนไป ซึ่งต่างจากเรื่องความมั่นคง การชิงไหวชิงพริบทางการเมืองที่น่าตื่นเต้น หรือปัญหาเศรษฐกิจและปากท้องซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวอยู่ในวิถีชีวิตของเรา

“คนเราจะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งรอบตัวมากขึ้น หากเกิดปัญหาและความท้าทาย (challenges) ซึ่งปัจจุบันเราเริ่มตระหนักมากขึ้นเพราะเราเห็นข้อเท็จจริง เราจึงต้องปรับตัว ระวังระวังและไม่มองข้าม” ท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ กล่าว

“บ่อยครั้งที่เราได้ยินคำว่า ‘การเปลี่ยนแปลง’ แต่เราไม่เคยพูดกันอย่างจริงจังว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น ควรจะเป็นเรื่องใดบ้าง และจะเริ่มต้นอย่างไร โดยในช่วงเวลานี้ มันยังเป็นเพียงการคิด และยังไม่มีใครรู้ชัดว่าโลกหลังโควิด-19 ควรจะมีมาตรการหรือยึดถือเรื่องใดบ้างที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต”

อย่างไรก็ดี ท่านมองว่าสิ่งหนึ่งที่สามารถรับรู้ได้ว่าน่าจะปรับเปลี่ยน และมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเราอย่างชัดเจน คือ เทคโนโลยี

“โควิด-19 ทำให้เราเห็นว่า หากไม่รู้เทคโนโลยี เราจะไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อย การจับจ่ายซื้อของ การซื้อหาอาหาร การเยียวยาขาดเซย การเรียนหนังสือ การทำงาน และการใช้ชีวิตแง่มุมอื่น ๆ ทุกวันนี้เราเห็นแล้วว่า เทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดและจะมากเป็นทวีคูณ” ดังนั้น ในอนาคต เทคโนโลยีจะไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมืออำนวยความสะดวก แต่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งและมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างมีนัยสำคัญ เราจะได้เห็นหุ่นยนต์ ปัญญาประดิษฐ์ และสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาทดแทนการทำงานของคนอย่างรวดเร็ว

การต่างประเทศไทยหลังโควิด-19

เมื่อมองว่าโควิด-19 เป็นปัญหาของโลกที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ดังนั้น ทิศทางการต่างประเทศไทย ภายหลังโควิด-19 จึงเป็นการให้ความสำคัญกับสาขาความร่วมมือต่าง ๆ มากขึ้น มากกว่าการปรับทิศทางให้แตกต่างจากเดิมไปโดยสิ้นเชิง “เอาเข้าจริง ใจกย์ก็วนกลับมาเช่นเดิม หนีไม่พ้นเรื่องสาธารณสุข การแพทย์ การเกษตร อาหารการกิน พลังงาน นวัตกรรม สิ่งเหล่านี้จะมีความสำคัญมากขึ้น แต่เราจะมุ่งความสำคัญของแต่ละเรื่องในแง่มุมใด นั้นยังเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อ”

“รัฐบาลไทยโดยกระทรวงการต่างประเทศตระหนักถึงโจทย์ที่ว่าอยู่เสมอ และพยายามจะพิจารณาเรื่องเหล่านั้นให้สัมพันธ์กับบทบาทของเรา บทบาทการเป็นประธานหรือเจ้าภาพของไทย ในเวทีต่าง ๆ และดูว่าจะใช้โอกาสเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของภูมิภาคหรือคุณค่าของโลกได้อย่างไร”

ที่ผ่านมา เราให้ความสำคัญในเรื่องนวัตกรรม แต่หนึ่งในประเด็นสำคัญในขณะนี้คือ แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio - Circular - Green Economy) หรือ BCG ซึ่งท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ มองว่า BCG เป็นเรื่องของให้ความสำคัญกับธรรมชาติ ก่อนหน้านี้ โลกได้เคยกล่าวถึงทั้งสามประเด็นแล้ว แต่กลับมีการดำเนินการที่แยกส่วนกัน ทั้งที่มีคุณค่าและสาระสำคัญเชื่อมโยงกัน คือ คุณค่าของธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อทุกชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ หรือพืชพรรณต่าง ๆ หากสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแลให้อยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ก็จะเกิดผลกระทบต่อมนุษย์อย่างกว้างขวาง อาทิ การเกิดภัยธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือแม้แต่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ดังนั้น หากไทยสามารถคิดได้อย่างชัดเจนและส่งเสริมเรื่อง

ดังกล่าวได้ ก็อาจเป็นแนวทางที่จะช่วยเปลี่ยนวิถีคิดและการกระทำให้วิถีชีวิตของคนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ดีขึ้น ไม่เสียสมดุล ซึ่งจะลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ

เมื่อเล่ามาถึงตรงนี้ ท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ ยกตัวอย่างความพยายามและแนวทางของอดีตผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ที่มุ่งสร้างความตระหนักรู้และการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ “พูดเรื่องนี้อาจไม่น่าตื่นเต้นเท่ากับการกำหนดสถานะหรือทิศทางทางการเมืองและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ แต่โลกต้องรับรู้ว่าการอยู่อย่างสมดุลของสิ่งมีชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม โรคอุบัติใหม่ก็เกิดจากความไม่สมดุลของธรรมชาติ ทุกฝ่ายตระหนักดีว่าเป็นเรื่องเข็นครกขึ้นภูเขา แต่ก็ต้องทำ เพราะมิเช่นนั้นทุกคนจะอยู่ไปตามวิถีเดิม ๆ ที่เคยเป็นมาและเป็นวิถีของทุกชาติ ทุกภาษา ที่คนไม่พร้อมจะเปลี่ยนแปลง” ท่านเชื่อว่า เรื่องนี้จะเป็นแนวโน้มสำคัญของโลกในยุคหลังโควิด-19 ซึ่งแม้เป็นประเด็นที่ไม่เร้าใจและขัดกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีแนวโน้มจะต่อสู้ขัดแย้งหรือแข่งขันกันเองเพื่อความอยู่รอด แต่ก็เป็นเรื่องสำคัญ และต้องสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นกับสิ่งที่อยู่ใน DNA และเป็นธรรมชาติของมนุษย์ให้ได้

“ การดำเนินนโยบายต่างประเทศ และนโยบายอื่น ๆ ของไทย จะยึดแนวคิดแบบเดิมไม่ได้ แต่ต้องคำนึงถึงความเป็นจริงและปัจจัยที่เปลี่ยนแปลง ”

อีกประการหนึ่งที่ท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ เน้นย้ำคือ การมองโลกให้สอดคล้องกับความเป็นจริง (realistic) แล้วทำให้ดีที่สุด ขณะนี้มนุษย์มีขีดความสามารถก้าวไกลไปถึงอวกาศ และได้สร้างยาน Perseverance ไปสำรวจถึงดาวอังคาร ถือเป็นสัญญาณที่ชัดเจนว่า เทคโนโลยีและอวกาศน่าจะเป็นบริบทสำคัญสำหรับคนยุคต่อไป ซึ่งจะมีขอบเขตที่กว้างไกลออกไปเรื่อย ๆ ดังนั้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศและนโยบายอื่น ๆ ของไทยจะยึดแนวคิดแบบเดิมไม่ได้ แต่ต้องคำนึงถึงความเป็นจริงและปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงเหล่านี้เพื่อ “ไม่ให้ตกยุค” ซึ่งไทยก็รับมือได้ดีและได้รับการจัดอันดับศักยภาพในด้านต่าง ๆ ให้อยู่ในอันดับต้น ๆ หลายด้าน ซึ่งเป็นความสำเร็จส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่หลักการสำคัญคือต้องทำให้คนไทยมีความสุขและปลอดภัย

“5S” ยังคงเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ

ท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ ย้ำว่า ท่ามกลางวิกฤตโควิด-19 เช่นนี้ ยุทธศาสตร์ 5S ยังคงเป็นกรอบที่กำหนดทิศทางการต่างประเทศของไทยภายหลังวิกฤตโควิด-19 ได้

“งานของทุกกรมสามารถนิยามได้ด้วย 5S เพราะทุกเรื่องเชื่อมโยงกัน”

ความมั่นคง (Security) เป็นประเด็นพื้นฐานที่สำคัญ เพราะเป็นเรื่องของความสุข การอยู่รอดปลอดภัยของประชาชนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในทุกยุคทุกสมัย ในระยะหลัง มิตินี้ความมั่นคงเปลี่ยนไปเน้นความมั่นคงรูปแบบใหม่มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงทางอาหาร และความมั่นคงทางพลังงาน แต่ในขณะนี้ประเด็นที่ทวีความสำคัญคือ ความมั่นคงทางสุขภาพ (health security)

ความยั่งยืน (Sustainability) ท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ ย้ำว่า สิ่งใด ๆ ที่เราต้องให้เกิดความยั่งยืนและเป็นอีกประเด็นที่ไทยผลักดันและมีบทบาทนำในเวทีระหว่างประเทศทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทิศทางการต่างประเทศของไทยหลังโควิด-19 ยังต้องมุ่งเน้นแนวทางดังกล่าวต่อไป เพื่อรักษาสมดุลระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์

นอกจากนี้ ไทยยังต้องเสริมสร้างมาตรฐานสากล (Standard) ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นไปของโลก และยกระดับตัวเองให้เทียบเคียง

ได้กับมาตรฐานโลกในด้านต่าง ๆ รวมถึงมาตรฐานด้านสาธารณสุข ในขณะที่เดียวกัน ไทยต้องมุ่งมั่นแก้ไขวิกฤตด้านสาธารณสุขและเศรษฐกิจเพื่อรักษาความเชื่อมั่นต่อไทยในสายตาของประชาคมโลกว่าไทยมีศักยภาพในการรับมือกับโควิด-19 และการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะนำไปสู่การมีสถานะและเกียรติภูมิ (Status) ต่อไป

ท้ายที่สุด ปัจจุบันพิสูจน์ชัดเจนแล้วว่าไม่มีประเทศใดที่สามารถเติบโตและแก้ไขปัญหาความท้าทายได้โดยลำพัง การมีพลัง (Synergy) จึงเป็นแรงขับเคลื่อนให้ทุกฝ่ายเดินหน้าไปด้วยกันได้ทุกประเทศรวมถึงไทยจึงต้องแสวงหาความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและใกล้ชิดต่อไป

ท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ ระบุว่า แม้ยุทธศาสตร์ 5S จะดูเป็นเรื่องธรรมดา แต่จะช่วยกำหนดภารกิจของกระทรวงการต่างประเทศให้รองรับทุกโจทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขอเพียงให้ทุกคนมีความชัดเจน ตระหนักรู้ว่ากำลังทำอะไร งานที่ทำนั้นมีคุณค่าอย่างไร และต้องติดตามงานจนบังเกิดผลสำเร็จ

“คน” คือ ผู้ขับเคลื่อนทุกอย่าง

ในช่วงท้ายของการสัมภาษณ์ ฝ่ายบรรณกรเรียนถามท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ ถึงข้อคิดที่ท่านจะฝากไว้แก่ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รุ่นใหม่ของกระทรวงการต่างประเทศซึ่งจะต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายต่างประเทศต่อไป ซึ่งท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ กล่าวว่า “ทุกอย่างบนโลกนี้ล้วนเกิดจาก 2 สิ่ง คือ ธรรมชาติหรือคน ธรรมชาติเป็นที่มาของปัญหาได้ เช่น ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และเรื่องอื่น ๆ ส่วนคนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สร้างปัญหาได้เช่นกัน รวมไปถึง

การสร้างปัญหาต่อธรรมชาติ จากภัยธรรมชาติปกติเป็นชนิดหรือระดับที่รุนแรงขึ้นเพียงเพราะการไม่ใส่ใจพอต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อเรารู้ว่าคนเป็นส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดปัญหา จึงควรนึกคิดว่า จะจัดการเรื่องนี้อย่างไร หากทุกคนมีความตระหนักรู้ (awareness) ว่าตนมีความสำคัญต่อโลกอย่างไร แล้วทำให้ตนเองมีคุณค่า ก็จะเป็นจุดตั้งต้นที่เกิดประโยชน์และสร้างสิ่งซับซ้อนต่าง ๆ ได้ ดังเช่นที่สามารถสร้างยาน Perseverance ไปสำรวจดาวอังคาร ในขณะที่เดียวกันต้องมองเห็นคุณค่าของผู้อื่นด้วย ก็จะช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ ลดลงไปได้”

มองโรค..แล้วมองเรา

มุมมองของท่านรองนายกรัฐมนตรีฯ ต่อวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ เป็นอาหารสมองสำหรับพวกเราให้เกิดแง่มุมความคิดเฉียบคมเกี่ยวกับความเชื่อมโยงและความจำเป็นของการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างสมดุล นโยบายการต่างประเทศในช่วงนับจากนี้จึงต้องสะท้อนและตอบสนองต่อประเด็นนี้ ผ่านการสร้างความตระหนักรู้ ความเข้าใจ และจะสัมฤทธิ์ผลได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของทุกประเทศ แต่ก้าวแรก...ซึ่งเป็นก้าวสำคัญที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงบนเส้นทางสายนี้ ต้องเริ่มจากการมองเห็นคุณค่าของตนเองควบคู่ไปกับการตระหนักถึงคุณค่าของผู้อื่น โดยเฉพาะคุณค่าของธรรมชาติ หากทำได้เช่นนี้แล้ว มนุษย์ย่อมผสานประโยชน์จากธรรมชาติและศักยภาพที่มีอยู่ในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและความมั่นคงปลอดภัย รวมทั้งเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ ต่อไปได้อีกมากมาย

วัคซีนโควิด-19:

ความหวังของประชาคมโลกและบทบาทการกวดวัคซีน

บทสัมภาษณ์นายแพทย์นคร เปรมศรี
ผู้อำนวยการสถาบันวัคซีนแห่งชาติ¹

นับตั้งแต่เชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) แพร่กระจายไปทั่วโลกช่วงต้นปี 2563 การระบาดของไวรัสส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและกว้างขวางต่อชีวิต สุขภาพ เศรษฐกิจ รวมถึงวิถีชีวิตของประชากรโลก ในช่วงเวลาที่ยากลำบากเช่นนี้ “วัคซีน” คือเครื่องมือและความหวังสำคัญของผู้คนทั่วโลกในการต่อสู้กับไวรัส เพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้ตามปกติอีกครั้ง

¹ นายแพทย์นคร เปรมศรี เข้ารับตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันวัคซีนแห่งชาติตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562

การวิจัยพัฒนาวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต โดยปกติแล้วการผลิตวัคซีนชนิดหนึ่งต้องใช้เวลา ยาวนานกว่า 10 ปี แต่สำหรับวัคซีนโควิด-19 แล้ว วัคซีนได้รับการพัฒนาภายในระยะเวลาไม่ถึง 1 ปี วัคซีนหลายชนิดเข้าสู่การทดสอบในมนุษย์ และมีผลการทดลองเป็นที่น่าพอใจ ในขณะที่อีกหลายชนิด เริ่มผลิตวัคซีนเพื่อนำมาใช้ป้องกันโรคแก่ประชาชน ในวงกว้าง สำหรับประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข ได้ลงนามร่วมกับบริษัท AstraZeneca เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2563 เพื่อสั่งจองวัคซีน 26 ล้านโดส จากบริษัท Siam Bioscience ซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตเดียว ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ AstraZeneca พิจารณาความเหมาะสมและคัดเลือกให้เป็น ผู้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตในรูปแบบ การจ้างผลิต และเพื่อให้วัคซีนมีเพียงพอสำหรับการป้องกันโรคของประชาชนในประเทศอย่าง ครบคลุม นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2564 รัฐบาลมีมติให้กระทรวงสาธารณสุขพิจารณาสั่งซื้อ วัคซีนเพิ่มอีก 35 ล้านโดส ดังนั้น จนถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2564 รัฐบาลได้จัดหาวัคซีนเพื่อรองรับ การใช้ในประเทศในช่วงปี 2564 - 2565 ไปแล้ว กว่า 60 ล้านโดส และยังอยู่ระหว่างการเจรจาจัดหา วัคซีนเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ๆ ด้วย

แม้ “วัคซีน” จะเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกคน ให้ความสนใจและติดตามอย่างใกล้ชิด แต่หลายท่าน อาจยังไม่ทราบถึงเบื้องหลังของการพัฒนาและ การจัดหาวัคซีนในไทยตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามี รวมถึงทิศทางของประเทศต่อการรับมือกับ โรคระบาดในอนาคต เมื่อช่วงกลางเดือนธันวาคม 2563 ฝ่ายบรรณกร วารสารสาธารณสุข มีโอกาสได้พูดคุย และสอบถามประเด็นเหล่านี้กับนายแพทย์นคร เปรมศรี ผู้อำนวยการสถาบันวัคซีนแห่งชาติ ทำให้ ทราบข้อมูลที่น่าสนใจหลายประเด็น เช่น ความร่วมมือ กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเร่งนำวัคซีนมาใช้

ป้องกันโรคแก่ประชาชนในประเทศ การเจรจา ต่อรองในการจัดหาวัคซีน ความซับซ้อนของธุรกิจ วัคซีน รวมถึงมุมมองและทิศทางการพัฒนาวัคซีน ของประเทศไทยในระยะยาว เพื่อสร้างหลักประกัน ความมั่นคงด้านสุขภาพของประชาชนในประเทศ และภูมิภาค

กลยุทธ์เพื่อการเข้าถึงวัคซีนของ ประชาชนไทย

คุณหมอนครฯ เล่าว่า ไทยได้พิจารณา ทางเลือกด้านวัคซีนตั้งแต่การระบาดของโควิด-19 ช่วงแรก ซึ่งในเวลานั้น สถานการณ์แพร่ระบาด ยังไม่ลุกลามทั่วโลก โดยเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563 สถาบันวัคซีนแห่งชาติจัดการประชุมเครือข่าย ผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัยวัคซีนของประเทศไทย เพื่อระดมความคิดและร่วมกันกำหนดแนวทาง เกี่ยวกับวัคซีนโควิด-19 ของไทย โดยไทยมีเป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนไทยเข้าถึงวัคซีนได้โดยเร็ว ใกล้เคียง กับประเทศอื่น ๆ โดยแบ่งเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ (1) การวิจัยภายในประเทศ (2) การแสวงหาความร่วมมือ กับต่างประเทศ เพื่อรับการถ่ายทอดความรู้และ เทคโนโลยี ซึ่งเปรียบเสมือนทางลัด (shortcut) และ (3) การเตรียมแผนปฏิบัติการเพื่อจัดซื้อวัคซีน โดยตรงจากต่างประเทศ

“ในด้านงบประมาณ เราใช้วิธี ‘เก็บเบี้ย ใต้ถุนร้าน’ เนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นเหตุการณ์สุดวิสัย กระทรวงสาธารณสุข ต้องจัดสรรงบประมาณจากโครงการอื่นที่ยัง ไม่มีความจำเป็นเฉพาะหน้ามาใช้ รวมทั้งขอรับ การสนับสนุนจากงบประมาณของสำนักงานการวิจัย แห่งชาติ (วช.) จำนวน 10 ล้านบาท งบประมาณ เหล่านี้เป็นทุนแรกเริ่มในการสนับสนุนการวิจัยวัคซีน โควิด-19 ของประเทศไทย”

ทางเลือกอีกประการหนึ่งที่เป็นไปได้แต่ใช้ เวลานาน คือ การปล่อยให้สถานการณ์การระบาด

สงบไปเอง แต่วิธีนี้อาจมีผู้เสียชีวิตถึงร้อยละ 2 ซึ่งเป็นความสูญเสียที่มากเกินไป ดังนั้น การหาวัคซีน จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุด

การวิจัยพัฒนาวัคซีนในประเทศ: หนทางสู่ความมั่นคงทางสาธารณสุข

เมื่อคุณหมอนครฯ ทราบจากนักวิชาการจีน ว่าจีนเริ่มวิจัยวัคซีนตั้งแต่เดือนมกราคม 2563 แล้ว จึงได้หารือกับกรมควบคุมโรคว่าประเทศไทย จะสามารถวิจัยพัฒนาวัคซีนโควิด-19 ด้วยตนเอง ได้หรือไม่

“ตอนนั้น ผมเริ่มติดต่อกับหน่วยงาน 3 แห่ง ได้แก่ (1) คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีแนวคิดว่าจะพัฒนาวัคซีนโดยใช้เทคโนโลยี DNA เพราะคณะแพทยศาสตร์ฯ สามารถถอดรหัส พันธุกรรมของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (genome sequencing) ได้แล้ว (2) ศูนย์วิจัยและพัฒนาวัคซีนมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งมีแนวคิด จะพัฒนาวัคซีนโดยใช้เทคโนโลยีไวรัสเชื้อตาย และ (3) สถาบันชีววัตถุ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งสามารถแยกเชื้อ (isolate) ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019”

ความสำเร็จในการถอดรหัสพันธุกรรมของ เชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ควรนำส่วนใดของไวรัสไปสร้างวัคซีน และการที่ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์แยกเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019 ได้ ก็ช่วยให้มี “เชื้อเป็น” ที่นำไปทำเป็น “เชื้อตาย” สำหรับผลิตวัคซีนได้ การหารือกับทั้งสามหน่วยงานทำให้คุณหมอนครฯ ทราบว่า ประเทศไทยมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร และทรัพยากร ซึ่งหากประสานงานกันย่อมเป็น เครื่องช่วยที่มีศักยภาพพร้อมจะพัฒนาวัคซีนของ ตนเองได้

เมื่อเดือนธันวาคม 2563 นักวิจัยไทยสามารถ คิดค้นวัคซีนโควิด-19 ได้แล้ว จำนวน 3 ชนิด

ที่เตรียมเข้าสู่การทดสอบในมนุษย์ ได้แก่ (1) วัคซีน ประเภท mRNA โดยคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (2) วัคซีนประเภท DNA โดยบริษัท BioNet-Asia จำกัด ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล และ (3) วัคซีนประเภท subunit protein โดยบริษัท Baiya Phytopharm จำกัด อย่างไรก็ตาม คุณหมอนครฯ แบ่งปันมุมมองให้เห็นว่า อุปสรรคประการหนึ่ง ของการวิจัยวัคซีนภายในประเทศ คือ การกำหนด แผนดำเนินธุรกิจ (business plan) ในระยะยาวว่า ภายหลังจากการระบาดของโรคโควิด-19 คลี่คลาย แล้ว ผู้ผลิตวัคซีนจะดำเนินการอย่างไรต่อไปเพื่อให้ ธุรกิจมีความยั่งยืน

นอกจากนี้ ในมุมมองของวงการการแพทย์ และสาธารณสุขของไทย จะเห็นว่าโควิด-19 อาจเป็น วิกฤตที่มาพร้อมโอกาส เพราะเป็นตัวเร่งให้เกิด การค้นคว้าและคิดค้น เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ เกี่ยวกับวัคซีน ซึ่งในระยะยาวจะเป็นประโยชน์ต่อ ความมั่นคงทางสาธารณสุขของประเทศ และแม้ การพัฒนาวัคซีนต้องอาศัยทรัพยากรและงบประมาณ จำนวนมาก รวมทั้งมีโอกาสูงที่จะล้มเหลว แต่คุณหมอนครฯ ชี้ให้เห็นว่า “ความล้มเหลวไม่ใช่ ความสูญเสีย เพราะความล้มเหลวนำมาซึ่งองค์ความรู้ และประสบการณ์ การพัฒนาวัคซีนเป็นการสั่งสม ประสบการณ์และเพิ่มขีดความสามารถ ดังนั้น ผมคิดว่าต้องปรับเปลี่ยนกรอบความคิด”

ความร่วมมือกับต่างประเทศ: ทางลัดการพัฒนาสู่องค์ความรู้ และขีดความสามารถของบุคลากร

คุณหมอนครฯ อธิบายว่า โดยหลักการ สถาบันวัคซีนแห่งชาติยินดีเจรจากับผู้ผลิตวัคซีน จากทุกประเทศทั้งรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคี โดยได้ เริ่มเจรจากับจีนเป็นประเทศแรก เนื่องจากบุคลากร ทางการแพทย์ของไทยคุ้นเคยกับฝ่ายจีนตั้งแต่ครั้ง การวิจัยวัคซีนโรคเอดส์ ต่อมาได้ติดต่อสาธารณสุขรัฐ

เกาหลี (เกาหลีใต้) ซึ่งประสงค์จะนำวัคซีนของจีน มาทดสอบในมนุษย์ระยะที่ 3 ในประเทศไทย รวมทั้งได้เจรจากับบริษัท Sinovac บริษัท Moderna บริษัท AstraZeneca และความร่วมมือในกรอบ COVAX Facility

“การเปิดโอกาสให้ต่างประเทศเข้ามาทดสอบ วัคซีนในมนุษย์ระยะที่ 3 ในประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่ง ของกลยุทธ์ที่เรียกว่า “collaboration pathway” ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ (1) ประเทศไทยจะมีโอกาสเรียนรู้วิธีการและผลลัพธ์ การวิจัยของต่างประเทศ รวมทั้งได้รับการถ่ายทอด เทคโนโลยี อันจะช่วยพัฒนาศักยภาพของการวิจัย วัคซีนไทย (2) ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์กับ ต่างประเทศ และ (3) หากวัคซีนดังกล่าวประสบความสำเร็จ ประเทศไทยสามารถซื้อวัคซีนในราคาที่ ไม่สูงจนเกินไป ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ต่างประเทศ เข้ามาทดสอบวัคซีนในมนุษย์ดังกล่าว จึงเป็นผลดี ต่อการส่งเสริมความร่วมมือ (collaboration) และการเสริมสร้างขีดความสามารถ (capacity building)”

อย่างไรก็ดี ความร่วมมือกับต่างประเทศ เพื่อทดสอบวัคซีนกับมนุษย์ในไทยไม่ได้เดินหน้า จนครบกระบวนการ เนื่องจากในช่วงแรก ไทยสามารถ ควบคุมการระบาดได้อย่างดีจนไม่เกิดการระบาด ต่อเนื่อง สภาพแวดล้อมจึงไม่เอื้ออำนวยให้ทดสอบ วัคซีนในมนุษย์ระยะที่ 3 ดังนั้น บริษัทต่าง ๆ ที่เคย พยายามกับไทยจึงเปลี่ยนไปดำเนินการในประเทศอื่น

ที่สถานการณ์เหมาะสมกว่า ส่งผลให้ทิศทาง การดำเนินการของไทยต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย

“ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน 2563 ประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่ต่างประเทศสนใจที่จะ เข้ามาทดสอบวัคซีนเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการระบาด ของโควิด-19 อย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อสถานการณ์ โควิด-19 ภายในประเทศเริ่มดีขึ้น ต่างประเทศ ก็เข้ามาเจรจาลดลง เนื่องจากพื้นที่ไม่เหมาะสม สำหรับการทดสอบวัคซีนอีกต่อไป ด้วยสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ ประเทศไทยจึงต้อง ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์”

การจูงซื้อวัคซีนจากต่างประเทศ: ศิลปะแห่งการวางแผน

การจูงซื้อวัคซีนจากต่างประเทศเป็นแนวทาง ที่จะได้วัคซีนเร็วที่สุด แต่ความท้าทายของวิธีการนี้ คือ ผู้สั่งซื้อต้องวางแผนจูงซื้อล่วงหน้าในจำนวน ที่มากพอสมควร โดยที่ยังไม่ทราบว่า วัคซีนที่จูง ซื้อไปนั้นใช้งานได้หรือไม่ มีประสิทธิภาพเพียงใด และหากการทดลองล้มเหลวก็จะได้เงินจูงซื้อคืน เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการค้นคว้าและวิจัยวัคซีน ต้องใช้ทั้งองค์ความรู้ที่ก้าวหน้าและงบประมาณ มหาศาล การกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สั่งซื้อวางแผน ล่วงหน้าเปรียบเสมือนการระดมทุนไปใช้ในการวิจัย วัคซีน ดังนั้น ผู้สั่งซื้อจึงต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ว่าบริษัทใดมีแนวโน้มจะผลิตวัคซีนได้สำเร็จ โดยต้องคำนึงถึงราคาที่เหมาะสมด้วย

“ ผู้สั่งซื้อจึงต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ว่าบริษัทใดมีแนวโน้มจะผลิตวัคซีนได้สำเร็จ โดยต้องคำนึงถึงราคาที่เหมาะสมด้วย ”

“

การเตรียมแผนปฏิบัติการ เพื่อจัดซื้อวัคซีนจากต่างประเทศ ต้องอาศัย การกระจายความเสี่ยง

”

โดยทั่วไป ผู้ผลิตมักจะตั้งราคาวัคซีนชนิดใหม่
ที่ผลิตได้ในราคาสูงเพื่อเป็นค่าวิจัยและพัฒนา รวมทั้ง
เป็นผลกำไรที่จะนำกลับไปเป็นทุนสำหรับวิจัยยา
หรือวัคซีนชนิดอื่นต่อไป แต่เมื่อมีผู้ผลิตวัคซีน
ได้มากขึ้น ราคาจะค่อย ๆ ลดลงตามหลักอุปสงค์
อุปทาน สำหรับวัคซีนโควิด-19 เมื่อกลางปี 2563
คุณหมอนครฯ เคยได้รับการติดต่อจากบริษัท
ต่างประเทศแห่งหนึ่งที่เสนอราคาวัคซีนถึงโดสละ
300 ดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม การที่มีผู้พัฒนาวัคซีน
โควิด-19 เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้คาดการณ์ได้ว่า จะมี
วัคซีนเพียงพอในราคาที่ลดลง เพียงแต่ต้องรอเวลา
ให้มีการทยอยผลิตออกมา ยิ่งเวลาผ่านไป ไทยยังมี
ทางเลือกมากขึ้น และสามารถติดตามความปลอดภัย
ของวัคซีนแต่ละชนิดได้

“การจองซื้อวัคซีนถือเป็นศิลปะที่ไม่สามารถ
ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว เงื่อนไข
ประการสำคัญที่ต้องพึงตระหนักอยู่เสมอ คือ
การจองซื้อวัคซีนทั้งหมดจำเป็นต้องจ่ายเงินล่วงหน้า
โดยไม่อาจจะทราบว่าจะทำที่สุดแล้ว ประสิทธิภาพ
ของวัคซีนจะเป็นอย่างไร ดังนั้น การเตรียมแผน
ปฏิบัติการเพื่อจัดซื้อวัคซีนจากต่างประเทศต้อง
อาศัยการกระจายความเสี่ยง”

ไทยเริ่มดำเนินการด้วยการจองซื้อวัคซีนที่
มหาวิทยาลัย Oxford ร่วมมือกับบริษัท AstraZeneca
ซึ่งเป็นบริษัทสัญชาติสหราชอาณาจักรและสวีเดน
โดยได้รับคำแนะนำจากมูลนิธิ SCG ซึ่งมีความร่วมมือ

ด้านนวัตกรรมกับมหาวิทยาลัย Oxford อยู่ก่อนแล้ว
คุณหมอนครฯ เล่าว่า จุดเด่นของบริษัท AstraZeneca
คือ “การกำหนดวิสัยทัศน์ที่จะผลิตวัคซีนโควิด-19
จำนวนมากประมาณ 3,000 ล้านโดสต่อปี และ
กระจายให้ประชาคมโลกอย่างทั่วถึงในราคาที่
ไม่ทำกำไรและไม่ขาดทุน (no profit, no loss)
โดยทำความร่วมมือกับผู้ผลิตวัคซีนที่มีศักยภาพของ
แต่ละประเทศ อาทิ บราซิล เม็กซิโก สหรัฐอเมริกา
สหราชอาณาจักร อินเดีย จีน เกาหลีใต้ รัสเซีย ฯลฯ
สำหรับประเทศไทย บริษัทผู้ผลิตที่ทำความตกลง
กับ AstraZeneca คือ บริษัท Siam Bioscience
จำกัด ซึ่งถือกำเนิดจากแนวพระราชดำริของพระบาท
สมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชม
หาราช บรมนาถบพิตร และได้รับการประเมินว่า
มีความพร้อมทั้งด้านเครื่องมือ (equipment) และ
บุคลากร (personnel) การลงนามสัญญาจองซื้อ
วัคซีนล่วงหน้ากับ AstraZeneca เป็นทางเลือกหนึ่ง
ที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่ประเทศไทย อาทิ
การเป็นศูนย์กลางการผลิต (hub) วัคซีนโควิด-19
ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”

ความร่วมมือลักษณะนี้ทำให้ไทยได้รับการ
ถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งในช่วงเวลาปกติต้อง
เสียค่าใช้จ่ายสูงมากและประหยัดค่าขนส่ง เนื่องจาก
เป็นการผลิตในประเทศ อย่างไรก็ตาม บริษัท Siam
Bioscience จำกัด ไม่สามารถจำหน่ายวัคซีนได้เอง
การสั่งซื้อยังต้องดำเนินการผ่านบริษัท AstraZeneca

โรคอุบัติใหม่: ป้องกันดีกว่าการรักษา

คุณหมอนครฯ เป็นนักระบาดวิทยา จึงสามารถนำประสบการณ์ ความชำนาญ และเครือข่ายที่เคยติดต่อประสานงานเกี่ยวกับโรคระบาดมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในกรณีโควิด-19 ซึ่งเป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจที่ติดต่อกันได้ง่าย หลังจากที่ปรากฏข่าวว่าเกิดโรคระบาดชนิดใหม่ในจีนเมื่อปลายปี 2562 ได้ไม่นาน ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพโรคอุบัติใหม่ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็สามารถถอดรหัสพันธุกรรมของเชื้อไวรัสได้ โดยในขณะนั้นยังไม่มีชื่อเป็นทางการ แต่เรียกว่า Betacoronavirus ภายหลังองค์การอนามัยโลกจึงตั้งชื่อว่า SARS-CoV-2 หรือไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019

“หากประเมินสถานการณ์ด้านสาธารณสุขจากมุมมองของผม ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ไม่ใช่ไวรัสธรรมดา เนื่องจากมีรูปแบบการแพร่ระบาดที่รุนแรง การที่จีนออกมาตรการปิดเมืองช่วงก่อนตรุษจีนแสดงว่า สถานการณ์ค่อนข้างเอาเรื่อง มาตรการดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ ถ้าวันนั้นจีนไม่สั่งปิดเมือง การระบาดของโรคจะรุนแรงและไปไกลกว่านี้ ซึ่งเป็นการยากที่ประเทศไทยจะปลอดภัยในแวดวงของแพทย์ด้านระบาดวิทยา เราก็คุยกันอยู่และรู้ว่าโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ (emerging infectious disease) ที่มีแนวโน้มจะเป็นโรคระบาด (pandemic)”

ฝ่ายบรรณกรฯ เรียนถามคุณหมอนครฯ ว่าโควิด-19 จะส่งผลให้การสาธารณสุขไทยเปลี่ยนแปลงอย่างไร หรือไม่ และได้รับคำตอบว่า “สาธารณสุขไทยจะได้รับความสนใจจากสาธารณสุขมากขึ้น เช่น อาจจะมีการลงทุนมากขึ้นสำหรับการป้องกันและควบคุมโรค (infection prevention and control) ในอดีตนั้น เรื่องดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนไม่เห็นผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม และไปให้น้ำหนักกับการรักษา เพราะเห็นผลชัดเจนกว่าว่าป่วยมารักษาหาย ผมคิดว่ามุมมองนี้

จะเปลี่ยนไป และมีใช้แค่ภายในประเทศไทย แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกด้วย มีหลายประเทศที่ไม่เคยลงทุนด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง เพราะมั่นใจในประสิทธิภาพของระบบที่เน้นการรักษา แต่เขาได้เห็นแล้วว่าไม่เพียงพอที่จะรับมือกับโควิด-19”

“ในส่วนของ การวิจัยพัฒนาวัคซีน ผมคิดว่าหลายท่านเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของวัคซีน และเริ่มเห็นว่าหากประเทศไทยไม่ลงทุน สิ่งสมมติลองผิดลองถูกกับการวิจัยพัฒนาวัคซีนเสียแต่ตอนนี้ เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินขึ้นมาก็คงไม่ทันการณ์ การที่มีแนวคิด “ซื้อเขาถูกกว่า” ไม่อาจใช้ได้เสมอไป เพราะผู้ผลิตสามารถปฏิเสธที่จะขายให้เราได้ และการสั่งซื้อจากต่างประเทศเป็นหลักจะส่งผลให้วงการวิจัยพัฒนาวัคซีนในประเทศไม่ก้าวหน้า จึงต้องปรับเปลี่ยนกรอบความคิดนั้นเสียใหม่ ผมเชื่อว่าการระบาดของโรคโควิด-19 ครั้งนี้ จะเป็นบทเรียนให้ทุกภาคส่วนตระหนักว่า ศักยภาพการผลิตวัคซีนภายในประเทศจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้ประเทศไทยพึ่งพาตัวเองได้ (self-reliance) ทั้งยามปกติและยามฉุกเฉิน”

วัคซีนกับการทูต: การทูตวัคซีน (Vaccine Diplomacy)

ไทยใช้ความเชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขเป็นสะพานสานต่อความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับนานาประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากร ในกรณีของวัคซีน คุณหมอเห็นว่า แม้ไทยมิใช่ผู้ผลิตโดยตรงและเป็นเพียงผู้รับ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตจากต่างประเทศ แต่หากสามารถยกระดับเป็นศูนย์กลางการผลิตวัคซีนโควิด-19 ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยอาจใช้สถานะดังกล่าวเป็นเครื่องมือทางการทูต ซึ่งถือเป็นอำนาจที่นุ่มนวล (soft power) ในการส่งเสริมสถานะของประเทศให้ดีขึ้นในสายตาของนานาประเทศ

ขณะเดียวกัน ผลประโยชน์ทางตรงของการเป็นผู้ผลิตวัคซีนของไทยยังส่งผลถึงความมั่นคงด้านสาธารณสุขในระดับภูมิภาคเช่นกัน “หากไทยสามารถจัดหาวัคซีนได้เพียงประเทศเดียว ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านยังมีผู้ติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไทยก็ไม่สามารถสงบสุขได้ เรื่องนี้คงขึ้นอยู่กับรัฐบาลว่าจะใช้วัคซีนในการดำเนินการ ความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างไร ซึ่งผมคิดว่ากระทรวงการต่างประเทศน่าจะช่วยกระทรวงสาธารณสุขกำหนดท่าที และวางนโยบายของประเทศไทยได้”

“การจะทำให้ประเทศมีความมั่นคงด้านวัคซีนได้อย่างแท้จริง เราต้องสามารถวิจัย พัฒนาและผลิตวัคซีนที่จำเป็นใช้ได้เองในประเทศอย่างเพียงพอ และสามารถส่งออกจำหน่ายในภูมิภาคและนานาชาติ เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศได้อีกทางหนึ่ง” คุณหมอนครฯ ให้ความเห็นไว้อย่างเฉียบคม

วัคซีนใจ: เกราะป้องกันการระบาด

ในช่วงท้ายของการสนทนา คุณหมอนครฯ ฝากแนวคิดที่น่าสนใจไว้ว่า “อย่าให้การติดเชื้อโควิด-19 เป็นเสมือนตราประทับที่ทำให้ผู้ติดเชื้อถูกรังเกียจและเลือกปฏิบัติจนอยู่ในสังคมไม่ได้ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น หลายคนอาจเลือกที่จะหลบเลี่ยงการตรวจคัดกรอง ซึ่งเป็นกรณีที่เคยเกิดกับผู้ติดเชื้อ HIV มาแล้วในอดีต ผู้ติดเชื้อโควิด-19 ส่วนใหญ่รักษาหายและกลับบ้านได้ ทางที่ดีจึงควรอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและร่วมมือกัน”

ในวันที่ฝ่ายบรรณกรฯ เขียนบทความพิเศษเรื่องนี้ จำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 สะสมทั่วโลกพุ่งสูงกว่า 100 ล้านคน มีผู้เสียชีวิตแล้วมากกว่า 2 ล้านคน ประเทศต่าง ๆ ทำงานแข่งกับเวลา ทั้งเพื่อควบคุมการระบาดระลอกใหม่ และการเร่งฉีดวัคซีนให้ประชาชน ข้อคิดของคุณหมอนครฯ ทำให้เราตระหนักได้ว่าโควิด-19 เป็นบทเรียนครั้งสำคัญต่อความร่วมมือด้านภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขของโลก การวิจัย พัฒนาและผลิต รวมถึงแนวทางการแจกจ่ายวัคซีนโควิด-19 จะเป็นแนวทางที่จะวางรากฐานให้กับความมั่นคงด้านสาธารณสุขของโลกในอนาคต และที่สำคัญเราต้องไม่ลืม “วัคซีนใจ” เพื่อเป็นเกราะป้องกันการระบาดของโควิด-19 ผ่านความเอื้ออาทรและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมอีกทางหนึ่ง ๕

“

ศักยภาพการผลิตวัคซีนภายในประเทศจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้ประเทศไทยพึ่งพาตัวเองได้ (self-reliance) ทั้งยามปกติและยามฉุกเฉิน ”

”

Multilateralism

in a Post-COVID World

Sahasak Phuangketkeow
Former Permanent Secretary,
Ministry of Foreign Affairs of Thailand

The COVID-19 crisis has highlighted the crisis of multilateralism and international cooperation that we already witnessed well before the pandemic broke out. Multilateralism has come under tremendous stress and strain. Much of this is due to the growing sentiments of anti-globalisation in many countries, particularly in the US and the European Union, coming from both the extreme right and left of the political spectrum. The backlash against globalisation has manifested itself in the rise of nationalism, populism, unilateralism, protectionism and xenophobia. In the midst of such discontent, globalisation and multilateralism are blamed for loss of jobs, loss of control over national borders, loss of national sovereignty and loss of confidence in the future by millions of people who have not been able to keep pace with the speed and depth in which our world has become integrated and globalised.

This article was originally published in the Bangkok Post on 18 November 2020

The intensification of the geopolitical rivalry between the US and China has also profoundly challenged the vision of an open, inclusive and rules-based multilateral order. Indeed, it was a grave blow to multilateralism when the US, under President Donald Trump's America First policy, decided to withdraw from the Paris Agreement on climate change, the Trans Pacific Partnership, the UN Human Rights Council and held back funding for the World Health Organization (WHO) at a time when international financing was needed the most in the fight against the COVID-19 pandemic. To our dismay, during the height of the coronavirus crisis, the US - China strategic competition politicised and paralysed the efforts of the WHO and the UN Security Council to rally an international response to the pandemic. The deliberations in the two international bodies became bogged down as the US and China resorted to a back-and-forth blaming game.

Under such dire circumstances, what then does the future hold for multilateralism as we look ahead to the post-COVID-19 world? It is certainly reassuring that US President Joe Biden has promised a renewed US commitment to multilateralism and multilateral institutions. Nevertheless, the new US administration, once in office, will no doubt have tough going ahead in dealing with the pressing issues on the domestic front while restoring and reinvigorating US leadership at the global

level. The strategic rivalry between the two global powers will not go away but it is hoped that their relationship will be better managed in terms of finding common ground for the US and China to cooperate in addressing the challenges to global governance and the multilateral international order.

Ideally, the COVID-19 pandemic should be a wake - up call and generate the momentum for long-overdue reforms of the multilateral system that was created after World War II. International institutions will have to be restructured, taking into account the structural changes in the international order, the shifts in the global balance of power, the rise of the developing world and the transformation of the global economy due to the far-reaching advances in game-changing technologies and digitalisation. But the stark reality is that, in spite of high hopes, these much-needed reforms have floundered in the face of conflicting interests among the major powers. In addressing the challenges of the 21st century, it is incumbent on all of us to work towards forging a new international consensus on repairing and reviving multilateralism and globalism.

Perhaps we need to think in terms of a building-blocks process. Under the present circumstances, many countries are talking about new forms of and new pathways towards functional multilateralism. There have emerged concepts such as flexible multilateralism, minilateralism and networks of multilateral cooperation. Some have also

touted the idea of inclusive multilateralism whereby governments engage and seek partnership with all stakeholders, particularly the private sector and civil societies. These concepts envisage like-minded countries and parties concerned with working together within, outside and across multilateral institutions and organisations to rally international cooperation to deal with common global challenges. A case in point is the Alliance for Multilateralism initiated by France and Germany which aimed at strengthening the role of the UN and the WHO in combating the COVID-19 crisis.

Regional organisations such as ASEAN will also have to step up to the plate in shoring up the rules-based multilateral order. International cooperation in tackling the unprecedented health and economic impacts of the spread of the coronavirus has been augmented by the role of regional organisations such as the European Union, the

African Union, the Gulf Cooperation Council, and the South Asian Association for Regional Cooperation and ASEAN. The regionalisation of multilateralism has been widely discussed and needs to be pursued further in practical and concrete terms. Certainly, closer partnerships between the UN system and major regional organisations can go a long way in helping to fill the gaps and voids.

In a post-COVID-19 world, the spectre that confronts us is the fragmentation of multilateralism along the emerging geo-political fault lines, whereby coalitions of states are formed according to different visions of the international order. In these critical times, the international community needs, more than ever, to muster the political will and leadership to repair and revive multilateralism and a rules-based international order in an ever increasingly interdependent and interconnected world. **S**

Thailand's Diplomatic Vision

in a Post-COVID World

Panpailin Jantarasombat

Attaché, Social Division,

Department of International Organisations

The COVID-19 pandemic forced a paradigm shift in all aspects of life. Thailand must adapt to this change --- and adapting we are. Thailand's efforts and measures to contain the virus --- from our robust national health infrastructure to the Ministry of Foreign Affairs' repatriation of overseas Thai nationals --- have been internationally recognised. Clearly, we have applied lessons learnt and experiences from our management of SARS and the avian influenza to our fight against COVID-19.

However, Thailand's international recognition is not by accident but careful design. While it is doubtless that Thailand's health system and consular management is excellent, it is critical to focus on other oft-overlooked but important aspect of Thailand's management of COVID-19 --- the Ministry of Foreign Affairs' active role

on international stage in highlighting and exchanging our best practices, liaising with national and international agencies to ensure each stakeholder's interests are represented, and facilitating cooperation to advance progress in combating the pandemic and responding to its adverse effects.

It is in this present framework that a necessary question arises: looking beyond, what must Thailand's foreign policy vision be in this new normal? Certainly, our foreign policy must serve the multi-dimensional facets of Thailand's national interest. With regard to COVID-19 management, this article will focus on two aspects of our National Strategic Plan, which are ensuring the health security of Thai people and revitalising our economy.

Overcoming Health Challenges

COVID-19 is a watershed moment that revealed the critical need for each country to have a robust public health system. It is fortunate that Thailand has an existing resilient Universal Health Coverage (UHC) system, including the recruitment of village health volunteers, to serve as an effective response mechanism in the pandemic. Indeed, no one is safe until everyone is safe.

In this context, the Ministry of Foreign Affairs' contribution through the Foreign Policy and Global Health (FPGH) Initiative must be highlighted. As the Chair of the FPGH in 2017, Thailand submitted the United Nations General Assembly (UNGA) resolutions to declare 12 December as the International UHC Day and to convene the United Nations (UN) High-Level Meeting on UHC which were adopted unanimously. In the year 2020, as co-chair of the Group of Friends on UHC and Global Health, Thailand also underscored the

importance of UHC during the 75th Session of the UNGA. More recently, the Ministry of Foreign Affairs marked this occasion with a panel discussion with special focus on COVID-19, which was co-hosted by the Ministry of Public Health and participated by members of the diplomatic corps, civil society, international organisations, and members of the media. This multi-sectoral initiative ensures that all sectors are represented and informed in the fight against the current pandemic.

At the regional level, Prime Minister General Prayut Chan-o-cha attended the Special ASEAN Summit and Special ASEAN Plus Three Summit on COVID-19, notably proposing and receiving support for the COVID-19 ASEAN Response Fund on procuring medical equipment. Furthermore, ASEAN leaders reaffirmed cooperation in information exchange, research and development, and utilisation of the ASEAN Plus Three Emergency Rice Reserve (APTERR) located in Thailand to foster health and food security.

On the vaccine development front, Thailand has held negotiations for vaccine technology transfer and advance purchase agreements while also supporting domestic vaccine development. Notably, Siam Bioscience Co, Ltd. agreed to manufacture and distribute AstraZeneca's vaccine, once successfully developed, domestically. Furthermore, Thailand has financially supported the Access to COVID-19 Tools

(ACT) --- accelerator and reserved vaccines through the COVAX Facility, a global initiative led by the World Health Organization (WHO) and several public and private foundations to distribute vaccines to those with the greatest need. In this vein, the Ministry of Foreign Affairs is instrumental in liaising among national agencies, including the Ministry of Public Health, the National Research Council of Thailand, and international agencies to ensure that the Thai population receives an effective vaccine as soon as possible.

Thailand's efforts in dealing with the virus on all fronts have not gone unnoticed. The WHO Director - General Tedros Adhanom Ghebreyesus commended Thailand at the 73rd World Health Assembly urging "all countries to follow Thailand". Prime Minister General Prayut Chan-o-cha was also invited to deliver a statement at the closure of the resumed session, the only leader of a country invited to do so.

The Ministry of Foreign Affairs continues to advance Thailand's constructive role in these various multilateral frameworks. These cross-border interactions not only underscore Thailand's prominent role in global health diplomacy, but also provide important lessons in strengthening our capacity to respond to both current and future health emergencies, thus promoting well - being for all in accordance with Goal 3 of the UN Sustainable Development Goals (SDGs).

Revitalising the Economy

The unprecedented COVID-19 challenges not only adversely impact our social lives but also international and national economy. It has greatly affected Thailand's export and tourism markets, forcing us to build immunity against future challenges. This 'great reset' is Thailand's chance to turn the COVID-19 crisis into an opportunity. While the Special Tourist Visa (STV) scheme is expanded, it is still limited. Thailand must expand its markets in other directions. The Ministry of Foreign Affairs' role in engagement with multilateral frameworks and trading systems to drive post - pandemic recovery is crucial in this regard.

This engagement comes in myriad forms, one of the most important being the recently-signed Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP), comprising ASEAN Member States and five additional States. This makes RCEP one of the world's largest free trade agreements, connecting up to 30 per cent of the global population. This allows Thailand to advance a wide range of domestic products from fisheries to electronics in a large market. It will also allow Thai companies to invest in the services market, such as construction, health, and film, across a wide range of Member States.

Moreover, Thailand will chair the Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation (BIMSTEC) in 2021 - 2022 and the Asia - Pacific Economic

Cooperation (APEC) in 2022. As noted by Prime Minister General Prayut Chan-o-cha in the 2020 APEC CEO Dialogues, Thailand will have to carefully consider challenges of the post-COVID world, in particular on connecting global supply chains, diversifying value chains, and building resilience. Moreover, as aptly observed then, APEC shares the same goals of regional economic integration as ASEAN. As such, cooperation within these two frameworks --- with ASEAN's recent integration into RCEP and APEC's advanced digital infrastructure which is paramount in post-COVID trade --- will prove extremely beneficial in reinvigorating regional economies.

Thailand must be poised to take advantage of its strategic position in these multilateral frameworks. If utilised correctly, it will allow us to advance our national interest by expanding our markets and increasing our bargaining power on the world stage. This requires meaningful and inclusive dialogue between governments as well as

among the private sector. In particular, special attention must be paid to micro, small and medium enterprises (MSMEs), which comprise a significant portion of the Thai economy, and vulnerable groups in order to ensure sustainable development that leaves no one behind.

Where To From Here ?

COVID-19 has accentuated existing problems and accelerated the need for reforms. If prepared, Thailand will not only respond to but excel in the new normal. This ongoing health crisis is an opportunity for Thailand to be at the forefront of health diplomacy, pushing issues of national interest on the world stage. Thailand should also engage in multilateral economic frameworks to build domestic resilience and foster sustainable development. Thailand's vision cannot afford to be myopic. In an irreversibly disrupted era, our vision must be equally as transformative. **S**

บริบทโลกหลังโควิด-19:

แนวโน้มหลักและข้อเสนอแนะ

เสกสรรค์ อานันท์ศิริเกียรติ

นักวิจัย ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ

การเกิดโรคโควิด-19 ทำให้เกิด “ความปกติใหม่ (New Normal)” ในการดำเนินกิจกรรมทางการทูตในหลายรูปแบบ เช่น การประชุมระหว่างประเทศทั้งหมดต้องปรับเป็นการประชุมทางไกลแบบออนไลน์หรือมีการเว้นระยะห่างระหว่างผู้เข้าร่วมประชุมอย่างเคร่งครัด การจำกัดการเดินทางเข้าประเทศของนักท่องเที่ยว การกำหนดแนวปฏิบัติด้านสาธารณสุขสำหรับผู้ประสงค์จะเดินทาง ความมั่นคงทางสุขภาพกลายเป็นวาระหลักในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับพหุภาคีและกวิภาคี เช่นเดียวกับการจัดหาวัคซีนที่กลายเป็นภารกิจเร่งด่วนของรัฐบาล เป็นต้น

ความปกติใหม่ดังกล่าวเป็นโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทบทวนความจำเป็นและแนวทางในการ “ยกเครื่อง” การทูตไทยให้มีวิสัยทัศน์ ชี้นำ และขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม บทความส่วนแรกเป็นการประเมินแนวโน้มหลักทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมในระดับโลกและภูมิภาคที่จะเป็นบริบทของการต่างประเทศไทยในยุคหลังโควิด-19 โดยสังเคราะห์จากผลงานที่เป็นบทความ รายงาน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของภาควิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ และส่วนที่สองเป็นข้อเสนอแนะของผู้เขียนในการตอบสนองต่อบริบทดังกล่าว เพื่อธำรงรักษาสถาปัตยกรรมแห่งชาติของประเทศและประชาชนชาวไทย

แนวโน้มหลักของโลกในภาวะยุ่งยากซับซ้อน

โลกหลังโควิด-19 จะเป็นโลกที่ Amitav Acharya นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเรียกว่า “โลกในภาวะยุ่งยากซับซ้อน (Multiplex World)” ที่ไม่มีผู้ครองอำนาจนำ (hegemon) ในการจัดระเบียบระหว่างประเทศ แต่เพียงผู้เดียว เป็นโลกที่แม้ว่าการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ก็เชื่อมโยงกัน และผู้เล่นหลักที่เป็นทั้งผู้เสริมสร้างและบั่นทอนระเบียบโลกก็อาจมิใช่รัฐบาลของประเทศใดประเทศหนึ่งอีกต่อไป องค์การความร่วมมือระดับภูมิภาคจะมีบทบาทมากขึ้น เห็นได้จากบทบาทของอาเซียนในการเสริมสร้างความร่วมมือ

ระหว่างประเทศเพื่อบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์โรคโควิด-19 จากการประมวลของผู้เขียน ปรากฏการณ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่สถานการณ์โรคโควิด-19 เป็นตัวเร่งให้มีความเข้มข้นมากขึ้นและจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงยุคหลังโควิด-19 อย่างน้อยในระยะสั้น (1 - 2 ปี) ได้แก่

1) การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจ

การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนจะยังคงดำเนินต่อไปในโลกยุคหลังโควิด-19 โดยขยายตัวจากสงครามการค้าไปสู่การแข่งขันกันในด้านอื่น ๆ เช่น การช่วงชิงความเป็นผู้นำอันดับหนึ่งของโลกในด้านเทคโนโลยีการเงินและอวกาศ และการช่วงชิงความนิยมในหมู่ชาวต่างชาติผ่านการเผยแพร่คุณค่า ความคิด และอุดมการณ์ ซึ่งมีแนวโน้มเข้มข้นขึ้นในรัฐบาลของประธานาธิบดีโจ ไบเดน ในการแข่งขันทางยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนนั้น รายงานวิจัยเรื่อง “ประเทศไทยกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงสู่ระเบียบโลกใหม่” (2563) เสนอว่า บทบาทและความเชื่อมั่นที่ประชาคมโลกมีต่อสหรัฐอเมริกาในสมัยอดีตประธานาธิบดีโด้นัลด์ ทรัมป์นั้นถดถอยลงเนื่องจากประธานาธิบดีทรัมป์ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่เวทีพหุภาคีซึ่งเป็นเวทีที่ใช้กำหนดประเด็นและขับเคลื่อนวาระของสหรัฐอเมริกาในระดับโลกดังที่เคยเป็นมา เช่นเดียวกับการดำเนินนโยบายที่มักไม่มีความแน่นอน เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา แม้ประธานาธิบดีไบเดนจะประกาศชัดเจนว่า ต้องการให้สหรัฐอเมริกาคลับมาจับบทบาทนำอีกครั้งก็ไม่อาจดำเนินการได้โดยง่ายและต้องอาศัยเวลา

ขณะที่จีนซึ่งไม่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์โรคโควิด-19 มากนัก เนื่องจากมีขีดความสามารถในการพึ่งพาตลาดภายในได้ และยังมีศักยภาพในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เริ่มไล่กวด (catch-up) สหรัฐอเมริกาในหลายด้าน

แต่ก็ยังไม่มีความพร้อมที่จะเป็นผู้นำหรือผู้กำหนดระเบียบโลกแต่ผู้เดียวได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เนื่องจากหลายประเทศมีความกังวลต่อแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน บางประเทศในยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ สนับสนุนการจำกัดอิทธิพลของจีนด้วยการเผยแพร่เอกสารยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิกจากมุมมองของตนเอง และมีแนวโน้มว่า ประเทศอื่น ๆ ในสหภาพยุโรปเองก็สนับสนุนการจำกัดอิทธิพลของจีนมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของประธานาธิบดีไบเดนที่กลับมาให้ความสำคัญแก่แนวทางพหุภาคีและการขับเคลื่อนวาระระหว่างประเทศร่วมกับพันธมิตร

อย่างไรก็ดี การทูตเชิงรุกของจีนผ่านยุทธศาสตร์สายแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) และการทูตหน้ากากอนามัย (Mask Diplomacy) ในช่วงโควิด-19 ก็อาจช่วยปรับภาพลักษณ์และเสริมสร้างความนิยมของจีนในประเทศหุ้นส่วนของ BRI ได้ นอกจากจีนแล้ว อินเดียและเอเชียใต้ก็เป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ มีขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี และเป็นสะพานในการเชื่อมโยงทางกายภาพกับตลาดที่มีศักยภาพอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคตะวันออกกลาง เอเชียกลาง แอฟริกา สำหรับญี่ปุ่น มีแนวโน้มว่าจะร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการจำกัดอิทธิพลของจีน แตกต่างจากเกาหลีใต้ที่มีแนวโน้มเคลื่อนเข้าไปหาจีนโดยมุ่งหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น

2) การย้ายฐานการผลิตและทิศทางในอนาคตในระยะสั้น ผลกระทบหนึ่งจากการเกิดสงครามการค้าที่มีโรคโควิด-19 เป็นตัวเร่งคือ การย้ายฐานการผลิตของประเทศต่าง ๆ เช่น ญี่ปุ่นประกาศให้เงินสนับสนุนบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นเพื่อย้ายฐานการผลิตออกจากจีนมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหรัฐอเมริกาโดยประธานาธิบดีไบเดน ประกาศนำบริษัทสัญชาติอเมริกันที่มีความเชี่ยวชาญทาง

เทคโนโลยีในระดับสูงกลับประเทศ พร้อมกับสนับสนุนให้บริษัทที่เน้นการผลิตในจำนวนมากย้ายฐานออกจากจีน นอกจากนี้ รัฐบาลประเทศต่าง ๆ และนักธุรกิจจะคำนึงถึงการจัดการความเสี่ยงมากขึ้น ผู้ผลิตอาจต้องคำนึงถึงการสร้างขีดความสามารถในการผลิตเองเพื่อให้ได้จุดคุ้มทุน การวางแผนการผลิตอาจกระจายตัวตามภูมิภาค (regionalised) มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ห่วงโซ่อุปทานมีขนาดสั้นลง

ส่วนในระยะยาวนั้น รายงานวิจัยเรื่อง “ประเทศไทยกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงสู่ระเบียบโลกใหม่” (2563) เสนอว่า จะเป็น “การกระจายตัวทางการผลิตครั้งที่ 3 (3rd Unbundling)” ซึ่งเป็นแนวโน้มของการค้าโลกตั้งแต่ พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ ขั้นตอนการผลิตในบางขั้นไม่จำเป็นต้องดำเนินการในประเทศที่ตั้งอยู่ในบริเวณนั้นเพื่อใช้ประโยชน์จากการมีทรัพยากรและแรงงานราคาถูกอีกต่อไป โดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของการพัฒนาหุ่นยนต์หรือปัญญาประดิษฐ์ (AI) ควบคุมการผลิตระยะไกลแทน

3) การพัฒนาทางดิจิทัล (Digitalisation)

การพัฒนาทางดิจิทัลเป็นอีกปรากฏการณ์สำคัญที่เป็นผลจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ซึ่งเป็นโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม การจำกัดการเดินทางที่ไม่สามารถพบปะระหว่างบุคคลได้นั้นทำให้ช่องทางออนไลน์กลายเป็นช่องทางหลักของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้บริโภคหันมาสั่งซื้อสินค้าและทำกิจกรรมเพื่อพักผ่อนหย่อนใจผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยี 5G ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงโลกเข้าด้วยกันด้วยความเร็วที่มากขึ้น ไกลกว่า แม่นยำกว่าระบบที่เป็นอยู่ และเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสกุลเงินดิจิทัล การแพทย์ทางไกล การเกษตรอัจฉริยะ ฯลฯ ซึ่งจะเป็นอุตสาหกรรมและบริการสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในโลกยุค 4.0 ด้วย

ขณะเดียวกัน การพัฒนาทางดิจิทัลได้สร้างช่องทางการสื่อสารใหม่ ๆ อาทิ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เพียงเครื่องเดียว การเข้าถึงช่องทางดังกล่าวเป็นทั้งโอกาสให้รัฐสามารถสร้างช่องทางการสื่อสารประเด็นคุณค่าและนโยบายสู่ประชาชนได้ง่ายและตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นความท้าทายที่อาจเป็นช่องทางให้ผู้ไม่หวังดีเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จหรือทรศนะที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศอื่นได้ และอาจกลายเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจเพื่อช่วงชิงมวลชนชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นฐานความชอบธรรมในการขับเคลื่อนวาระทางการเมืองของมหาอำนาจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การธำรงรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4) Soft Power กับบทบาทของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า สถานการณ์โรคโควิด-19 กลายเป็นโอกาสในการขยายบทบาททางการทูตซึ่งช่วยเสริมสร้าง Soft Power ของหลายประเทศในเอเชีย เช่น อินเดียจัดส่งยาไปยังประเทศพันธมิตรของตนในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก เช่น ภูฏาน ออสเตรเลีย เมียนมา เซเชลส์ มอริเชียส เป็นต้น จนได้รับคำชมเชย พร้อมกับเสนอให้รื้อฟื้นการประชุมสมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation: SAARC) ขึ้นมาใหม่เพื่อแสดงบทบาทนำในภูมิภาคอย่างแข็งขัน เช่นเดียวกับเวียดนามที่ได้รับคำชื่นชมเรื่องการจัดการโรคโควิด-19 และยังได้ส่งมอบหน้ากากอนามัยให้สถานเอกอัครราชทูตประเทศยุโรปบางประเทศ และให้ความช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านอย่าง สปป. ลาวและกัมพูชาอีกด้วย

รายงานเรื่อง “โลกหลังโควิด-19: บริบทใหม่ในมุมมองไทยและต่างประเทศ” (2563) ยังระบุ

ด้วยว่า สถานการณ์โรคโควิด-19 ทำให้ประชาคมโลกเห็นแนวทางการจัดการปัญหาตามภูมิปัญญาและคุณค่าพื้นฐานของแต่ละประเทศเอง ประเทศที่สามารถควบคุมโรคได้ดีส่วนมากเน้นบทบาทของรัฐในการเป็นผู้นำการแก้ปัญหา มีการให้ความสำคัญแก่ความมั่นคงปลอดภัยทางสุขภาพเหนือเสรีภาพของปัจเจกบุคคล นอกจากนี้ ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเมืองจากโรคโควิด-19 อาจช่วยเพิ่มความจำเป็นของการขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของแต่ละประเทศ และเป็นแรงผลักดันให้ความคิดเรื่องการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นที่มากขึ้นในกระแสความคิดหลักของการพัฒนาในระดับโลก

บริบทโลกเปลี่ยน การทูตไทยปรับ

ไทยมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางการแข่งขันทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจในช่วงสงครามเย็น ไทยสามารถประสานประโยชน์และรักษาจุดยืนทำที่สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติมาได้อย่างดี เช่นเดียวกับการปรับตัวทางเศรษฐกิจ การย้ายฐานการผลิตและการปรับทิศทางการผลิตนั้นก็ไม่ได้เป็นเรื่องใหม่หรือเรื่องยากเกินที่ไทยจะปรับตัวได้ ประเด็นหนึ่งที่น่าจะถือว่าเป็นใหม่และแตกต่างจากบริบทโลกในช่วงสงครามเย็นคือ การพัฒนาทางดิจิทัลที่สร้างช่องทางใหม่ และเปิดโอกาสให้ตัวแสดงอื่นเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางหรือดำเนินการใด ๆ ที่ส่งผลต่อการต่างประเทศได้ โจทย์สำคัญของการต่างประเทศไทยในยุคหลังโควิด-19 จึงน่าจะอยู่ที่การประสานประโยชน์กับตัวแสดงเหล่านี้เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนวาระการต่างประเทศ ดังที่ระบุไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่างประเทศ ในหัวข้อ “มีเอกภาพและบูรณาการ (Synergy)” ซึ่งผู้เขียน

มีข้อเสนอแนะ 2 ประการ เพื่อ “ยกเครื่อง” การทูตไทย ให้มีวิสัยทัศน์ชั้นนำและขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ดังนี้

1) สร้างพื้นฐานสำหรับการทูตหลากหลายช่องทาง (Multi-track Diplomacy)

ดังที่ได้เสนอไว้แล้วว่า ตัวแสดงอื่น ๆ จะมีบทบาทมากขึ้นในการขับเคลื่อนการต่างประเทศ จึงควรพิจารณาสร้างความเชื่อมโยงกับตัวแสดงเหล่านั้นทั้งที่เป็นกระทรวงอื่นที่มีภารกิจใกล้เคียงกัน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ในการขับเคลื่อนวาระการต่างประเทศผ่านช่องทางอื่น ๆ นอกเหนือจากกลไกการประชุมปกติ ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center: ISC) กระทรวงการต่างประเทศ อาจมีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นที่ของความเชื่อมโยงดังกล่าว นอกจากนี้ อาจพิจารณาใช้เครื่องมือทางนโยบาย เช่น การจัดกิจกรรมระดมสมองเพื่อคิดค้นนวัตกรรม (Hackathon) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการตอบโจทย์และขับเคลื่อนการต่างประเทศ หรือจัดโครงการ Public Diplomacy Academy เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันพร้อมกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ของไทย ในการกำหนดและขับเคลื่อนการต่างประเทศในระดับโลกและภูมิภาค

2) มุ่งสร้าง Soft Power ด้วยการทูตสาธารณะ ไทยมีพื้นฐานทรัพยากรการต่างประเทศที่ดีอยู่แล้ว เนื่องจากไทยเป็นสะพานเชื่อมประสานประเทศต่าง ๆ (Bridge-builder) ในหลากหลายมิติ และยังมีทรัพยากรรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นเสน่ห์ทั้งในรูปแบบดั้งเดิมและร่วมสมัย อาทิ อาหารไทย มวยไทย นวดแผนไทย ภาษาและศิลปวัฒนธรรมไทย ความหลากหลายทางสังคม และวัฒนธรรมของไทยที่เอื้อให้ผู้คนต่างศาสนาต่างเชื้อชาติอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อย่างไรก็ตาม ไทยยังขาด “ผู้ส่งสาร (Messenger)” ที่จะช่วยนำเรื่องราวเหล่านี้ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งชาวต่างชาติ

ที่พำนักอาศัยในประเทศไทย และชาวไทย
ที่พำนักอาศัยในต่างประเทศนั้นก็อาจเป็นกลุ่ม
ที่มีศักยภาพที่จะช่วยสื่อสารคุณค่าเพื่อสร้าง
ความนิยมไทยในต่างประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
เมื่อมีช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ที่ทำให้การสื่อสาร
ไม่มีต้นทุนและไม่จำกัดพรมแดน นอกจากนี้

ไทยควรพิจารณาใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีต่าง ๆ
เช่น ชุดข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการศึกษา
ทัศนคติและความเห็นของประชาชนในประเทศ
เป้าหมาย เพื่อกำหนดนโยบายการทูตสาธารณะ
จากฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ และเป็นการทูตที่
ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างแท้จริง **S**

อ้างอิง

ยิวดี คาดการณ์ไกล (บก.). 2563. *โลกหลังโควิด-19: บริบทใหม่ในมุมมองไทยและต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันคลังปัญญา
ด้านยุทธศาสตร์ชาติ.

ศูนย์อาเซียนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2563. *ประเทศไทยกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงสู่ระเบียบโลกใหม่ (New World Order)*.
รายงานวิจัยเสนอต่อสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์.

เสกสรร อานันทศิริเกียรติ. 2563. *โควิด-19: มองประเด็นการแข่งขันทางการทูตทั่วโลก และความท้าทายทางการทูตของไทย*.
The Momentum, 29 เมษายน. <https://themomentum.co/mask-diplomacy-amid-coronavirus/>.

Allen, J. R. et al. 2021. *The World After the Coronavirus*. *Foreign Policy*, January 2. <https://foreignpolicy.com/2021/01/02/2021-coronavirus-predictions-global-thinkers-after-vaccine/>.

A 'New Normal'

in GCC - Asia Health Cooperation?

Itt Thirarath

Second Secretary, Middle East Division

Department of South Asian, Middle East and African Affairs

A significant element of the growing trade in healthcare is the movement of patients across national borders in pursuit of medical treatment — a phenomenon known as “medical tourism.” For years, patients from the Middle East, especially from the Gulf Cooperation Council (GCC) countries, have travelled to Asia for this purpose. Indeed, it has become quite common to see Arabs in their traditional dishdasha or abaya walking around hotel-like private hospitals and signs posted in Arabic in Asian medical hubs.

Yet, COVID-19 has disrupted this mutually beneficial relationship by shaking the foundation upon which it was established, namely the freedom of international travel. Under unprecedented international travel restrictions, patients from Gulf Arab countries undergoing treatment overseas find themselves

unable to return home to their loved ones. Families are unable to visit or care for them. Meanwhile, those with severe or life-threatening conditions at home are also unable to seek medical attention abroad. These developments are likely to reshape the GCC - Asia medical tourism market.

This article was originally published on the Middle East Institute on 28 July 2020 as part of the Middle East-Asia Project (MAP) (<https://www.mei.edu/publications/new-normal-gcc-asia-health-cooperation>)

Medical Tourism between the GCC and Asia

Medical tourism is an important form of cooperation in the health sector between the Gulf Cooperation Council (GCC) countries and Asia. The increasing flow of patients from the Gulf to Asia for medical treatment in recent years has been underpinned by a feature of GCC countries' healthcare systems that is unique, namely government sponsorship of overseas medical treatment. This article discusses the immediate impact and possible implications of the Coronavirus pandemic for GCC - Asia health cooperation.

GCC countries have lacked expertise in certain specialised fields; therefore, they have opted to finance patient travel elsewhere, including Asia, where quality medical treatment is accessible and affordable. While the exact number of outbound patients is often not disclosed, it is estimated that around 650 patients in Kuwait were sent abroad each month in 2018.¹

Meanwhile, several Asian countries have been actively promoting medical

tourism and welcoming patients from overseas. Thailand, for example, has prided itself as a premiere medical hub known for its affordable quality healthcare services as are evident by the country's 69 Joint Commission International (JCI) - accredited hospitals - among the top quarter in the world.² Singapore alone has at least 15 hospitals that cater to the needs of medical tourists, and English-speaking medical workers who are accustomed to the needs of foreign patients.³ Malaysia has an advantage when it comes to Muslim patients, as their medical workers are knowledgeable about Islamic customs.⁴

Thanks to this complementarity, Asian medical tourism has benefited immensely from GCC patients. For example, in Thailand, it is estimated that as many as 58% of the total inbound medical tourists are from the Middle East.⁵ The patients pay for medical treatment, while their accompanying family members spend generously on accommodation, travelling, and shopping, helping to contribute to the local economy.

¹ Keith Pollard, "The medical tourism tide is turning," *Omnia Health*, January 22, 2020, <https://insights.omnia-health.com/hospital-management/medical-tourism-tide-turning>.

² "Thailand leads Southeast Asian countries with 66 JCI-accredited hospitals," *Thailand Business News*, June 3, 2019, <https://www.thailand-business-news.com/tourism/72887-thailand-leads-southeast-asian-countries-with-66-jci-accredited-hospitals.html>.

³ "Asia's Top 5 Medical Tourism Destinations," *Pacific Prime*, accessed June 28, 2020, <https://www.pacificprime.com/resources/news/asia%E2%80%99s-top-5-medical-tourism-destinations/>.

⁴ Ibid.

⁵ "Thailand Medical Tourism Industry On A Downward Path," *Thailand Medical News*, November 12, 2019, <https://www.thailandmedical.news/news/thailand-medical-tourism-industry-on-a-downward-path>.

It is estimated that the average cost per case ranges from US\$125,000 to 340,000.⁶ According to the latest research by the World Travel and Tourism Council, Thailand is among the top five destinations of inbound medical tourism spending globally.⁷

A Downturn in Outbound Medical Tourism from the GCC

Even before COVID-19 paralysed the world in 2020, the number of inbound medical tourists from the GCC in Asia had already declined. This is the byproduct of the GCC governments' national health strategies, which aim to increase their domestic healthcare capacity in order to make their healthcare systems more sustainable, thereby effectively decreasing the need for overseas treatment.

For example, Saudi Arabia has set its sights on transforming its healthcare by developing domestic Health Graduate

Programme “to contribute to the qualification of specialised health professionals.”⁸ Qatar is seeking to build “a skilled national workforce capable of providing high quality health services.”⁹ Oman aims to build “qualified national talents and capabilities that are pioneer in health scientific research and innovation.”¹⁰ And Bahrain aspires to provide all Bahraini nationals and residents with access to quality healthcare through “developing, attracting and retaining health-care talent.”¹¹

Consequently, GCC citizens and residents now have, or will soon have, access to quality healthcare services at home. Bahrain's Dilmunia Health District and Oman's International Medical City are examples of such projects that are underway.¹² Saudi Arabia has also been overhauling its healthcare infrastructure with state-of-the-art treatment facilities.¹³ Meanwhile, the United Arab Emirates has itself become a medical

⁶ Pollard, “The medical tourism tide is turning.”

⁷ Karnjana Karnjanatawe, “Medical tourism report released,” *The Bangkok Post*, November 28, 2019, <https://www.bangkokpost.com/travel/1803964/medical-tourism-report-released>.

⁸ National Transformation Program : Delivery Plan 2018-2020, Saudi Vision 2030, https://vision2030.gov.sa/sites/default/files/attachments/NTP%20English%20Public%20Document_2810.pdf

⁹ “Qatar National Vision 2030,” General Secretariat For Development Planning, July 2008, <https://www.gco.gov.qa/wp-content/uploads/2016/09/GCO-QNV-English.pdf>

¹⁰ “National Priorities,” Oman Vision 2040, accessed June 27, 2020, <https://www.2040.om/en/national-priorities/>.

¹¹ Government of Bahrain, *From Regional Pioneer to Global Contender: The Economic Vision 2030 for Bahrain*, <https://bahrain.bh/wps/wcm/connect/38f53f2f-9ad6-423d-9c96-2dbf17810c94/Vision%2B2030%2BEnglish%2B%28low%2Bresolution%29.pdf?MOD=AJPERES>.

¹² “GCC Healthcare Industry,” Alpen Capital, March 26, 2018, <https://omanhealthexpo.com/uploads/GCC-Healthcare.pdf>.

¹³ Prem Jagyasi, “The changing healthcare scenario in GCC: creating new opportunities in medical tourism,” *The Arab Hospital Magazine*, <http://thearahospital.com/articles-eng/changing-healthcare-scenario-gcc/>.

destination, with inbound patients from its neighbouring countries and even from Russia and China, thanks to projects such as the Dubai Healthcare City, which is “the world’s largest healthcare free economic zone” and a prime health and wellness destination for global health travellers.^{14, 15}

While there is a slight chance that this trend could be reversed if the Asian medical hubs can somehow manage to raise the quality of their healthcare services so high that there is a significant discrepancy between the GCC and Asia, it is more likely that the fallout from COVID-19 is going to bolster this existing trend for several reasons.

First, the pandemic is a stark reminder to the GCC governments why their national health strategies are so vital and why those that are not doing enough must do more, while those are already doing well must strive to do even better. When the pandemic grinds international travel to a halt, the risk of GCC countries’ healthcare systems, which rely heavily on overseas treatment and foreign medical workers, quickly become exposed. Thus, following the pandemic, the GCC countries will likely amplify its efforts to ensure more self-reliance for their healthcare systems. With the national healthcare strategies already laid out, it will

be more important than ever that they not only talk the talk, but also walk the walk, in order to make sure that their peoples have access to adequate healthcare services in the face of an unexpected crisis.

Second, even when some GCC countries would choose to continue the overseas treatment programmes, the global economic slowdown after the pandemic will most likely restrict their financial ability to subsidise costly overseas treatments. Kuwait and Oman spent as much as US\$1.5 billion (2015) and US\$492 million (2017) on outbound medical tourism, making them the second- and sixth-largest spender in the world, respectively.¹⁶ This is unsustainable in the long run, especially when considering persistent low oil prices. Thus, the GCC countries are not likely to splurge on an expensive fix to their healthcare problems; instead, they are likely to begin earnestly investing in a more sustainable solution.

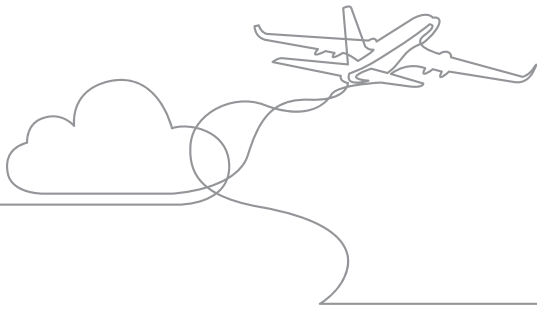
Lastly, strict international travel restrictions will probably continue to discourage some people from travelling at least for the next several years. According to S&P Global Ratings, it is predicted that international travels will not recover at least until 2024.¹⁷

¹⁴Ibid.

¹⁵“GCC Healthcare Industry,” Alpen Capital.

¹⁶Karnjanatawe, “Medical tourism report released.”

¹⁷Anurag Kotoky, “Don’t count on a recovery in global air travel before 2024, S&P says,” Fortune, May 29, 2020, <https://fortune.com/2020/05/29/recovery-global-air-travel-2024-coronavirus/>.

A 'New Normal' in GCC - Asia Health Cooperation

While the effects of COVID-19 will not make GCC patients disappear entirely from Asia, Asian medical hubs will have to embrace the probable scenario that there will continue to be a significant decrease in the number of patients from the GCC in the foreseeable future — a trend that is only to be aggravated by the rising costs of treatment and living in Asia as well as the strengthening of Asian currencies.¹⁸

However, the Asian medical hubs should not equate this trend to a decline in their overall health cooperation. While it might be true that after the eventual resumption of international travels, patients from other Asian countries, especially from China and CLM countries (Cambodia, Laos, and Myanmar), may help make up for the decrease in the number of patients from the GCC, the Asian medical hubs should not just turn their back on the GCC.

There are, in fact, still opportunities for the Asian countries to promote their status as

medical hubs among the GCC countries even when GCC patients will not travel there. For instance, the Asian medical hubs have the expertise to help the GCC countries build their much-needed domestic healthcare capacity. While many GCC countries have successfully developed facilities and equipment at home, they are still lacking in local human resources.^{19, 20} Thus, Asian medical hubs can help support the GCC's capacity building through initiatives such as exchanges of doctors, training, scholarships, and other health-related activities and collaborations. A good example is the Visiting Doctor Programme between Prince of Songkla University of Thailand and the Ministry of Health of Bahrain, whereby Thai doctors are dispatched to Bahrain and Bahraini doctors can exchange knowledge with their Thai counterparts.

Another way to continue to promote Asian medical hubs is to invest in the healthcare services in the GCC, transferring the expertise and hospitality directly to the region. This is by no means novel, but it is now more relevant than ever. An example of Asian private sector that has already begun to invest in the GCC is Thailand's Chiva-Som International Health Resort, which is set to

¹⁸ "Thailand Medical Tourism Industry On A Downward Path."

¹⁹ Pollard, "The medical tourism tide is turning."

²⁰ Javaid I. Sheikh, Sohaila Cheema, Karima Chaabna, Albert B. Lowenfels, and Ravinder Mamtani, "Capacity building in health care professions within the Gulf Cooperation Council countries: Paving the way forward," *BMC Medical Education* (2019) 19:83, <https://doi.org/10.1186/s12909-019-1513-2>.

open Zual Wellness Resort in Qatar later this year — the first such resort in the Middle East.²¹

These are only a few examples of how the Asian medical hubs can continue to maintain their image as leading healthcare providers for the GCC. This will not only help to reinforce their status as the world’s medical hubs, but also maintain the health cooperation between the GCC and Asia despite the downturn in medical tourism between the two regions.

Yet, it is equally important to acknowledge that there would be challenges in implementation. For instance, it is unlikely that the Asian medical hubs will have the bandwidth to send their medical specialists overseas for an extended period of time given the already high demand at home. Or there could be restrictions or barriers to foreign investments in the healthcare sector in the GCC. Or the Asian private sector too will have to face the economic recession at home, which may make them more risk averse to foreign investments in the foreseeable future.

Therefore, it is crucial that governments in both regions explore these new opportunities, building on the existing momentum and lending their support to relevant stakeholders where needed. A coherent whole-of-government strategy is imperative to prepare the two regions

to take full advantage of the ‘new normal’ in their health cooperation.

Conclusion

In the aftermath of COVID-19, there will almost definitely be a decline in medical tourism from the GCC in Asia; however, this does not necessarily have to translate to a decline in the overall health cooperation between the two regions. In fact, the current trends have presented new opportunities for both regions. On the one hand, Asian countries have the expertise and capacity that is still lacking in the GCC. On the other hand, the GCC countries — more than ever — need to step up efforts to strengthen their domestic healthcare capacity.

Asian countries can still showcase their healthcare expertise by helping the GCC countries achieve self-sufficiency through health cooperation. It is incumbent on Asian and GCC governments and the private sector to work in tandem to adapt to the ‘new normal’ in their health cooperation. Success in this endeavour will both enhance people-to-people relations and lay a solid foundation for cooperation in other areas in the years to come.

***Disclaimer:** The views and opinions expressed in this article are solely those of the author and do not necessarily reflect the official policy or position of any agency of the Royal Thai Government. *

²¹Pollard, “The medical tourism tide is turning.”

ทิศทางไทยในวิกฤต

โควิดคือวิกฤต	หลายชีวิตต้องจากไป
lockdown ไข้แคไทย	โลกกว้างใหญ่ไร้เสรี
เศรษฐกิจพังเสียหาย	หมดรายได้งานไม่มี
นักท่องเที่ยวหายหน้า	ปิดทุกที่แม่โรงเรียน
ทุกอย่างต้องชะงัก	เสียหายหนักชีวิตเปลี่ยน
วิกฤตทำผิดเพี้ยน	ต้องปรับเปลี่ยนอย่างเข้าใจ
วิกฤตคือโอกาส	ประเทศชาติเดินต่อได้
เพราะคนรักร่วมใจ	ร่วมแก้ไขร่วมมือกัน
การแพทย์สาธารณสุข	ไทยประยุกต์อย่างสร้างสรรค์
มาตรการสกัดกั้น	เข้มแข็งจนเห็นผลไว
ทั่วโลกจึงชื่นชม	รับมือสมเป็นคนไทย
จัดการโควิดได้	ด้วยวินัยเป็นขั้นตอน
ทิศทางต่างประเทศ	ปรับตามเหตุวิกฤตร้อน
เร่งฟื้นเศรษฐกิจก่อน	เน้นสะท้อนบทบาทไทย
ส่งเสริมเชื่อมโยงกัน	ร่วมสร้างสรรค์วิถีใหม่
จุดแข็งของไทย	digitalise ใช้ IT
ใช้อาเซียนเป็นศูนย์	ร่วมมือคุณพูนทวี
เศรษฐกิจฟื้นคืนดี	วัคซีนมีทั่วถึงกัน
แรงงานพัฒนา	เพิ่มคุณค่าพร้อมแข่งขัน
นวัตกรรมนำสร้างสรรค์	ลดเหลื่อมล้ำยั่งยืน
คนไทยคือหัวใจ	กงสุลไทยช่วยกลับคืน
ต่างถิ่นดินทุกผืน	บัวแก้วยื่นจ้างคนไทย

ชลทิพา วัฒนคุณาวรรณ
นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กรมสารนิเทศ ร้อยกรอง

Diplomacy

การต่างประเทศของไทย

หลังโควิด-19 และในยุคความปกติใหม่

บทสัมภาษณ์นายธานี ทองภักดี
ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้โลกรู้จักคำว่า “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ความปกติใหม่จากวิกฤตโควิด-19 ครั้งนี้เกิดขึ้นในทุกมิติของสังคม ตั้งแต่การใช้ชีวิตประจำวัน การสาธารณสุข การศึกษา การสื่อสาร การประกอบธุรกิจ ไปจนถึงการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศจึงต้องปรับตัวและวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับยุคความปกติใหม่เช่นกัน

ผู้กำหนดและควบคุมทิศทางทางการต่างประเทศไทยที่สำคัญท่านหนึ่งคือ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งการรับตำแหน่งนี้ในห้วงแห่งวิกฤตโควิด-19 ถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง ฝ่ายบรรณกรจึงขอเป็นตัวแทนผู้อ่านมารับฟังมุมมองและวิสัยทัศน์ต่อการต่างประเทศไทย รวมทั้งคำแนะนำในการทำงานของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศในยุคความปกติใหม่จากนายธานี ทองภักดี ซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2563

สัมภาษณ์โดยนางสาวจิรัชยา พิธานนท์ รองอธิบดีกรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา

เรียบเรียงโดยนายพนม ทองประยูร นักการทูตชำนาญการพิเศษ กรมสารนิเทศ นายมาณัฐ อนันตปัญญายุทธ นักการทูตปฏิบัติการ กรมอาเซียน นายพิพัฒน์ เจริญสุข นักการทูตปฏิบัติการ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย และนายจิตติชัย พัทธเดชาธร นักการทูตปฏิบัติการ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

เตรียมพร้อมรับมือ

ก่อนเข้ารับตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ท่านปลัดกระทรวงฯ ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา (2562 - 2563) ท่านเล่าว่า ในช่วงเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ 2563 การระบาดของโรคโควิด-19 ยังคงจำกัดวงเฉพาะในเอเชียตะวันออก และจำนวนผู้เสียชีวิตไม่สูงมากนัก ประชาชนทั่วไปในทวีปอเมริกาเหนือจึงมองว่าโควิด-19 เป็นเพียงโรคระบาดชนิดหนึ่ง

“ผมคิดว่า สหรัฐฯ มองว่าโรคโควิด-19 ไม่ต่างจากโรคซาร์ส หรือเมอร์ส แต่ต้องถือว่าสหรัฐฯ ก็มีความระมัดระวัง” ท่านปลัดกระทรวงฯ กล่าว

เมื่อการระบาดแพร่กระจายในทวีปเอเชีย เจ้าหน้าที่ฝ่ายสหรัฐฯ ได้ติดตามและมักสอบถามสถานเอกอัครราชทูตฯ เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงมาตรการป้องกันของไทยอยู่เสมอ เนื่องจากไทยอยู่ในกลุ่มประเทศแรก ๆ ที่พบการระบาดของโรค เมื่อการระบาดทวีความรุนแรงมากขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน 2563 สถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ทั่วโลกก็ต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมแผนการช่วยเหลือคนไทยในต่างแดนกว่า 1,600,000 คน โดยในจำนวนนี้เกือบ 500,000 คนอาศัยอยู่ในสหรัฐฯ

กับประเทศไทย

เมื่อสถานการณ์เริ่มรุนแรงและขยายเป็นวงกว้าง ภารกิจสำคัญประการหนึ่งของสถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ทั่วโลกคือการเตรียมแผนรับมือและอำนวยความสะดวกแก่คนไทยในการเดินทางกลับประเทศ ในช่วงแรก que การเดินทางกลับไทยเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องด้วยข้อจำกัดเรื่องจำนวนเที่ยวบิน การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในภาวะวิกฤตเช่นนี้

แม้ในช่วงเวลาปกติ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงวอชิงตันจะจัดการประชุมร่วมกับทีมประเทศไทย ซึ่งมีทุกหน่วยงานของไทยอยู่ในทีมดังกล่าวอยู่แล้ว แต่ในสถานการณ์พิเศษเช่นการแพร่ระบาดของโควิด-19 นี้ สถานเอกอัครราชทูตฯ และสถานกงสุลใหญ่ในสหรัฐฯ ทั้ง 3 แห่ง ได้ตั้งคณะทำงานทีมประเทศไทยเพื่อกำกับดูแลเรื่องโควิด-19 เป็นการเฉพาะ โดยประสานกับหน่วยงานของไทยในการช่วยเหลือคนไทยที่อาศัยในสหรัฐฯ อาทิ สำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารซึ่งรับผิดชอบการเช่าเครื่องบินเหมาลำเพื่อรับคนไทยกลับประเทศ บริษัทเอกชน ชุมชนไทยและวัดไทยในพื้นที่ ซึ่งร่วมแจกจ่ายถุงยังชีพแก่คนไทยที่ขาดรายได้จากการทำงานในช่วงโควิด-19 จึงเห็นได้ว่าทุกภาคส่วนต่างทำงานในลักษณะ “จิตอาสา” และช่วยเหลือเกื้อกูลในฐานะที่เป็นครอบครัวคนไทยที่อยู่ใกล้บ้านเหมือนกัน โดยทุกฝ่ายทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลใหญ่แห่งใดในสหรัฐฯ ก็ตาม

“ทั้งสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ทุกแห่งล้วนทำงานกันแบบบูรณาการ คือ เดินไปบนทิศทางเดียวกัน บรรทัดฐานเดียวกัน เพื่อให้ความช่วยเหลือเป็นไปอย่างครอบคลุมและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน” ท่านปลัดกระทรวงฯ กล่าวสรุป

บทบาทใหม่ในยุคความปกติใหม่

ด้วยประสบการณ์ในฐานะเอกอัครราชทูตประจำประเทศที่ได้รับผลกระทบรุนแรงจากโควิด-19 มาแล้ว เมื่อต้องรับมือกับบทใหม่ในฐานะปลัดกระทรวงการต่างประเทศในยุคความปกติใหม่เช่นนี้ การจัดการและรับมือกับวิกฤตโควิด-19 จึงเป็นประเด็นสำคัญที่สุดตั้งแต่วันแรกของการปฏิบัติหน้าที่

“ตอนอยู่ต่างประเทศ ภารกิจหลักคือการนำคนไทยกลับเข้าประเทศอย่างปลอดภัยที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องบริหารจัดการการนำคนไทยเข้ามาภายใต้ข้อจำกัด เช่น จำนวนคนที่จะเข้ามา ดังนั้น การสร้างสมดุลระหว่างสองสิ่งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง” ท่านปลัดกระทรวงฯ สะท้อนมุมมองที่แตกต่างกันอย่างน่าสนใจ

การพัฒนากระบวนการคัดกรองบุคคลเข้าประเทศเป็นประเด็นหนึ่งที่ท่านปลัดกระทรวงฯ ให้ความสำคัญ ท่านมองว่า แม้ในช่วงโควิด-19 กระทรวงฯ จะมอบแนวทางแก่สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ ในการจัดการระบบคัดกรอง อาทิ ระบบ COE¹ แต่การสร้างระบบส่วนกลางที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบ online COE จะมีมาตรฐานมากกว่าและสามารถบูรณาการกับหน่วยงานอื่นของไทยได้ดีขึ้น นอกจากนี้ แผนการพัฒนา ระบบ e-Visa อย่างเต็มรูปแบบในอนาคตก็จะช่วยให้การทำงานของสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ปลอดภัยและรวดเร็วยิ่งขึ้นด้วย

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของกระทรวงการต่างประเทศคือการฟื้นฟูเศรษฐกิจในยุคความปกติใหม่ เพราะธุรกิจหลายภาคส่วนของประเทศได้รับผลกระทบอย่างหนักจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ ท่านปลัดกระทรวงฯ มองว่า โดยที่สถานการณ์โควิด-19 จะยังคงอยู่ในสังคมไปอีกระยะหนึ่ง ซึ่งอาจจะไม่ต่ำกว่า 1 ปี ดังนั้น กระทรวงการต่างประเทศจึงต้องเร่งสร้างความมั่นใจให้กับ

¹ Certificate of Entry หนังสือที่รับรองว่าเป็นบุคคลที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรได้

ภาคธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักธุรกิจต่างชาติในการเดินทางเข้าประเทศ โดยยังคงรักษามาตรฐานด้านสาธารณสุขอย่างรัดกุม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจ การกำหนดนโยบายที่สร้างสรรค์ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) และการสนับสนุนพลังงานทดแทน และพลังงานหมุนเวียน เป็นต้น

“อย่าคิดว่าเราจะรอสถานการณ์กลับสู่สภาพเดิม”

ในภาวะที่หลายโครงการและกิจกรรมต้องหยุดชะงักเพราะโควิด-19 และหลายฝ่ายต่างมุ่งหวังและรอคอยให้สถานการณ์กลับสู่สภาวะปกติ ท่านปลัดกระทรวงฯ เห็นว่า “อย่าคิดว่าเราจะรอสถานการณ์กลับสู่สภาพเดิม มันรอไม่ได้ ในทางกลับกัน เราต้องปรับวิธีการทำงานให้เข้ากับข้อจำกัดในปัจจุบัน และทำงานเชิงรุกมากขึ้น” โดยท่านเน้นย้ำแนวทางการทำงานสองประการสำคัญ ประการแรกคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานมากขึ้น อาทิ การหารือหรือการประชุมระหว่างผู้นำระดับสูง ไปจนถึงภาคเอกชน ที่สามารถดำเนินการผ่านระบบการประชุมทางไกลได้ อีกประการหนึ่ง คือ การ “pick and choose” และกำหนดนโยบายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือต้องพิจารณาประเด็นความร่วมมือให้สอดคล้องกับความถนัดหรือความสนใจของประเทศนั้น ๆ จัดลำดับความสำคัญ

และต้องหารือกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มั่นใจว่าทิศทางการต่างประเทศไทยจะมุ่งไปบนเส้นทางที่ถูกต้อง

นโยบายการต่างประเทศที่ชัดเจนมากขึ้น

ตลอดการสนทนา ท่านปลัดกระทรวงฯ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการกำหนดนโยบายการต่างประเทศและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการต่างประเทศที่ชัดเจน “อย่างแรก ผู้บริหารต้องชัดเจนว่า เป้าหมายหรือยุทธศาสตร์ภาพใหญ่ของกระทรวงฯ คืออะไร และต้องการขับเคลื่อนให้การต่างประเทศไทยเป็นไปในทิศทางใด เมื่อชัดเจนแล้วก็จะรู้ว่าบทบาทของเจ้าหน้าที่แต่ละคนคืออะไร และสามารถอธิบายได้ว่าสิ่งที่เจ้าหน้าที่แต่ละคนทำเกี่ยวข้อง เกี่ยวหนุนหรือสนับสนุนนโยบายหรือยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยอย่างไร” ท่านปลัดกระทรวงฯ กล่าว และเน้นย้ำว่า การทำงานของเจ้าหน้าที่แต่ละคนเปรียบเหมือนกลไกของนาฬิกาที่หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไป นาฬิกาก็ไม่สามารถเดินต่อได้

“แม้ยุคปัจจุบันจะมีข้อจำกัดของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศบ้าง เราก็ต้องปรับตัวสิ่งทีนี้เอง ๆ ข้าราชการรุ่นใหม่ควรรู้ คือ การทำงานการทูตยุคปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนอย่างแน่นอน แต่ไม่ได้หมายความว่ามันเดินไม่ได้ เพราะการทูตยังเป็นสิ่งที่ทุกประเทศประสงค์อยู่” ท่านปลัดกระทรวงฯ อธิบายว่า ในแง่หนึ่งเราอาจจะต้องมอง

“ อย่าคิดว่าเราจะรอสถานการณ์กลับสู่สภาพเดิม มันรอไม่ได้ เราต้องปรับวิธีการทำงานให้เข้ากับข้อจำกัดในปัจจุบัน และทำงานเชิงรุกมากขึ้น ”

“ ยุทธศาสตร์ของเราต้องชัดเจน
เราต้อง break down silos
และมองภาพกว้างมากขึ้น ”

การดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศจากมุมมองสังคมนิยม (realist) “ขึ้นอยู่กับว่าเราอยากเห็นประเทศไทยก้าวไปทางใด แน่แน่นอนว่า เราอยากส่งเสริมความสัมพันธ์กับทุกประเทศ อยากมีความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์กับทุกประเทศ แต่หากเรามีความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์กับทุกประเทศ ก็จะเหมือนกับเราไม่มีความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์กับประเทศใดเลย สุดท้ายแล้ว เราต้องประเมินว่า priority ของเราอยู่ตรงไหน ผลประโยชน์ของไทยคืออะไร ประเทศหุ้นส่วนที่แท้จริงของเราคือใคร และเราก็ต้องมุ่งไปที่จุดนั้น ยุทธศาสตร์ของเราต้องชัดเจน เราต้อง break down silos และมองภาพกว้างมากขึ้น” ท่านกล่าวทิ้งท้าย

unสรุป

ในภาวะที่โลกเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางสาธารณสุขครั้งสำคัญ ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลง

ทางภูมิรัฐศาสตร์และการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจอย่างเข้มข้น การต่างประเทศของไทยต้องมุ่งให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติ และสามารถเชื่อมโยงการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเข้ากับบริบทภายในประเทศ ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ก้าวออกจากกรอบของตัวเองและมองภาพงานในบริบทที่กว้างขึ้น มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม นำเทคโนโลยีมาปรับใช้ ประโยชน์กับงานอย่างเหมาะสม

บทสัมภาษณ์ท่านปลัดกระทรวงฯ ครั้งนี้ จึงเปรียบเสมือนคำชี้แนะให้ข้าราชการทุกคนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในฐานะฟันเฟืองเล็ก ๆ ขึ้นหนึ่งแต่เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการต่างประเทศไทยให้ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคงในยุคความปกติใหม่เช่นนี้ **S**

เมื่ออาเซียนผนึกกำลัง

สู้สงครามโควิด-19

อุศนา พิรานนท์
อธิบดีกรมอาเซียน

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 คือหนึ่งในวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงที่สุดของศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของโลก จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2564 ตัวเลขผู้ติดเชื้อทะลุไปแล้วกว่า 100 ล้านคน และมียอดผู้เสียชีวิตสูงกว่า 2 ล้านคน

ภูมิภาคอาเซียนของเราที่ไม่มีข้อยกเว้น จนถึงปัจจุบัน ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศมีจำนวนผู้ติดเชื้อสูงถึงกว่า 2 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิตเกือบ 50,000 คน วิกฤตการณ์ครั้งนี้ไม่เพียงคร่าชีวิตผู้คนเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน และสั่นคลอนระบบเศรษฐกิจของทุกประเทศ เกิดความกดขี่ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลมาจากความชะงักงันในกระบวนการผลิต ระบบการขนส่งสินค้าที่ประสบปัญหาสายการบินที่ต้องยุติเที่ยวบิน นักท่องเที่ยวที่หายไป จนทำให้ธุรกิจโรงแรม ลูกจ้างรายวัน พ่อค้าแม่ขาย ไปจนถึงคนขับรถตู้ รถรับจ้างสาธารณะได้รับความเดือดร้อน วิกฤตการณ์ที่ยืดเยื้อมาเป็นเวลากว่า 1 ปีนี้ ส่งผลให้เศรษฐกิจของอาเซียนซึ่งพึ่งพาธุรกิจการท่องเที่ยวสูงถึงร้อยละ 12.6 ได้รับความกระทบอย่างรุนแรง โดยสำนักเลขาธิการอาเซียนประเมินว่าอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจของอาเซียนในปี 2563 ตดลบร้อยละ 4.8 ในขณะที่การประชุมในกรอบอาเซียนในปี 2563 กว่า 500 การประชุมต้องยกเลิกหรือเลื่อนออกไป

ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ อาเซียนไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะต้องผนึกกำลังร่วมสู้ในสงครามโควิด-19 ซึ่งจะเป็นบทพิสูจน์สำคัญอีกครั้งหนึ่งว่าความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกันของอาเซียนจะช่วยนำพาให้สมาชิกทั้ง 10 ประเทศ และชาวอาเซียนกว่า 650 ล้านคนผ่านพ้นวิกฤตไปได้อีกครั้งหรือไม่ หลังจากที่เคยร่วมมือฟันฝ่าอุปสรรคในอดีตมาแล้วหลายครั้ง ทั้งวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 ที่เรารู้จัก

กันดีในนาม “วิกฤตต้มยำกุ้ง” วิกฤตการแพร่ระบาดของโรคซาร์ส เมื่อปี 2546 และวิกฤตซบไฟร์ม หรือ “วิกฤตแฮมเบอร์เกอร์” เมื่อปี 2551

เครือข่ายด้านการจัดการภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขของอาเซียน (ASEAN Emergency Operations Centre Network for Public Health Emergencies) หรือ อีโอซี นับเป็นด่านแรกที่ตอบสนองต่อการระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ช่วง

ต้นเดือนมกราคม 2563 หน่วยงานสาธารณสุขของสมาชิกทั้ง 10 ประเทศได้รับแจ้งการเตือนภัยจากจีน ผ่านกลไกความร่วมมือสาธารณสุขอาเซียนบวกสาม ซึ่งรวมญี่ปุ่นและเกาหลีใต้อยู่ด้วย ทำให้ทั้ง 13 ประเทศสามารถเตรียมพร้อมรับมือได้อย่างรวดเร็ว การแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ทั้งในด้านการควบคุมโรค การติดตามตรวจสอบผู้ติดเชื้อ และการรักษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้แต่ละประเทศได้เรียนรู้และปรับยุทธศาสตร์ในการต่อสู้กับโควิด-19 ได้ทัน่วงทีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ไม่เพียงเท่านั้น วิกฤตโควิด-19 ยังทำให้เราได้เห็นถึง “น้ำใจ” ที่ชาวอาเซียนหยิบยื่นให้แก่กัน สถานเอกอัครราชทูตของประเทศสมาชิกอาเซียนในต่างประเทศหลายแห่ง ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดูแลและอพยพประชาชนกลับประเทศบ้านเกิด หลายประเทศจัดส่งหน้ากากอนามัย ยา และเวชภัณฑ์ที่จำเป็น เพื่อให้การช่วยเหลือเพื่อน ๆ ในอาเซียนที่ขาดแคลน เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ได้จัดส่งชุดตรวจชนิด RT-PCR ซึ่งภาคเอกชนไทย คือ บริษัทสยามไบโอไซเอนซ์ สามารถคิดค้นและผลิตได้ ไปมอบให้ประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศละ 10,000 ชุด นับเป็นการดำเนินมาตรการเชิงรุกที่สำคัญของไทย ด้วยการขยายแนวตั้งรับออกไปให้ถึงประเทศเพื่อนบ้าน ให้มีความเข้มแข็งและช่วยลดความเสี่ยงจากการแพร่เชื้อจากประเทศเพื่อนบ้านสู่ประเทศไทย นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของไทย ในด้านการศึกษา วิจัย การคิดค้นนวัตกรรม และการเป็นผู้นำด้านสาธารณสุขในอาเซียน ซึ่งจะช่วยสร้างโอกาสทางธุรกิจให้ภาคเอกชนของไทยต่อไปในอนาคต

การรับมือกับโควิด-19 ถือเป็น “วาระแห่งอาเซียน” การหารือในกรอบต่าง ๆ ทั้งในระดับผู้นำรัฐมนตรี หรือคณะทำงานทุกด้าน ล้วนให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความร่วมมือทั้งภายในอาเซียนเอง

และกับภาคีภายนอกเพื่อแก้ไขปัญหาและแสวงหาแนวทางเพื่อให้มั่นใจว่า ประชาชนของอาเซียนจะได้รับการคุ้มครอง และเศรษฐกิจของภูมิภาคจะสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว ข้อริเริ่มที่สำคัญประการหนึ่งคือ การจัดตั้งกองทุนอาเซียนเพื่อรับมือกับโควิด-19 (COVID-19 ASEAN Response Fund) ซึ่งนายกรัฐมนตรีของไทยได้เสนอแนวคิดการจัดตั้งกองทุนฯ ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนสมัยพิเศษว่าด้วยโควิด-19 ผ่านระบบการประชุมทางไกล เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563 โดยไทยได้บริจาคเงินสมทบกองทุนฯ เป็นประเทศแรก จำนวน 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ และประเทศคู่เจรจา ทั้งจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์และอังกฤษต่างก็ร่วมสมทบกองทุนฯ และต่อมาที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 36 เมื่อเดือนมิถุนายน 2563 ได้ประกาศจัดตั้งกองทุนฯ อย่างเป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมทุนในการสนับสนุนประเทศสมาชิกอาเซียนให้สามารถรับมือกับโควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยงบประมาณจากกองทุนนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดซื้ออุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล หรือ PPE อุปกรณ์การแพทย์ ชุดตรวจโควิด-19 รวมถึงการจัดซื้อยาต้านไวรัส และวัคซีนสำหรับโควิด-19 เพื่อจัดสรรให้กับประเทศสมาชิก

นอกจากนี้ ศูนย์ประสานงานอาเซียนเพื่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการจัดการภัยพิบัติ หรือ AHA Centre ยังได้ส่งมอบสิ่งของจากคลังเก็บสิ่งของช่วยเหลือทางไกลของอาเซียน ภายใต้โครงการจัดตั้งระบบโลจิสติกส์ฉุกเฉินสำหรับใช้ในกรณีเกิดภัยพิบัติของอาเซียน (Disaster Emergency Logistics System for ASEAN: DELSA) ที่จังหวัดชัยนาท ได้แก่ เต็นท์สำหรับครอบครัวจำนวน 500 หลัง มุ้งกันยุง จำนวน 2,000 หลัง และชุดสุขอนามัยส่วนบุคคล จำนวน 1,500 ชุด เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของไทยในการรับมือ

สถานการณ์โควิด-19 รวมมูลค่ากว่า 7.5 ล้านบาท และในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 37 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2563 อาเซียนยังได้เปิดตัวคลังสำรองอุปกรณ์ทางการแพทย์อาเซียนสำหรับภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข (ASEAN Regional Reserve of Medical Supplies for Public Health Emergencies: RRMS) โดยต่อยอดการดำเนินงานของศูนย์ DELSA ดังกล่าว เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกอาเซียนในยามที่เกิดภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข โดยการเก็บ (earmarked) เวชภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ไว้ในประเทศผู้บริจาค โดยไม่มีการสร้างคลังเก็บสิ่งของขึ้นมา ซึ่งไทยได้ประกาศบริจาคอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล ยาฟาวิพิราเวียร์ และเครื่องวัดอุณหภูมิ ขณะที่เวียดนามประกาศจะสมทบเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์มูลค่า 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียน ก็มีบทบาทสำคัญยิ่งในการฝ่าฟันวิกฤตโควิด-19 ในครั้งนี้ โดยเฉพาะการป้องกันไม่ให้ห่วงโซ่การผลิตในภูมิภาคและการเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมเพื่อขนส่งสินค้าระหว่างกันหยุดชะงักลง อาเซียนยังได้ใช้โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่ร่วมกันพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดประโยชน์สูงสุดในช่วงวิกฤตนี้ ทั้งการซื้อขายสินค้าผ่านออนไลน์แพลตฟอร์ม และการเชื่อมต่อระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งช่วยให้ผู้ประกอบการของอาเซียนโดยเฉพาะ MSMEs มีช่องทางขายสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น และช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในภาวะวิกฤตเช่นนี้

นอกจากนี้ อาเซียนยังให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจของภูมิภาคให้กลับมาเข้มแข็ง โดยเร็วภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดสิ้นสุดลง และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับภูมิภาคในอนาคต โดยผู้นำอาเซียนได้รับรองกรอบการฟื้นฟูที่ครอบคลุม (ASEAN Comprehensive Recovery Framework:

ACRF) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็ง และสามารถยืนหยัดต่อความท้าทายใหม่ ๆ โดยไทยได้ย้ำถึงความจำเป็นในการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง และ SME ให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อให้สามารถรอดพ้นวิกฤตโควิด-19 ได้ ตลอดจนการส่งเสริมบทบาทของสตรีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การผลักดันความยั่งยืนในทุกมิติและวาระของประชาชน เช่น ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงทางอาหาร การพัฒนาทุนมนุษย์ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในเรื่องนี้อาเซียนได้เห็นชอบให้ไทยศึกษาความเป็นไปได้ในการนำโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economy Model) มาเป็นยุทธศาสตร์ทางเลือกในการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ โดยศูนย์อาเซียนเพื่อการศึกษาและการหารือด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งไทยได้จัดตั้งขึ้นที่มหาวิทยาลัยมหิดล จะเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว

การแพร่ระบาดของโควิด-19 คือวิกฤตที่เปลี่ยนโลก เปลี่ยนมุมมองในการดำเนินชีวิตของคน และเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการประกอบธุรกิจไปโดยสิ้นเชิง สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ เมื่อวิกฤตครั้งนี้ผ่านพ้นไปแล้ว ประเทศไทยและอาเซียนจะต้องขับเคลื่อนมาตรการต่าง ๆ ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ภูมิภาคสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว และกลับมาเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว อาเซียนจึงจำเป็นต้องถอดบทเรียน พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส เสริมสร้างความร่วมมือที่มีระหว่างกัน และสร้างความเป็นหุ้นส่วนกับภาคภายนอกให้แข็งแกร่ง รวมทั้งต่อยอดมาตรการดี ๆ และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ได้นำมาใช้ในช่วงนี้เพื่อมองไปสู่อนาคต ให้เรามีรากฐานที่แข็งแกร่งในการรับมือกับความท้าทายอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต เพื่อให้ทุกประเทศก้าวไปข้างหน้าด้วยกันได้อย่างมั่นคง ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคมของโลกต่อไป **S**

TICA กับบทบาทของคู่ร่วมมือ

เพื่อการพัฒนาที่ปรึกษาเพื่อนบ้าน - การทูตสาธารณสุขของไทย

ชนิตนาท ญาณกิตติกุล
นักการทูตปฏิบัติการ
กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ

เมื่อพูดถึงบทบาทด้านการต่างประเทศของกระทรวงฯ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้เขียนมั่นใจว่าคนส่วนใหญ่ย่อมนึกถึงภาพการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือคนไทยในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการอพยพคนไทยที่ติดค้าง หรือการดูแลช่วยเหลือคนไทยที่อาศัยในต่างประเทศ ซึ่งนับเป็นภารกิจที่สำคัญและท้าทายภารกิจหนึ่งของกระทรวงฯ แต่ใครจะคิดว่า ในช่วงเวลาที่ยากลำบากเช่นนี้ จะเป็นโอกาสให้กระทรวงฯ ได้แสดงอีกหนึ่งบทบาทที่โดดเด่นไม่แพ้กัน อันได้แก่ บทบาทของการเป็น “คู่ร่วมมือเพื่อการพัฒนา” หรือ Development Partners ผ่านนโยบายการทูตสาธารณสุขของไทย (Health Diplomacy) โดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศหรือที่เรารู้จักกันดีในนาม TICA - Thailand International Cooperation Agency

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สร้างความปั่นป่วนให้กับโลกอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน จำนวนตัวเลขผู้ติดเชื้อและอัตราผู้เสียชีวิตที่พุ่งสูงขึ้นเรื่อย ๆ ยิ่งทำให้ผู้คนใช้ชีวิตด้วยความหวาดระแวง กว่าช่วงเวลาที่ย่ำแย่ระส่ำระสายนี้ กลับเป็นโอกาสให้ประเทศไทยได้แสดงโมติวีจิตและความจริงใจต่อ “เพื่อนบ้าน” ของเรา ด้วยการสนับสนุนให้เพื่อนของเราสามารถรับมือกับการระบาดของเชื้อไวรัสตัวร้ายนี้ได้เป็นอย่างดี และเต็มประสิทธิภาพที่สุด ภายใต้ “แผนงานโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ปรึกษาเพื่อนบ้านเพื่อรับมือกับโรคโควิด-19”

ผู้เขียนต้องขอเกริ่นก่อนว่า ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาด้านสาธารณสุขไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับ TICA เพราะที่ผ่านมา เรามีความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ทั้งไกลและใกล้บ้านมานานกว่า 30 ปี โดยหน่วยงานคู่ร่วมมือไทยที่สำคัญของ TICA คงเป็นใครไม่ได้ ถ้าไม่ใช่กระทรวงสาธารณสุข โดยมีตัวอย่างโครงการความร่วมมือที่ผ่านมามีเนื้อหาตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDG ที่ 3 ว่าด้วยการสร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย อาทิ โครงการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมสำหรับโรคติดต่อและโรคอุบัติใหม่ตามแนวชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน (กัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา) โครงการพัฒนาโรงพยาบาลในต่างประเทศ เช่น โครงการพัฒนาโรงพยาบาลแขวงบ่อแก้ว โรงพยาบาลเมืองปากของ โรงพยาบาลเมืองโพนโฮง สปป.ลาว โครงการพัฒนาแผนกฉุกเฉิน โรงพยาบาลทวายที่เมียนมา ซึ่งเป็นโครงการที่มีองค์ประกอบทั้งการก่อสร้างอาคาร การสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็น และการพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งโครงการด้านสาธารณสุขดังกล่าวนี้ เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับประเทศเพื่อนบ้าน (เมียนมา สปป.ลาว และกัมพูชา) ระยะ 3 ปี สาขาสาธารณสุขที่ TICA ได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้แผนงานดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ดี เมื่อสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เริ่มทวีความรุนแรง นับตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 TICA เล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดทำแผนงานพิเศษขึ้นเป็นการเฉพาะหน้าเพื่อสนับสนุนประเทศเพื่อนบ้านในการรับมือกับโรคโควิด-19 เป็นการเร่งด่วน บนหลักการที่ว่า การระบาดของโรคโควิด-19 เป็น Global Pandemic ฉะนั้นแล้ว การแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างยิ่งยืนที่สุดย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างประเทศด้วย

แต่การจัดทำแผนงานพิเศษนี้ขึ้นก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย เพราะตามปกติแล้ว เมื่อ TICA จะทำโครงการอะไร จะต้องเดินทางไปลงพื้นที่เพื่อประเมินสถานการณ์ความต้องการจริงเสมอ แต่ในช่วงการระบาดที่ช่องทางสัญจรระหว่างประเทศหยุดชะงัก เราจึงต้องปรับการดำเนินโครงการให้เป็นแบบความปกติใหม่ หรือ New Normal ซึ่งในระหว่างการวางแผนนั้น TICA ก็ได้จัดการประชุมหารือหลายครั้งกับหน่วยงานคู่ร่วมมือ ตั้งแต่ระดับประเทศเพื่อรับทราบภาพรวมของสถานการณ์การระบาดของประเทศเพื่อนบ้าน แล้วจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญไทย ก่อนที่จะหารือในประเด็นเจาะลึกร่วมกับผู้เชี่ยวชาญของแต่ละประเทศ เพื่อให้ตกผลึกอย่างแท้จริงว่าสิ่งที่เราพร้อมจะให้เขาตรงกับสิ่งที่เขาต้องการหรือไม่ และในขณะเดียวกันเป็นสิ่งที่ฝ่ายไทยเองพร้อมที่จะให้การสนับสนุนได้

จากนั้น เมื่อผ่านการกลั่นกรองหลายขั้นตอนมาแล้ว จึงเกิดเป็นรายละเอียดของกิจกรรมภายใต้แผนงานโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรับมือกับโรคโควิด-19 ซึ่งแผนงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ โครงการระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งทางด้านทางการแพทย์และด้านสาธารณสุข 2) การสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็นเร่งด่วน และ 3) การเตรียมความพร้อมในการวางระบบเพื่อรับมือกับโรคโควิด-19 และโรคอุบัติใหม่ต่าง ๆ

การถ่ายทอดองค์ความรู้นั้นสามารถดำเนินการได้ทันที จึงเหมาะที่จะจัดทำเป็นแผนงานระยะสั้น โดยที่ประเทศไทยมีระบบสาธารณสุขที่เข้มแข็งและมีการจัดการอย่างเป็นระบบ กอปรกับการร่วมแรงร่วมใจของทุกภาคส่วน ส่งผลให้ไทยสามารถควบคุมการระบาดและได้รับผลกระทบโดยตรงจากโควิด-19 น้อยกว่าอีกหลายประเทศ แม้ว่าจะจะเป็นประเทศ

แรก ๆ ที่พบผู้ป่วยโรคโควิด-19 แต่ไทยถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการควบคุมโรคได้เป็นอย่างดี สร้างความประหลาดใจไม่น้อยให้กับประชาคมโลก รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านของไทย ที่สงสัยว่าไทยทำอะไรจึงสามารถจัดการกับการระบาดของเจ้าเชื้อตัวนี้ได้เป็นอย่างดี ทั้งในมุมมองด้านสาธารณสุขและทางการแพทย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราการเสียชีวิตของผู้ป่วยโรคโควิด-19 ในประเทศไทยต่ำมาก

สำหรับแผนงานระยะสั้น TICA ได้จัดอบรมออนไลน์ ตามแนวการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแบบวิถีใหม่ โดยบุคลากรทางการแพทย์ไทย ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์และแนวทางในการรักษาผู้ป่วยโรคโควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นทั้งด้านการพัฒนาระบบสาธารณสุข เช่น การวางระบบศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน (Emergency Operation Center: EOC) และการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการแพทย์ เช่น การดูแลผู้ป่วยวิกฤตและผู้ป่วยโรคโควิด-19 นอกจากนี้ยังได้จัด Medical Consultation เป็นการให้คำปรึกษาทางการแพทย์เฉพาะทางแก่เมียนมา ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว 3 ครั้ง ได้แก่ การให้องค์ความรู้เรื่อง Clinical Practice Guideline การรักษาผู้ป่วยโควิด-19 ที่มีอาการหนัก และประเด็นเรื่องออกซิเจนกับการรักษาผู้ป่วยโควิด-19 ซึ่งได้รับความสนใจจากบุคลากรทางการแพทย์ของเมียนมาเป็นอย่างมาก เนื่องจากองค์ความรู้ที่แพทย์ไทยได้ถ่ายทอดประสบการณ์ให้ นั่น เป็นการปฏิบัติจากประสบการณ์ของไทยเอง ซึ่งไม่เหมือนประเทศอื่นเนื่องจากปฏิบัติแล้วได้ผลในการรักษาคนไข้ การปฏิบัติไม่ซับซ้อน ฝ่ายเมียนมาจึงให้ความสนใจมาก ซึ่งสามารถวัดได้จากจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ที่เข้าร่วมกิจกรรมและคำถามต่าง ๆ จากฝ่ายเมียนมา

TICA ยังได้จัดการองค์ความรู้ หรือ Knowledge Management ผ่านทางช่องทางออนไลน์ ที่เรียกว่า

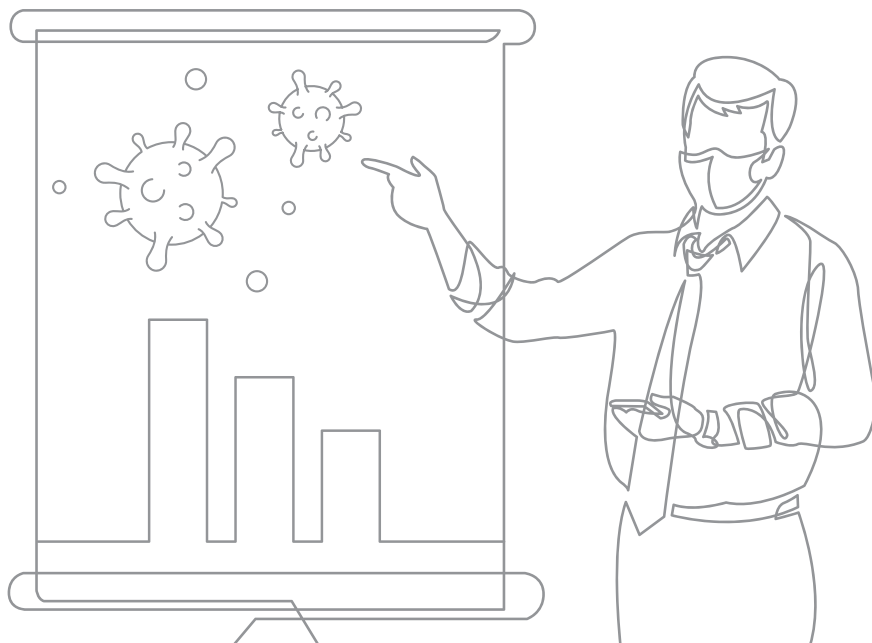
“TICA’s Knowledge Bank on COVID-19” ซึ่งเป็นช่องทางที่ให้ประเทศต่าง ๆ ทั้งใกล้และไกลสามารถมาเรียนรู้จากประสบการณ์ของไทยด้านการบริหารจัดการโรคโควิด-19 ทั้งทางด้านสาธารณสุขและทางการแพทย์ โดยเป็นเนื้อหาที่รวบรวมจากการฝึกอบรมทางไกล รวมถึงการสรรหาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ของไทย โดยผู้ที่สนใจสามารถเข้ามารับชมและรับฟังผ่านทาง YouTube และ Podcast ของ TICA ได้ (<https://bit.ly/2Krrer2>)

นอกจากการสนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรแล้ว TICA ยังสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็นเร่งด่วน แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลาในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง รวมถึงการจัดส่ง ซึ่งต้องมีระยะเวลาดำเนินงานจึงต้องจัดให้เป็นแผนระยะกลาง โดยมุ่งเน้นไปที่เมียนมา ซึ่งมีสถานการณ์การระบาดที่รุนแรงมากกว่าประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังเดือนกันยายน 2563 โดยได้จัดส่งอุปกรณ์ เช่น ชุด PPE คุณภาพสูงที่ใช้ในห้องปฏิบัติการ และการตรวจรักษาโรคแบบ Coverall หน้ากากอนามัย เครื่อง Arterial Blood Gas Analyser ยา Favipiravir ซึ่งเป็นยารักษาผู้ป่วยหนักที่ติดเชื้อโควิด-19 จำนวน 70,000 เม็ด อุปกรณ์ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เครื่อง RT-PCR และเครื่องวัดระดับความอิ่มตัวของออกซิเจนในเลือด (Oxygen Oximeter)

ทั้งนี้ ในการเลือกคุณลักษณะของอุปกรณ์แต่ละชิ้นที่ไทยจะสนับสนุนให้ นั้น จะต้องพิจารณา ร่วมกันจากผู้เชี่ยวชาญของทั้งสองฝ่าย เพราะบางครั้งสิ่งที่ฝ่ายไทยเห็นว่าดี อาจจะไม่เหมาะสมกับบริบทของประเทศปลายทาง หรือบางทีอาจจะไม่ใช่สิ่งที่ดี หรือเหมาะสมที่สุด ประสบการณ์และองค์ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญไทยสามารถทำให้เลือกสิ่งที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าได้เช่นกัน

ส่วนในระยะยาวนั้น จะเป็นการเตรียมความพร้อมให้ประเทศเพื่อนบ้านในการวางระบบเพื่อรับมือกับโรคโควิด-19 และโรคอุบัติใหม่ต่าง ๆ ด้วยการพัฒนาศักยภาพการตรวจเชื้อของห้องปฏิบัติการทั้งตามแนวชายแดนและเมืองหลวง โดยไทยจะเป็นผู้ออกแบบคุณลักษณะของอุปกรณ์และห้องปฏิบัติการซึ่งจะใช้พื้นที่และงบประมาณไม่มาก แต่สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพสูงสุด และเชื่อมโยงกับโครงการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมสำหรับโรคติดต่อและโรคอุบัติใหม่ตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา - สปป.ลาว - เมียนมา โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างระบบการควบคุมโรคตามแนวชายแดน เพื่อให้เป็นการดำเนินงานระยะยาวระหว่างจังหวัดกับจังหวัดต่อไปในอนาคต

จริงที่ว่า ไทยไม่ใช่ประเทศใหญ่ที่ร่ำรวยและไม่ได้มีพร้อมทุกอย่าง แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การให้ความร่วมมืออย่างมุ่งมั่นและจริงจังของไทยสามารถสร้างความประทับใจให้กับประเทศเพื่อนบ้านได้ไม่มากนักน้อย บทบาทการเป็น “**คู่ร่วมมือเพื่อการพัฒนา**กับประเทศเพื่อนบ้าน” และการทูลุตาสาธารณสุขของไทย จึงเป็นอีกหนึ่งรูปแบบในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย คือ “นโยบายการทูลุตาเพื่อการพัฒนา” ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือกระชับความสัมพันธ์กับ “เพื่อนบ้าน” ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันก็ยกระดับสถานะและชื่อเสียงที่ดีของไทยในเวทีระหว่างประเทศขึ้นด้วย **๕**

ภารกิจช่วยคนไทยกลับบ้าน

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

กฤษณา สุทธิ

นักการทูตปฏิบัติการ

กรมการกงสุล

ผู้เขียนได้ทำงานที่กองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศมาตั้งแต่เริ่มชีวิตราชการในกระทรวงการต่างประเทศเป็นเวลาเกือบ 4 ปี ทำให้เห็นว่า การทำงานด้านการคุ้มครองให้ความช่วยเหลือคนไทยในต่างประเทศให้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ไม่ใช่ด้วยการมองว่าเป็นแค่เพียงการได้ “ทำบุญ” ให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ (คนไทย) ในยามตกทุกข์ได้ยาก แต่ต้องดำเนินการอย่างมืออาชีพ ศึกษาข้อมูลของภารกิจอย่างรอบด้านและยังต้องมีสติ มีไหวพริบ และมีหลักการกำกับในการทำงานอย่างเพียงพอ ซึ่งภารกิจการนำคนไทยกลับบ้านในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่เริ่มมาตั้งแต่ช่วงต้นปี 2563 ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากบุคลากรในทุกระดับของกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานอื่น ๆ และมีความท้าทายไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภารกิจการนำคนไทยกลับบ้านในเหตุการณ์อื่น ๆ ก่อนหน้านี้แต่อย่างใด

การสู้กับความไม่รู้

การอพยพเคลื่อนย้ายคนไทยกลับประเทศที่ผ่านมามาก ๆ ครั้งเป็นการดำเนินการตามแผนเผชิญเหตุที่สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่แต่ละแห่งจัดทำเตรียมไว้ ส่วนจะดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่ก็มักเป็นเหตุภัยพิบัติธรรมชาติ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟ สึนามิ น้ำท่วม หรืออาจจะเป็นภัยจากการสู้รบ การประท้วงหรือเหตุจลาจล แต่การต่อสู้กับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นปรากฏการณ์ใหม่ เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาด

ของโรคโควิด-19 มีแนวโน้มว่าจะขยายไปทั่วโลก กระทรวงการต่างประเทศในฐานะหน่วยงานผู้ดูแลคนไทยในต่างประเทศซึ่งมีอยู่ราว 1.5 ล้านคน โดยความร่วมมือจากสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ทุกแห่ง ได้จัดทำแผนขึ้นใหม่เพื่อรองรับภัยจากโรคระบาดร้ายแรงนี้โดยเฉพาะ ซึ่งก็เป็นเหมือนสัญญาณที่บ่งบอกว่า การต่อสู้กับสถานการณ์ครั้งนี้ เราไม่มีคู่มือการปฏิบัติเฉพาะเหมือนครั้งที่ผ่านมา เสมือนว่าผู้ปฏิบัติทุกคนต้องเริ่มจากความไม่รู้ทั้งสิ้น

ที่ผ่านมา กระทรวงการต่างประเทศมีกลไกการประชุมในกรอบคณะทำงานศูนย์ประสานงานฉุกเฉิน หรือ RRC (Rapid Response Center) ในการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินครั้งแล้วครั้งเล่า เรามักจะต้องรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะของหน่วยงานความมั่นคงเป็นหลัก แต่สำหรับวิกฤตโควิด-19 กลุ่มคนที่เราจำเป็นต้องรับฟังและพูดคุยด้วยมากขึ้นกว่าเดิม ก็คือผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข ผ่านมาหนึ่งปีกว่ากับสถานการณ์โควิด-19 ผู้เขียนไม่เคยคิดว่าจะได้พูดคุยกับคุณหมอจากกระทรวงสาธารณสุขมากเท่านี้มาก่อน สิ่งที่ได้มาคือ ความรู้ มิตรภาพและความหวังที่จะร่วมด้วยช่วยกันนำคนไทยกลับบ้านให้ได้มากที่สุดและปลอดภัยภายใต้สถานการณ์ที่กดดัน

ความไม่รู้เป็นเรื่องที่ทุกหน่วยงานต้องหารื้อกันอย่างใกล้ชิด เห็นได้จากการเริ่มต้นที่กรณีเคลื่อนย้ายคนไทย 138 คน จากนครอู่ฮั่น เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2563 ที่ทุกหน่วยงานต้องร่วมกันวางแผนและบูรณาการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ต้นให้รัดกุม จนนำมาสู่การเปิดสถานที่กักตัวแบบ State Quarantine แห่งแรกของไทย และเป็นแนวทางการนำคนไทยกลับบ้านที่ได้ปรับใช้อีกหลายกรณีถัดมาในช่วงต้นของสถานการณ์อาทิ กลุ่มนักเรียน AFS จากอิตาลี กลุ่มผู้แสวงบุญชาวมุสลิมจากอินโดนีเซีย

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดที่พลิกผันตลอดเวลา จึงส่งผลกระทบต่อคนไทยทั่วโลก ทั้งกฎระเบียบด้านการบิน การ lockdown ของประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการเดินทาง รวมทั้งกฎระเบียบของฝ่ายไทยเองที่จำเป็นต้องกำหนดโควตา เริ่มต้นนำคนไทยกลับประเทศที่จำนวน 200 คนต่อวัน และเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 500 - 600 คนต่อวันในเวลาต่อมา ซึ่งในช่วงต้นมีความเปลี่ยนแปลงแทบจะรายชั่วโมง กระทรวงการต่างประเทศต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับศูนย์บริหารสถานการณ์

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การให้ความช่วยเหลือคนไทยกลับบ้านแทบจะเป็นรายวัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้คนไทยกลับบ้านเกิดได้อย่างปลอดภัยที่สุด ภายใต้เงื่อนไขของความเร่งด่วนและไม่สร้างความกังวลให้กับญาติพี่น้องที่เมืองไทย ซึ่งนับว่าโชคดีมากที่ในสมัยนี้เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนามาถึงขั้นที่ทำให้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่กงสุลได้สะดวกรวดเร็วแบบ Real time แต่ก็ทำให้สายโทรศัพท์ของผู้เขียน รวมถึงเพื่อน ๆ ในกองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศไม่เคยว่างลงเลย ขนาดที่ว่าคุยแบบสายต่อสายวางสายหนึ่งรับอีกสายหนึ่งต่อ ราวกับ Call Center แต่พวกเราทุกคนก็ทำงานด้วยความหวังและคิดบวกเสมอ กับทุกสถานการณ์

และอีกหนึ่งอย่างที่เป็นข้อท้าทายใหม่ของแต่ละหน่วยงานเช่นกัน คือ ภารกิจหลักในการช่วยเหลือคนไทยที่เคยมีอยู่ก่อนสถานการณ์โควิด-19 เช่น การช่วยเหลือเรือประมงไทยที่ถูกนายจ้างทอดทิ้งกลางทะเล การช่วยเหลือคนไทยที่ถูกล่อลวงไปขายบริการในต่างประเทศ ก็ไม่ได้ลดลงหรือหายไป ซ้ำยังเป็นภารกิจที่มีความท้าทายมากยิ่งขึ้นไปอีกด้วย เนื่องจากมีเงื่อนไขของสถานการณ์โควิด-19 เข้ามาเป็นตัวแปรเพิ่มขึ้น

บทบาทใหม่ด้านการคุ้มครองคนไทย

จากเดิมที่ภารกิจการเตรียมการให้ความช่วยเหลือของกระทรวงการต่างประเทศ จะเน้นไปที่ปฏิบัติการหาวิธีนำคนไทยออกจากพื้นที่เสี่ยงภัยและวิธีการเดินทางกลับ มาครั้งนี้มีโจทย์ใหม่ที่ท้าทายมากขึ้นกว่าเดิมที่หน่วยงานภายในประเทศต่างฝากความหวัง คือภารกิจการเป็นหน้าด่านช่วยคัดกรองผู้เดินทางเข้าไทยให้มีความรัดกุม ไม่นำเชื้อมาแพร่ในประเทศไทย ก็กลายเป็นว่า จากภารกิจช่วยเหลือคุ้มครองคนไทย

ในต่างประเทศ ก็ได้ขยายเป็นภารกิจคุ้มครองความปลอดภัยของคนไทยในประเทศไปโดยปริยาย และพบว่า ระบบเทคโนโลยี การสร้าง Application ที่จำเป็น เช่น ระบบการลงทะเบียนเพื่อขอรับหนังสือที่รับรองว่าเป็นบุคคลที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรได้ หรือ COE (Certificate of Entry) แบบออนไลน์ สำหรับให้ผู้เดินทางลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์แทนการเดินทางไป ณ ที่ทำการสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลใหญ่ ได้ช่วยให้คนไทยสามารถเดินทางกลับบ้านได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เขียนต้องขอขอบคุณทีมงานศูนย์บริหารข้อมูลการกงสุลและสารสนเทศ (ICT Center) กรมการกงสุล ที่ทุ่มเทพยายามขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีอีกหนึ่งภารกิจที่พุ่งมาด้วย นั่นคือ การจัดให้คนไทยเดินทางกลับเข้าไทยตามจำนวนศักยภาพของสถานที่กักตัว พุดง่าย ๆ คือการจัดโควตาการเดินทางเข้าประเทศไทยนั่นเอง ซึ่งในช่วงแรกคนไทยสามารถเดินทางเข้าประเทศได้วันละไม่เกิน 200 คน ยังจำได้ว่าในช่วงต้นท่านอธิบดีกรมการกงสุลต้องเป็นผู้บริหารจัดการโควตาด้วยตัวเองในทุก ๆ วัน ซึ่งก็ไม่ใช่งานง่าย ๆ เพราะคนไทยที่รอกลับไทยมีเรือนหมื่นเรือนแสน แต่เข้ามาได้เพียงวันละ 200 คน ก็ต้องบริหารจัดการให้ผู้ที่มีความจำเป็นได้เดินทางกลับไทยมาเป็นลำดับแรก ๆ ซึ่งเหตุผลความจำเป็นก็มาจากข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติอย่างผู้เขียนเรียนเสนอให้ผู้บริหารพิจารณา แต่ต่อมาเมื่อกลุ่มคนไทยตกค้างในต่างประเทศน้อยลง ประกอบกับไทยมีความสามารถรองรับผู้เดินทางจากต่างประเทศได้มากขึ้น มีทั้งโรงแรม State Quarantine (SQ) และ Alternative State Quarantine (ASQ) มากขึ้น ก็ทำให้สามารถจัดสรรโควตาได้ง่ายยิ่งขึ้น

บทบาทใหม่ที่ดำเนินมาเป็นปีจนกลายเป็นกิจวัตรของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนี้ จะเกิดขึ้นมิได้เลย

หากขาดความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ภารกิจบางช่วงบางตอนมีความกดดัน บีบคั้น และซับซ้อน แต่ก็ผ่านมาได้ด้วยดีจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในทุกกระดับ ซึ่งเมื่อมองย้อนกลับไปก็อาจจะเรียกได้ว่า ผ่านมาได้อย่างดีนี้ก็เพราะมิตรภาพจากการทำงานเป็นทีม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกฝ่าย

กรณีนี้...ไม่ลืม

เรื่องเล่าการให้ความช่วยเหลือให้คนไทยกลับบ้านในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่น่าประทับใจมีอยู่มากมาย แต่ที่เห็นว่าฟังดูตื่นเต้นก็คงไม่พ้นเรื่องราวการช่วยเหลือกลุ่มนักเรียน AFS ของบรรดาสถานเอกอัครราชทูตไทยในแถบลาตินอเมริกา ที่พบกับความท้าทายของความยากลำบากในการนำนักเรียนออกจากประเทศต้นทางที่ไม่มีสถานเอกอัครราชทูตตั้งอยู่ ไปจนถึงความท้าทายของเที่ยวบินที่มีอยู่อย่างจำกัดและเงื่อนไขเวลาที่บีบคั้น

ส่วนตัวของผู้เขียนเอง นอกเหนือจากกรณีพิเศษต่าง ๆ ที่ได้ประสานงานใกล้ชิดกับสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ไทยทั่วโลกแล้ว ยังมีกรณีการช่วยเหลือคุณหมัด มะมิน เจ้าหน้าที่คนไทยของสำนักงานแรงงาน ณ กรุงริยาด ที่ติดเชื้อโควิด-19 ให้ได้กลับมารักษาตัวที่ประเทศไทย สำหรับกรณีนี้ อยากจะขอบันทึกไว้ว่า คุณหมัด มะมิน เป็นล่ามประจำสำนักงานแรงงาน (สนร.) ที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งได้อุทิศกำลังกายและใจในการช่วยเหลือคนไทยจนเกิดเหตุที่เศร้าใจ โดยตนเองได้ติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งต่อมากระหว่งการต่างประเทศก็ได้ให้ความช่วยเหลือส่งตัวกลับมารักษาที่ประเทศไทย แต่ด้วยอาการของคุณหมัดฯ ที่หนักมากแล้ว ทำให้เสียชีวิตหลังจากกลับมาไทยได้ราวสองสัปดาห์

เรื่องข้าราชการและลูกจ้างท้องถิ่นท่านอื่น ๆ ในต่างประเทศที่ติดเชื้อโควิด-19 ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือคนไทยนั้นยังมีอีกมาก โดยเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2564 มีบุคลากรในสำนักงานต่างประเทศของไทยทั้งสถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ รวมไปถึงสำนักงานอื่น ๆ ของทีมประเทศไทยติดเชื้อโควิด-19 รวม 63 คน แต่กระทรวงการต่างประเทศก็ไม่เคยละทิ้ง คอยติดตามให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจบุคลากรเหล่านั้น โดยไม่แบ่งแยกอย่างใกล้ชิด

หน้าที่ของข้าราชการ

เมื่อพูดถึงความเหน็ดเหนื่อยของบุคลากรกระทรวงการต่างประเทศในภารกิจนำคนไทยกลับบ้านก็คงไม่ต้องสาธยายให้มากความ แต่ในเรื่องนี้ผู้เขียนยังคงจำคำพูดของอดีตผู้บังคับบัญชาที่เคารพท่านหนึ่งได้ดีเสมอมา ระหว่างเข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับการนำคนไทยกลับบ้านช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งมีผู้แทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมอย่างเนื่องแน่น โดยการประชุมครั้งนั้นมีผู้เข้าร่วมบางคนอดไม่ได้ที่จะระบายและถามไถ่เพื่อนข้าราชการจากแต่ละกระทรวงถึงความเหน็ดเหนื่อยที่ต้องพบเจอ พอมาถึงอดีตผู้บังคับบัญชาของผู้เขียน ท่านก็ตอบไปด้วยท่าทีที่มั่นใจว่า “ในสถานการณ์เช่นนี้ทุกคนไม่ใช่เฉพาะบรรดาข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องเหน็ดเหนื่อย เพราะขณะเดียวกันนี้ ยังมีประชาชนคนไทยอีกจำนวนมากที่ต้องเหน็ดเหนื่อยกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น บางคนตกงาน บางคนต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมตามมาตรการของภาครัฐ” สิ่งนี้เองที่ผู้เขียนยังจำได้ดีมาจนถึงทุกวันนี้ และใช้เป็นแรงขับเคลื่อนตัวเองให้พร้อมทำงานในทุก ๆ วัน เมื่อรู้สึกถึงความเหน็ดเหนื่อย

แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง ผู้เขียนก็สนับสนุนให้มีการพูดคุย ถอดบทเรียนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หลังจากสถานการณ์โควิด-19 เพื่อลดภาระงาน ซึ่งบุคลากรทั้งหลายสามารถเรียนรู้และพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานให้เกิดความต่อเนื่อง และเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของกระทรวงการต่างประเทศในการขับเคลื่อนภารกิจ ให้ความช่วยเหลือคนไทยร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ อย่างเป็นเอกภาพ

ณ ช่วงเวลาที่ผู้เขียนเขียนบทความชิ้นนี้ สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกสองในประเทศไทยดูจะดีขึ้นเล็กน้อย แต่สถานการณ์ทั่วโลกยังไม่สู้ดีนัก ยังมีคนไทยอีกจำนวนหนึ่งรอคอยความช่วยเหลือส่งกลับบ้าน แต่หนึ่งปีที่ผ่านมา ผู้เขียนได้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพ และความเสียสละที่สู้ไปด้วยกันในโมงยามแห่งวิกฤตนี้ของเจ้าหน้าที่และบุคลากรสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ และกระทรวงการต่างประเทศทุกคน ก็รู้สึกเบาใจลงไปได้และรู้สึกมั่นใจว่าเราจะผ่านพ้นวิกฤตนี้ไปได้ด้วยดีอย่างแน่นอน 🙏

จากปักกิ่งสู่อุ๋น:

ภารกิจช่วยเหลือคนไทยกลับบ้าน

บทสัมภาษณ์นายเมริส ชัยพุดทิ นักการทูตชำนาญการ
นายอัคคณิต ความเกตุ นักการทูตชำนาญการ
นายนิรัตน์ กาญจนรจิต นายช่างไฟฟ้าชำนาญงาน
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง

ภาพเจ้าหน้าที่ในชุดคลุมป้องกันส่วนบุคคลสีเหลือง พร้อมทั้งเอกอัครราชทูต และเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง ภายใต้พาดหัวข่าว “สถานทูต ส่งข้าราชการไปอุ๋นแล้ว ทำหน้าที่ดูแลอพยพคนไทยกลับ” ที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ ทั่วประเทศ ถือเป็นปฏิบัติการอพยพคนไทยกลับมาตุภูมิครั้งแรกที่เป็นผลมาจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเป็นภารกิจที่มาพร้อมกับความคาดหวัง ของคนทั้งประเทศที่จะเห็นคนไทยในนครอุ๋นกลับบ้านอย่างปลอดภัย

คนไทยเริ่มรู้จักโรคโควิด-19 จากการระบาดในนครอุ๋นช่วงปลายปี 2562 ซึ่งคร่าชีวิตของผู้คนจำนวนมาก กระแสความตื่นตระหนกต่อโรคที่ไม่มีใครรู้จักนี้แพร่กระจาย อย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จนทำให้ผู้คนเริ่มจับตามองการทำงานของกระทรวง การต่างประเทศและสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่งในเวลานั้นว่าจะมีแนวทาง ช่วยเหลือคนไทยและจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดในครั้งนี้ได้อย่างไร

บทสัมภาษณ์นี้จะพาผู้อ่านย้อนเวลาไปสู่ปฏิบัติการอพยพคนไทยในนครอุ๋น กลับประเทศเมื่อต้นปี 2563 และเจาะลึกวินาทีตัดสินใจสำคัญที่เกิดขึ้นตลอดการปฏิบัติ หน้าที่ในครั้งนี้ โดยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากเอกอัครราชทูตอรรถยุทธ ศรีสมุทร เอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง ในการสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว และอนุญาตให้ฝ่ายบรรณกรสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง ทั้งสามท่านที่เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ที่นครอุ๋น

เรียบเรียงโดยนายฉัตร อำนวยปัญญาสุทธิ นักการทูตปฏิบัติการ กรมอาเซียน นายพิพัฒน์ เจริญสุข นักการทูตปฏิบัติการ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย และนายจิตติชัย พัชรเดชาธร นักการทูตปฏิบัติการ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

ตรุษจีนที่เจียบสจัด

ย้อนกลับไปเมื่อปลายปี 2562 การระบาดของโรคโควิด-19 ที่นครอู่ฮั่นคือเรื่องใหม่ ไม่มีใครเข้าใจถึงความร้ายแรงของโรคร้ายนี้ ผู้คนในนครอู่ฮั่นรวมถึงเจ้าหน้าที่ทั้งสามท่าน ก็ได้กังวลใจต่อสถานการณ์แพร่ระบาดมากนัก เพราะเข้าใจว่าจะเป็นเหมือนโรคระบาดตามฤดูกาลทั่วไป เช่น โรคซาร์สหรือไข้หวัดนก ที่สามารถควบคุมได้ในเวลาไม่นาน

แต่ความเป็นจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อสถานการณ์ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ส่งผลให้รัฐบาลจีนยกระดับสถานการณ์และประกาศปิดนครอู่ฮั่น 1 วันก่อนวันตรุษจีน นับเป็นปรากฏการณ์ครั้งสำคัญที่ไม่เคยเกิดขึ้นและส่งผลให้ตรุษจีนในนครอู่ฮั่นในปีนั้นเป็นไปอย่างเจียบเหงา ซึ่งความร้ายแรงในเวลานั้นทำให้ประเทศต่าง ๆ เริ่มพิจารณาความเป็นไปได้ในการอพยพคนชาติของตนกลับประเทศ

“มันเริ่มมีความตื่นเต้นมากขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากที่มีการประกาศว่านอกจากปิดอู่ฮั่นแล้ว ก็ให้ยึดระยะเวลาตรุษจีนให้ยาวขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จีนไม่เคยทำมาก่อน แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ครั้งนี้เริ่มมีความรุนแรงมากขึ้น ทางสถานเอกอัครราชทูตเอง คุณแพร์ (นางสาวกุลภา เสือแพร์) ก็เริ่มแลกเปลี่ยนข่าวกับสถานเอกอัครราชทูตประเทศอื่น จนทำให้ทราบว่าสหรัฐฯ กับประเทศตะวันตกเริ่มจัดทำแผนอพยพ แสดงว่าสถานการณ์ในขณะนั้นคงไม่ธรรมดา” คุณอัคคณิตฯ เล่าให้เราฟัง

ภายใต้กระแสการอพยพคนชาติต่าง ๆ กลับประเทศ ฝ่ายจีนก็ให้ข้อมูลและสร้างความเชื่อมั่นว่า รัฐบาลจีนจะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้โดยไม่จำเป็นต้องนำคนประเทศต่าง ๆ กลับภูมิลำเนา แต่จุดเปลี่ยนสำคัญ คือ การที่บางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมนี สาธารณรัฐเกาหลี และญี่ปุ่น

ซึ่งมีสถานกงสุลใหญ่อยู่ที่นครอู่ฮั่นสามารถอพยพคนกลับประเทศได้ จึงทำให้คนไทยในนครอู่ฮั่นแสดงความประสงค์ที่จะกลับบ้านเช่นกัน รัฐบาลจึงเริ่มหารือถึงแนวทางการอพยพคนไทยกลับประเทศนับแต่นั้น

“เราทำงานด้วยกันสามส่วนหลัก หนึ่งคือการติดตามนโยบายและมาตรการของจีน โดยประสานงานกับฝ่ายจีนอย่างใกล้ชิด สองคือฝ่ายกงสุลเพื่อดูแลคนไทยที่อยู่ในพื้นที่ทั้งหมดว่ามีจำนวนเท่าใด และมีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร มีประเด็นใดที่สถานเอกอัครราชทูตฯ สามารถให้ความช่วยเหลือได้ และสามคือฝ่ายที่ประสานงานกับสถานเอกอัครราชทูตประเทศอื่นๆ ดำเนินมาตรการอย่างไร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะประเทศที่อพยพคนกลับไปแล้วจะสามารถแบ่งปันประสบการณ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการอพยพคนกลับประเทศได้เป็นอย่างดี” คุณเมธัสฯ เผย

แม้เทศกาลตรุษจีนจะเป็นเทศกาลหยุดยาวของสถานที่ราชการรวมถึงสถานเอกอัครราชทูตฯ ในช่วงเวลาปกติ แต่สำหรับตรุษจีนปี 2563 กลับแตกต่างออกไป เพราะทุกคนยังคงเข้ามาทำงานตลอด โดยท่านทูตได้มอบหมายให้คุณอัคคณิตฯ และคุณหลิว (นางสาวธิดาพร ไตรวิชรากร) ซึ่งรับผิดชอบงานความร่วมมือด้านสาธารณสุข

เริ่มจัดทำ“แผนอพยพ” โดยเฉพาะแนวทางประสานงานกับฝ่ายจีน และการนำเครื่องบินมารับคนไทย ซึ่งเป็นการทำแผนอพยพที่ต่างจากแนวทางปฏิบัติเดิม เพราะมีมูลเหตุจากสถานการณ์โรคระบาด ไม่ใช่จากภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือเหตุการณ์ทางการเมือง ซึ่งท้ายที่สุด สถานเอกอัครราชทูตฯ ก็ได้นำแผนอพยพที่จัดเตรียมไว้มาใช้จริง

ตัดสินใจนำคนไทยกลับบ้าน

แม้จะได้รับความเชื่อมั่นจากฝ่ายจีน แต่เมื่อพิจารณาถึง “ความต้องการ” ของคนไทยที่จะเดินทางกลับประเทศในเวลานั้น ผู้บริหารกระทรวงฯ จึงพิจารณาและตัดสินใจอย่างแน่วแน่ว่าต้องนำคนไทยกลับบ้านอย่างแน่นอน ซึ่งเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตฯ ต้องประสานงานกับฝ่ายจีนอย่างแนบเนียน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยกับการรักษาความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นที่ไทยมีให้กับจีนเอาไว้ ส่งผลให้การประสานในครั้งนี้แทบจะไม่มีเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่กลับเป็นการประสานงานแบบหาหรือไปเรื่อย ๆ จนท้ายที่สุดจีนยอมรับโดยปริยายด้วยการขอความร่วมมือให้ไม่นำเครื่องบินทหารเข้ามารับคนไทย และไม่ประสงค์ให้เป็นข่าวเอิกเกริก

“ ต้องประสานงานกับฝ่ายจีนอย่างแนบเนียน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครอง และดูแลผลประโยชน์ของคนไทยกับการรักษาความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นที่ไทยมีให้กับจีน ”

“

จากปกติที่มีรถหนาแน่น กลายเป็นถนนโล่งจนสามารถ นับคันรถที่เดินทางไปด้วยกันได้ ”

”

“เพื่อประนีประนอมไม่ให้นำเครื่องบินทหารเข้ามาและไม่ให้เป็นข่าวเอิกเกริกตามความต้องการของฝ่ายจีน ท่านทูตจึงมอบหมายให้เจ้าหน้าที่หาข้อมูลว่าในช่วงเวลาปกติมีสายการบินใดเดินทางไปนครอู่ฮั่นหรือไม่ เมื่อทราบว่าสายการบินแอร์เอเชียมีเที่ยวบินมานครอู่ฮั่นในช่วงเวลาปกติอยู่แล้ว ท่านทูตจึงเจรจากับฝ่ายจีนว่าเราจะไม่ใช่เครื่องบินพิเศษมารับ แต่เป็นเพียงแค่การ “reactivate” เที่ยวบินของแอร์เอเชียที่มีอยู่แล้ว ซึ่งท่าอากาศยานก็มีข้อมูลของสายการบินและเครื่องบิน และแอร์เอเชียก็มีความคุ้นเคยกับท่าอากาศยานที่นครอู่ฮั่นเป็นอย่างดี จึงจึงยอมรับข้อเสนอนี้ได้” คุณอัคคณิตา กล่าว

ด้วยเหตุนี้ ปฏิบัติการนำคนไทยกลับบ้านจึงเริ่มนับหนึ่งอย่างเป็นทางการตั้งแต่ตอนนั้น

หน้าที่และความตั้งใจ

“ยังไงก็ต้องไปโดยหน้าที่” คุณเมธัสฯ กล่าว เมื่อได้รับการสอบถามถึงเหตุผลในการได้รับเลือกให้เดินทางไปนครอู่ฮั่น

แม้ในตอนแรกจะพิจารณาผู้แทนจากสถานกงสุลใหญ่ ณ นครเซี่ยงไฮ้ในการเดินทางไปปฏิบัติภารกิจที่นครอู่ฮั่น เนื่องจากมีระยะทางใกล้นครอู่ฮั่นมากกว่าจากกรุงปักกิ่ง แต่โดยที่ฝ่ายจีนไม่อนุมัติ จึงทำให้หน้าที่นี้กลับมาอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูตฯ นอกจากคุณเมธัสฯ ที่ปฏิบัติหน้าที่กงสุลแล้ว คุณอัคคณิตาฯ ก็ได้รับมอบหมาย

ให้เป็นล่ามและใช้ภาษาจีนในการเจรจาระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ครั้งนี้

“ในช่วงแรกเราพิจารณาว่าจะนั่งเครื่องบินไปลงที่ฉางซาและนั่งรถไป แต่โดยที่ไม่มีรถเช่าและไม่มีใครที่จะอนุมัติให้เข้าได้ แผนการที่วางไว้ก็เลยไม่สามารถทำได้ จึงเหลือเพียงแผนเดียวคือการเดินทางโดยรถจากปักกิ่งไปอู่ฮั่น” คุณอัคคณิตาฯ กล่าว

โดยที่การเดินทางจากกรุงปักกิ่งไปนครอู่ฮั่นต้องใช้เวลาานาน เจ้าหน้าที่การทูตสองคนที่ต้องสลับกันขับรถและมีเวลาการทำงานที่กระชั้นชิดอาจทำให้เกิดความเสี่ยงระหว่างการเดินทาง คุณนิรัตน์ฯ จึงอาสาขอร่วมเดินทางในครั้งนี้ด้วย

และทีมงานทั้งหมดก็ออกเดินทางในวันรุ่งขึ้น... วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563

จากปักกิ่งสู่อู่ฮั่น

ด้วยระยะทางเกือบ 1,300 กิโลเมตร ทั้งสามคนแบ่งการเดินทางออกเป็นช่วงเพื่อรับประกันว่าจะเดินทางไปถึงจุดหมายโดยปลอดภัย

“ตลอดการเดินทางไปอู่ฮั่นกว่าพันกิโลเมตรจากปกติที่มีรถหนาแน่นกลายเป็นถนนโล่งจนสามารถนับคันรถที่เดินทางไปด้วยกันได้ อีกทั้งทัศนวิสัยที่มีหมอกจัด ทำให้ต้องสลับกันขับรถทุกชั่วโมงและแวะพักระหว่างทางบ่อยขึ้น และสังเกตเห็นว่าสถานที่พักข้างทางก็แทบจะร้างทั้งหมด” คุณนิรัตน์ฯ เล่าประสบการณ์ระหว่างการเดินทางให้ฟัง

เมื่อเดินทางถึงนครอุ๋ฮั่นแล้ว เจ้าหน้าที่ ทั้งสามคนมีเวลาสองวันในการปฏิบัติภารกิจครั้งนี้ ความท้าทายสำคัญที่เกิดขึ้น คือ ฝ่ายจีนยังอยู่ระหว่างการพิจารณาอนุญาตให้คนไทยออกนอกพื้นที่มาเยือนนครอุ๋ฮั่น จึงทำให้เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตฯ ต้องเตรียมภารกิจโดยลับ และต้องแจ้งให้คนไทยเตรียมพร้อมตลอดเวลา

“แผนของเราคือกำหนดเดินทางกลับ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2563 เวลา 15.00 น. แต่สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้รับอนุมัติการเดินทาง และรายชื่อคนไทยจากฝ่ายจีนในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2563 เวลา 16.00 น. ดังนั้น ในเวลาไม่ถึง 24 ชั่วโมง สถานเอกอัครราชทูตฯ ต้องจัดการส่งใบอนุญาต เหล่านี้ไปให้คนไทยที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อรับรองการเดินทางมายังอุ๋ฮั่น” คุณเมธัสฯ เผย

การประสานงานรอบทิศทางจึงเกิดขึ้น คนไทย ทั้งในนครอุ๋ฮั่นและพื้นที่อื่นของมณฑลหูเป่ย์ เริ่มทยอยเดินทางมายังนครอุ๋ฮั่น บางรายใช้เวลา นานกว่า 6 ชั่วโมง บางรายไม่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงาน ท้องถิ่นเพราะยังไม่ได้รับเอกสารทางการจากฝ่ายจีน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตฯ ที่ประจำอยู่ ณ กรุงปักกิ่ง ต้องแก้ไขสถานการณ์และประสานงาน ตลอดทั้งคืน จนทำให้ทุกคนสามารถเดินทางมาถึง ท่าอากาศยานได้ในเวลาที่กำหนด

4 กุมภาพันธ์ 2563: วันอพยพคนไทย

เช้าวันนั้น ทุกอย่างเป็นไปอย่างราบรื่น เจ้าหน้าที่ทั้งสามคนปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกันออกไป คุณเมธัสฯ เล่าว่า “ในวันนั้นทุกคนแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน พี่นิรัตน์เข้าไปประสานงานกับ gate ข้างในเครื่องบิน ซึ่งมีเจ้าหน้าที่จากกรมการกงสุล รอประสานงานอยู่แล้ว เพราะคนจากเครื่องบินไม่สามารถออกมาจากเครื่องได้ แม็กซ์ (คุณอัศคนิตฯ) คอยต้อนรับคนและเคลียร์เรื่องในสนามบิน ส่วนผม จะคอยดูเรื่องการคัดกรองและคนที่จะเดินทางกลับ”

สิ่งที่ทั้งสามคนกังวลที่สุด คือ กรณีที่มีคนไทย มีอุณหภูมิเกิน 37.3 องศาเซลเซียส ซึ่งจะส่งผลให้ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศไทยได้ เหตุการณ์ที่นึกหวั่นไว้ได้เกิดขึ้นจริง เมื่อมีคนไทยที่ตรวจวัด อุณหภูมิได้ 37.4 องศาเซลเซียส และไม่ได้รับ อนุมัติจากฝ่ายจีนให้เดินทางกลับ ส่วนอีกราย ซึ่งกรอกข้อมูลก่อนเดินทางกลับว่ามีอาการเจ็บคอ ในช่วงสัปดาห์ก่อนเดินทางนั้น ก็ไม่สามารถ เดินทางกลับไทยได้เช่นกัน แม้เจ้าหน้าที่จะ พยายามเจรจาอย่างเต็มที่ แต่โดยที่ฝ่ายจีน มีความเข้มงวดในเรื่องนี้ จึงไม่สามารถต่อรองได้ ท้ายที่สุด สถานเอกอัครราชทูตฯ ต้องประสานงาน กับฝ่ายจีนให้ดูแลคนไทยทั้งสองคนอย่างดี

“คนที่เป็นห่วงคนไทยทั้งสองคนที่สุด คือ ท่านรัฐมนตรีฯ ซึ่งท่านโทรศัพท์มาสอบถามท่านทูต และเจ้าหน้าที่หน้างานว่าน้องทั้งสองคนเป็น อย่างไรบ้าง และโทรหาท่านหวัง อี้ (มนตรีแห่งรัฐและ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน) ให้ดูแล น้องสองคนอย่างใกล้ชิด และสถานเอกอัครราชทูตฯ ก็จัดอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้กับน้องทั้งสองคน ด้วยเช่นกัน” คุณเมธัสฯ กล่าว

เสร็จสิ้นภารกิจ

แม้ภารกิจการนำคนไทยกลับบ้านจะเสร็จสิ้น แต่เจ้าหน้าที่ทั้งสามคนกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ในเวลานั้นยังมีความรู้สึกเครียดอยู่ เพราะตระหนักดี ว่าไม่สามารถนำคนไทยทั้งหมดกลับบ้านได้ แต่เมื่อ มาถึงวันนี้ ทุกคนล้วนภาคภูมิใจกับการเป็นส่วนหนึ่ง ของการสร้างความสุขให้กับคนไทยที่ได้กลับบ้าน อย่างปลอดภัย

“ผมเป็นกงสุล ดังนั้น หน้าที่ของผมชัดเจน คือ การดูแลคนไทย เราต้องดูแลเขาให้ดีที่สุด เวลา พวกเขาขอบคุณเรา เราก็รู้สึกภูมิใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเขาบอกว่าเขาโชคดีที่เป็นคนไทย เพราะ มีคนมาคอยดูแล ยิ่งรู้สึกภูมิใจ” คุณเมธัสฯ กล่าว

“มันเป็นหน้าที่ การปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของคนไทยคือหน้าที่สำคัญ และส่วนตัวในฐานะที่เป็นนักเรียนทุนที่เรียนที่จีนมาก่อน ยิ่งเป็นการเติมเต็มความรู้สึกตัวเองว่า ศักยภาพและความสามารถที่ตัวเองได้ร่ำเรียนมา ได้รับการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ยิ่งรู้สึกภูมิใจ” คุณอัศฉนิตาฯ เผย

คุณนิรัตน์ฯ กล่าวเสริมว่า “เราก็รู้สึกดีใจและภูมิใจ และยิ่งภูมิใจกับเจ้าหน้าที่การทูตด้วย สิ่งนี้พิสูจน์ว่าเจ้าหน้าที่การทูตเก่งอย่างเดียวไม่พอ แต่ต้องมีความสุข นิ่ง ไม่ตื่นตระหนกต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า ผมจึงขอชื่นชมเมธัสและแม็กซ์จากใจ และฝากถึงข้าราชการรุ่นน้องใหม่ ๆ ให้พัฒนาตนเองเช่นนี้ด้วย”

“ที่สำคัญคือความสำเร็จในครั้งนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะพวกผมสามคนอย่างเดียว แต่คือความสำเร็จของทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐมนตรีฯ ซึ่งคอยติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิด ท่านทูต ท่านอัครราชทูต ท่านอัครราชทูตที่ปรึกษา ผู้ใหญ่ที่กระทรวงฯ ทั้งท่านอธิบดีกรมการกงสุล ท่านรองอธิบดีณรงค์ฯ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองฯ และเจ้าหน้าที่ ซึ่งทุกคนก็ไม่ได้หลับไม่ได้นอน และเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่งที่ทำงาน

เกือบ 24 ชั่วโมง ซึ่งทุกคนล้วนมีความสำคัญ ถ้าไม่ได้พวกเขา เราก็ทำงานไม่ได้ ดังนั้น ความสำเร็จเหล่านี้ จึงมีพวกเขาทุกคนอยู่เบื้องหลังด้วยเช่นกัน”

“แต่ครั้งเดียวพอแล้วนะครับ ไม่เอาเหตุการณ์แบบนี้อีกแล้วนะครับ” คุณเมธัสฯ กล่าวทิ้งท้าย

จนถึงวันนี้ วันเวลาล่วงเลยผ่านไปครบปีแล้ว แต่ภารกิจการอพยพคนไทยจากนครอุฮั่นได้ จุดประกายแนวทางการอพยพคนไทยในประเทศต่าง ๆ กลับภูมิลำเนาในช่วงเวลาต่อมา ส่งผลให้เกิดแนวปฏิบัติและรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีแบบแผนมากยิ่งขึ้นและสามารถส่งคนไทยกลับบ้านกว่าหนึ่งแสนคน

คำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ทั้งสามท่านเป็นเพียงส่วนหนึ่งของภารกิจการอพยพคนไทยกลับบ้านของสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่อีกหลายแห่งทั่วโลก ซึ่งเจ้าหน้าที่การทูตและเจ้าหน้าที่กงสุลทุกคนยังคงปิดทองหลังพระ ทำงานเป็นเบื้องหลัง แม้จะมีคนเห็นการทำงานของพวกเขบ้างไม่เห็นบ้าง แต่พวกเขาเหล่านี้ยังคงปฏิบัติ “หน้าที่” ที่ได้รับมอบหมายนี้ต่อไปไม่หยุดหย่อน...ด้วยใจ และเพื่อเป้าหมายเดียวกันคือ...รอยยิ้มและความสุขที่ได้ส่งคนไทยกลับบ้านอย่างปลอดภัย **S**

“

เจ้าหน้าที่การทูตเก่งอย่างเดียวไม่พอ
แต่ต้องมีความสุข นิ่ง
ไม่ตื่นตระหนกต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า

”

เรื่องเล่าจากเที่ยวบิน

ส่งคนไทยกลับบ้านโดยสถานทูตไทย ในกาหสี่ไต้ในยุคโควิด

พิมพ์พริษฐ์ มณีรัตน์
อักษรราชทูตที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล

ในปี 2563 สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล (สถานทูตฯ) สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) มีหน้าที่ความรับผิดชอบต้องดูแลคนไทยในเกาหลีใต้ทั้งหมดเกือบ 2 แสนกว่าคน ดังนั้น แผนกกงสุลหรือแผนกที่รับช่วยเหลือดูแลทุกเรื่องเกี่ยวกับคนไทยตั้งแต่จดทะเบียนเกิด รับคำร้องทำหนังสือเดินทาง รับรองเอกสารนิติกรณ์ จดทะเบียนสมรสและหย่า ออกใบมรณบัตร จึงมีคนมาติดต่ออย่างต่อเนื่อง แม้ไม่มีเชื้อไวรัสโควิด-19 สถานทูตฯ ก็ติดอันดับ 1 - 5 ของประเทศที่มีคนไทยยื่นขอทำหนังสือเดินทางมากที่สุดในโลก คนไทยตกทุกข์ได้ยากมากที่สุดในโลก คนไทยจดทะเบียนเกิด และจดทะเบียนตายมากที่สุดในโลก

เมื่อเชื้อไวรัสโควิด-19 ระบาดทั่วทุกมุมโลก แต่ละประเทศต้องการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จึงได้จำกัดการเดินทางเข้า - ออกประเทศ ส่งผลให้เกิดคนตกค้างทั่วโลกที่เดินทางกลับประเทศตัวเองไม่ได้

ในส่วนของคนไทย กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีภารกิจดูแลคุ้มครองผลประโยชน์คนไทย

ในต่างแดนได้มอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ทั่วโลกจัดเที่ยวบินพาคนไทยกลับบ้านแบบต้องตรวจโรค และทยอยกลับในแต่ละวันตามจำนวนห้องว่างในสถานที่ที่ใช้เป็นที่กักตัวในไทย โดยรัฐบาลไทยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้สถานทูตฯ จึงมีหน้าที่ประสานงานพาคนไทยกลับบ้านโดยมีการคัดกรองสุขภาพเบื้องต้น

ออกหนังสือรับรองให้คนไทยขึ้นเครื่องบินได้ ควบคู่กับการกำชับให้คนไทยแต่ละคนที่จะกลับบ้านไปตรวจสุขภาพว่าพร้อมจะเดินทางด้วยเครื่องบิน

แต่เมื่อมีคนไทย 2 แสนกว่าคนในเกาหลีใต้ สถานทูตฯ จะทราบได้อย่างไรว่าใครอยากกลับบ้าน แต่ไม่ได้กลับเพราะโควิด-19? เพราะเราต้องเลือกคนไทยที่อยากกลับบ้านไปขึ้นเครื่องในวันที่เป็นโควิดาให้คนไทยจากเกาหลีใต้กลับไทยได้วันละประมาณ 200 คน

สถานทูตฯ จึงได้ออกแบบระบบลงทะเบียนออนไลน์ของเราเองแล้วประชาสัมพันธ์ให้คนไทยในเกาหลีใต้รู้ คนไทยที่อยากกลับบ้านพอเห็นก็จะมากรอกข้อมูลในระบบ ซึ่งสถานทูตฯ จะรวบรวมส่งให้หน่วยงานปลายทางในไทยไปใช้ประกอบการดูแลจัดเตรียมเรื่องสุขภาพและที่พักตลอดระยะเวลาักตัว 14 วัน จากนั้นสถานทูตฯ ก็ส่งหนังสือรับรองให้คนไทยแต่ละคนที่ลงทะเบียนแล้ว เพื่อให้ถือขึ้นเครื่องว่าเป็นคนที่ผ่านการคัดกรองของสถานทูตฯ แล้ว

ฟังดูเหมือนจะง่าย ให้คนไทยลงทะเบียนแล้วให้เขาแสดงตัวเครื่องบินกับใบตรวจสุขภาพให้เราดู แล้วเราส่งหนังสือรับรองให้เขา...

แต่มันไม่ง่ายขนาดนั้น...

เพราะโซ่รัยที่ทางการเกาหลีใต้ออกระเบียบมาว่า คนต่างชาติจะเดินทางออกจากเกาหลีใต้ หากเป็นผู้ที่อยู่ในเกาหลีใต้จนวีซ่าขาดอายุมาก่อนเดินทาง จะต้องไปรายงานตัวล่วงหน้ากับสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเกาหลีใต้เพื่อขอให้เช็กประวัติอาชญากรรม 3 วันทำการก่อนวันเดินทาง ดังนั้นคนต่างชาติไม่มีวีซ่าจะต้องตรวจประวัติผ่านเท่านั้น จึงจะได้รับอนุญาตให้ออกจากเกาหลีใต้ได้

แปลว่า คนไทยที่เป็นผีน้อยทำงานในสวนผักหรือโรงงานหามรุ่งหามค่ำ สะสมโอทีทุกวัน ไม่ยอมไปไหน ไม่มีอีเมล ไม่มีนัดภาษาเกาหลีหรือแม้แต่อังกฤษ ไม่มีหรือมีอินเทอร์เน็ตแบบจำกัด มีถือ

บางทีก็ไม่มี ต้องใช้เครื่องเดียวกันร่วมกับเพื่อน ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าหนังสือเดินทางอยู่ที่ไหน หมดอายุหรือยัง ฯลฯ คนเหล่านี้จะไม่มีทางเดินทางกลับได้ เพราะขั้นตอนการกลับไทยในยุคโควิด-19 ซับซ้อนกว่าแค่หาตัวเครื่องบินและถือหนังสือเดินทางไปสนามบิน เราจึงพบคนไทยที่ไปถึงสนามบินอินชอนแล้ว แต่ไม่ได้ขึ้นเครื่อง เพราะพลาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่ก็พบกรณีคนไทยเปลี่ยนใจไม่กลับก็ไม่ไปสนามบินเฉย ๆ ก็มี ทั้งที่เตรียมทุกอย่างหมดแล้ว แต่บังเอิญนายจ้างจัดจ้างต่อหรือได้งานใหม่ก็ไม่กลับไทยแล้ว แต่ไม่แจ้งสถานทูตฯ

พอคนตกเครื่องบินมาก ๆ หรือเครื่องบินโลงหลายครั้งติดต่อกัน สถานทูตฯ ก็กลัวว่าจะกระทบต่อโควตาการกักตัวที่ได้รับจัดสรรมาให้คนไทยในเกาหลีใต้ เราไม่ยอมให้คนไทยตกค้างอยู่นาน สถานทูตฯ จึงระดมสมองว่า แล้วทำอย่างไรจะให้คนไทยได้ขึ้นเครื่องบินครบ 200 คน เต็มลำ ทุกคนที่อยากกลับได้กลับหมดแน่นอน

ยิ่งคิดก็ยิ่งเห็นรายละเอียดที่สำคัญแต่เราอาจไม่เห็นได้ในทันที เช่น แล้วคนป่วยเล่า? คนที่ป่วยอยู่โรงพยาบาลไม่รู้เรื่องอะไร เพิ่งได้รับอนุญาตให้ออกจากโรงพยาบาลแต่อยากกลับบ้านล่ะ? เขาจะรู้ไหมต้องทำอะไร? แล้วคนไทยที่อยู่ในสถานกักตัวของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเกาหลีใต้ล่ะ? เขาเข้ามาเกาหลีใต้อย่างผิดกฎหมายก็จริงแต่เขาก็รับโทษถูกคุมขังครบแล้ว ก็ต้องให้เขากลับไทยจะทำอย่างไร? แล้วหญิงไทยที่โดนทำร้าย โดนขู่ฆ่า โดนค้ามนุษย์ที่อยู่สถานพักพิงกับ NGO เกาหลีใต้แค่ชั่วคราวอีก? แล้วยังหญิงไทยตั้งท้องที่นายจ้างให้ออกจากงานเพราะทำงานไม่ได้อีก? แล้วเด็กต้องกลับไปเรียนหนังสือล่ะ? แล้วคนไทยที่พ่อแม่เขาสามีหรือภรรยาเขา หรือลูกเขาป่วย หรือเสียชีวิต เขาอยากไปดูใจ ไปจัดการศพ หรือถ้าญาติเสียที่นี้จะถืออัฐิกลับไปด้วยกันล่ะ? ฯลฯ คนเหล่านี้ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษเพราะพวกเขาไม่อาจอยู่

เกาหลีใต้ต่อไปได้ เราจะช่วยพวกเขาได้อย่างไร? คำตอบง่าย ๆ แต่ปฏิบัติยากเย็น คือ โทรศัพท์เท่านั้น สถานทูตฯ ต้องโทรศัพท์ไปหาคนไทยแต่ละคนในบัญชีรายชื่อที่ลงทะเบียนขอกลับไทยเป็น 10,000 คน ทีละ 200 - 300 คน (ตามโควตาและเที่ยวบินที่ได้รับ) เพื่อเช็กว่าจะกลับไหม ถ้ากลับต้องทำอะไร

ภารกิจโทรหาคนไทยเฉลี่ย 200 - 300 คน ต่อสัปดาห์ ตลอด 7 เดือนที่ผ่านมา เพื่อหาตัวคนที่อยากกลับไทยจริง ๆ และเอาชื่อเขามาใส่เป็นผู้โดยสารที่จะขึ้นเที่ยวบินพิเศษกลับบ้านในแต่ละเดือน เดือนละ 4 - 6 เที่ยวบิน เป็นงานมหาโหดมาก มันเหนื่อยสาหัสและกดดัน เพราะต้องทำงานแข่งกับเวลา แม้จะเหนื่อยอ่อนจากการโทรศัพท์ติดต่อกับคนไทยจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ของเราก็ได้สัมผัสกับเรื่องราวที่ประทับใจจากคนไทยในเกาหลีใต้มากมาย นับไม่ถ้วนเช่นกัน ตัวอย่างที่จะเล่าต่อไปนี่คือกรณีที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด แต่ได้ปิดบังชื่อผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้อักษรย่อที่ไม่ได้มาจากชื่อหรือนามสกุลจริงของเขา และได้เปลี่ยนข้อมูลบางอย่างในเรื่องเพื่อเคารพความเป็นส่วนตัวของผู้เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1: ไทมาอำหรือเปล่า?

ในช่วงเดือนแรก ๆ ของการจัดเที่ยวบินส่งคนไทยกลับบ้าน บางครั้งเราก็ได้รับแจ้งว่า มีที่ว่างหรือโควตาเหลือให้คนไทยในเกาหลีใต้กลับไทยได้แบบกระชั้นชิด เพราะเป็นโควตาที่สถานทูตไทย/สถานกงสุลใหญ่ไทยในประเทศอื่นเขาได้ไป แต่มีเหตุให้จัดเที่ยวบินไม่ได้ต้องยกเลิกกะทันหัน สถานทูตที่โซลจึงขอทุกโควตาที่เหลือจากสถานทูตอื่น ๆ เสมอ เพราะคนไทยตกค้างในเกาหลีใต้มีจำนวนมาก และพร้อมจะทำงานในวันเสาร์ - อาทิตย์ เพื่อช่วยให้เขาได้กลับบ้าน...

วันเสาร์วันหนึ่ง เจ้าหน้าที่ของเราโทรไปหาคนไทย สมมติว่าชื่อคุณ ฉ.

เจ้าหน้าที่ “สวัสดีครับ คุณ ฉ. สถานทูตไทย นะครับ คุณได้ลงทะเบียนกลับไทยไว้ใช่ไหมครับ?”

คุณ ฉ. “ครับ แต่โทรมานี้ใช่สถานทูตจริงหรือ?”

เจ้าหน้าที่ “ใช่ครับ คุณ ฉ. เราจะบอกว่าคุณได้คิวกลับไทยแล้วนะครับ”

คุณ ฉ. “ไม่จริง ผมไม่เชื่อ!”

เจ้าหน้าที่ “หืม? ไม่เชื่ออะไรครับ?”

คุณ ฉ. “ไม่เชื่อว่าเป็นสถานทูตไทย! คุณหลอกแน่ ๆ”

เจ้าหน้าที่ “อ่า ทำไมนะครับ?”

คุณ ฉ. “ผมรู้ดี! สถานทูตฯ ไม่ทำงานวันเสาร์ อาทิตย์หรอก! อย่ามาหลอกผม!”

เจ้าหน้าที่ (เกาหัว) “เออ คือ ก็ทำครับ ถ้ามีงานเราก็ทำครับ นี่ก็ทำอยู่ครับ”

คุณ ฉ. “ไม่จริงหรอก ผมคนไทย ผมรู้ ราชการไทยไม่เคยทำงานวันหยุด คุณไม่ใช่สถานทูตฯ โทรมาจริง ๆ หรือ! อย่าหลอกเลย!”

เจ้าหน้าที่ “.....”

สรุปว่า คุณ ฉ. ก็เถียงกันวนไปวนมากับเจ้าหน้าที่ของเราพักใหญ่ ๆ กว่าจะยอมเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ของเราโทรมาจากสถานทูตฯ จริง ๆ เพื่อแจ้งข่าวดีว่าจะได้กลับบ้าน เจ้าหน้าที่ของเราต้องจัดข้อมูลที่เขาลงทะเบียนกับเรามายืนยันนั่นแหละ ถึงยอมเชื่อ ตอนนี้อยู่ คุณ ฉ. ก็ได้กลับไทยไปแล้ว คาดว่าด้วยความรอบคอบระแวดระวังน้อยลงในที่สุด

เรื่องที่ 2: ถ้าเขาจะกั๊กก็กั๊ก...

เจ้าหน้าที่ “ทำไงดีคะ มีคุณป้าผู้หญิงไทยมานอนอยู่ตรงเก้าอี้ยาวหน้าสถานทูตฯ ค่ะ เหมือนโดนใครพามาทิ้งไว้”

ดิฉัน “แล้วเขามาได้ยังไงคะ?”

เจ้าหน้าที่ “ไม่รู้ค่ะ ไม่มีใครเห็นเลย”

ดิฉันจึงรีบไปดู ณ จุดเกิดเหตุ พร้อมเจ้าหน้าที่

ไปถึงก็อึ้ง บนเก้าอี้ยาวหน้าแผนกงสุลของสถานทูตฯ เรา หญิงไทยตัวเล็ก น่าจะอายุสักห้าสิบปี นอนตะแคงหลับตาเหมือนไม่มีแรง ผิวหน้าดำหมองคล้ำ ดูสุขภาพทรุดโทรมย่ำแย่ คุณป้าคนนี้สมมติว่า ชื่อ ป้า ก. ไม่มีอะไรติดตัวมาเลยเสื้อผ้าชุดที่ใส่และกระเป๋าเป้หนึ่งใบ เจ้าหน้าที่จึงยื่นหน้ากากให้ใส่ และขอคู่มือเอกสาร ก็ได้มาแต่บัตรประจำตัวประชาชน ไม่มีหนังสือเดินทาง เจ้าหน้าที่ถามป้า ก. ว่ามาจากไหน ทำไมมานอนตรงนี้ ป่วยเป็นอะไร ป้า ก. ตอบแทบไม่ได้ ไม่มีแรงแม้แต่จะนั่ง คอยแต่จะหลับตาล้มตัวลงนอนบนเก้าอี้ยาวเท่านั้น ท่านทูตลงมาดูอาการป้า ก. แล้วก็บอกว่า น่าเป็นห่วงให้รีบพาไปโรงพยาบาลเพราะไม่รู้ป้า ก. ป่วยเป็นอะไร เราจึงเรียกรถพยาบาลฉุกเฉินกู้ภัย เพื่อให้มาตรวจอาการป้า ก. เจ้าหน้าที่เกาหลีก็วัดไข้ป้า ก. ทันทีแล้วเราก็ระทึกขวัญกันขึ้นมาเพราะป้า ก. มีไข้สูง! โชคดีที่ในเกาหลีได้ยุคโควิด-19 การมีไข้สูง สภาพร่างกายป่วย ก็เพียงพอจะทำให้โรงพยาบาลเกาหลีจัดการพาป้า ก. ไปโรงพยาบาลทันที! เราจึงให้เจ้าหน้าที่ของเราสองคนอาสาตามไปเป็นล่ามด้วยด้วยไหวพริบ เจ้าหน้าที่ของเราอาสาถือโทรศัพท์มือถือของป้า ก. ไว้ให้ระหว่างที่ป้า ก. นอนในรถพยาบาล เจ้าหน้าที่จึงสามารถติดต่อลูกสาวของป้า ก. ตามที่ป้า ก. บันทึกเบอร์ไว้

เราจึงสามารถเช็คข้อมูลได้เพิ่มว่า ป้า ก. เข้ามาทำงานในฟาร์มเกษตรที่เกาหลีได้มา 8 ปีแล้ว และเคยติดสุราจนล้มป่วย ป้า ก. ตัดสินใจเลิกเหล้าไปแล้วเมื่อปีก่อน เมื่อดีขึ้นก็กลับไปรับจ้างทำงานแต่ร่างกายที่โดนพิษสุราเล่นงานจนยับเยินไปแล้วในที่สุดก็ทนไม่ไหว ล้มป่วยอีกที และคราวนี้นอนซมเป็นเวลานาน พอเข้าโรงพยาบาลไม่นาน โรงพยาบาลเกาหลีก็ยืนยันมาตรงกัน คือ ป้า ก. เป็นตับอักเสบไขมันพอกตับ ไม่ได้เป็นโควิด และถ้าทำได้ก็ควรกลับไปรักษาที่ไทย บุญของป้า ก. คือมีเที่ยวบินกลับไทย

พอดี ทันส่งป้า ก. กลับบ้านก่อนอาการจะทรุด เจ้าหน้าที่ของเราจึงกลายเป็นญาติของป้า ก. ไปรับตัวป้า ก. ออกจากโรงพยาบาล รับเอกสารจากหมอเคลียร์ค่าใช้จ่าย (ป้า ก. ขอกู้เงินรัฐบาล) และประคองป้า ก. ไปที่พักชั่วคราว พร้อมซื้อข้าวกล่องให้

วันไปสนามบิน เนื่องจากป้า ก. ไม่มีแรงจะเดินแม้แต่ยาและหมอเกาหลีตรวจแล้วว่าบินได้ เจ้าหน้าที่ของเราก็เซ็นป้า ก. ไปส่งถึงประตูขึ้นเครื่องเพื่อขอให้สายการบินพากลับบ้านไป ปกติเราก็ไม่สามารถดูแลคนไทยตกทุกข์ชานานี้ แต่กรณีนี้เจ้าหน้าที่ของเราเต็มที เพราะป้า ก. ที่โดนทิ้งมาแล้วไม่ควรโดนเราทิ้งอีก

เรื่องนี้ที่ลุ้นระทึกก็จบลงด้วยดี เราหวังว่าป้า ก. ที่กลับไทยไปแล้ว จะได้รับรักษาตัวให้หายดีและไม่คิดไปเป็นผีน้อยที่ไหนอีก เพราะเมื่อเป็นแรงงานผิดกฎหมาย เจ็บป่วยมาเมื่อไร ก็เสี่ยงที่นายจ้างจะไม่ดูแลรักษาได้

เรื่องที่ 3: สัมภาระคนป่วย...

หลายเดือนก่อน... ดิฉันไปเดินดูแผนกงสุลของสถานทูตฯ ก็พบเจ้าหน้าที่ของเรายืนอยู่กับคนไทยรายหนึ่ง พร้อมกระเป๋าเดินทาง 1 ใบ กล่องอีก 2 ใบ กับเป้อีก 1 ใบ

ดิฉัน “นี่อะไรคะ?”

เจ้าหน้าที่ “คุณคนนี่ เขาเป็นคนพาคุณ ผ. คนไทยที่ขอบินกลับแล้วบินไม่ได้ ป่วยต้องไปโรงพยาบาลค่ะ ตอนนี้ คุณ ผ. เสียแล้ว เป็นเอดส์กับวัณโรค คุณคนนี่ ญาติเขาขอให้ช่วยจัดการค่าใช้จ่ายโรงพยาบาลของคุณ ผ. จนเสร็จแล้วโรงพยาบาลก็ติดต่อให้ไปรับสิ่งของส่วนตัวของคนป่วยออกมาจากโรงพยาบาลค่ะ”

คนไทยเกาหลี “ผมไม่ยากเปิดดูตามลำพังอยากให้พี่เจ้าหน้าที่ช่วยดู จะได้ช่วยผมคิดว่าจะส่งไปให้เขาอย่างไร ของผู้หญิงก็เยอะมาก ผมไม่รู้จะทำอย่างไร”

ดิฉัน “ฉันขอคุยด้วยคนนะ”

กระเป๋าใบแรกถูกเปิดออกมามีเสื้อผ้าผู้หญิงสองสามชุด มีเสื้อหนาวด้วย เราก็แนะนำว่าเสื้อหนาวหนาเกินอากาศในไทย ควรบริจาคให้การกุศลเกาหลีไป เสื้อผ้าหน้าร้อน รองเท้ากระเป๋า ก็ให้ถามญาติเขาว่าเอาไหม แล้วส่งให้เขา เอกสารทุกอย่างที่มีให้ส่งให้ญาติให้หมด ส่วนของใช้ส่วนตัวอะไรที่ส่วนตัวมาก ๆ ก็ทิ้งดีกว่า

ส่วนสร้อยทองเส้นเดียวที่มี ก็ให้ถ่ายรูปให้ญาติดู ถามว่าจะเอาแบบไหน อยากรับทองหรือเงิน ถ้าเงินก็ให้ขายและส่งเงินให้ญาติ ไม่อย่างนั้นก็ต้องหาทางส่งที่ปลอดภัยไม่หายระหว่างทาง ถึงจะเส้นเล็ก แต่ก็แพงทอง อาจล่อตาล่อใจมิฉฉาชีพระหว่างทาง

ของที่สะเทือนใจที่สุดคือกล่องสองใบสุดท้าย...

มีปลาทูหมักแห้งเกาหลีเป็นซอง ๆ เหมือนเตรียมไว้สำหรับฝากญาติ แล้วก็ซากักบยาแก้ปวดเกาหลี เหมือนคุณ ผ. ตั้งใจเอาไปฝากพ่อแม่ที่บ้านของคุณ ผ.

แต่สิ่งที่พูนกล่องที่สุดคือ กล่องของเล่นเป็นบ้านตุ๊กตาเล็ก ๆ ตุ๊กตาเจ้าหญิงพร้อมชุดแต่งตัว แล้วก็เสื้อผ้าเด็กน่ารัก ๆ สองสามชุด ทุกคนที่เห็นก็เจียบเหมือนกันหมดพอเห็นกล่องของเล่นใหญ่โตที่คุณ ผ. คงทำงานเก็บเงินค่อย ๆ ซื้อมาให้ลูก

นานทีเดียวกว่าจะหายจุก พิมพำกันออกมา...

ดิฉัน “ส่งให้ที่บ้านเขาจะคะ แบบลงทะเบียนได้ยิ่งดี”

คนที่ขนของมา “ใช่ ต้องส่งเร็ว ๆ”

เจ้าหน้าที่ “เนี่ยแพ็กแล้วเอาไปเลย ไปรษณีย์ข้างสถานทูตฯ เนี่ยเปิดอยู่”

ของเล่นจากแม่ที่ไม่อยู่แล้วคงทดแทนแม่จริง ๆ ไม่ได้ แต่อย่างน้อยก็ทำให้เด็กคนหนึ่งรู้ว่าแม่ของเขา มาเกาหลีได้ทำงานหนักมากก็ยังคงคิดถึงลูกของเขาอยู่ ส่วนเจ้าหน้าที่ของเราก็คงมีภาพกล่องของเล่นเซ็ทพิเศษนี้ติดตากันไปอีกนาน...

และในบางเวลาก็เป็นเหมือนเครื่องเตือนใจว่างานที่เราทำมีผลต่อชีวิตและความสุขทุกข์ของคนอื่นจริง ๆ

เรื่องที่ 4: โจรทรัพย์อำลา...

ชายไทย “สวัสดิ์ครับ ผมขอทราบค่าส่งอัฐิกลับไทย”

เจ้าหน้าที่ “สวัสดิ์คะ ส่งอัฐิของใครหรือคะ?”

ชายไทย “ของผมครับ”

เจ้าหน้าที่ (ซ็อก) “หมายความว่ายังไงนะคะ?”

ชายไทย (ร้องไห้) “ผมไม่อยากอยู่แล้ว ผมอยากตาย”

แล้วก็กดตัดสาย...

เจ้าหน้าที่ตาเหลือกตกใจ รีบปลัดกันโทรหาเขารัว ๆ ติดบ้างไม่ติดบ้าง ลุ้นระทึก!

ในที่สุด เจ้าหน้าที่ผู้มีประสบการณ์สูงคนหนึ่งของเราก็บอกให้เปิดวิดีโอคอล เพื่อดูหน้าตาของชายไทยคนนี้...

ภาพที่เห็นคือชายไทยคนนี้อามีดทำครัวมาถือจ่อคอตัวเอง มีเพลงเศร้าคลอเป็นแบ็กกราวด์หน้าตาซูบซีดผอม อมทุกข์อย่างหนัก

เจ้าหน้าที่แผนกช่วยเหลือคนไทยที่ดูวิดีโอคอล เห็นภาพนั้นก็ร้องไห้ตกใจไปหนึ่งคน อีกคนที่ยังไม่ร้อง มือสั่นค่อย ๆ คุ้ยปลอบใจ ที่เหลืออีกคนวิ่งมาหาดิฉันหน้าตาตื่น เสียงสั่น ถามว่าจะทำยังไงดี!

ดิฉันรีบติดต่อไปที่คุณหมอที่กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขที่ประเทศไทย ขอแนวทางในการคุยหวานล่อมไม่ให้คนอยากฆ่าตัวตาย คุณหมอก็รีบส่งมาให้ ดิฉันก็ส่งให้เจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ของเราก็คุยกับชายสิ้นหวังไปเรื่อย ๆ พยายามให้เขาได้ระบายความเครียดที่เขาตกงาน หวาดระแวงเพื่อนร่วมงาน ความอัดอั้นตันใจอยากกลับบ้าน และความทุกข์มากมายที่เขาแบกรับไว้

เจ้าหน้าที่ของเราล้มสำเร็จตอนที่ต่อสาย
ให้เขาคุยกับครอบครัวเขาที่ไทย

ลูกสาวของเขาวัยอนุบาลถามเขาว่า “พ่อ
มาขอโทษหนูทำไม ทำไมไม่กลับบ้าน?”

ชายไทยรายนี้จึงน้ำตาซึม ยอมเริ่มต้นชีวิตใหม่
ไม่คิดฆ่าตัวตายแล้ว

จากนั้น เขาก็เดินทางมาหาเราที่สถานทูตฯ
เพื่อขอยืมเงินราชการกลับไทย

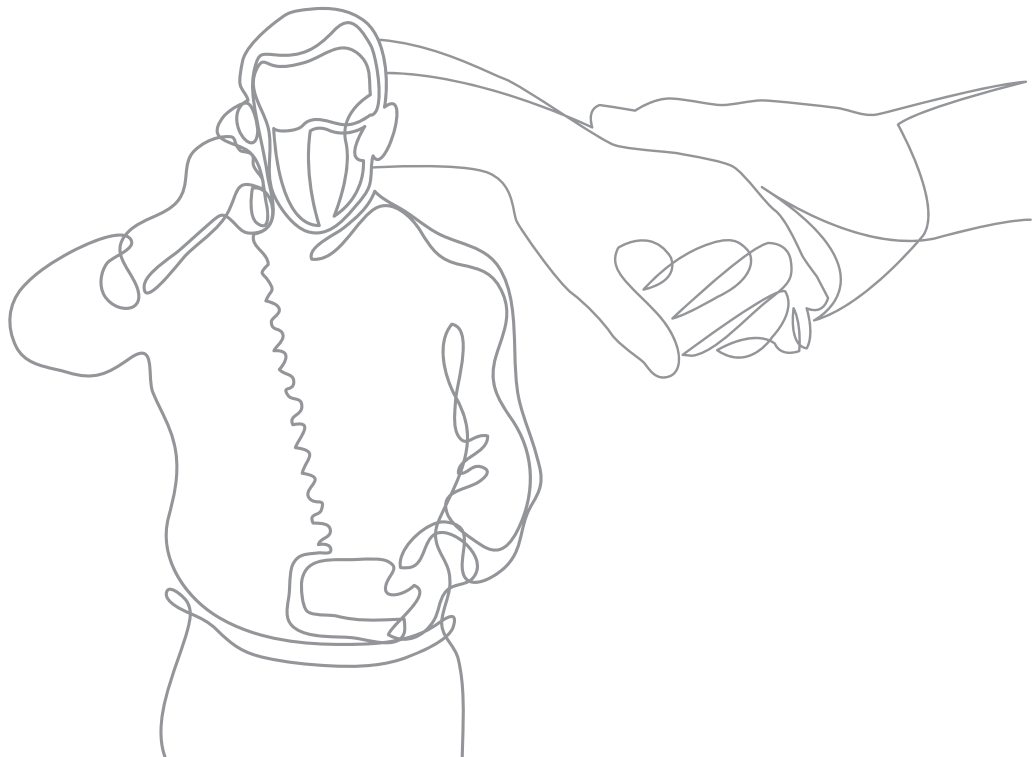
ชายคนนี้ได้กลับไทยไปในที่สุด อากาเรา
ดีขึ้นมาก

ก่อนกลับ เขาก็มลงกราบเจ้าหน้าที่ของ
สถานทูตฯ ที่คุยกับเขาผ่านวิดีโอคอลตลอดเวลา
ที่เขาเอามือจ่อคอ เขาบอกว่า “ขอบคุณครับที่
ไม่ทิ้งผม พี่ช่วยชีวิตผมไว้ครับ”

เจ้าหน้าที่เราก็ได้แต่น้ำตาซึม หวังว่าเขา
จะเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้จริง

การเดินทางกลับบ้านสำหรับคนไทยใน
ต่างแดน หมายถึงการได้กลับบ้าน ไปหาครอบครัว
ญาติสนิทมิตรสหาย หาที่พักใจพักกายที่อบอุ่น
สำหรับเขา สถานทูตไทยในเกาหลีใต้จึงทุ่มเท
แรงกายแรงใจอย่างเต็มที่ที่จะช่วยให้คนไทย
ทุกคนในเกาหลีใต้ได้กลับบ้านเมื่อเขาพร้อมและ
เมื่อเขาต้องการ แม้จะมีโควิด-19 เป็นอุปสรรคสำคัญ
เราก็จะไม่ย่อท้อที่จะทำหน้าที่นี้ต่อไปตราบนานกว่า
จะควบคุมเชื้อไวรัสนี้ได้หรือหายไปโดยสิ้นเชิง

ประเทศไทยไม่เคยทอดทิ้งคนไทยตกทุกข์
ไว้ในต่างแดน สถานทูตไทยของเราภาคภูมิใจ
ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสถานเอกอัครราชทูตและ
สถานกงสุลใหญ่ทั่วโลกที่ได้ทำหน้าที่นี้ **S**

โรคระบาด นวัตกรรม เมืองยั่งยืน:

การเดินทางของยุโรปสู่เชียงใหม่¹

จาร์ โมโโระ²

จุดเริ่มต้นของการเดินทาง

บ่ายวันหนึ่งของเดือนมีนาคม ปี 2563 ที่วิกฤตโควิดทั่วโลก โดยเฉพาะในยุโรป กำลังคุกรุ่นนั้น ณ ห้องประชุมกรมยุโรป ที่กสิวิภาฯเฟลทอมตลบบอบอวล ผมครุ่นคิดอยู่ครู่หนึ่งก่อนจะกล่าวกับน้อง ๆ ที่มาประชุมกันทั้งแบบ in-person และผ่านระบบการประชุมทางไกล เพื่อระดมสมองวางทิศทางการทำงานของกรมฯ กับยุโรปในยุค New Normal ว่า “แม้ยุโรปจะสะบักสะบอมจากโควิด แต่สิ่งหนึ่งของยุโรปที่จะไม่หายไป คือ องค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งไทยเรายังสามารถเรียนรู้และนำมาปรับใช้ได้ โดยเฉพาะการพัฒนาส่วนภูมิภาคที่ปัจจุบันมีความพร้อม เต็มไปด้วยโอกาส และศักยภาพที่น่าสนใจ”

¹ บทความนี้มีที่มาจากกรณีศึกษาโครงการยุโรปสู่ภูมิภาค ที่ จ.เชียงใหม่ โดยกรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ ระหว่างวันที่ 3 - 4 ธันวาคม 2563 (“อธิบดีกรมยุโรปนำคณะทูตยุโรปเดินทางเยือนจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้โครงการส่งเสริมการนำองค์ความรู้จากยุโรปเพื่อพัฒนาท้องถิ่นไทย,” December 16, 2020, <https://www.mfa.go.th/th/content/europeanhomtripto Chiangmaidec20?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>.)

² อดีตข้าราชการกรมยุโรป ปัจจุบันประจำการที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโก

การเดินทางของเราได้เริ่มขึ้น ณ จุดนั้น หลายคนอาจมองว่า “โครงการนำองค์ความรู้ยุโรปสู่ท้องถิ่นไทย” เป็นเหมือนกาแพเก่าในถ้วยใหม่ แต่กระนั้น “กาแพอร่อย ๆ ก็ทำได้หลายแบบ ทั้งนำไปเลตานา กาแพเอสเปรสโซ กาแพตุรกี กาแฟชินูของบราซิล กาแฟฟิลเทรอะของฝรั่งเศส และกาแฟอเมริกาโน แต่ละแบบดีเลิศในทางของมัน”³ การนำคณะทูตประเทศยุโรปประจำประเทศไทย ไปเยือนจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางแรก ของโครงการฯ เพื่อแสวงหาเส้นทางความร่วมมือ กับหุ้นส่วนใหม่ ๆ ในครั้งนี้ก็เช่นกัน เราใช้หลักคิด ของ Triple Helix Model⁴ ที่อธิบายการขับเคลื่อน เศรษฐกิจและการพัฒนานวัตกรรมว่า ต้องอาศัย การผลักดันของตัวแสดงจากสามเกลียว (helix) ประกอบด้วยมหาวิทยาลัย-อุตสาหกรรม-รัฐบาล (university-industry-government) ในการสร้าง สถาปัตยกรรมเชิงสถาบันที่จะเป็นพื้นที่สำหรับการ คิดค้น แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ อย่างเหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น เป็นตัวจุดประกาย โครงการฯ โดยกรมยุโรปจะทำหน้าที่เชื่อมประสาน สามเกลียวนี้เข้าด้วยกัน

เราส่วนใหญ่ที่เป็นขาประจำกาแพร้อนมัก ต้องการถ้วยภาชนะที่มีความทนทาน สามารถกักเก็บ ความร้อนไว้ให้ได้นานที่สุดเพื่อคงความหอมกรุ่น และรสชาติที่ดีของกาแพไว้ โครงการฯ นี้เปรียบได้

กับภาชนะชิ้นนั้นที่ไม่ต้องการสร้างความประทับใจ เพียงประเดี๋ยวประด๋าว “การสร้างความยั่งยืน ในทุกมิติ” หรือ “Sustainability of Things (SOT)” จึงเป็นอีกหนึ่งแนวคิดสำคัญของเราในการวางแผน การเดินทางครั้งนี้ เรากำหนดให้ SOT เป็นเป้าหมาย ของทุกสาขาความร่วมมือไทย - ยุโรปที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต โดยต้องนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งที่มีมาตรฐานและมีความยั่งยืน เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถส่งต่อความมั่นคง ในด้านต่าง ๆ สู่คนรุ่นต่อไป โดยเฉพาะเมื่อคำนึงว่า ความพยายามที่จะต่อสู้กับการระบาดใหญ่ของ โควิด เช่น การ lockdown อยู่แต่ในบ้าน การย้าย ธุรกิจในชีวิตประจำวันทั้งหมดไปสู่แพลตฟอร์ม ดิจิทัล เปรียบได้กับ “กระดาดลิตมัส” ที่ทดสอบ ความพร้อมของเราก่อนที่จะเจอกับภัยคุกคาม จากความเปลี่ยนแปลงด้านสภาพอากาศที่กำลัง จะมาถึงในอนาคตอันใกล้

“กาแพแก้วนี้” สำหรับพวกเราจึงมีความพิเศษ และรสชาติกลมกล่อมไม่เหมือนใคร

ยามสายของเช้าวันหนึ่งช่วงต้นเดือนธันวาคม 2563 ที่ลมหนาวจากเขตไซบีเรียเริ่มพัดเข้าสู่ เขตภาคเหนือของประเทศไทย เมื่อดื่มกาแพ จนหมดถ้วยแล้ว ก็ถึงเวลาที่เราจะต้องออกเดินทาง ไปเชียงใหม่กันเสียที...

³ อุมแบร์โต เอโค (Umberto Eco), *วิธีเดินทางกับแซลมอน (Come Viaggiare con un salmone)*, trans. นันธวรรณ ชาญประเสริฐ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่านอิตาลี, 2561), หน้า 28.

⁴ “The Triple Helix model (Leydesdorff and Etzkowitz 1996) postulates that in a knowledge-based society the boundaries between public and private sector, science and technology, university and industry are increasingly fading, giving rise to a system of overlapping interactions: (a) industry operates as the center of production; (b) government acts as the source of contractual relations that guarantee stable interaction and exchange; and (c) universities are the source of new knowledge and technology. Moreover, each sphere, while retaining its primary role and identity, “takes the role of the other,” for example, universities take the role of industry in supporting start-up creation in incubator and accelerator projects.” สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม การกำเนิด Silicon Valley โดยใช้ Triple Helix Model ที่เว็บไซต์ <https://triplehelixjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s40604-018-0060-x>

เชียงใหม่: กาล/เวลา เลื่อนเลยผ่านพัน มนต์เสน่ห์มีเลือกราง จางหาย⁵

การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปเชียงใหม่ ด้วยเครื่องบินใช้เวลาเพียง 1 ชั่วโมงเศษเท่านั้น นับว่าสะดวกสบายเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับเมื่อสมัยรัชกาลที่ 4 - 5 ที่ ศ.ดร.แมคคิกลวารี และคณะมิชชันนารีชาวอเมริกันผู้มาเผยแพร่คริสต์ศาสนาในสยามได้บันทึกไว้ว่า ต้องเดินทางด้วยเรือลัดเลาะไปตามลำน้ำปิงและใช้เวลากว่า 3 เดือน⁶ กว่าจะถึงเชียงใหม่

ภาพเมืองเชียงใหม่ยามพลบค่ำในปี 2563 ที่สว่างไสวด้วยแสงจากโคมไฟโซล่าเซลล์บนถนนวงแหวนชั้นต่าง ๆ ถนนทางลอด และตึกรามบ้านช่องที่ทยอยเปิดไฟด้วยกระแสไฟฟ้าที่ส่งตรงมาจากเขื่อนภูมิพล ตัวอาคารของสนามบินเชียงใหม่ที่ทันสมัยตั้งตระหง่านอยู่ไม่ไกลนักจากเขตเมืองเก่า มีศักยภาพรองรับผู้โดยสารกว่า 12 ล้านคนในปี 2562 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งเป็นสถานศึกษา วิจัย และส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ในสาขาต่าง ๆ อันดับต้นของไทยและติดอันดับโลก หมู่อาคารสำนักงานธนาคาร และสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันเรียงรายอยู่สองข้างทางไม่ต่างจากกรุงเทพฯ รวมถึงความเจริญอื่น ๆ ที่ถ้าโหมเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เริ่มมาตั้งแต่ปี 2504⁷ เหล่านี้ ไม่ได้ทำลาย

เสน่ห์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเชียงใหม่ลงแม้แต่น้อย ชาวเชียงใหม่ยังคงสื่อสารกันด้วย “คำเมือง” (ภาษาเหนือ) แต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองเดินตลาดเช้าที่ขายอาหารพื้นเมืองเป็นหลัก ชุมชนยังคงสืบสานงานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน อนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น เฉลิมฉลองเทศกาลประเพณีที่ยึดโยงกับความเชื่อทางศาสนา กิจกรรมเหล่านี้กลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมอันประเมินค่ามิได้ ผสานกับความเอาใจใส่ของภาคส่วนต่าง ๆ ทำให้เชียงใหม่กลายเป็นเป้าหมายทางนโยบายด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) ของรัฐบาลปัจจุบัน ที่ต้องการสร้างเชียงใหม่ให้เป็นต้นแบบของระบบเศรษฐกิจที่เติบโตได้ด้วยองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เป็นจุดแข็งในพื้นที่ ดังเช่นวิสัยทัศน์ของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ที่กล่าวในงานเลี้ยงอาหารค่ำต้อนรับคณะทูตานุทูตประเทศยุโรป 16 ประเทศ และ 1 กลุ่มประเทศ⁸ ที่เข้าร่วมการเดินทางของเราว่า “จังหวัดเชียงใหม่ มุ่งมั่น ขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ไปสู่เชียงใหม่ 4.0 เมืองแห่งชีวิตและความมั่งคั่งด้วยการใช้นวัตกรรมและการรังสรรค์คุณค่าจากอัตลักษณ์”

คำคืนแรกของการเดินทางจบลงที่ North Gate Jazz Bar บาร์เพลงแจ๊สที่มีคุณปอ ภราดรพรอำนวย เป็นเจ้าของ คุณปอมิพื้นเพเป็นคนเชียงใหม่และเป็นผู้เขียนหนังสือชื่อ “ลมใต้ปอด” เล่าเรื่อง

⁵Chiang Mai Sketchbook (@chiangmaisketchbook), “กาล/เวลา เลื่อนเลยผ่านพัน มนต์เสน่ห์มีเลือกราง จางหาย. Time flies, things change but charming never does,” Instagram photo, December 26, 2019, https://www.instagram.com/p/B6hYMIhOAz/?utm_source=ig_web_copy_link.

⁶Daniel McGilvary, *A Half Century Among the Siamese and the Lao: an Autobiography* (Fleming H. Revell Company, 1912).

⁷แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (ปี 2504 - 2509) เน้น (1) การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ (2) ส่งเสริมการอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า (3) จัดตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคที่ขอนแก่นและเชียงใหม่

⁸คณะทูตานุทูตประจำประเทศไทยที่ร่วมเดินทางกับเรากครั้งนี้ ประกอบด้วย (1) ระดับเอกอัครราชทูต - ยูเครน สหราชอาณาจักร เช็ก สเปน สหภาพยุโรป โปแลนด์ ออสเตรีย เนเธอร์แลนด์ อิตาลี ไอร์แลนด์ นอร์เวย์ ฮังการี รัสเซีย ลักเซมเบิร์ก (2) ระดับอุปทูต - คอซอวอ ฝรั่งเศส (3) ระดับรองหัวหน้าสำนักงาน - โปรตุเกส

การเดินทางของเขาโดยใช้แซกโซโฟนเพียงตัวเดียว จากเชียงใหม่ไปยังยุโรป พลังอันเหลือล้นและความมุ่งมั่นที่ส่งผ่านทุกตัวโน้ตที่เขาเล่นในคำคินนั้น สะท้อนความประทับใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และมีเอกลักษณ์เฉพาะจากการเดินทางไปแต่ละที่ของเขาทั้งมอสโก ปารีส บาร์เซโลนา และเบอร์ลิน รวมถึงความตั้งใจที่จะเปิดโอกาสให้นักดนตรีไทย มีโอกาสในระดับโลกผ่านร้านเล็ก ๆ ที่เขาก่อตั้งขึ้น เป็นแรงบันดาลใจในการเปิดทริปของเราได้อย่างดีเลยทีเดียว

กุณทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายสู่ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ในระดับชุมชนฐานราก

ด้วยประวัติศาสตร์ที่ยาวนานกว่า 720 ปี และในฐานะศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ในอดีต งานศิลปหัตถกรรมของเชียงใหม่มีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใคร และมีความหลากหลายแตกแขนงได้ถึง 9 สาขา ทั้งการปั้นและหล่อ การทอและเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การจักสาน การก่อสร้าง การเขียนหรือการวาด การทำเครื่องกระดาศ การบุตุณโลหะ รวมถึงเครื่องเงิน ชุมชนแต่ละแห่งต่างก็มีความเชี่ยวชาญงานหัตถกรรมในสาขาของตน เช่น หมู่บ้านทำร่มบ่อสร้าง ไม้แกะสลักบ้านถวาย เครื่องเงินเครื่องเงินชุมชนวัวลาย เป็นต้น อัตลักษณ์อันโดดเด่นของงานหัตถกรรมของเชียงใหม่มีองค์ประกอบเมืองสร้างสรรค์ครบถ้วนตามที่ UNESCO กำหนด กล่าวคือ มีทั้งพัฒนาการมาจากรากเหง้าทางวัฒนธรรม เป็นอุตสาหกรรมหัตถศิลป์ และสามารถผสมผสานกับความร่วมสมัยได้อย่างลงตัว⁹

สองที่หมายแรกของการเดินทางเยือนเชียงใหม่จึงเป็นการแสดงให้เห็นคณะทูตยุโรปเห็นถึงศักยภาพด้านนี้ของเชียงใหม่ เราไปเยี่ยมชม “Prempracha’s Collection” และ “Charmlearn Studio” สองโมเดลเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่แม้รูปแบบการทำธุรกิจจะแตกต่างกัน แต่ลักษณะสำคัญที่ทั้งสองแห่งมีร่วมกันคือ การให้คุณค่าและความสำคัญต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสและพื้นที่ให้คนทำงานศิลปะในชุมชนเข้ามาต่อยอดทักษะและรังสรรค์ผลงานของตน จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและขายได้ในระดับโลก “การทำเซรามิกก็เหมือนการทอผ้าหรือหัตถกรรมอย่างอื่น ที่ใช้เครื่องมือเหมือนกัน แต่ต่างกันที่ดีไซน์ ขึ้นอยู่กับฝีมือ และการใช้เวลาในการฝึกฝน” ผู้จัดการของ Prempracha’s Collection กล่าว

หุ้นส่วนความร่วมมือของทั้งสองแห่งนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะในเขตจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น เมื่อปี 2562 เครือข่ายศิลปินระดับประเทศที่เป็นคนเชียงใหม่ของ Charmlearn Studio นำโดยคุณณัฐพลวรรณภรณ์ ได้จัดงาน Chiang Mai International Ceramic Arts and Culture Symposium ขึ้นเป็นครั้งแรก และเชิญเหล่าศิลปินจากประเทศต่าง ๆ มาจัดแสดงผลงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับศิลปินในภาคเหนือตอนบนเป็นเวลา 10 วันที่คุณณัฐพลฯ บอกกับเราว่า มีศิลปินจากเชียงใหม่เข้าร่วมด้วย นอกจากนี้ ในระยะยาว บ้านพักของ Charmlearn Studio ก็เปิดรับศิลปินต่างชาติที่เป็น “เพื่อนของเพื่อน” ให้เข้ามาทำงานศิลปะในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในลักษณะ long-term residency และที่ Prempracha’s Collection ก็เคยร่วมออกแบบเครื่องเซรามิกกับนักออกแบบ

⁹ “เชียงใหม่เมืองหัตถกรรมสร้างสรรค์,” Creative City Chiang Mai, accessed December 25, 2020, <https://www.creativecitychiangmai.com/articles/เชียงใหม่เมืองหัตถกรรม>.

ชาวฝรั่งเศส เพื่อให้สินค้าเหมาะสมกับรสนิยมลูกค้าฝั่งยุโรปด้วย

ในฐานะนักการทูต ผมอดไม่ได้ที่จะชื่นชมความคิดและวิสัยทัศน์ของศิลปินท้องถิ่นเหล่านี้ที่นอกจากแสดงให้เห็นศักยภาพของศิลปินไทยในระดับสากลแล้ว งานของพวกเขายังมีคุณูปการเป็นรูปธรรมต่อท้องถิ่น และสนับสนุนงานของพวกเราที่กระทรวงการต่างประเทศด้วยการช่วยสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีในระดับประชาชน หรือที่เรียกกันว่า “การทูตภาคประชาชน” (people-to-people diplomacy) ด้วยเช่นกัน

CMU STeP: โมเดลนำองค์ความรู้ยุโรปขับเคลื่อนสู่สมาร์ตซิตี กองเกี้ยวยั่งยืน

อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Science and Technology Park Chiang Mai University: CMU STeP) ถือเป็นไฮไลต์ของการนำคณะทูตประเทศยุโรป 16 ประเทศ และ 1 กลุ่มประเทศ เดินทางเยือนเชียงใหม่ครั้งนี้ โดยกิจกรรมการหารือกลุ่มย่อย (break-out session) ใน 4 หัวข้อหลักของความร่วมมือกับจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ (1) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (2) เมืองอัจฉริยะ (3) การท่องเที่ยวยั่งยืน และ (4) ความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบนั้น จะเปิดโอกาสให้สามเกลียว (triple helix) ของเราได้พูดคุยร่วมกันอย่างเต็มที่ถึงโครงการที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนในทุกมิติ และส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนในระยะยาว โดยเปิดพื้นที่ให้คณะทูตประเทศยุโรปเข้าร่วมด้วย

ความร่วมมือทั้ง 4 ด้านที่เปรียบเสมือนแกนกลางของการขับเคลื่อนพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในยุคต่อไปนั้น ในเวลานี้มีโจทย์ใหญ่ร่วมกัน คือ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เมื่อเทียบกับวิกฤตของมวลมนุษยชาติอื่นในอดีต การระบาดใหญ่ครั้งนี้มีทั้งความเหมือนและความต่างที่ส่งผลอย่างมากต่อวิธีการใช้องค์ความรู้ในการพัฒนาเมืองในระดับญาณวิทยา (epistemology) เลยทีเดียว กล่าวคือ วิกฤตครั้งนี้ต่างจากครั้งอื่นเนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานของเมืองยังอยู่ครบไม่ถูกทำลายดังเช่นในเหตุความขัดกันทางอาวุธ แต่มนุษย์จำเป็นต้องถอยห่างและเพิ่ม “พื้นที่ว่าง” (space) ระหว่างกันมากขึ้นดังเช่นการระบาดใหญ่ทุกครั้ง “พื้นที่ว่าง” ในปัจจุบัน คงมิใช่การสร้างพื้นที่โล่งทางกายภาพดังที่จักรพรรดินโปเลียนที่ 3 บัญชาให้บาร์อน ออสสมาน (Baron Haussmann) ปรับผังเมืองกรุงปารีสขนานใหญ่โดยการทุบทำลายอาคารกว่า 12,000 แห่งหรือตัดถนน “อะเวนิว” ผ่านเขตสลัม เพราะกรุงปารีสในช่วงศตวรรษที่ 18 นั้นแออัดจนเกินไป รวมถึงขาดสาธารณูปโภคที่ดีจนทำให้เกิดการระบาดของอหิวาตกโรคและไทฟอยด์คร่าชีวิตผู้คนมากมาย¹⁰ แต่เป็นการขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงเมืองด้วยเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงมนุษย์ผ่านเครือข่ายไซเบอร์เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงที่ไม่สามารถพบหน้าหรือสัมผัสกันได้ ตลอดจนในการเตรียมความพร้อมเมืองให้มนุษย์สามารถอยู่ได้โดยมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความต้านทาน (resilience) ต่อวิกฤตอย่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ผู้สังเกตการณ์หลายคนมองว่าจะเป็นภัยคุกคามใหญ่ของมวลมนุษยชาติครั้งต่อไป

¹⁰ “Story of cities #12: Haussmann rips up Paris – and divides France to this day,” The Guardian, accessed December 25, 2020, <https://www.theguardian.com/cities/2016/mar/31/story-cities-12-paris-baron-haussmann-france-urban-planner-napoleon>.

การหารื้อภายในห้องกลุ่มย่อยต่าง ๆ จึงมุ่งสู่จุดมุ่งหมายข้างต้น คือ เพื่อใช้นวัตกรรมในการสร้างคุณภาพชีวิตและระบบเศรษฐกิจที่ดี มีภูมิฐานทานให้แก่ชุมชน โดยไม่ละทิ้งรากเหง้าภูมิปัญญาและปมประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ ในห้องกลุ่มย่อย “เมืองอัจฉริยะ” มีประโยชน์ที่ผู้บรรยายใช้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคำนี้ คือ “เมืองอัจฉริยะเป็นกระบวนการมิใช่ผลิตภัณฑ์ (Smart city is the process not the product)” สหภาพยุโรปสหราชอาณาจักร อิตาลี ไอร์แลนด์ ให้ความสำคัญกับการใช้นวัตกรรมด้านโครงสร้างสถาปัตยกรรมและการออกแบบภายในเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายให้กับอาคารโบราณ เสริมสร้างความตระหนักรู้และการมีกรอบกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อการรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ ในขณะที่ ฝรั่งเศส เสนอรูปแบบการพัฒนาโครงข่ายขนส่งสาธารณะที่ไม่ทำลายเมืองเก่าโดยการไ้ระบบรถราง (tramway) ส่วน ออสเตรีย ก็พร้อมจะผลักดันความร่วมมือด้านพลังงานสะอาดอย่างไฮโดรเจน การรีไซเคิลคาร์บอนหรือชีวมวล (Biomass) กับเชียงใหม่ ให้ชาวบ้านนำเศษกิ่งไม้มาแลกเปลี่ยนเป็นเงินแทนการเผาเพื่อลดการสร้างฝุ่นควันที่ต้นเหตุ ทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการที่อาศัยเวลาและมีมนุษยเป็นปัจจัยขับเคลื่อนดังที่ผู้บรรยายได้กล่าวไว้เมื่อตอนต้น

ในห้องกลุ่มย่อยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ความร่วมมือในรูปแบบการวิจัยร่วมแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความยั่งยืน เป็นแนวทางที่ประเทศยุโรปส่วนใหญ่ให้ความสนใจ อาทิ สเปน เช็ก ยูเครน รัสเซีย ลักเซมเบิร์ก นอกจากนี้ ความร่วมมือในการยกระดับมาตรฐานและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนา

สินค้าต้นแบบให้ได้ตามมาตรฐานยุโรป (European Standards) และคำนึงถึงความต้องการของตลาดก็ได้รับความสนใจไม่น้อยจากสเปน เช็ก ยูเครน และโปแลนด์ ตลอดจนอิตาลีที่ย้ำว่า ความตกลงการค้าเสรีไทย - EU ที่กำลังจะเจรจากันในเร็ววันนี้จะเป็นกรอบการค้าเสรีในดำเนินนี้ นำไปสู่การลดมาตรการกีดกันและเอื้อให้การค้าระหว่างสองฝ่ายเพิ่มพูนอย่างยั่งยืนต่อไป

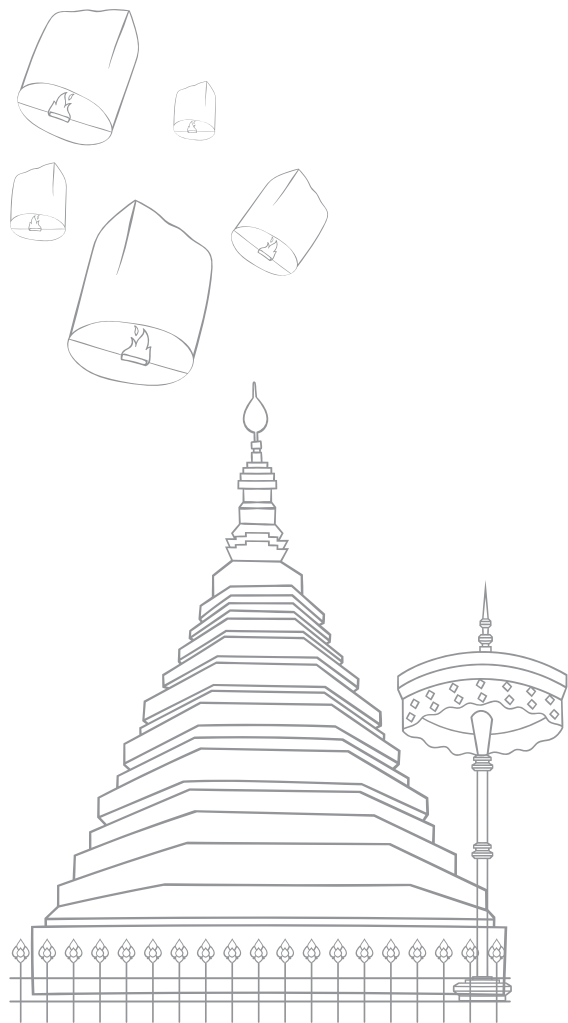
สำหรับห้องกลุ่มย่อยด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หลักใหญ่ใจความเป็นเรื่องการคงไว้ซึ่งกลิ่นอายแห่งล้านนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น การชูจุดเด่นด้านอาหารเหนือสำหรับทุกระดับความร่วมมือ โดยเฉพาะในระดับ upstream ที่สหราชอาณาจักรและเนเธอร์แลนด์ให้ความสนใจเป็นอย่างมากในการทำการเกษตรโมเดลและเกษตรอัจฉริยะ นอกจากนี้ หลายประเทศยังสนใจความร่วมมือในการสร้าง ecosystem ที่เอื้อต่อการดึงดูดการท่องเที่ยวเฉพาะทางอย่างด้านสุขภาพ (wellness tourism) ที่เน้นการพักผ่อนระยะยาว รวมถึงการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์สู่การเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ นอร์เวย์กล่าวชื่นชมศักยภาพในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเชียงใหม่ รวมถึงความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมออกแบบของสองฝ่ายทำงานร่วมกันด้วย

ปีกละเนื้อ ละปีกกับหมใหม่ (ลาก่อนหาใช้ลาก)

ในระหว่างการเดินทางกลับจากเชียงใหม่ ผมเปิดอ่านหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ Chiang Mai Sketchbook¹¹ ที่รวมเอาภาพวาดสีน้ำและเรื่องราว

¹¹สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <https://www.chiangmaisketchbook.com/>

ของสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่กว่า 50 ภาพ ในแบบที่ผู้เขียนชื่นชอบ ซึ่งทำให้ผมอดไม่ได้ที่จะมีคำถามในใจว่า แล้วความประทับใจในการนำเพื่อนคณะทูตยุโรปมาเยือนเชียงใหม่ในครั้งนี้คืออะไร เมื่อลองไตร่ตรองดูแล้ว ดูเหมือนว่าคำตอบข้อแรกนั้น จะไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวผมทั้งหมดเสียทีเดียว เพราะคงจะดีไม่น้อยหากการเดินทางครั้งนี้ของเรา

สามารถต่อยอดกลายเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างเชียงใหม่กับยุโรปที่เป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน ทำให้เกิดประโยชน์กับประชาชนจริง ๆ เพียงสักหนึ่งหรือสองโครงการ สำหรับความประทับใจอีกเรื่องหนึ่งก็คือ จังหวัดเชียงใหม่เองที่ได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่จนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของเพื่อนชาวยุโรปของเราว่า เชียงใหม่พร้อมที่จะเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกับยุโรปในระดับโลกได้อย่างภาคภูมิใจ คิดถึงตรงนี้ บทเพลงในความคิดคำนึงของใครบางคน ที่ North Gate Jazz Bar ก็แว่วมาในหัวว่า

“...กระต่ายน้อยบินมา
 พายุนิคอร์นสีส้มมาด้วย
 บินไปด้วยกันเหนือทุ่งหญ้าสีมรกต
 ไปรอกบกระรอกสีม่วง
 กระต่ายน้อยบินมา
 ตามหาหมีแพนด้าสีเหลือง
 แวะเก็บใบยี่หระ
 ไปฝากหนอนไม้ไผ่ที่สวนปรง
 กระต่ายน้อยบินมา
 ถลาลงกับลมใต้ปอด
 ลอยไปตามกระแสน้ำอุ่นจากโลกใบที่เจ็ด
 หวังจะเจอกระรอกสีม่วงและหมีแพนด้า
 สีเหลือง...”

ไม่แน่ว่าใน Chiang Mai Sketchbook เล่มต่อไป อาจมีภาพวาดสีน้ำที่ได้แรงบันดาลใจมาจาก “โครงการส่งเสริมการนำองค์ความรู้จากภูมิภาคยุโรปเพื่อพัฒนาท้องถิ่นไทย” ก็เป็นไปได้...¹² **S**

¹² ผู้เขียนขอขอบคุณจังหวัดเชียงใหม่ อบจ. เชียงใหม่ สภาอุตสาหกรรม จ.เชียงใหม่ สภาหอการค้า จ.เชียงใหม่ การท่องเที่ยว จ.เชียงใหม่ Creative Economy Agency (CEA) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้ร่วมแรงร่วมใจให้การเดินทางครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ได้รับเสียงตอบรับและคำชื่นชมเป็นอย่างดีจากทุกฝ่าย ขอขอบคุณครับ

งานการทูตไทยในดินแดนพุทธภูมิ

ยุคโควิด-19

ณัฐ สวัสดิ์สาส์

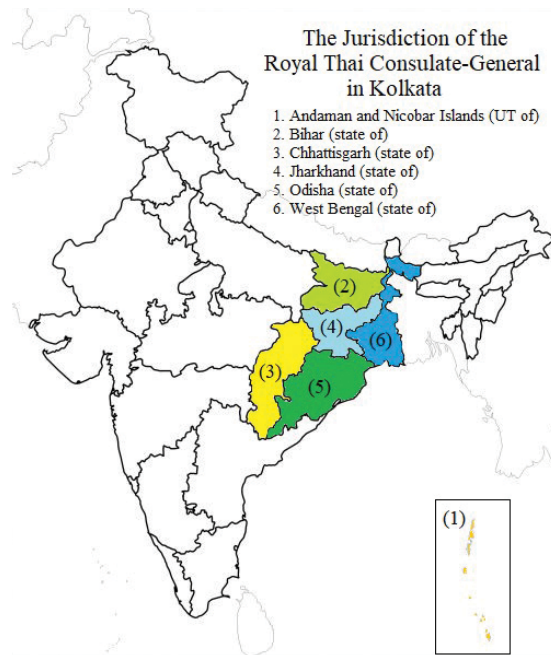
กงสุล สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา

สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา ตั้งอยู่บนพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางภาคตะวันออกของอินเดีย มีเขตอาณาครอบคลุม 5 รัฐ และดินแดนสหภาพ 1 ดินแดน¹ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเคยเป็นแหล่งอารยธรรมอันรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาและเป็นสถานที่ในพุทธประวัติ โดยเฉพาะตำบลพุทธคยา อำเภอคยา รัฐพิหาร ที่เป็นที่ตั้งของวัดมหาโพธิ์พุทธคยา หรือ “มหาโพธิมหาวิหาร” (महाबोधि महाविहार) ในบริเวณปริมณฑลต้นพระศรีมหาโพธิ์ เป็นสังฆเวศนียสถาน สถานที่แห่งการรำลึกถึงการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก นอกจากนี้ ตำบลพุทธคยาและพื้นที่ใกล้เคียงในรัฐพิหารยังเป็นสถานที่ตั้งของวัดและสำนักปฏิบัติธรรมไทยเป็นจำนวนมาก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายของชาวหะรัสลา นเห์รุ อดีตตนายกรัฐมนตรีคนแรกแห่งสาธารณรัฐอินเดีย ที่ต้องการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิ ใช้ประโยชน์จากรากฐานทางพระพุทธศาสนาของอินเดียเป็นเครื่องมือทางการทูตในการกระชับความสัมพันธ์ทางการทูตกับบรรดาประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย และส่งเสริมให้พุทธคยาเป็นชุมชนพุทธนานาชาติอย่างแท้จริง² โดยเฉพาะในเขตอาณาของสถานกงสุลใหญ่ฯ มีวัดและสถานปฏิบัติธรรมของไทยตั้งอยู่ทั้งสิ้นประมาณ 30 แห่ง และมีชาวไทยพุทธเดินทางมาแสวงบุญมากถึงปีละประมาณ 70,000 - 80,000 คน

¹ รัฐและดินแดนสหภาพในความดูแลของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา ได้แก่ รัฐเบงกอลตะวันตก (West Bengal) รัฐพิหาร (Bihar) รัฐฉัตตีสครห์ (Chhattisgarh) รัฐฌาร์ขัณฑ์ (Jharkhand) รัฐโอดิศา (Odisha) และดินแดนสหภาพหมู่เกาะอันดามันและหมู่เกาะนิโคบาร์ (Andaman and Nicobar Islands)

² สามารถศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพุทธคยาและนโยบายการทูตของอินเดียยุคหลังประกาศเอกราชได้ทางบทความออนไลน์ “Mahabodhi Mahavihar in Bodh Gaya: Temple of Enlightenment” โดย SHASHANK SHEKHAR SINHA ในเว็บไซต์ <https://frontline.thehindu.com/arts-and-culture/heritage/temple-of-enlightenment/article32711551.ece>

การระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้บริบทของโลกเปลี่ยนไป กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเดินทาง และการรวมกลุ่มของคนจำนวนมากไม่สามารถกระทำได้โดยเสรีอีกต่อไป และรัฐบาลอินเดียได้ใช้มาตรการ “ปิดเมือง” หรือ “lockdown” ที่เข้มงวดตั้งแต่เริ่มการระบาดเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ในสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่แออัด ทำให้คนไทยหลายพันคนในทั่วทั้งประเทศอินเดีย ตกค้าง ซึ่งรวมถึงคณะสงฆ์และผู้แสวงบุญชาวไทย สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงดำเนินการกิจการทางทูตเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะกิจในสถานการณ์ใหม่ แห่งศตวรรษ โดยภารกิจเร่งด่วนที่สำคัญที่สุดคือ “การทูตประชารัฐ” ซึ่งประกอบด้วยมิติกงสุลและ มิติศาสนา และภารกิจ “การทูตสาธารณสุข” ในขั้นเริ่มต้นและจะเป็นประโยชน์ต่อผู้แสวงบุญชาวไทยและประชาชนในพื้นที่ด้วย

แผนที่แสดงอาณาเขตของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา (ภาคตะวันออกของประเทศไทย)

1. การทูตประชารัฐ

โดยนิยาม “การทูตประชารัฐ” หมายถึง การดำเนินนโยบายการทูตที่บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งภารกิจ การทูตประชารัฐที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วนที่สุดที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ดำเนินการ คือ การจัดเที่ยวบินอพยพพระภิกษุ ผู้ปฏิบัติธรรม และคนไทยที่ตกค้างอยู่ในพื้นที่เขตอาณานิคมและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ซับซ้อนและเกิดแนวปฏิบัติใหม่ ขึ้นมากมายทั้งในส่วนของฝ่ายไทยและฝ่ายอินเดีย สามารถอธิบายขั้นตอนได้โดยสังเขป ดังนี้

1.1 การประสานขอโควตาผู้โดยสารสำหรับเที่ยวบินอพยพกับรัฐบาลไทย (ที่ประชุมศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ผ่านกระทรวงการต่างประเทศ)

1.2 การประสานกับสายการบินเพื่อจัดเที่ยวบินอพยพเช่าเหมาลำ

1.3 การขออนุมัติเที่ยวบินอพยพกับฝ่ายอินเดีย (กระทรวงการบินพลเรือนอินเดีย ผ่านกระทรวงการต่างประเทศอินเดีย)

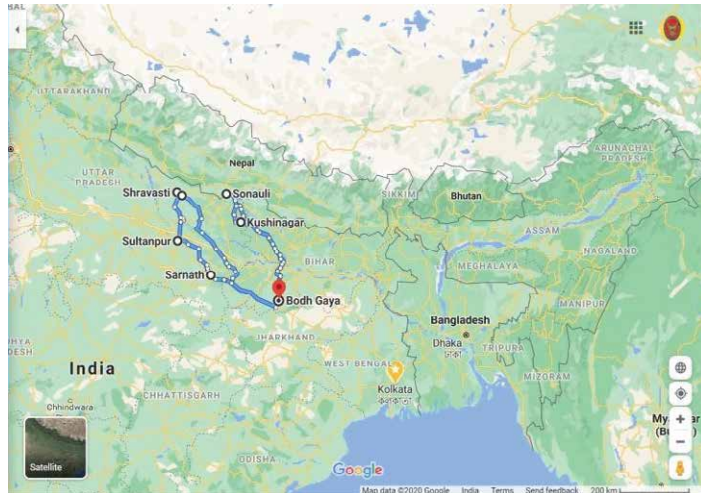
1.4 การประสานจัดพาหนะและจัดทำเส้นทางการเคลื่อนย้ายคนไทยข้ามรัฐต่าง ๆ

1.5 การขออนุมัติการเคลื่อนย้ายคนไทยข้ามรัฐต่าง ๆ พร้อมข้อมูลรายละเอียดผู้โดยสารทุกคน ข้อมูลพาหนะ ข้อมูลผู้ขับขี่พาหนะ (ผ่านกระทรวงการต่างประเทศอินเดีย)

1.6 การจัดตรวจสุขภาพผู้โดยสารทุกคนและการออกใบรับรองสุขภาพก่อนขึ้นเครื่อง (fit to fly certificate)

1.7 การประสานข้อมูลผู้โดยสารกับรัฐบาลไทย (หน่วยงานผู้ปฏิบัติต่าง ๆ ภายใต้ ศบค. ผ่านกระทรวงการต่างประเทศ)

1.8 การอพยพและส่งผู้โดยสารกลับประเทศไทยโดยสวัสดิภาพ และการติดตามผลการกักตัวและสังเกตอาการของผู้โดยสาร

เส้นทางการเคลื่อนย้ายพระสงฆ์และฆราวาสเพื่อขึ้นเครื่องบินอพยพ ซึ่งมีระยะทางมากกว่า 600 กิโลเมตร สภาพถนนลำบากและสมบุกสมบัน ใช้เวลาเดินทางทั้งสิ้นทั้งขาไปและจากกลับรวมเกือบ 30 ชั่วโมง โดยรวมถึงพื้นที่ในรัฐอุตตรประเทศ ในเขตอาณาของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี ด้วย (โดยสถานเอกอัครราชทูตฯ ได้มอบให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ดำเนินการ เนื่องจากอยู่ในเส้นทางแสวงบุญของชาวพุทธ ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ตำบลพุกองคยา อำเภอคยา รัฐพิหาร)

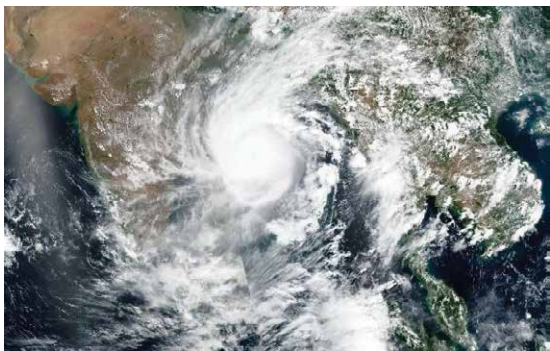
การตรวจสุขภาพและอพยพพระสงฆ์และฆราวาสที่ตกค้าง ด้วยเที่ยวบินอพยพจากท่าอากาศยานอำเภอคยา รัฐพิหาร โดยความร่วมมือระหว่างสถานกงสุลใหญ่ฯ กับวัดไทยพุกองคยา และสำนักงานพระธรรมทูตสายประเทศอินเดีย - เนปาล

ปฏิบัติการ ‘โควิด-อำพัน’: การกัก ประชาธิรัฐในยามวิกฤตการณ์ฉุกเฉิน ของสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา

บททดสอบการทูตประชาธิรัฐของสถานกงสุลใหญ่ฯ ไม่ได้มาในรูปแบบของโรคระบาดโควิด-19 อย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีมาพร้อมกับพายุซูเปอร์ไซโคลน ‘อำพัน’ (Amphan) ซึ่งเป็นพายุที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่เคลื่อนตัวผ่านอินเดียในรอบ 10 ปี เคลื่อนตัวผ่านเมืองกัลกัตตาเป็นครั้งแรกในรอบ 300 ปี และตรงกับวันที่สถานกงสุลใหญ่ฯ ต้องอพยพคนไทยขึ้นเครื่องบินกลับประเทศพอดี นับเป็นสถานการณ์ที่มี ‘วิกฤตซ้อนวิกฤต’ และภัยธรรมชาติร้ายแรงโดยที่เราทราบล่วงหน้าในเวลาไม่ถึง 1 สัปดาห์

อุปสรรคและความไม่แน่นอน ก่อนพายุไซโคลน

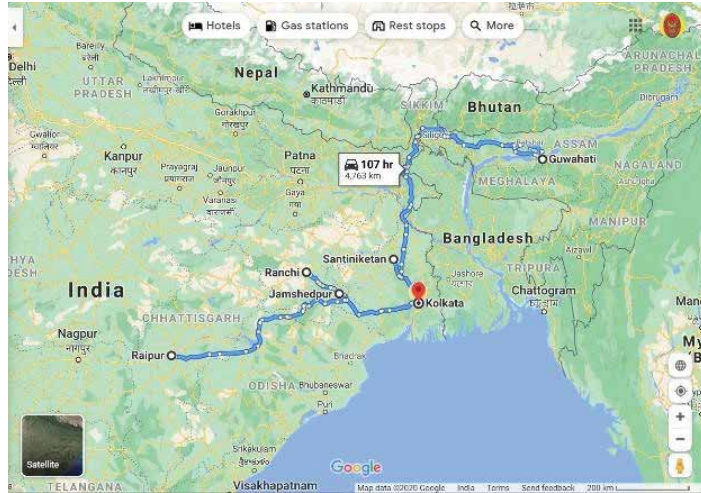
สถานกงสุลใหญ่ฯ ทราบจากรายงานข่าว และได้รับการยืนยันจากบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) สาขาเมืองกัลกัตตา สมาชิกทีมประเทศไทย ว่า พายุซูเปอร์ไซโคลน ‘อำพัน’ ก่อตัวขึ้นในอ่าวเบงกอล ในวันที่ 16 พฤษภาคม 2563 มีความเร็วลมสูงสุดอยู่ที่ 260 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (เทียบเท่าซูเปอร์ไต้ฝุ่นในมหาสมุทรแปซิฟิกและซูเปอร์เฮอริเคนในมหาสมุทรแอตแลนติก) และจะเคลื่อนตัวผ่านรัฐเบงกอลตะวันตกและบังกลาเทศ โดยจะขึ้นฝั่งมาถึงเมืองกัลกัตตาในวันที่ 20 พฤษภาคม 2563 อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าวันดังกล่าว สถานกงสุลใหญ่ฯ

ได้ดำเนินการประสานขอโควตาผู้โดยสารคนไทยเข้าประเทศและขออนุญาตฝ่ายอินเดียดำเนินการอพยพคนไทยทางอากาศในวันที่ 20 พฤษภาคม 2563 และได้รับอนุมัติจากฝ่ายไทยและฝ่ายอินเดียแล้ว ตลอดจนได้รับอนุมัติแผนการเดินทางและเคลื่อนย้ายผู้โดยสารต่างรัฐโดยกระทรวงการต่างประเทศอินเดียแล้วเช่นกัน

เพื่อความปลอดภัยสูงสุดในการอพยพคนไทย สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ประสานงานอย่างเร่งด่วนที่สุดกับทุกฝ่าย ทั้งเป็นลายลักษณ์อักษรและทางวาจาควบคู่กันไปกับที่ประชุม ศบค. ผ่านกระทรวงการต่างประเทศ กับกระทรวงการต่างประเทศอินเดีย และกระทรวงการbinพลเรือนอินเดีย เพื่อขอเลื่อนการอพยพคนไทยให้เร็วขึ้นอีก 1 วัน เป็นวันที่ 19 พฤษภาคม 2563 เพื่อให้สามารถอพยพคนไทยได้เสร็จสิ้นก่อนซูเปอร์ไซโคลนจะขึ้นฝั่งและเคลื่อนตัวผ่านเมืองกัลกัตตา รวมทั้งต้องแจ้งผู้โดยสารชาวไทย และชุมชนไทยให้ทราบเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถเดินทางมารวมพลในเมืองกัลกัตตาเร็วขึ้นกว่ากำหนดการเดิม 1 วัน ทั้งนี้เพราะหากรอให้พายุซูเปอร์ไซโคลนเคลื่อนตัวผ่านเมืองกัลกัตตาไปก่อนแล้วจึงค่อยดำเนินการอพยพ จะเกิดความเสียหายและปัจจัยความไม่แน่นอนสูงมาก เนื่องจากไม่มีใครสามารถคาดการณ์ผลกระทบความเสียหายที่เกิดขึ้นในเมืองกัลกัตตาและท่าอากาศยานเมืองกัลกัตตาได้เลย และยังมีใครทราบด้วยว่าสภาพอากาศจะเอื้อให้สามารถทำการบินอย่างปลอดภัยได้เมื่อใดและอย่างไร จึงอาจส่งผลให้คนไทยตกค้างอยู่ในเมืองกัลกัตตาเป็นเวลานานยิ่งขึ้นโดยไม่ทราบชะตากรรมต่อไป

อย่างไรก็ดี แม้ว่าเราจะเร่งประสานงานโดยเร็วที่สุดในทันทีที่ทราบว่าพายุจะเข้าเมืองกัลกัตตาในวันเดียวกับวันอพยพแล้ว แต่เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ที่ 16 - 17 พฤษภาคม 2563 หน่วยงานรัฐของอินเดีย

หยุดทำการ และฝ่ายอินเดีย (กระทรวงการต่างประเทศ อินเดียและกระทรวงการบินพลเรือนอินเดีย) มีเวลาพิจารณาเรื่องดังกล่าวเพียงในวันจันทร์ที่ 18 พฤษภาคม 2563 เท่านั้น สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงได้รับคำตอบอย่างไม่เป็นทางการว่า ไม่สามารถเลื่อนกำหนดการเดินทางให้เร็วขึ้นได้ และไม่เคยมีแนวปฏิบัติในการอนุมัติเลื่อนการเดินทางให้เร็วขึ้น ซึ่งหากพิจารณาข้อเท็จจริงในส่วนของฝ่ายอินเดีย ก็คงจะสามารถเข้าใจได้ว่า กระบวนการของฝ่ายอินเดียมีความซับซ้อนและมีขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาในการพิจารณา จึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการดำเนินการให้เร็วกว่ากำหนดโดยการประสานขออนุมัติอย่างกระชั้นชิดได้ แม้จะมีเหตุความจำเป็นเร่งด่วนฉุกเฉินด้านมนุษยธรรมก็ตาม อย่างไรก็ตาม สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้พยายามเต็มที่และทุกทางในข้อจำกัดของสถานการณ์ ณ ขณะนั้นแล้ว

ในส่วนของฝ่ายไทย รัฐบาลไทยรับทราบและเข้าใจในความจำเป็นเร่งด่วนฉุกเฉินของสถานกงสุลใหญ่ฯ จึงได้พิจารณาอนุมัติเปลี่ยนวันที่ขอใช้โควตาผู้โดยสารไทยเดินทางกลับเข้าประเทศแล้ว และในเวลาต่อมาเมื่อทราบว่าสถานกงสุลใหญ่ฯ ไม่สามารถทำการอพยพได้ก่อนวันที่ 20 พฤษภาคม 2563 ตามที่ได้ขอไว้เดิม

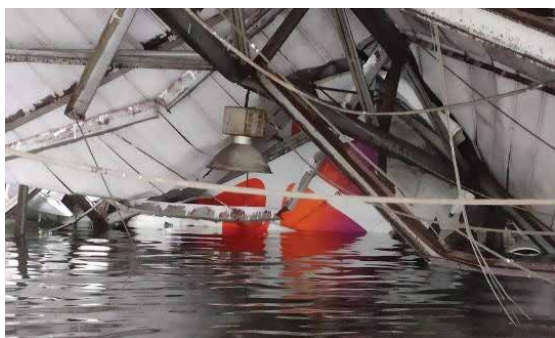
ก็ได้อนุญาตให้โควตาผู้โดยสารของสถานกงสุลใหญ่ฯ เมืองกัลกัตตา เป็น “โควตาลอย” กล่าวคือสามารถเดินทางเข้าประเทศในวันใดก็ได้ตั้งแต่วันที่ 20 พฤษภาคม 2563 เป็นต้นไป ทั้งนี้ที่สามารถทำการอพยพได้อย่างปลอดภัย ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ ขอขอบคุณกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ และที่ประชุม ศบค. ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มา ณ ที่นี้

ในสถานการณ์ดังกล่าว สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงขอให้คนไทยที่อยู่ต่างรัฐต่างเมืองเดินทางมายังเมืองกัลกัตตา ก่อนวันที่ 20 พฤษภาคม 2563 และให้ทุกคนเข้าพักในสถานที่ที่ปลอดภัยเพื่อหลบพายุไซโคลน และรอเดินทางกลับประเทศในโอกาสแรก โดยทุกคนที่มาถึงเมืองกัลกัตตา ก่อนจะได้รับ การตรวจสุขภาพจากหน่วยแพทย์ท้องถิ่นที่สถานกงสุลใหญ่ฯ จัดเตรียมไว้ให้บริการ และใบรับรองสุขภาพก่อนขึ้นเครื่องและความเหมาะสมในการเดินทาง โดยเครื่องบินแล้ว ส่วนกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองจากอำเภอตาร์จิลิง (Darjeeling) และเมืองสิลิกูรี (Siliguri) ทางตอนเหนือของรัฐเบงกอลตะวันตก ได้รับการตรวจสุขภาพและออกเอกสารที่จตุรรวมพลก่อนออกเดินทางมายังเมืองกัลกัตตา เมื่อทุกคนมาถึงเมืองกัลกัตตาแล้วในวันที่ 19 พฤษภาคม 2563

ท่าอากาศยานนานาชาติประกาศปิดทำการชั่วคราว และงดให้บริการเที่ยวบินในวันที่ 20 พฤษภาคม 2563 ในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว คนไทยหลายคน มีความวิตกกังวลและสอบถามสถานกงสุลใหญ่ฯ ว่าเมื่อไรจะได้เดินทาง เนื่องจากหลายคนที่มา จากต่างประเทศจำเป็นต้องหาที่พักแรมและ ชำระค่าใช้จ่ายเองในระหว่างรอการอพยพ ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ ทราบในความทุกข์ยากของ ผู้ที่จะเดินทางทุกคนเป็นอย่างดี แต่ก็ยังไม่สามารถ ให้คำตอบที่แน่ชัดได้เช่นกันเนื่องจากเราต้อง พิจารณาตามสถานการณ์ของพายุซูเปอร์ไซโคลน แต่ก็ได้ยืนยันกับทุกคนว่า จะนำคนไทยเดินทางกลับ ประเทศในทันทีที่สามารถกระทำได้ “อย่างปลอดภัย” แน่แน่นอน

เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2563 ซูเปอร์ไซโคลน ‘อัมพัน’ เคลื่อนตัวผ่านเมืองกัลกัตตาและรัฐเบงกอล ตะวันตก ทิ้งความเสียหายไว้เบื้องหลังประเมินมูลค่า สูงถึงกว่า 1.02 แสนล้านรูปีอินเดีย มีผู้เสียชีวิต 118 คน ในเมืองกัลกัตตาเต็มไปด้วยเสาไฟฟ้าและ

ต้นไม้ใหญ่หักโค่นขวางถนน เส้นทางทางสัญจร ถูกตัดขาด ระบบไฟฟ้าและระบบสื่อสารถูกระงับ การใช้งานโดยไม่มีกำหนดในหลายพื้นที่ อาคาร บ้านเรือนและรถยนต์ที่จอดไว้ข้างนอกพังเสียหาย น้ำท่วมขังทั้งเมือง แม้แต่ท่าอากาศยานเมืองกัลกัตตาก็ถูกน้ำท่วมด้วย โดยเจ้าหน้าที่ได้เผยแพร่ภาพโกดัง เก็บเครื่องบินถูกน้ำท่วมขังสูงถึงหลังคา เครื่องบิน พังเสียหาย ผู้เดินทางคนไทยติดตามสถานการณ์ กับสถานกงสุลใหญ่ฯ เป็นรายวัน รายชั่วโมง สถานกงสุลใหญ่ฯ ขอให้รอการยืนยันการจัด เที่ยวบินอีกครั้งในวันรุ่งขึ้น (วันที่ 21 พฤษภาคม 2563) ในขณะที่พระธรรมโพธิวงศ์ เจ้าอาวาส วัดไทยพุทธคยาและหัวหน้าพระธรรมทูตสาย ประเทศอินเดีย - เนปาล ได้มอบหมายให้คณะสงฆ์ นำโดยพระมหานិพนธ์ ญาณวีโร เลขานุการเจ้าอาวาส วัดไทยพุทธคยา ตลอดจนแม่ชีและอุบาสกอุบาสิกา ร่วมกันเจริญพระพุทธมนต์ นั่งสมาธิอธิษฐานจิต และส่งกำลังใจให้ทุกคนผ่านพ้นวาทภัยในครั้งนี้ ด้วยดี

ความเสียหายจากพายุซูเปอร์ไซโคลน ‘อัมพัน’

เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2563 ผู้เดินทางคนไทยสอบถามสถานกงสุลใหญ่ฯ ว่าให้เตรียมตัวเดินทางไปยังท่าอากาศยานได้แล้วหรือไม่ และสถานกงสุลใหญ่ฯ จะจัดรถไปรับหรือไม่ อย่างไร และหลายคนตัดสินใจ checked out จากโรงแรมที่พัก เดินทางไปรอที่ท่าอากาศยานเมืองกัลกัตตา ตั้งแต่เช้าตรู่ ท่ามกลางความยากลำบากในการสื่อสาร เนื่องจากสัญญาณโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตขัดข้อง และสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้พยายามประสานกับท่าอากาศยานและบริษัทรถเช่าเพื่อประเมินสถานการณ์ ทราบว่า ท่าอากาศยานเมืองกัลกัตตา ประสบปัญหาด้านการสื่อสารและกำลังพยายามแก้ไขเพื่อให้กลับมาใช้การได้ในโอกาสแรก ส่วนรถเช่าไม่สามารถออกเดินทางไปรับผู้โดยสารตามกำหนดได้ เนื่องจากมีต้นไม้ใหญ่ล้มขวางถนนหน้าอุ้งรถเป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ตำรวจและเทศบาลออกไปปฏิบัติหน้าที่เลี้ยวต้นไม้กิ่งไม้และไม่มีหน่วยงานใดรับแจ้งเหตุเรื่องต้นไม้กีดขวางทางหน้าอุ้งรถ ทำให้สถานกงสุลใหญ่ฯ ขอเลื่อนเที่ยวบินอพยพเป็นวันรุ่งขึ้น (วันที่ 22 พฤษภาคม 2563) อย่างเร็วที่สุด

สถานกงสุลใหญ่ฯ ใช้เวลานานกว่า 20 ชั่วโมงในการหาผู้รับจ้างหรือบริษัทเช่ารถใหม่ที่สามารถเดินทางไปรับผู้โดยสารในเวลาเช้าของวันที่ 22 พฤษภาคม 2563 ได้ เพื่อจะได้ยืนยันการจัดเที่ยวบินอพยพในวันดังกล่าวกับสายการบิน และแจ้งหน่วยงานฝ่ายไทยทราบ แต่ไม่มีผู้เช่ารถรายใหญ่ของอินเดียรายใดที่กล้ายืนยันว่าจะสามารถเดินทางได้ในวันและเวลาดังกล่าว เนื่องจากไม่มั่นใจในสภาพถนนภายหลังพายุซูเปอร์ไซโคลนถล่มไม่ถึง 2 วัน จนกระทั่งเวลาเที่ยงคืนของวันที่ 22 พฤษภาคม 2563 สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงสามารถหารถเช่ามารับคนไทยตามจุดต่าง ๆ ไปยังท่าอากาศยานได้ โดยความช่วยเหลือจากคุณวสันต์ แก้วแสน ตำแหน่ง Assistant Vice President บริษัท CPF (India) Private Limited ภาคเอกชนในความดูแลของบริษัท

เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) หรือซีพีเอฟ ซึ่งอดหลับอดนอนประสานงานตลอดคืนร่วมกับทีมสถานกงสุลใหญ่ฯ จนทำให้ในช่วงเช้าของวันที่ 22 พฤษภาคม 2563 สถานกงสุลใหญ่ฯ สามารถส่งคนไทย 209 คน ซึ่งรวมถึงเด็กนักเรียนที่ไม่ได้เดินทางพร้อมผู้ปกครองจำนวนหลายสิบคน กลับสู่ประเทศไทยได้โดยสวัสดิภาพทางท่าอากาศยานนานาชาติเมืองกัลกัตตา ด้วยเที่ยวบินอพยพเช่าเหมาลำของสายการบินไทยแอร์เอเชีย

การกตปราชาธิฐ และความสามัคคี องคนไทย นำคนไทยอพยพกลับประเทศ โดยปลอดภัยได้ในที่สุด

ความสำเร็จของปฏิบัติการ 'โควิด-อำพัน' เกิดจากการบริหารสถานการณ์วิกฤตของสถานกงสุลใหญ่ฯ ภายใต้งานกดดันและข้อจำกัดด้านระยะเวลา ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับความร่วมมือและ

ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนของไทย โดยที่ประชุม ศบค. และกระทรวงการต่างประเทศสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ อย่างเต็มที่ และในการจัดเส้นทางอพยพในพื้นที่ห่างไกล โดยเฉพาะในเส้นทางจากรัฐฌาร์ขัณฑ์มายังเมืองกัลกัตตา (ระยะทาง 537 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 13 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาพัก) จากรัฐฌาร์ขัณฑ์มายังเมืองกัลกัตตา (เดินทางข้าม 4 รัฐ ระยะทาง 923 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณเกือบ 20 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาพัก) และจากรัฐอัสสัม ผ่านอำเภอตารุจิลิง และเมืองสิลิกูริ ไปยังเมืองกัลกัตตา (ระยะทาง 1,132 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 28 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาพัก) สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนไทย ในการจัดหาพาหนะเพื่อเดินทางมายังเมืองกัลกัตตา และจัดตรวจสุขภาพเพื่อออกเอกสาร fit to fly certificate ในระหว่างทางด้วย นอกจากนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้รับการสนับสนุนกึ่งแข่งขันจาก บริษัท CPF (India) Private Limited และได้รับความช่วยเหลือในการประสานจัดหารถเช่าไปรับ - ส่ง ผู้โดยสารคนไทยยังท่าอากาศยานฯ ในขณะเดียวกัน แม้ฝ่ายอินเดียจะไม่สามารถอนุมัติเที่ยวบินให้เร็วขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงพายุซูเปอร์ไซโคลนได้ แต่หน่วยงานภาคส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะที่ท่าอากาศยานนานาชาติเมืองกัลกัตตา ตลอดจนภาคเอกชน และภาคประชาชน ก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ญาติมิตรของผู้เดินทางชาวไทยหลายคนอาสาส่งคนไทยที่ท่าอากาศยานฯ ด้วยตนเอง จึงถือว่ามีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในปฏิบัติการอพยพครั้งนี้ด้วย

การอพยพคนไทยในบริบทของประเทศอินเดีย มักจะประสบความสำเร็จและความยากลำบาก

ทั้งในระหว่างเตรียมการและในการปฏิบัติหน้างาน และมักมีเหตุการณ์ไม่คาดฝันอยู่ตลอด แต่ความตั้งใจ และการทำงานที่สอดประสานกันของทุกฝ่ายได้มีส่วนทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคและสามารถอพยพคนไทยได้สำเร็จด้วยดี โดยหัวใจที่สำคัญประการหนึ่งของการทูตพระราชรัฐ คือ การมีชุมชนไทยที่เข้มแข็ง และการมีเครือข่ายที่ดีกับทุกภาคส่วนทั้งไทยและอินเดีย ซึ่งสถานกงสุลใหญ่ฯ เชื่อว่า ปัจจัยดังกล่าวมีส่วนสำคัญทำให้ภารกิจอพยพคนไทยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีทุกครั้ง แม้ว่าจะมีอุปสรรคหนักหนา มากเพียงใดก็ตาม โดยเฉพาะการจัดเที่ยวบินอพยพ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2563

ในภาพรวม สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา ได้ประสานและจัดเที่ยวบินอพยพทั้งหมด 6 เที่ยวบิน และได้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกคนไทย เดินทางกลับประเทศทั้งสิ้น 938 ราย จาก 3,506 ราย ซึ่งเป็นสถิติของทั้งประเทศอินเดีย³ ซึ่งนอกจากจะเป็น พระภิกษุและฆราวาสแล้ว ยังมีกลุ่มคนไทยมุสลิม (ที่เดินทางมาปฏิบัติศาสนกิจตะวัห) 21 คน ที่ตกค้างในเมืองกัลกัตตาด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า อย่างเต็มภาคภูมิว่า สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา ให้ความช่วยเหลือแก่คนไทยทุกคน ทุกศาสนา และทุกเชื้อชาติโดยเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

การสนับสนุนบทบาทของกระทรวง การต่างประเทศผ่านชุมชนทางศาสนา

อีกมิติของงานการทูตพระราชรัฐที่สำคัญของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในยุคโควิด-19 คือ การมีปฏิสัมพันธ์และสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนทางศาสนา ซึ่งมีทั้งภารกิจด้านกงสุลและด้านศาสนา ทั้งนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังไม่ได้มีโอกาสสานต่อภารกิจ “การทูตศาสนา” เนื่องจากสถานการณ์ไม่เอื้อต่อ

³ สถานะ ณ วันที่ 12 ธันวาคม 2563

การจัดกิจกรรมกับชุมชนทางศาสนาโดยเชิญให้บุคคลสำคัญชาวอินเดียหรือชุมชนท้องถิ่นชาวอินเดียเข้ามามีส่วนร่วมด้วยได้

มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของรัฐบาลอินเดีย นอกจากจะจำกัดการจัดกิจกรรมรวมกลุ่มขนาดใหญ่ ซึ่งรวมถึงกิจกรรมทางศาสนาแล้ว ปัจจุบันยังไม่เปิดน่านฟ้าให้เที่ยวบินพาณิชย์ระหว่างประเทศทำการบินตามปกติ เพราะสถานการณ์ติดเชื้อยังระบอบมากเป็นอันดับ 2 ของโลก ยกเว้นมีความตกลง Bubble Travel ระหว่างกัน แต่ยังไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้าประเทศอินเดีย

ภายหลังจากที่คณะสงฆ์และฆราวาสส่วนใหญ่ได้เดินทางกลับมาตุภูมิไปแล้ว ยังคงมีพระภิกษุและฆราวาสจำนวนหนึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อในประเทศอินเดีย ทั้งการดูแลรักษาทรัพย์สินของวัดและสถานปฏิบัติธรรมของไทยในดินแดนพุทธภูมิ และการปฏิบัติศาสนกิจตามพระธรรมวินัยสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้เป็นสื่อกลางในการประสานตลอดจนจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคของคณะสงฆ์และฆราวาสในดินแดนพุทธภูมิ โดยเฉพาะเนื้อปลาสดและอุปกรณ์ทำความสะอาด ซึ่งไม่สามารถหาซื้อได้โดยง่ายภายในรัฐพิหาร นอกจากนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังได้เป็นสื่อกลางในการประสานการบริจาคข้าวสารและผลิตภัณฑ์กึ่งแห้งแข็งโดยบริษัท CPF (India) Private Limited อีกด้วย โดยวัดไทยพุทธคยาและสำนักงานพระธรรมทูตสายประเทศอินเดีย - เนปาลเป็นผู้รับและนำไปแจกจ่ายยังวัดและสถานปฏิบัติธรรมของไทยในรัฐพิหาร รัฐอุตตรประเทศ และพื้นที่ห่างไกลอื่น ๆ ต่อไป

จากสถานการณ์พิเศษปี 2563 เพื่อสืบทอดการปฏิบัติศาสนพิธีตามพระธรรมวินัยในดินแดนพุทธภูมิ นางสาวสวียา สันติพิทักษ์ กงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา ได้ทำหน้าที่เป็นประธานฝ่ายฆราวาสและตัวแทนคณะเจ้าภาพและคณะญาติธรรม

นำผ้าพระกฐินพระราชทานและผ้าอานิสั่งสปริวารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปทอดถวาย ณ วัดไทยพุทธคยา นอกจากนี้ คณะเจ้าภาพและคณะญาติธรรม ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีทอดผ้าพระกฐินพระราชทานที่วัดสุวรรณภูมิพุทธชยันตี อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ก่อนที่สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา จะนำมามอบถวายแด่วัดไทยพุทธคยา

ในห้วงภารกิจเยือนพุทธคยา สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้มีโอกาสให้คำปรึกษาและตอบข้อซักถามแก่คณะสงฆ์จากพุทธคยาและพื้นที่ใกล้เคียง ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมกงสุลสัญจรเพื่อคณะสงฆ์ไทยในดินแดนพุทธภูมิจะได้มีความเข้าใจถึงเรื่องการขยายการทำงานเนื่องจากเอกสารตรวจลงตราในอินเดียหมดอายุ หนังสือเดินทางหมดอายุ และโรงพยาบาลที่จะเข้ารับการรักษาหากเจ็บป่วยอาพาธในช่วงนี้

นอกเหนือจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันกับพุทธบริษัทในดินแดนพุทธภูมิแล้ว ควรต้องกล่าวถึงบทบาทของสถานกงสุลใหญ่ฯ ในการเข้าไปติดตามดูแลความเป็นอยู่ของกลุ่มคนไทยมุสลิม (ดะวะห์) ที่ตกค้างในเมืองกัลกัตตาตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 อย่างสม่ำเสมอ ระหว่างรอการอนุญาตจากทางการอินเดียให้เดินทางกลับประเทศได้ โดยสถานกงสุลใหญ่ฯ ได้จัดหาและมอบสิ่งของอุปโภคบริโภคที่จำเป็น ได้ประสานกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อให้แน่ใจว่าชาวไทยมุสลิมได้รับการดูแลที่เหมาะสมที่สุด และยังได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประสานกับญาติที่ประเทศไทยด้วย จนท้ายที่สุดทั้งหมดได้เดินทางกลับประเทศไทยทางท่าอากาศยานนานาชาติเดลี ตามคำสั่งของทางการตำรวจอินเดีย เมื่อวันที่ 6 และ 16 กันยายน 2563

The Royal Thai Consulate-General in Kolkata

Donation of 2 ventilators and 1 ICU patient bed
to Jai Prakash Narayan Hospital, Gaya, Bihar

during the outbreak of COVID-19
Under the Royal Thai Government's Initiative to
Empower Public Health Capacities in Bihar, India

September-October 2020

www.facebook.com/thaikolkata

สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองกัลกัตตา

ขอบริจาคเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์

ให้กับโรงพยาบาลพระพุทธเจ้า ประกอบด้วย เครื่องผลิตออกซิเจน
ถังออกซิเจน เตียงผู้ป่วยไฟฟ้า และเครื่องกระตุ้นหัวใจด้วยไฟฟ้า

ในช่วงการระบาดของ COVID-19

โครงการส่งเสริมบริการด้านสาธารณสุขในรัฐพิหาร สาธารณรัฐอินเดีย

กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓

www.facebook.com/thaikolkata

2. การทูตสาธารณสุข

ในปี 2563 สถานกงสุลใหญ่ฯ ได้ดำเนินโครงการยุทธศาสตร์ด้านสันถวไมตรีเพื่อส่งเสริมบริการทางการแพทย์ในรัฐพิหาร โดยจัดซื้ออุปกรณ์การแพทย์ ประกอบด้วย เครื่องช่วยหายใจ 2 เครื่อง และเตียงสำหรับผู้ป่วยแบบปรับได้ 1 เตียงให้แก่โรงพยาบาล Jai Prakash Narayan อำเภอกคยา และได้จัดซื้อเครื่องผลิตออกซิเจน 1 เครื่อง ถังออกซิเจนพร้อมรถเข็น 2 ถัง เตียงผู้ป่วยไฟฟ้า 1 เตียง และเครื่องกระตุ้นหัวใจด้วยไฟฟ้า 1 เครื่องให้แก่โรงพยาบาลพระพุทธเจ้า วัดไทยพุทธคยา

อำเภอกคยา โดยทั้งสองกิจกรรมถือเป็นส่วนหนึ่งของโครงการจิตอาสาพระราชทาน “เราทำความดีด้วยหัวใจ” ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว น้อมนำถวายเป็นบุญพระราชาคุณเนื่องในวันคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร 13 ตุลาคม 2563 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านสาธารณสุขของโรงพยาบาลท้องถิ่นในดินแดนพุทธภูมิ และของโรงพยาบาลพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นหน่วยแพทย์และสถานพยาบาลเบื้องต้นที่ตั้งอยู่ภายในวัดไทยพุทธคยา

นอกจากนี้ ข้อริเริ่มด้านสาธารณสุขดังกล่าว ยังเป็นการส่งเสริมและยกระดับความสัมพันธ์ ในภาครัฐและภาคประชาชนท้องถิ่นไทย - อินเดีย และช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19 อีกด้วย โดยสถานกงสุลใหญ่ฯ มองในระยะยาวว่า กิจกรรมดังกล่าวจะสามารถนำไปสู่การเสริมสร้างความร่วมมือด้านสาธารณสุขไทย - อินเดีย ที่เป็น รูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลให้พื้นที่แสงบุญ ในรัฐพิหาร ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลความเจริญ ได้รับการยกระดับด้านสาธารณสุข และช่วยให้ พระภิกษุที่อาศัยในพุทธคยาจำนวนประมาณ 20 รูป มีความอุ่นใจว่าอย่างน้อยจะมีโรงพยาบาล ที่ให้ความช่วยเหลือฉุกเฉินในช่วงโควิด-19 ระบาด จนกว่าจะมีวัคซีนป้องกัน รวมทั้งในอนาคตสำหรับผู้แสวงบุญชาวไทยซึ่งมีจำนวนประมาณ 70,000 - 80,000 คนต่อปีด้วย

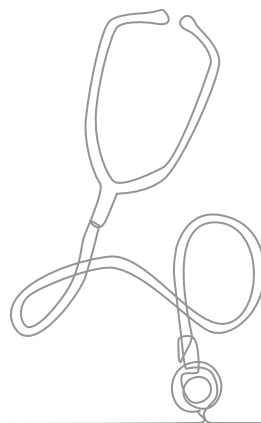
unสรุป

ในฐานะหน่วยงานของกระทรวงการต่างประเทศ ที่มีเขตอาณาครอบคลุมพื้นที่ที่มีความสำคัญ ทางยุทธศาสตร์ในด้านศาสนา สถานกงสุลใหญ่ ฦ เมืองกัลกัตตา ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็ม ความสามารถในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชน ชาวไทยทุกเชื้อชาติศาสนาโดยเท่าเทียมกัน อย่งไรก็ดี โดยที่ตำบลพุทธคยา อำเภอคยา รัฐพิหาร เป็นหนึ่งในชุมชนพุทธขนาดใหญ่ ที่สุดในประเทศอินเดีย ภารกิจส่วนใหญ่ของ สถานกงสุลใหญ่ฯ จึงมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับ คณะพระธรรมทูต พระภิกษุและฆราวาส และ พระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญ การดำเนิน “การทูตในดินแดนพุทธภูมิ” แม้จะประสบกับ ความยากลำบากเนื่องจากอยู่ใน “ยุคโควิด-19” และสถานกงสุลใหญ่ ฦ เมืองกัลกัตตา ตั้งอยู่

ในเขตกันดาร เป็นเมือง hardship และปัจจุบัน ไม่มีทีมประเทศไทยตั้งสำนักงานอยู่ในเขตอาณา แต่ก็ถือเป็น “โอกาส” ที่ทำให้เราได้มีบทบาท “เชิงรุก” มากกว่าที่ผ่านมาเสียด้วยซ้ำ และเป็น การดำเนินการที่สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่างประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่ง “การทูตประชารัฐ” และ “การทูตสาธารณะ” ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติ ภารกิจของพระธรรมทูตไทยในดินแดนพุทธภูมิ ตลอดจนทำนุบำรุงพระพุทศาสนาซึ่งเป็น สถาบันศาสนาที่สำคัญของชาติ และยังสะท้อนมิติ “การทูตสาธารณสุข” ของไทยที่สามารถช่วย ยกระดับความสัมพันธ์ไทย - อินเดีย ได้จริงในระดับ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนท้องถิ่น และสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนทางศาสนาของไทย ในประเทศอินเดียด้วย สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญ ในเชิงสัญลักษณ์และช่วยเน้นย้ำความสำคัญ ของประเทศอินเดียต่อประเทศไทยในฐานะ “ดินแดนพุทธภูมิ” ซึ่งถือเป็นมิติที่สร้างสรรค์ ที่สุดมิติหนึ่งในภาพรวมของความสัมพันธ์ทวิภาคี ไทย - อินเดีย อีกด้วย

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เมื่อ ท่านนึกถึง “พุทธคยา” “แดนพุทธภูมิ” ท่านจะ นึกถึงเราและบทบาทเชิงรุกที่สร้างสรรค์ของเรา... สถานกงสุลใหญ่ ฦ เมืองกัลกัตตา ๕

ขอบพระคุณครับ

ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน:

ภูมิภาคที่อาจเคยถูกลืม

กิตติพร อรรถวิมานนท์

นักการทูตปฏิบัติการ

กองลาตินอเมริกา กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้

วิกฤตการณ์โรคโควิด-19 และจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วได้ทำให้ลาตินอเมริกา ภูมิภาคที่ถูกลืม¹ กลายเป็นจุดสนใจของชาวโลกอีกครั้ง รวมถึงคนไทยส่วนใหญ่ที่อาจจะไม่คุ้นเคยกับภูมิภาคนี้เท่าใดนักก็เริ่มหันมาให้ความสนใจกับภูมิภาคนี้มากขึ้น บทความนี้จะพาทุกท่านไปทำความรู้จักกับลาตินอเมริกาในแง่มุมต่าง ๆ

คำว่า “ลาตินอเมริกา” ที่เราเรียกกันติดปากในปัจจุบัน แท้จริงแล้วมีต้นกำเนิดมาจากแนวคิดของกลุ่มนักภูมิศาสตร์ชาวฝรั่งเศส สมัยกลางศตวรรษที่ 19 ซึ่งหมายถึงประเทศที่ใช้ภาษาสเปนหรือโปรตุเกสเป็นภาษาราชการ ซึ่งทั้งสองภาษามีรากมาจากภาษาลาติน เช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศส การใช้คำว่า “ลาตินอเมริกา” ในยุคดังกล่าวเพื่อตอบสนองพระราชประสงค์ของจักรพรรดินโปเลียน (Napoleon) ที่ 3 ในการรวบรวมดินแดนบางส่วนในทวีปอเมริกาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิฝรั่งเศส อีกทั้งเพื่อชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมของลาตินอเมริกานั้นคล้ายกับฝรั่งเศสมากกว่าวัฒนธรรมของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาที่ต่างกำลังแผ่ขยายอิทธิพลเหนือดินแดนในลาตินอเมริกา ณ ขณะนั้นด้วยอย่างไรก็ดี คำดังกล่าวมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปในสมัยต่อ ๆ มา โดยปัจจุบันหมายถึงประเทศที่ใช้ภาษาสเปน โปรตุเกส อังกฤษ หรือฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการ เช่นคำว่า “ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน” ซึ่งเป็นภูมิภาคที่ประกอบด้วยประเทศสมาชิกรวม 33 ประเทศ และมีอาณาเขตครอบคลุมตั้งแต่เม็กซิโกจนถึงอาร์เจนตินาและชิลี ทางด้านภูมิศาสตร์เราสามารถแบ่งภูมิภาคลาตินอเมริกาและแคริบเบียนออกเป็นอนุภูมิภาค ได้แก่ (1) อเมริกาเหนือ (เฉพาะเม็กซิโก) (2) อเมริกากลาง (ตั้งแต่กัวเตมาลาถึงปานามา) (3) อเมริกาใต้ (ทุกประเทศตั้งแต่ปานามาลงไป) และ (4) แคริบเบียน (คิวบาและประเทศสมาชิก CARICOM²)

¹ สำหรับท่านผู้อ่านที่สนใจศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “inter-american relations” ผู้เขียนขออนุญาตแนะนำหนังสือ Forgotten Continent: The Battle for Latin America's Soul โดย Michael Reid

² ประชาคมและตลาดร่วมแคริบเบียน (Caribbean Community: CARICOM) ประกอบด้วย 14 ประเทศในแคริบเบียน ได้แก่ แอนติกาและบาร์บูดา บาฮามาส บาร์เบโดส เบลีซ โดมินีกา เกรเนดา กายอานา เฮติ จาเมกา เซนต์คิตส์และเนวิส เซนต์ลูเชีย เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์ ซูรินาเม และตรินิแดดและโตเบโก และดินแดนโพ้นทะเลของสหราชอาณาจักร 1 แห่ง คือ มอนต์เซอร์รัต

แผนที่ ภูมิภาคลาตินอเมริกาและแคริบเบียน
ภาพจาก Britannica, www.britannica.com/place/Latin-America.

แม้คนนอกจะมองว่าประเทศต่าง ๆ ในลาตินอเมริกาและแคริบเบียนมีความใกล้ชิดกันทางสังคมและวัฒนธรรม แต่หากมองรายละเอียดในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาจะพบว่า ประเทศในภูมิภาคนี้มีความแตกต่างที่ชัดเจนในด้านประวัติศาสตร์ การเมืองและอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างฝ่ายซ้าย เช่น คิวบาและเวเนซุเอลา กับฝ่ายขวา เช่น เปรู ชิลี และโคลอมเบีย ซึ่งสาเหตุหลักประการหนึ่งมาจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดในระดับผู้นำประเทศ ส่งผลให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อเพื่อนบ้านในภูมิภาคแตกต่างกัน และมีอาจปฏิเสธได้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยิ่งตอกย้ำให้อุดมการณ์ทางการเมือง “ซ้าย - ขวา” ที่ว่านี้เด่นชัดขึ้น

แน่นอนว่าประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคย่อมให้ความสำคัญต่อประเทศเพื่อนบ้านประชิดตนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองคล้ายกันเป็นลำดับแรก คิวบาในฐานะประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคแคริบเบียนและพันธมิตรที่สำคัญของเวเนซุเอลาได้ส่งทีมแพทย์หลายร้อยคนไปยังประเทศสมาชิก CARICOM และเวเนซุเอลาเพื่อช่วยรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของประเทศข้างต้นแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศสมาชิก CARICOM ให้การสนับสนุนคิวบาและเวเนซุเอลาในเวทีสหประชาชาติอยู่เสมอ โดยเฉพาะการเรียกร้องให้ยุติมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจฝ่ายเดียวของสหรัฐฯ ต่อคิวบาและเวเนซุเอลาด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรม

ขณะที่อีกด้านหนึ่งในอเมริกาใต้ อาร์เจนตินา บราซิล โคลอมเบีย ชิลี เอกวาดอร์ กายอานา ปารากวัย และเปรู ได้ร่วมกันก่อตั้ง Forum for the Progress and Development of South America (PROSUR) ขึ้นเมื่อปี 2562 เพื่อทดแทน Union of South American Nations (UNASUR) ซึ่งเป็นข้อริเริ่มของอดีตประธานาธิบดีเวเนซุเอลา Hugo Chavez ในยุคที่ ณ ขณะนั้น รัฐบาลฝ่ายซ้ายในอเมริกาใต้กำลังรุ่งเรือง โดยล่าสุด PROSUR (ในช่วงการเป็นประธานชั่วคราวของชิลีเมื่อปี 2563) ได้ออกแถลงการณ์ร่วมในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อรับมือวิกฤตโควิด-19 และการเข้าถึงวัคซีนอย่างเท่าเทียมและทันทั่วถึงที่ตลอดจนย้ำเจตนารมณ์ของประเทศสมาชิกในการสนับสนุนระบบพหุภาคีนิยม โดยเฉพาะการร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศในทวีปอเมริกา อย่าง Inter-American Development Bank (IDB) World Health Organization (WHO) และ Pan-American Health Organization (PAHO)

นอกเหนือจากการแบ่งฝ่ายของผู้นำลาตินอเมริการะหว่างฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวาจากกรณีตัวอย่างข้างต้น วิกฤตการณ์โรคโควิด-19 ยังสะท้อนถึงการแข่งขันที่เข้มข้นระหว่างสหรัฐฯ และจีน ประเทศมหาอำนาจที่ต่างเป็นทั้งผู้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่หลายประเทศในภูมิภาคลาตินอเมริกา และคู่ค้าสำคัญของหลายประเทศเศรษฐกิจหลักในภูมิภาค (บราซิล เม็กซิโก อาร์เจนตินา ชิลี เปรู และโคลอมเบีย) เป็นที่เด่นชัดว่า สหรัฐฯ ภายใต้การนำของอดีตประธานาธิบดีทรัมป์มองภูมิภาคลาตินอเมริกาเป็นเพียง “สนามหญ้าหลังบ้าน” จึงมิได้ให้ความสำคัญกับภูมิภาคดังกล่าวเป็นลำดับต้น รวมทั้งยังเพิกเฉยต่อการรักษาภาพลักษณ์ของสหรัฐฯ ในฐานะประเทศมหาอำนาจที่มีบทบาทนำในบริบทการเมืองระหว่างประเทศของลาตินอเมริกา โดยอดีตประธานาธิบดีทรัมป์เป็นผู้นำสหรัฐฯ คนแรกที่ใช้พิธีเสถียรภาพเข้าร่วม Summit of the Americas ที่เปรู เมื่อปี 2561 ซึ่งถือเป็นการประชุมระดับผู้นำประเทศเดี่ยวที่รวมผู้นำของทุกประเทศในทวีป

The Pink Tide Governments: ยุครุ่งเรืองของรัฐบาลฝ่ายซ้ายในอเมริกาใต้ ราวปี 2543 - 2553 จากซ้ายไปขวา: อดีตประธานาธิบดีเวเนซุเอลา Hugo Chavez อดีตประธานาธิบดีโบลิเวีย Evo Morales อดีตประธานาธิบดีบราซิล Lula da Silva อดีตประธานาธิบดีเอกวาดอร์ Rafael Correa ภาพจาก Cuba Encuentro, <https://www.cubaencuentro.com/internacional/noticias/cambios-en-el-mapa-politico-de-latinoamerica-325552>.

การก่อตั้ง PROSUR ภายหลังจากการทยอยกลับมาสู่อำนาจของผู้นำฝ่ายขวาในลาตินอเมริกา ตั้งแต่ปี 2558 ภาพจาก The Brazilian Report, www.brazilian.report/latin-america/2019/03/23/prosur-south-america-right-turn/.

อเมริกาไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ ตลอดระยะเวลาของการดำรงตำแหน่ง อดีตประธานาธิบดีทรัมป์ ได้เดินทางเยือนภูมิภาคลาตินอเมริกาอย่างเป็นทางการเพียงครั้งเดียว เพื่อเข้าร่วมการประชุม G20 ที่อาร์เจนตินาเมื่อปี 2561 ขณะที่เมื่อเทียบกับอดีตประธานาธิบดีโอบามาที่ได้เยือนภูมิภาคนี้ 5 ครั้ง และประธานาธิบดีไบเดนเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งรองประธานาธิบดีสหรัฐฯ ได้เดินทางเยือนลาตินอเมริกาถึง 16 ครั้ง ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นโอกาสให้จีนสามารถดำเนินนโยบายการทูตเชิงการแพทย์ (medical diplomacy) และมีบทบาทนำในการต่อสู้กับการระบาดใหญ่ของโควิด-19 ในลาตินอเมริกาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประเทศเศรษฐกิจสำคัญในภูมิภาคนี้ล้วนทยอยขอรับความช่วยเหลือจากจีน ทั้งในด้านการขอรับบริจาคเงินช่วยเหลือ ชุดตรวจเชื้อโควิด-19 เครื่องช่วยหายใจ และเครื่องมือทางการแพทย์อื่นที่จำเป็น รวมทั้งการจัดประชุมทางไกล (video conference) ระหว่างผู้เชี่ยวชาญของจีนกับลาตินอเมริกาเพื่อเรียนรู้ยุทธศาสตร์การรับมือการแพร่ระบาด การทูตเชิงการแพทย์ข้างต้นสอดคล้อง

กับยุทธศาสตร์ของจีนในการคานอำนาจและลดทอนอิทธิพลของสหรัฐฯ ในภูมิภาคลาตินอเมริกา รวมถึงช่วยเสริมพลวัตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างลาตินอเมริกากับจีนที่แน่นแฟ้นอยู่เดิมแล้วให้รัดหน้ายิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี ท่ามกลางภูมิรัฐศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกยุคหลังโควิด-19 โดยเฉพาะนโยบายการต่างประเทศของสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีไบเดนที่มองลาตินอเมริกาเป็น “เพื่อน” มากกว่าการเป็นเพียงประเทศที่อยู่ใน “สนามหญ้าหลังบ้าน” ของสหรัฐฯ เช่นในอดีตทำให้ภูมิภาคลาตินอเมริกาและแคริบเบียนเป็นอีกหนึ่ง playing field ที่สำคัญของโลกและไทยไม่ควรมองข้าม

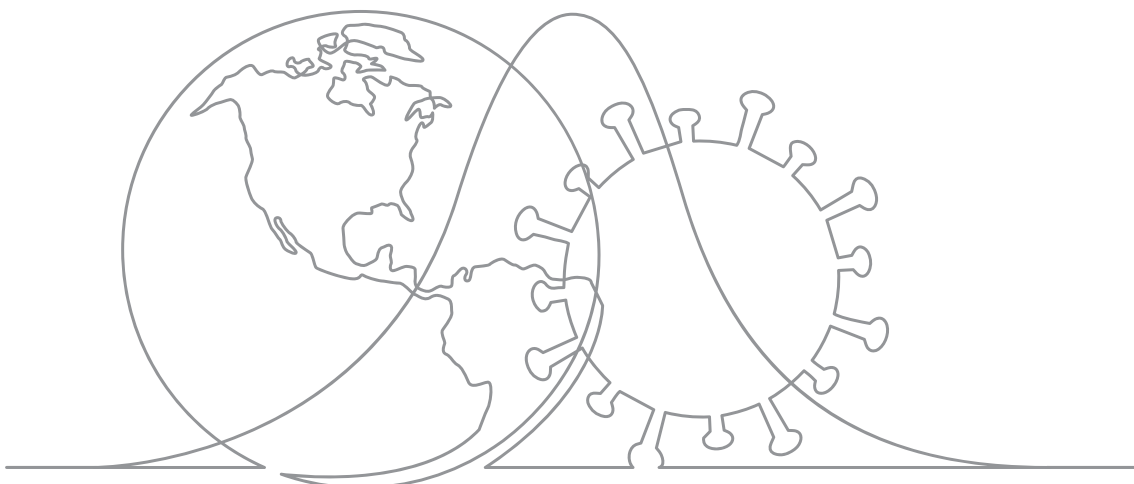
ไทยกับลาตินอเมริกาเป็น “เพื่อน” กันมากกว่าครึ่งศตวรรษ แม้จะมีอุปสรรคเนื่องจากภูมิศาสตร์ที่ห่างไกลและการขาดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งระหว่างกัน แต่ “เพื่อน” คนนี้เป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่ลาตินอเมริกาเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติแห่งโลก

อนาคต เช่น ลิเทียม ด้านสังคมที่ลาตินอเมริกา เป็นแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เช่น Aztec Maya และ Inca และด้านเทคโนโลยี ที่ลาตินอเมริกามีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศหลายแขนง ที่น่าเรียนรู้ เช่น พลังงานสะอาด และโลจิสติกส์

วิกฤตโรคโควิด-19 พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า พลวัตของความสัมพันธ์ไทย - ลาตินอเมริกา ไม่หยุดนิ่งตลอดปี 2563 กระทรวงการต่างประเทศ โดยกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ได้บูรณาการการทำงานกับสถานเอกอัครราชทูตทั้ง 5 แห่งในภูมิภาคลาตินอเมริกา ได้แก่ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบัวโนสไอเรส กรุงบราซิเลีย กรุงซันติอาโก กรุงลิมา และกรุงเม็กซิโก และหน่วยงานไทย ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ เอกชน และวิชาการ รวมถึง สถานเอกอัครราชทูตประเทศในลาตินอเมริกา ประจำประเทศไทยทั้ง 9 แห่ง ได้แก่ เม็กซิโก เปรู ชิลี อาร์เจนตินา บราซิล ปานามา โคลอมเบีย คิวบา และกัวเตมาลา ในการขับเคลื่อนความร่วมมือ ไทย - ลาตินอเมริกาอย่างสร้างสรรค์ และเป็น การวางรากฐานสู่ความสัมพันธ์ที่ก้าวหน้าในโลก ยุคหลังโควิด-19 อาทิ (1) การอพยพนักเรียน แลกเปลี่ยนชาวไทยในลาตินอเมริกามากกว่า 270 คน กลับประเทศไทย (2) การช่วยเหลือมิตรประเทศ

ในลาตินอเมริกาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบริจาค ชุดตรวจหาเชื้อแบบ RT-PCR KIT การให้คำแนะนำ ด้านวิชาการผ่านระบบทางไกล การมอบพิมพ์เขียว เครื่องช่วยหายใจเคลื่อนที่ซึ่งสถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังพัฒนาขึ้น และการอำนวยความสะดวกคนชาติลาตินอเมริกา กลับภูมิลำเนา และ (3) การเผยแพร่ข้อมูลพื้นฐาน ภาษาไทยเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ของทั้ง 33 ประเทศในลาตินอเมริกาและแคริบเบียน ผ่านแอปพลิเคชัน Discover Latin America เพื่อให้คนไทยรู้จักภูมิภาคนี้มากขึ้น

เมื่อมาถึงวินาทีนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอมุมมอง ใหม่ ๆ เกี่ยวกับภูมิภาคลาตินอเมริกาและแคริบเบียน ให้แก่ผู้อ่านทุกท่าน ที่มากกว่าการเป็นเพียง ภูมิภาคหนึ่งของโลกที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก จากวิกฤตโควิด-19 ตามที่ปรากฏในหน้าสื่อปัจจุบัน ตลอดจนได้มีส่วนร่วมสะท้อนถึงความสำคัญของการดำเนินความสัมพันธ์กับลาตินอเมริกาแบบ “มองไปข้างหน้า” เพื่อแสวงหาโอกาสต่อยอด ความร่วมมือระหว่างกันให้ครอบคลุมมิติ ที่หลากหลายขึ้นและสอดคล้องกับกระแสของโลก หลังโควิด-19 อย่างยั่งยืนได้ในที่สุด **S**

บิวแก้วนำไทย

ทหารกล้า ยามศึกชาติ ชาติไม่ได้
เกิดโรคร้าย หมอไทยหาญ ต้านรักษา
ในต่างแดน มีบิวแก้ว เป็นแนวหน้า
พี่น้องไทย ได้พึ่งพา คือน้ำที่

งานผู้แทน เจรจา รักษาผล
ดูแลคน ไทยและชาติ คือศักดิ์ศรี
ใช้ความรู้ คุณธรรม ทำเต็มที่
สุทินการณ งานพิธีฯ ที่ภูมิใจ

ในยามนี้ พิษโควิด วิกฤตหนัก
อุปสรรค ไทยทุกคน ต้องฟันได้
บิวแก้วขอ มอบพลัง กำลังใจ
ก้าวข้ามภัย นำไทยฟื้น คืนมั่นคง

ชลทิพา วิญญูนาวรรณ
นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กรมสารนิเทศ ร้อยกรอง

ปกิณฑกะ

พระพุทธราชโมตริศรีสัมพันธ

"พระพุทธราชโมตริศรีสัมพันธ"
พระสำคัญ วัณฺณมงคล ชนบัวแก้ว
ปางลีลา จากสวรรค์ อันเพริศแพร้ว
นามศักดิ์สิทธิ์ คู่มงคลาดแคล้ว ปลอดภัย

จากยอดฉัตร รัตนเจดีย์ ศรีลังกา
พระปิยมหาราชฯ ทรงสร้างไว้
กระเบื้องหลังคา วิหารวัด แดนอุทัย
พระมหาธีรราชไท้ พระราชทาน

อีกมวลสาร ศักดิ์สิทธิ์ ท่วมท้น
เมืงมหา ร้อยแปด มงคลว่าน
จีน อินเดีย ลาว เขียนมา ไทย เนปาล
งามตระหง่าน ตั้งข้ามน้ำ เพื่อนำชัย

ร้อยสี่สิบ ปีบัวแก้ว เพื่อประชา
ราชสุดา ฯ ทรงเททอง หล่อพระไซรั
แม่ันมงคล เหนียวนำจิต อุทิศใจ
เพื่อก้าวไป นำสุขให้ ไทยสยาม

พระบรมสารีริกธาตุ
ยอดพระเกศ โมลีศาสต์ ประดิษฐาน
สมเด็จพระกนิษฐาฯ ทรงเป็นประธาน
มงคลยิ่ง เมืงตราบนาน สราญรมย์

ชลทิพา วัณฺณนาวรรณ
นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กรมสารนิเทศ ร้อยกรอง

การจัดสร้างพระพุทธรูป

ประจำกระทรวงการต่างประเทศ

จรัสยา พิธานนท์

รองอธิบดีกรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา

วันเสาร์ที่ 19 กันยายน 2563 เป็นวันมหามงคลอีกวาระหนึ่งของพวกเราชาวกระทรวงการต่างประเทศ เนื่องจากเป็นวันที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินมาบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในพระเศวตฉัตร “พระพุทธรูปโมตรีศรีสัมพันธ” พระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

วันนั้นนายดอน ปรมดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้กราบบังคมทูลถวายรายงานเกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดสร้างพระพุทธรูปโมตรีศรีสัมพันธ หลังจากนั้น เจ้าพนักงานอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุเข้าถวาย ทรงส่งพระบรมสารีริกธาตุและทรงบรรจุลงในพระกรัณฑ์ (หีบ) แล้วพระราชทานพระกรัณฑ์นั้นแก่รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเพื่ออัญเชิญไปประดิษฐานภายในพระเศวตฉัตรของพระพุทธรูปโมตรีศรีสัมพันธ เมื่อเสร็จสิ้นพิธี รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ขอพระราชทานพระราชวโรกาสทูลเกล้าฯ ถวายพระพุทธรูปโมตรีศรีสัมพันธองค์จำลอง ทำด้วยสัมฤทธิ์ปิดทอง ความสูงวัดจากฐาน 20 นิ้ว จำนวน 1 องค์ หลังจากนั้นได้เสด็จฯ ไปทรงนมัสการพระพุทธรูปโมตรีศรีสัมพันธก่อนจะเสด็จฯ กลับ

พิธีในวันนั้นใช้เวลาไม่นาน แต่ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เสียงพระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถาและความสงบของผู้เข้าร่วมที่ล้วนสำรวมกาย วาจา ใจ ก่อให้เกิดสิริมงคล กอปรกับความงดงามของวิเทศสโมสรได้เกิดเป็นภาพที่งดงามจับจิตจับใจ จนเกิดเป็นแรงบันดาลใจที่จะรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธรูปโมตรีศรีสัมพันธ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่จะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้ระลึกถึงพระพุทธรูปคุณและพระธรรมคุณอันเป็นหลักในการดำรงชีวิตและการทำงานของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศไปอีกยาวนาน

จุดเริ่มต้น..ยอดฉัตรรัตนเจดีย์

ในปี 2551 เจ้าอาวาสวัดที่พุทธมามาราม กรุงโคลัมโบ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตย ศรีลังกา ได้ขอให้รัฐบาลไทยช่วยบูรณะซ่อมแซม “ยอดฉัตรรัตนเจดีย์” ของวัดที่พุทธมามาราม ซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดในกรุงโคลัมโบ ก่อสร้างขึ้น ในปี 2318 และเป็นที่ยึดกันโดยทั่วไปว่า “วัดไทย” ในกรุงโคลัมโบ เป็นวัดที่มีความสัมพันธ์ทาง ประวัติศาสตร์ลึกซึ้งกับประเทศไทยเนื่องจาก พระชินวรวงศ์ หรือพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า ปฤษฎางค์ เคยดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง ปี 2447 - 2454 และได้รับการสถาปนาเป็นสังฆนายก แห่งนครโคลัมโบของนิการามัญและอมรปุระ ซึ่งนับเป็นชาวต่างชาติคนแรกที่ได้รับตำแหน่งนี้ ท่านยังเป็นผู้ออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง โบราณสถานที่เป็นประจักษ์พยานแห่งความสัมพันธ์ ทางพุทธศาสนาที่แน่นแฟ้นระหว่างไทยและศรีลังกา ได้แก่ องค์รัตนเจดีย์ ซึ่งมีรูปแบบผสมผสานศิลปะ ของไทย ศรีลังกา อินเดียและเมียนมาเข้าด้วยกัน และยอดฉัตรแห่งองค์รัตนเจดีย์นี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก้ววัด เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาและเป็นสัญลักษณ์ แห่งสัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างทั้งสองประเทศ

ในครั้งนั้น เมื่อยอดฉัตรรัตนเจดีย์ เสื่อมสภาพลง กระทรวงการต่างประเทศได้พิจารณา คำขอของท่านเจ้าอาวาส และได้สนับสนุนงบประมาณ ในการนำยอดฉัตรรัตนเจดีย์กลับประเทศไทย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร บูรณะซ่อมแซม

ต่อมาในปี 2553 นายปิยวัชร นิยมฤกษ์ รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ (ตำแหน่งขณะนั้น) ได้นำคณะสำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากรเดินทางไป ติดตั้งยอดฉัตรและร่วมพิธีสมโภชยอดฉัตรที่ประเทศ ศรีลังกา ภายหลังจากบูรณะยอดฉัตรรัตนเจดีย์แล้ว มีวัสดุคงเหลือจากการบูรณะ ได้แก่ ยอดฉัตรเดิม

ที่ชำรุด เฉพาะส่วนที่เป็นทองแดงหนักประมาณ 8 กิโลกรัม และเศษผงทองอีก 10.5 กรัม ผู้บริหาร กระทรวงการต่างประเทศจึงมีดำริว่า สถาบัน พระมหากษัตริย์ทรงเป็นหลักชัยและมีคุณูปการ อย่างใหญ่หลวงหาที่สุดมิได้ต่อการต่างประเทศ ของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และกระทรวง การต่างประเทศยังไม่เคยมีพระพุทธรูปประจำ กระทรวงมาก่อน ดังนั้น จึงได้พิจารณาแล้วเห็นเป็น โอกาสเหมาะสมที่จะขอพระราชทานพระบรม ราชานุญาตจัดสร้างพระพุทธรูปประจำกระทรวง การต่างประเทศเพื่อความเป็นสิริมงคล เป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองกระทรวงการต่างประเทศ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของข้าราชการ จึงมี ดำริให้นำวัสดุคงเหลือข้างต้นมาเป็นมวลสาร ในการจัดสร้างพระพุทธรูปเพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และจัดสร้างพระพุทธรูปประจำกระทรวง จึงขอให้ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ นำส่งหนังสือ ถึงเจ้าอาวาสวัดที่พุทธมามารามเพื่อขออนุญาต ในการนำวัสดุคงเหลือดังกล่าวมาเป็นมวลสาร ประกอบการจัดสร้างวัดถุ่มงคล ต่อมาท่านเจ้าอาวาสฯ ได้มีหนังสือลงวันที่ 28 มิถุนายน 2553 แจ้งว่า ไม่ขัดข้องต่อความประสงค์ดังกล่าวของกระทรวง การต่างประเทศ

ช่วงเตรียมการ...พระมหากษัตริย์คุณ

ในช่วงเริ่มต้นของการเตรียมการจัดสร้าง พระพุทธรูประหว่างปี 2554 - 2555 กระทรวง การต่างประเทศได้รับพระราชทานพระมหา กษัตริย์คุณจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสร้างพระพุทธรูปประจำ กระทรวงการต่างประเทศ ประกอบด้วย

1) พระบรมราชานุญาตให้นำวัสดุที่เหลือจากการบูรณะยอดฉัตรรัตนเจดีย์ของวัดที่พุทธมามารามไปใช้เป็นมวลสารศักดิ์สิทธิ์

2) พระบรมราชานุญาตให้นำแผ่นกระเบื้องหลังคาวิหารวัดโทไดจิ จังหวัดนารา ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่วัดโทไดจิ ในระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมื่อปี 2445 ครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นสยามมกุฎราชกุมาร ไปใช้เป็นมวลสารศักดิ์สิทธิ์

3) พระบรมราชานุญาตให้สร้างพระพุทธรูปปางลีลา ตามแบบที่อาจารย์โสพิศ พุทธรักษ์ ประติมากรชำนาญการ สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร ได้ร่างไว้ เป็นพระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศ และเมื่อได้ทอดพระเนตรแบบร่างแล้วได้พระราชทานข้อแนะนำปรับแบบองค์พระพุทธรูปให้มีความสูง เปรียว และสง่างามมากขึ้นแม้ว่าในขณะที่นั้นจะทรงพระประชวรและประทับอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชก็ตาม

4) พระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมทรงเจิมและทรงพระสุหร่ายแผ่นโลหะผสมเงิน ทอง และนาก พระราชทานแก่กระทรวงการต่างประเทศเพื่อเป็นมงคลสูงสุดในการจัดสร้างพระพุทธรูป

มวลสารศักดิ์สิทธิ์

นอกจากวัสดุคงเหลือจากการบูรณะยอดฉัตรรัตนเจดีย์ วัดที่พุทธมามาราม แผ่นโลหะผสมเงินทอง และนากแล้ว ในปี 2554 ในโอกาสเตรียมจัดสร้างพระพุทธรูป กระทรวงการต่างประเทศ ยังได้รับพระกรุณาจากสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร ประธานพระบรมสารีริกธาตุแก่กระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งได้รับพระบรมสารีริกธาตุอีกจำนวนหนึ่งจากวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร (วัดที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

สถาปนาให้เป็นวัดธรรมยุต ฝ่ายอรัญวาสี คู่กันกับวัดบวรนิเวศวิหารซึ่งเป็นวัดธรรมยุต ฝ่ายคามวาสี) เพื่อบรรจุไว้ในพระเศกโมลีพระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศเพื่อกราบสักการบูชาเป็นมหามิ่งมงคลสืบไป

นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศยังได้ขอความอนุเคราะห์สถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ขอรับมวลสารศักดิ์สิทธิ์จากวัดพุทธที่สำคัญในประเทศอินเดีย เนปาล ศรีลังกา เมียนมา ญี่ปุ่น จีน และ สปป. ลาว เพื่อใช้ในการจัดสร้างพระพุทธรูปโดยสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ได้จัดส่งมวลสารศักดิ์สิทธิ์ให้ ซึ่งรวมถึงแผ่นกระเบื้องหลังคาวิหารวัดโทไดจิ จังหวัดนารา ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้รับพระบรมราชานุญาตให้นำมาใช้เป็นมวลสารดังที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว

กระทรวงการต่างประเทศยังได้ขอรับเมตตาจากพระสุปฏิปันโนทั่วประเทศเพื่ออธิษฐานจิตและจารยันต์ในแผ่นโลหะเงิน ทอง นาก อีกกว่า 100 รูป รวมทั้งได้รับมอบมวลสารศักดิ์สิทธิ์จากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทยอีกจำนวนหนึ่ง เช่น แห่งชนวนที่เหลือจากการสร้างสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงค์ รัชกาลที่ 10 แห่งจังหวัดสุโขทัย แผ่นจารอักขระของพระเกจิอาจารย์ทั่วประเทศ พร้อมผงมหากุศล มวลสารศักดิ์สิทธิ์ที่รวบรวมโดยสายวัดท่าซุง จังหวัดอุทัยธานี ผงปฐวีธาตุ ตะกรุดสงครามเกาหลี แผ่นจารยันต์ของท่านเจ้าคุณนรรัตน์ราชมานิต และหลวงปู่มหาอำพัน วัดเทพศิรินทราวาส แร่และผงศักดิ์สิทธิ์ ผงธูป ข้าวตอก ข้าวสาร พระร่วง จังหวัดสุโขทัย แร่เหล็กน้ำพี้ จังหวัดอุดรดิตถ์ ผงนงกุฎโบราณและขานหมากของหลวงปู่ทอง อาเยนะ วัดราชโยธา กรุงเทพฯ มวลสารศักดิ์สิทธิ์ประทานจากสมเด็จพระวันรัต วัดบวรนิเวศวิหาร มวลสารศักดิ์สิทธิ์จากเกจิอาจารย์ สายเขาอ้อและสายตะวันออก และผงพุทธคุณหลวงปู่ตุ่ วัดสะแก จังหวัดอยุธยา เป็นต้น ทั้งนี้ ในการติดต่อขอรับมวลสารศักดิ์สิทธิ์จากพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ กระทรวง

การต่างประเทศได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากสำนักงานหนังสือเดินทางในจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งได้รับคำแนะนำที่มีคุณค่าจากข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศหลายท่าน เป็นผลให้ได้รับมวลสารศักดิ์สิทธิ์จำนวนมากจากทั่วประเทศ โดยในขณะนั้นได้เก็บรวบรวมไว้ที่กรมสารนิเทศอย่างเป็นทางการและฉายภาพไว้อย่างถี่ถ้วนเพื่อประโยชน์ในการอ้างอิงและเป็นข้อมูลสำคัญของกระทรวงการต่างประเทศที่สมควรรักษาไว้สืบไป

นอกจากมวลสารศักดิ์สิทธิ์ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศแล้ว กระทรวงการต่างประเทศยังได้เสาะหาว่านนำโชคซึ่งล้วนแต่เป็นว่านมงคลอีก 108 ชนิด เพื่อนำมาประกอบในการจัดสร้างพระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศในครั้งนี้ เพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลให้มากยิ่งขึ้นอีก เช่น พญาว่าน มหาลาภ มหาโชค มหาจักรพรรดิ เทพประชุมพร เทพรำลึก เหล็กไหล ชัยมงคล โพร้มงคล เป็นต้น

การจัดสร้าง

ในช่วงปี 2554 เมื่อจะเริ่มการจัดสร้างพระพุทธรูปได้เกิดความมหัทศจรยขึ้น โดยเมื่อครั้ง นายเจษฎา กตเวทิน รองอธิบดีกรมสารนิเทศ (ตำแหน่งขณะนั้น) และนายสุเมธ จุลชาติ นักการทูตชำนาญการ (ตำแหน่งขณะนั้น) กรมสารนิเทศ ได้นำตราสัญลักษณ์บัวแก้วไปที่โรงเก็บต้นแบบ เมื่ออาจารย์โสพิศฯ ผู้ออกแบบ ได้เห็นตราสัญลักษณ์ จึงระลึกได้ว่าตราสัญลักษณ์ดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกับรูปหล่อชิ้นหนึ่งที่ถูกเก็บไว้ที่สำนักช่างสิบหมู่ เมื่อไปดูจึงได้พบเทพดาบัวแก้วซึ่งหล่อไว้ใกล้จะเสร็จแล้วเหลือเพียงการหล่ออวระและบัวแก้ว แต่ทั้งช่วงนี้ได้ดำเนินการไต่ถามนานถึง 8 ปี จึงถือเป็นเรื่องน่าประหลาดที่การจัดสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์หนึ่งได้นำไปพบอีกสิ่งหนึ่ง หลังจากนั้นกระทรวงการต่างประเทศจึงได้รื้อฟื้นการจัดสร้างเทพดา

บัวแก้ว โดยชะลอการสร้างพระพุทธรูปไว้ก่อนจนเมื่อสร้างเทพดาแล้วเสร็จ จึงได้เริ่มการจัดสร้างพระพุทธรูปต่อ ต่อมากระทรวงการต่างประเทศได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายสาขาร่วมพิจารณา กำหนดสถานที่ที่จะประดิษฐานเทพดาไปพร้อม ๆ กับสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูป จนได้ข้อสรุปสถานที่ประดิษฐานในปัจจุบัน

ในปี 2558 ซึ่งเป็นปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเจริญพระชนมพรรษา 88 พรรษา และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 60 พรรษา กอปรกับเป็นปีที่ครบรอบ 140 ปี การสถาปนากระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศจึงได้เริ่มดำเนินการจัดสร้างพระพุทธรูปประจำกระทรวง โดยจัดทำ 3 แบบ ประกอบด้วย (1) พระพุทธรูปแบบยืนปางลีลา โดยมีแรงบันดาลใจคือการก้าว่าง (2) พระผง เนื่องจากมีมวลสารศักดิ์สิทธิ์ส่วนที่เป็นผงหรือส่วนที่มีโลหะปนรวมอยู่ด้วย และ (3) พระกริ่ง ซึ่งพระหัตถ์ถือดอกบัว อันเป็นสัญลักษณ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

พระพุทธรูปปางลีลาสำหรับประดิษฐาน ณ ที่ทำการกระทรวงการต่างประเทศนั้น ทำด้วยสัมฤทธิ์ ความสูงจากพระบาทถึงยอดพระเศียร 2 เมตร 10 เซนติเมตร แต่หากวัดจากฐานจะมีความสูง 2 เมตร 35 เซนติเมตร พระพุทธรูปปางลีลาเป็นพระพุทธรูปจำลองพระอิริยาบถของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในลักษณะยืนยกส้นพระบาทขวาสูงขึ้นจากพื้น ปลายพระบาทยังจรดอยู่กับพื้น อยู่ในท่าจะก้าวเพื่อทรงพระดำเนิน เสด็จก้าว่างลงบนปูเมฆ และดอกบัวแก้วอันเป็นสัญลักษณ์ของกระทรวงการต่างประเทศ พระหัตถ์ขวาห้อยอยู่ในท่าไหว พระหัตถ์ซ้ายยกเสมอพระอุระ ตั้งฝ่าพระหัตถ์ป้องไปเบื้องหน้าเป็นกิริยาเดิน คราวเสด็จพระพุทธดำเนินจากดาวดึงส์เทวโลก

ต่อมาเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 กระทรวงการต่างประเทศได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในพิธีเททองหล่อพระพุทธรูป ณ กระทรวงการต่างประเทศ

หลังจากนั้นในวันที่ 30 สิงหาคม 2562 กระทรวงการต่างประเทศได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์การก่อสร้างแท่นประดิษฐานพระพุทธรูปประจำกระทรวง ทำจากหินแกรนิต ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ตัวฐานความสูง 1.80 เมตร ชุ่มทรงกลีบดอกบัว ความสูง 4.29 เมตร และลานสักการะขนาดพื้นที่ 23 ตารางเมตร ตั้งอยู่เหนือบ่อน้ำ และเมื่อการจัดสร้างแล้วเสร็จจึงได้อัญเชิญองค์พระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศมาประดิษฐาน ณ แท่นประดิษฐานเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2563

บาทพระราชา

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2563 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานนามพระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศว่า “พระพุทธรูปแม่ศรีสัมพันธ์” มีความหมายว่า พระพุทธรูปแห่งสัมพันธ์ไมตรีของพระเจ้าแผ่นดิน ปัจจุบัน พระพุทธรูปแม่ศรีสัมพันธ์ประดิษฐานอยู่บนฐานกลีบดอกบัว ตั้งอยู่เหนือสระน้ำ ซึ่งเปรียบได้ดั่งการต่างประเทศของไทย ที่จะต้องก้าวออกไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับนานาอารยประเทศ ข้ามน้ำ ข้ามสมุทร เพื่อนำความสุขความเจริญไปทั่วทุกพื้นภูมิภาค

พิธีพุทธาภิเษก..พิธีสำคัญ

วันที่ 13 สิงหาคม 2563 เป็นวันสำคัญ โดยกระทรวงการต่างประเทศได้จัด “พิธีพุทธาภิเษก” พระพุทธรูปแม่ศรีสัมพันธ์ โดยได้รับพระกรุณา

จากสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก โปรดประทานไฟพระฤกษ์ โดยมีสมเด็จพระวันรัต เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นประธานฝ่ายสงฆ์และนายดอน ปรมดีรัตน์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธานฝ่ายฆราวาส โดยพิธีเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงเช้าซึ่งเป็นพิธีเจริญพระพุทธมนต์เพื่อความ เป็นสิริมงคลของมณฑลพิธี

ต่อมาในช่วงบ่าย ได้ประกอบพิธีบวงสรวงบูชาฤกษ์ โดยพระมหาราชครูวิสุทธิดุคน ประธานพระครูพราหมณ์ อำนวยการบูชาฤกษ์เพื่อน้อมเชิญเทวดาและบอกกล่าวเทพเทวาทั้งหลายให้ท่านรับรู้ว่าจะมีพิธีมงคลสำคัญ หลังจากนั้นจึงเริ่มพิธีพุทธาภิเษก

พิธีในวันนั้นเป็นไปตามฤกษ์ที่กำหนด เมื่อเวลา 15.39 น. เจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัตเจิมเทียนชัยเทียนนมหามงคล และอธิษฐานจิตจุดเทียนชัยโดยใช้ไฟพระฤกษ์ซึ่งนางบุษยา มาทแล็ง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ไปรับประทานจากสมเด็จพระสังฆราชตั้งแต่ในช่วงเช้า ในระหว่างนั้นพระมหานาค 4 รูป สวดคาถาจุดเทียนชัย และได้สวดพุทธาภิเษกต่อเนื่องยาวนานไปจนถึงฤกษ์ดับเทียนชัยในเวลา 16.30 น. ซึ่งการดับเทียนชัยมีความสำคัญเทียบเท่ากับการจุดเทียนชัย โดยจะต้องนิมนต์พระเถระชั้นผู้ใหญ่ในพิธีเป็นผู้ดับในพิธีวันนั้น พระภิกษุวิสุทธิโสภณ (หลวงพ่อพระมหาสุรศักดิ์ อติสัทธิ) เจ้าอาวาสวัดประดู่พระอารามหลวง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นผู้ดับเทียนชัยโดยใช้ใบพลู และพระมหานาค 4 รูป ต้องสวดคาถาดับเทียนชัยเพื่อดับทุกข์ ดับโศก หลังจากนั้นพระเถระจารย์ทุกรูปประพรมน้ำพระพุทธมนต์โปรยข้าวตอกดอกไม้ ซึ่งภายหลังพิธีพุทธาภิเษกอันศักดิ์สิทธิ์แล้ว กระทรวงการต่างประเทศได้เก็บรวบรวมข้าวตอกดอกไม้ในพิธีและแจกจ่ายให้ข้าราชการไว้บูชาเพื่อเป็นสิริมงคลด้วย

ความสำคัญของพิธีพุทธาภิเษก

พิธีพุทธาภิเษกมีความสำคัญยิ่ง โดยในแง่ของเจตนารมณ์ คือ การประชุมกันเพื่อตกลงยอมรับวัตถุที่นำเข้าสู่พิธีให้เป็นวัตถุที่เคารพสักการะเป็นเครื่องหมายแห่งขวัญ กำลังใจ เพื่อเป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาของคนที่ยอมรับถือสมมติสิ่งเหล่านั้นทำนองเดียวกับเงื่อนไขทางโลกต่าง ๆ เช่น เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นต้น ตำแหน่งของบุคคลเหล่านั้นจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อได้ผ่านกรรมวิธีขั้นตอนตามหลักการที่กำหนดไว้ จะเป็นอะไรมาก่อนไม่สำคัญ แต่เมื่อผ่านขั้นตอนที่กำหนดไว้โดยถูกต้องแล้ว ทุกคนจะยอมรับนับถือฐานะที่สมมติแต่งตั้งนั้น พิธีพุทธาภิเษกก็เช่นกัน เดิมทีเดียววัตถุเหล่านั้นอาจเป็นเพียงทองแดง ทองเหลือง นาก เงิน ทราญ เหล็ก เป็นต้น นายช่างจะหล่อ แกะสลัก ปั้น แต่ตอนนั้นยังไม่ถือเป็นพระพุทธรูป ยังตกแต่งได้ แต่เมื่อผ่านพระพิธีแล้ว คือ อภิเษก วัตถุนั้นเป็นพระพุทธรูปวิมา กำหนดหมายว่ารูปแทนพระพุทธรูปถูกต้องตามกรรมวิธีที่กำหนด ศาสนิกชนที่ดีพึงยอมรับสมมติสิ่งเหล่านี้

กระทรวงการต่างประเทศจึงให้ความสำคัญยิ่งในการประกอบพิธีพุทธาภิเษกในทุกขั้นตอน ทั้งการจัดมณฑลพิธี การนิมนต์พระเถรอาจารย์ และพระมหานาค การกำหนดเขตราชวัตร รวมถึงขั้นตอนและเครื่องประกอบพิธีที่มีรายละเอียดสำคัญ ซึ่งจะขอกกล่าวถึงบางประการ

พระเถรอาจารย์ที่เข้าร่วม 12 รูป ประกอบด้วยพระเกจิทั้งสายเมตตา สายกรรมฐานและสายแคล้วคลาด จากหลายวัด เช่น พระราชพัชรญาณมุนี เจ้าอาวาสวัดประชาคมวนาราม (วัดป่ากุง) พระครูอดุลธรรมาจารย์ (หลวงปู่มานะ อดุล) เจ้าอาวาสวัดป่าศรีภูมิบรรพต หลวงพ่อกัณฑ์ สุขกาโม วัดป่าทรัพย์ทวี เป็นต้น

พระมหานาค 4 รูปจากวัดสุทัศนเทพวราราม วรวิหาร พระมหานาค 4 รูปนี้ บางครั้งก็เรียกว่า

พระสงฆ์จตุรวรรค ผู้สวดคาถาพุทธาภิเษก โดยสวดพระคัมภีร์เกี่ยวกับบทพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ พร้อมกับพรรณนาพุทธประวัติ การบำเพ็ญทศบารมี 10 ประการ และพรรณนาถึงพระชาติสุดท้าย ซึ่งบำเพ็ญพระบารมีถึงขั้นปรมัตถ์ อานาภาพของพระพุทธรูป จากนั้นจะสวดภาณวารก็คือสูตรที่มีประวัติความเป็นมาในทางลี้ลับ คักดีลี้ลี้ มีอานาภาพในการช่วยเหลือคนให้หลุดพ้นจากทุกข์ ภัย และโรค การสวดของพระมหานาคทั้งในการสวดคาถาจุดเทียนชัยและการสวดพุทธาภิเษก มีท่วงทำนองพิเศษและต้องนิมนต์พระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญในการสวดแบบเฉพาะนี้เท่านั้น อีกทั้งเสียงของพระมหานาคทั้ง 4 รูป ต้องเข้ากันได้ดีอีกด้วย

เทียนชัยซึ่งจะอยู่ในตู้ มีน้ำหนัก (ซีฟิ่ง) 80 บาท จำนวนไส้ 108 เส้น ความสูงของเทียนเท่ากับขนาดของรอบศีรษะของประธานฝ่ายฆราวาส ในพิธีนี้คือรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จึงต้องจัดเตรียมการล่วงหน้า

เทียนมหามงคลบริเวณหน้าเวที จำนวนเส้นของไส้ต้องมีเกินกว่าอายุของประธานฝ่ายฆราวาส น้ำหนัก 10 บาท ซึ่งถือเป็นเลขมงคล หรือ 9 บาท ซึ่งหมายถึงความก้าวหน้าก็ได้

เทียนมหามงคลซ้าย-ขวา น้ำหนักแท่งละ 32 บาท จำนวนไส้ 56 เส้น

เทียนนพคุณ 9 เล่ม น้ำหนักแท่งละ 2 บาท และ 1 แท่ง มีจำนวนไส้ 9 เส้น

เทียนเงินเทียนทอง หรือเรียกว่าเทียนพุทธาภิเษก น้ำหนักตามความเหมาะสม 3 - 4 บาท

unสรุป

ภายหลังพิธีพุทธาภิเษก ยังมีอีกพิธีสำคัญยิ่งคือ พิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในพระเศกโมลี “พระพุทธราชไมตรีศรีสัมพันธ์” พระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งสมเด็จพระกนิษฐา

อิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพิธีเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2563 ตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น

จะเห็นได้ว่าตลอดเส้นทางการจัดสร้าง “พระพุทธราชไมตรีศรีสัมพันธ” พระพุทธรูปประจำกระทรวงการต่างประเทศ ผ่านขั้นตอนและพิธีการมากมาย การเตรียมการที่ละเอียดซับซ้อนและความท้าทายต่าง ๆ มีช่วงสะดุดหยุดพักเพราะการเปลี่ยนแปลงข้าราชการ ต้องใช้เวลายาวนานเกินกว่า 10 ปี จึงสำเร็จจุลวงได้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทยถึงสองพระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ รวมทั้งความพยายามและความร่วมมือร่วมใจของผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก เมื่อสำเร็จแล้วพระพุทธราชไมตรีศรีสัมพันธจึงมิใช่เป็นเพียงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ แต่ยังเป็นเครื่องหมายเตือนใจถึงความมุ่งมั่นที่จะสร้างสิ่งที่ดีงาม ความพยายามในการเอาชนะสิ่งท้าทาย ความตั้งใจและใส่ใจในรายละเอียดทุกขั้นตอนซึ่งไม่ต่างจากคุณสมบัติของการเป็นข้าราชการที่ดีของกระทรวงการต่างประเทศ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความนี้จะ เป็นประโยชน์สำหรับข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศทั้งในยุคปัจจุบันและรุ่นต่อ ๆ ไปที่จะได้ภาคภูมิใจที่ได้มีพระพุทธรูปอันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำกระทรวงการต่างประเทศเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นเครื่องหมายของการเป็นข้าราชการที่ดีต่อไป

ผู้เขียนขอขอบคุณ นายฉัตรชัย วิริยเวชกุล อธิบดีกรมการกงสุล นายสุเมธ จุลชาติ อัครราชทูต ณ กรุงมาบูโต ปฏิบัติหน้าที่กรมพิธีการทูต นายศรัณยู อัมพาตระการ นักการทูตชำนาญการพิเศษ สำนักจัดหาและบริหารทรัพย์สิน นางสาวชลทิพา วิญญูนาวรรณ นักการทูตชำนาญการ กรมสารนิเทศ นายชั้นทอง เนื้อนวล นักการทูตชำนาญการ กรมพิธีการทูต นางศรีพันธุ์ จันทร์คคะ สำนักบริหาร

บุคคล นายนิพนธ์ หม้ออินทร์ (อาจารย์ใจ เจ้าพิธี) และวิทยุสารณรมย์ กรมสารนิเทศ ที่กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูล แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาพถ่าย เพื่อประกอบการเรียบเรียงบทความนี้ และขอภัยหากมีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องประการใดไว้ ณ ที่นี้

ข้อมูลเพิ่มเติม

1. มวลสารศักดิ์สิทธิ์จากประเทศต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 สาธารณรัฐอินเดีย ได้แก่ ดินจากสังเวชนียสถาน 4 แห่ง ไบโพลีและกิงโพลีตรัสรู ผงรูป ผงทอง
 - 1.2 สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ได้แก่ (1) ไบโพลีจากต้นพระศรีมหาโพธิ์ (ซึ่งได้นำหน่อมาจากประเทศอินเดีย) ดอกไม้แห้ง น้ำตาเทียน ผงรูป ก้านรูปและทองคำเปลวจากพระเจดีย์ชเวดากอง (2) ดอกไม้แห้งและไบโพลีจากพระธาตุมุเตา เมืองพะโค หรือที่คนไทยรู้จักกันว่าเมืองหงสาวดี (3) น้ำตาเทียน ผงรูป ทองคำเปลวและดอกไม้แห้งจากพระธาตุนันทหรือเจดีย์ เมืองสะเทิม (4) ผ้าจีวรที่ใช้ห่มคลุมในการล้างพระพักตร์ในรุ่งอรุณและผ้าห่มองค์พระมหามัญมนิยามคำคิน วัดพญาจี เมืองมณฑลเลย (5) มวลสารศักดิ์สิทธิ์จากพระธาตุชเวสิกอง เมืองพุกาม (6) ไบโพลี ดอกมะลิแห้ง ผงรูปและรูป ผงทองคำเปลว เทียน และน้ำตาเทียน วัดเจ้ากา เมืองมยั้ว
 - 1.3 สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้แก่ (1) ทรายสีทอง ผงไม้จันทร์ ดินศักดิ์สิทธิ์ วัดหลิงกวง กรุงปักกิ่ง (2) แผ่นทอง 9,000 แผ่น วัดหงฟ้า มณฑลกว่างตุง (3) ผงรูป วัดกว่างจี กรุงปักกิ่ง (4) ผงต้นไลแลค วัดฝ้ายหววน กรุงปักกิ่ง (5) ผงรูปและดิน วัดฝ้ายเหมิน มณฑลส่านซี
 - 1.4 สปป. ลาว ได้แก่ ดิน ทราย ผงรูป เศษทอง และไบโพลี 5 ถู จากวัดพระธาตุหลวง

1.5 ฎีปุ่น ได้แก่ (1) กระเบื้องหลังคาวิหาร วัดโพนไคจิ จังหวัดนารา (2) ผงรูปจากวัดนิตไทจิ เมืองนาโงยา จังหวัดไอจิ (3) ผงรูป วัดโคโตคุอิน เมืองคามาคุระ จังหวัดคานางาวา

1.6 สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตย ศรีลังกา ได้แก่ (1) ดินทรายบริเวณใต้ต้นศรีมหาโพธิ์

จากวัดกัลยาณี (2) ดอกมะลิแห้งจากบริเวณแท่นบูชาพระเจดีย์ทองคำที่บรรจุพระทันตธาตุ เขี้ยวแก้ว เมืองแคนดี

1.7 เนปาล ได้แก่ (1) ดินจากสังเวชนียสถาน ฌายาเทวีวิหาร สวณลุมพินี (2) แผ่นทอง 9,000 แผ่น จากวัดจงหัว เมืองลุมพินี

2. รายชื่อว่านมงคล

พญาวาน	เพชรนารายณ์	เสนาหา	มหาเมฆ
มหาปราบ	เพชรฉลุกันต์	สาวหลง	ช้างผสมโคลง (ผู้)
จำว่าน	เพชรน้อยแดง	โพธิ์มงคล	ช้างผสมโคลง (เมีย)
เพชรกลับขาว	เพชรใหญ่	พญาหัวเดียว	พญาหงส์ทอง
เพชรกลับดำ	เพชรไพรวัลย์	นางล้อม	กวัคนางพญาใหญ่
เพชรกลับแดง	ชั้นหมาก	ธรรณีสาร	ขุนแผน 3 กษัตริย์
เทพรัญจวน	ชั้นหมากเศรษฐี	เถาว์วัลย์หลง	กำบัง
เทพประชุมพร	นางคำ	เสน่หัจฉินทร์แดง	ถอนโมกข์ศักดิ์
เทพรำลึก	ทองคำ	นิลพัตร	กวัคนางทองใบ (เศรษฐีแคะ)
มหาเสน่ห์	เศรษฐีนางกวัคขาว	ม้าสีหมอก	พระฉิม
ดอกทอง (ผู้)	เศรษฐีนางกวัคแดง	นางค่อม	กลิ้งกลางดง
ดอกทอง (เมีย)	เศรษฐีเรือนนอก	หางช้าง	มหานิยม
ดินสอฤๅษี	สีทศขาว	ขุนแผนสะกดทัพ	นกค่อม
มหาอุดม	ชัยมงคล	พัดโบก	เฉลิมโลก
ขมิ้นขาวเสน่ห์	ญาณรังสี	กระแจะจันทร	ปลาไหลม่วง
นงหน้าทอง	กำแพงชั้น	จันทรหอม	เมฆประสิทธิ์
ห้าร้อยนาง	กล่อมนางนอน	จันทรทอง	มหาบัว
มหาจักรพรรดิ	ไก่อดำ	กุมารทอง	เต้าน้ำโชค
เกราะเพชรไพฑูรย์	ไก่อแดง	เหล็กไหล	กระบี่ทองวัน (ทองห้ามทัพ)
มหากวัค	ไก่อชัน	ไพลดำ	กบ อึ้ง
พุทธกวัค	หนุมาน	พีชมงคล	เขียด
กวัคพระพรหม	หนุมานนั่งแท่น	พระตะบะ	ปลาไหลสอด
มหาโชค	พญากาเผือก	พญาห่อศึก	เต่าหนังแห้ง
มหาลาภ	พญาแร้งคอดำ	เพชรหน้าทั้ง	พญาจางวาง
รางนาค	พญาช้างเผือก	ท้าวชมพูนั่งแห้ง	ไพลดำ
รางเงิน	พญาอากาศแดง	กระทู้ 7 แบก	สับเลือด
รางทอง	พญาอากาศเขียว	แสงอาทิตย์	สับหุยก

3. พระเถรจารย์ 12 รูปประกอบด้วย

3.1 พระราชพัชรญาณมุนี (ทองอินทร์ กตปุญโญ) เจ้าอาวาสวัดประชาคมวนาราม (วัดป่ากุง) จ.ร้อยเอ็ด

3.2 พระครูอดุลธรรมาจารย์ (หลวงปู่มานะ อดุล) เจ้าอาวาสวัดป่าศรีภูมิบรรพต (วัดป่าศรีภูหอ) จ.เลย

3.3 หลวงพ่อกัณฑ์ สุขกาโม วัดป่าทรัพย์ทวี จ.นครราชสีมา

3.4 พระครูภาวนาพิลาศ (หลวงตาวัชรชัย อินทวิโส) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี เจ้าอาวาสวัดเขาวง จ.สระบุรี

3.5 พระครูวิชัยสารคุณ (หลวงพ่อหนู สวิชัย) เจ้าอาวาสวัดพุทธโมกพลาราม จ.สกลนคร

3.6 พระภวนารัตนญาณ วิ. (ครูบาอริยชาติ อริยจิตโต) เจ้าอาวาสวัดแสงแก้วโพธิญาณ จ.เชียงราย

3.7 ดร.พระครูวิลาศกาญจนธรรม (หลวงพ่อเล็ก) รองเจ้าคณะอำเภอทองผาภูมิ เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน จ.กาญจนบุรี

3.8 พระนันทวิริยาภรณ์ (หลวงพ่ออ่าง สิริจโนโท) เจ้าอาวาสวัดใหญ่สว่างอารมณ์ จ.นนทบุรี

3.9 พระภวนาวิสุทธิโสภณ (หลวงพ่อพระมหาสุรศักดิ์ อดิสักโข) เจ้าอาวาสวัดประดู่พระอารามหลวง จ.สมุทรสงคราม

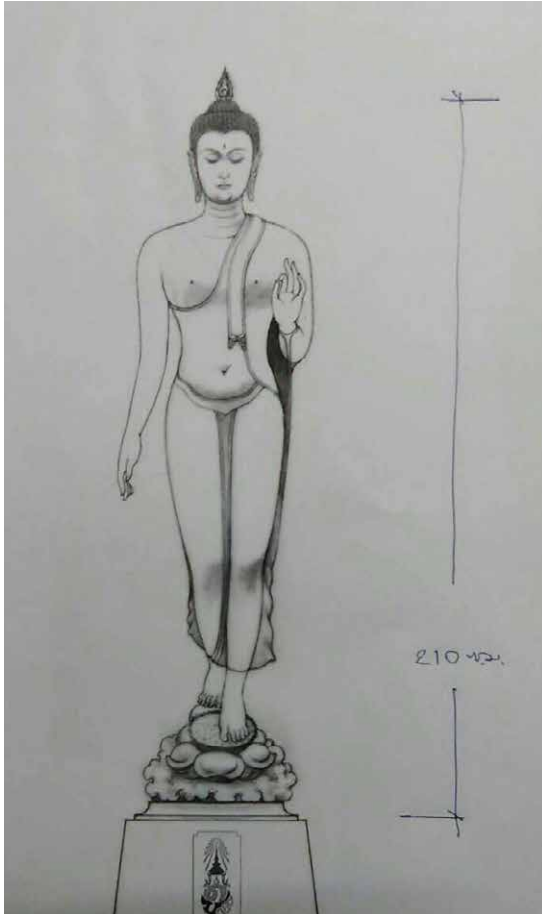
3.10 พระญาณวิกรม เจ้าอาวาสวัดท่าไม้ จ.สมุทรสาคร

3.11 พระครูสมุทรพิทยาคม (หลวงพ่อใจ ฐิตาจาโร) เจ้าอาวาสวัดพระญาติ จ.สมุทรสงคราม

3.12 พระครูเมตตาทิกตติคุณ (หลวงพ่อสมหมาย อดตมโน) เจ้าอาวาสวัดป่าสันติกาवास จ.อุดรธานี **๕**

(ซ้าย) ยอดฉัตรรัตนเจดีย์ที่ชำรุด
(ขวา) ยอดฉัตรรัตนเจดีย์ที่บูรณะแล้ว

แบบร่างพระพุทธรูป

รูปหล่อพระพุทธรูป

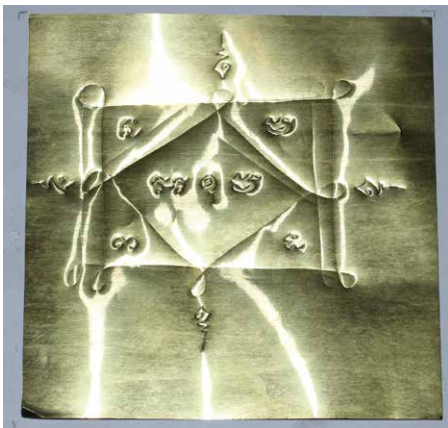
แผ่นโลหะผสมเงิน ทอง และนาก
ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ทรงเจิมและทรงพระสุหร่าย และพระราชทานแก่กระทรวงการต่างประเทศ

ส่วนหนึ่งของมวลสารศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับจาก
สถานเอกอัครราชทูตในประเทศต่าง ๆ

ส่วนหนึ่งของมวลสารศักดิ์สิทธิ์

ส่วนหนึ่งของยันต์ใบแผ่นโลหะ
ที่ได้รับเมตตาจากพระสุปฏิปันโน

ส่วนหนึ่งของมวลสารศักดิ์สิทธิ์

ส่วนหนึ่งของว่านมงคล

พิธีบวงสรวงบูชาฤกษ์ วันที่ 13 สิงหาคม 2563

รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศประกอบพิธีบวงสรวงบูชาฤกษ์

พระพุทธรูปโบราณที่สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรงนำมาจากเมืองพุกองในพม่า
เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2563

รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ประธานฝ่ายฆราวาส
กราบถวายสักการะรูปเทียนแพสมเด็จพระวันรัต ประธานฝ่ายสงฆ์ในพิธีพุกอง

สมเด็จพระวันรัตทรงเจิมหน้าตู้เทียนชัย

สมเด็จพระวันรัตจุดเทียนชัยโดยใช้ไฟพระฤกษ์ที่ได้รับประทานจาก
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระมหานาคสวดพุทธราภิเษก

สมเด็จพระวันรัตโปรยข้าวตอกดอกไม้

รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกราบบังคมทูลถวายรายงาน
เกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดสร้างพระพุทธรูปโมตรีศรีสัมพันธ
ในพิธีบรมจุพระบรมสารีริกธาตุในพระเศกโมลี พระพุทธรูปโมตรีศรีสัมพันธ
เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2563

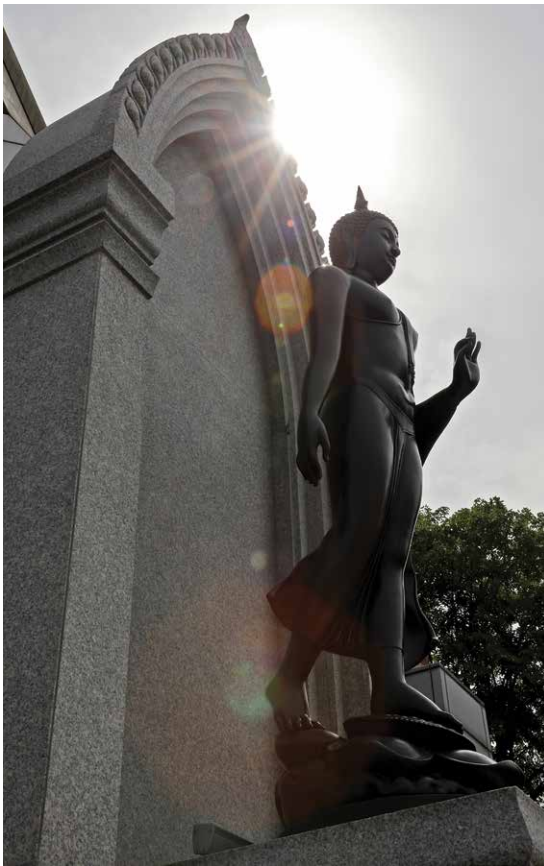
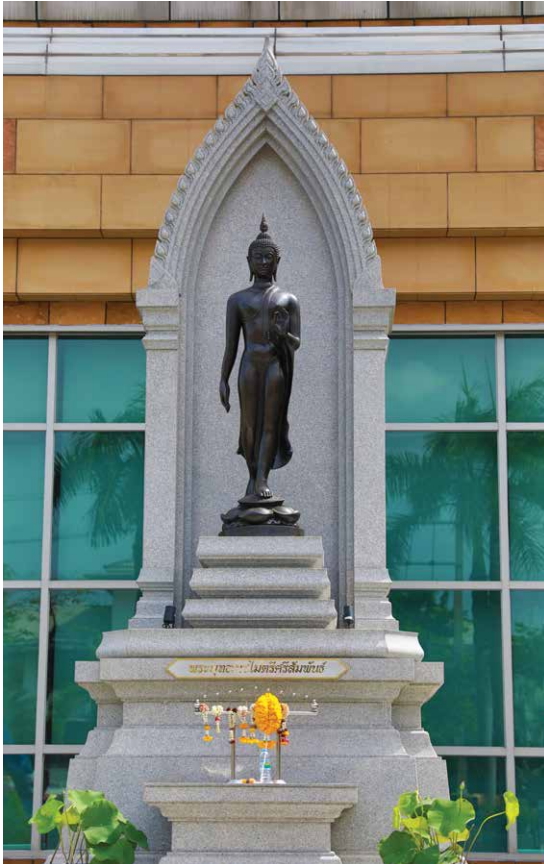
สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในพระกรัณฑ์

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงนมัสการพระพุทธรูปโมหิณีศรีสัมพันธ์

รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุในพระกรัณฑ์
ไปประดิษฐานภายในพระเศวตโมหิณีศรีสัมพันธ์

พระพุทธรูปไมตรีศรีสัมพันธ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

กับการต่างประเทศ

ณรงค์ บุญเสถียรวงศ์
รองอธิบดีกรมการกงสุล

ปี 2563 เป็นวาระครบรอบ 140 ปี แห่งการพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ซึ่งคนทั่วไปมักจะได้รับการทราบพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านในฐานะนักการทหาร ผู้ก่อตั้งลูกเสือและเสือป่า นักการศึกษา ผู้ก่อตั้งสถาบันการศึกษา ผู้ประพันธ์บทวรรณศิลป์และวรรณกรรม โดยที่ทรงพระราชนิพนธ์บทประพันธ์ที่มีชื่อเสียงมากมาย จนได้รับพระราชสมัญญานามว่า “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า”

บางท่านอาจไม่ทราบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีบทบาทสำคัญในด้านการต่างประเทศของสยามในขณะนั้น โดยในรัชสมัยของพระองค์ยังคงมีอิทธิพลของจักรวรรดินิยมตะวันตก กระแสลัทธิชาตินิยม การโค่นล้มราชวงศ์ชิงในจีน และพระเจ้าซาร์ นิโคลัสที่ 2 และราชวงศ์โรมานอฟของรัสเซีย ซึ่งเป็นประเทศสำคัญในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของโลก กอปรกับโลกในขณะนั้นได้เข้าสู่มหาสงครามโลก ครั้งที่ 1 (ระหว่างปี พ.ศ. 2457 - 2461) ซึ่งมีสมรภูมิรบอยู่ในทวีปยุโรป เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกภายในช่วงเวลาดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและดำเนินนโยบายต่างประเทศของสยามให้เหมาะสมกับสถานการณ์โลกในรัชกาลนี้ สืบต่อจากรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประสูติแต่สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง) ประสูติเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2423

สมเด็จพระบรมราชชนกโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร พระองค์ที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ภายหลังสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมารพระองค์แรกสวรรคตในปี พ.ศ. 2437

ทรงสำเร็จการศึกษาวิชาพลเรือนจากมหาวิทยาลัย Oxford และวิชาทหารบกจาก

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

โรงเรียนนายร้อยแซนด์เฮิสต์ ประเทศอังกฤษ เสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นรัชกาลที่ 6 เมื่อ พ.ศ. 2453 เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 สิริราชสมบัติ 15 ปี ทรงมีพระราชธิดาเพียงพระองค์เดียวคือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพรรณวดี ประสูติแต่พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี

ขณะทรงศึกษาอยู่ในทวีปยุโรป ทรงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นผู้แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เข้าร่วมพระราชพิธีกาญจนานภิเษกของสมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรียพระบรมราชินีนาถของอังกฤษ และรับเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนก เมื่อเสด็จฯ เยือนทวีปยุโรปครั้งแรกในปี พ.ศ. 2440

ครั้นเมื่อทรงสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2445 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ได้เสด็จฯ กลับประเทศไทยผ่านทางอเมริกาและ

ญี่ปุ่น นับเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่ได้ทรงเดินทางรอบโลก เสด็จฯ ถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2445

ทรงวางรากฐานระบอบประชาธิปไตย

การที่ทรงศึกษาในประเทศอังกฤษเป็นระยะเวลานาน ในรัชกาลนี้ แม้ว่าไทยหรือสยามในขณะนั้นจะยังอยู่ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้ทรงวางรากฐานระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก ในบริเวณสวนหลังพระที่นั่งในบริเวณวังพญาไทซึ่งโปรดเป็นที่ประทับ โดยโปรดให้สร้างเมืองจำลองขนาดใหญ่ขึ้น พระราชทานนามว่า ดุสิตธานี

ภายในดุสิตธานี มีตึกจำลองลอกแบบมาจากพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวัง ทั้งยังมีวัดวาอาราม ห้างร้าน โรงหนัง โรงละคร โรงแรม และภัตตาคาร มีบ้านของเอกชน มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี

(Mayor) และมีสภาเมืองแบบอังกฤษ เมื่อสภาเมือง
ดุสิตธานีมีการประชุม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวจะเสด็จฯ เข้าประชุมด้วย ทรงถือว่าเป็น
การสั่งสอนข้าราชการสำนักให้เข้าใจในกิจการของ
สภาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

นอกจากนี้ ภายในดุสิตธานีจะมีหนังสือพิมพ์
รายวันคือ ดุสิตสมัย และนิตยสารรายสัปดาห์
ดุสิตสมิตโดยพระเจ้าอยู่หัวทรงเขียนเรื่องลงใน
ดุสิตสมิตเสมอ

ทั้งนี้ เมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏ ร.ศ. 130
เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2454 โดยกลุ่มทหารบก
ทหารเรือ และพลเรือนทั่วไป ซึ่งปรารถนาให้
มีการพระราชทานรัฐธรรมนูญ และภายหลัง
มีการจับกุมคณะผู้ก่อการและนำตัวขึ้นศาล บางราย
ถูกตัดสินประหารชีวิต บางรายถูกจำคุกตลอดชีวิต
แต่ด้วยพระราชหฤทัยที่ทรงพระเมตตา พระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ยกโทษ
ประหารชีวิตเสียทั้งสิ้น

กรงวางกฎเกณฑ์ระบบการสืบสันตติวงศ์

ในรัชกาลนี้ได้ทรงกำหนดกฎเกณฑ์ระบบการ
การสืบสันตติวงศ์ตามแบบตะวันตก ทั้งนี้ ในยุค
กรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จนถึงรัชกาลพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการสถาปนา
ตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)
โดยส่วนใหญ่จะสถาปนาสมเด็จพระอนุชา
ในรัชกาลนั้นดำรงตำแหน่งวังหน้า ยกเว้น
กรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพย์ในรัชกาล
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็น
พระปิตุลา (อา) โดยทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และกรมพระราชวัง
บวรวิชัยชาญ (วังหน้าพระองค์สุดท้าย) ในรัชกาล

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็น
พระโอรสของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อมีการสถาปนาสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาจักรี
ซึ่งทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ ประสูติ
แต่สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี
(สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสา
อัยยิกาเจ้า) เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยาม
มกุฎราชกุมารพระองค์แรก ภายหลังกรมพระราชวัง
บวรวิชัยชาญทิวงคต เนื่องจากในเวลานั้น สมเด็จพระ
พุทธเจ้าหลวงโปรดเกล้าฯ พระภรรยาเจ้า
ชั้นลูกหลวง ประกอบด้วยพระองค์เจ้าสุนันทากุมารีรัตน์
พระองค์เจ้าสว่างวัฒนา พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี
และพระองค์เจ้าสุขุมาลมารศรี มีฐานะเสมอกัน
โดยพระราชโอรสและพระราชธิดาต่างทรงเป็น
สมเด็จพระเจ้าฟ้าชั้นเอก

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยปรากฏในหนังสือประวัติ
ต้นรัชกาลที่ 6 ว่า “ในเมืองเรายังขาดนิติธรรม
สำคัญอัน 1 คือกฎหมายการสืบสันตติวงศ์ ในประเทศ
ต่าง ๆ ในยุโรป แห่งใดมีราชาธิปไตย¹ ย่อมมีกฎ
แห่งการสืบสันตติวงศ์ ซึ่งโดยมากตราไว้เป็น
บทกฎหมายส่วน 1 มุลินิติธรรมประจำแผ่นดิน
ข้อสำคัญในกฎเช่นนี้กำหนดไว้ว่า ลูกต้องเป็น
ทายาทแห่งพ่อ ต่อไร้ลูกจึงให้ญาติอื่นเป็นทายาท
ตามระเบียบโดยมาก เขาลำดับชั้นผู้ควรเป็น
รัชทายาทไว้ ดังนี้ (1) พระราชโอรสพระองค์ใหญ่
(2) พระราชนัดดา พระโอรสของพระราชโอรส
พระองค์ใหญ่ (3) พระราชโอรสพระองค์ที่ 2
(4) พระราชนัดดา พระโอรสของพระราชโอรส
พระองค์ที่ 2 มุลินิติธรรมอย่างนี้กล่าวมานี้ทำให้
การสืบสันตติวงศ์ในประเทศยุโรปจึงมีความมั่นคง
และปราศจากความสงสัย”

¹ สละกตามภาษาดั้งเดิม

ดังนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 รัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าฯ ให้ออกกฤษฎีกาให้ทราบทั่วกันว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ซึ่งเป็นกฎการสืบราชสมบัติของไทยฉบับแรกที่กำหนดการสืบโดยสายตรงตามกฤษฎีกาฉบับนี้ หากรัชกาลที่ 6 ไม่ทรงมีพระราชโอรสให้มีการสืบราชสมบัติทางสายสมเด็จ พระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ถ้าไม่มีทายาทที่สมควรก็ให้ไปในสายของสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา และจึงถึงสายสมเด็จพระนางเจ้าสุภานุมาลมารศรี อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 13 กำหนดไว้ว่า “ในกาลสมัยนี้ยังไม่ถึงเวลาอันควรที่ราชนาภิระจะได้เสด็จขึ้นทรงราชย์เป็นสมเด็จพระแม่อยู่หัวบรมราชินีนาถ ผู้ทรงสำเร็จราชการสิทธิ์ขาดอย่างพระเจ้าแผ่นดินโดยลำพังแห่งกรุงไทย ฉะนั้นท่านห้ามมิให้จัดเอาราชนาภิระองค์ใด ๆ เข้าไว้ในลำดับสืบราชสันตติวงศ์เป็นอันขาด”

การเข้าร่วมรบในมหาสงครามโลกครั้งที่ 1

แม้ว่าไทยจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเยอรมนี เนื่องจากเยอรมนีไม่ได้ดำเนินนโยบายแบบจักรวรรดินิยมเพื่อขยายอาณานิคมดังเช่นอังกฤษและฝรั่งเศส กอปรกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งพระราชโอรสหลายพระองค์ไปทรงศึกษาที่ประเทศเยอรมนีในราชสำนักพระเจ้าไกเซอร์ อาทิง สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตลลิตยเดช กรมขุนสงขลานครินทร์ (สมเด็จพระบรมราชชนกในรัชกาลที่ 9) พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์ (สมเด็จพระพะยาชัยนาทนเรนทร) และพระองค์เจ้าดิถนพรัฐ (กรมหมื่นสรรควิสัยนรบดี)

ในช่วงต้นของสงคราม ไทยจะประกาศตนเป็นกลาง แต่ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระทัยเข้าร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่ 1 ร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งมีอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นแกนนำและประกาศสงครามกับ

เยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 (ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการสร้างวงเวียน 22 กรกฎาคม เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการประกาศเข้าร่วมสงครามดังกล่าว) เพื่อรักษาสีทธิของประเทศและความสงบสุขของโลกเป็นส่วนรวม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งทหารไทยอาสาสมัครไปร่วมรบในสมรภูมิที่ยุโรป นอกจากนี้ ทหารอาสาจากไทยที่ไปร่วมรบในสงครามที่ทวีปยุโรปยังได้เดินสวนสนามที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2462 ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจในราชการสงคราม

การตัดสินใจเข้าร่วมรบในสงครามนี้เป็นผลดีอย่างยิ่งต่อไทย ในฐานะประเทศผู้ชนะสงคราม ไทยสามารถเจรจากับประเทศมหาอำนาจตะวันตกต่าง ๆ เพื่อขอแก้ไขสนธิสัญญาสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและสนธิสัญญาจำกัดอำนาจการเก็บภาษีภายในของไทย ทำให้ประเทศพ้นสภาพการเสียเปรียบด้านการศาลและสามารถดำเนินนโยบายด้านภาษีได้โดยอิสระ การนี้ทรงเชิญ ดร.เยอร์จ บี แซย์ (Dr. George B. Sayre) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และเป็นบุตรเขยของประธานาธิบดี Woodrow Wilson (ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐฯ ระหว่างปี พ.ศ. 2456 - 2464) มาเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน นอกจากนี้ ชัยชนะของฝ่ายสัมพันธมิตรในมหาสงครามโลกครั้งที่ 1 ส่งผลให้ไทยได้เข้าร่วมการประชุมสงบศึกที่พระราชวังแวร์ซายส์ และมีบทบาทในฐานะประเทศผู้ร่วมก่อตั้งสันนิบาตชาติ (League of Nations) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่นครเจนีวาในเวลาต่อมา

การเปลี่ยนธงชาติไทย

เมื่อไทยได้ประกาศตนเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 1 แล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า

การประกาศสงครามครั้งนี้ นับเป็นความเจริญก้าวหน้าขั้นหนึ่งของประเทศ สมควรจะมีสิ่งเตือนใจสำหรับวาระนี้ไว้ในภายหน้า สิ่งนั้นควรได้แก่ธงชาติจึงโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มแถบสีธงชาติเป็นสามสีตามลักษณะธงชาติของนานาประเทศที่ใช้กันอยู่โดยมากในขณะนั้น เพื่อให้เป็นเครื่องหมายว่าประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกับฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อต่อต้านปราบปรามฝ่ายอธรรม อีกประการหนึ่ง สีน้ำเงินก็เป็นสีประจำพระชนมวารเฉพาะของพระองค์ด้วย จึงเป็นสีที่สมควรจะประกอบไว้ในธงชาติไทยด้วยประการทั้งปวง

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริจะเปลี่ยนธงช้างเป็นธงแถบสี เพราะทรงเห็นความลำบากของราษฎรที่ต้องสั่งซื้อธงผ้าพิมพ์รูปช้างมาจากต่างประเทศ และบางครั้งเมื่อเกิดความสะเพร่าติดธงผิด รูปช้างกลับเอาขาขึ้นขึ้น เป็นที่น่าละอาย หากเปลี่ยนเป็นธงแถบสี ราษฎรก็สามารถทำธงใช้ได้เอง และจะช่วยขจัดปัญหาการติดผิดพลาด ได้ทรงพยายามเลือกสีที่มีความหมายในทางความสามัคคีและความสง่างามด้วย

การจัดทำหนังสือเดินทาง

ในอดีต การเดินทางออกนอกพระราชอาณาเขตก็มีธรรมเนียมที่ต้องรับหนังสือเดินทางสำหรับตัวซึ่งเจ้าพนักงานออกให้ก็ตาม แต่บุคคลโดยทั่วไปส่วนมากยังไม่ได้ถืออย่างเคร่งครัดว่าหนังสือเดินทางเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเดินทาง เนื่องจากในอดีตยังไม่มีมาตรการตรวจตราการเดินทางเข้าออกประเทศอย่างเข้มงวด ประชาชนสามารถเดินทางออกนอกพระราชอาณาเขตได้อย่างสะดวกโดยไม่ต้องมีหนังสือเดินทาง

อย่างไรก็ดี ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 รัฐบาลประเทศต่าง ๆ เริ่มออกกฎหมายการตรวจลงตรา (วีซ่า) หนังสือเดินทางของคนต่างชาติอย่างเข้มงวดตั้งนั้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คนไทยในการเดินทางไปต่างประเทศ รัฐบาลไทยในรัชกาลนี้ จึงได้กำหนดกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการครั้งแรกเกี่ยวกับการออกหนังสือเดินทาง โดยการออก **“ประกาศว่าด้วยผู้เดินทางไปนอกพระราชอาณาเขต² ให้มีหนังสือเดินทาง”** เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2460 และตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2460

ด้านการศึกษาและอื่น ๆ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการยกย่องเป็นบุคคลดีเด่นระดับโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ โดยมีการก่อตั้งหอวิชาฐานุสรณ์เป็นคลังสมบัติทางปัญญาของชาติ ดำเนินการด้านการค้นคว้าและรวบรวมเพื่อเผยแพร่พระราชนิพนธ์สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าทุกประเภท ทั้งในและนอกประเทศ ทำให้ชาติไทยมีแหล่งศึกษาและค้นคว้าระดับชาติเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่ง

ในรัชกาลนี้เป็นพระราชดำริอย่างใหม่ในการสร้างโรงเรียนแทนวัด ด้วยทรงเล็งเห็นว่าหากทรงสถาปนา “พระอาราม” ขึ้นใหม่นั้น จะเกิดความจำเป็นในส่วนทางบำรุงพระพุทธศาสนา สิ่งที่เป็นจำเป็นในขณะนั้นคือการให้การศึกษาแก่ราษฎร อันจะนำพาความเจริญมาสู่ชาติในอนาคต พระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ตั้งแต่เมื่อทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ

² สละกตามภาษาดั้งเดิม

สยามมกุฎราชกุมาร และทรงเพียรพยายามมาตลอดรัชกาลก็คือการให้การศึกษาแก่ราษฎรเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชาติ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น นับเป็นครั้งแรกในประวัติการศึกษาไทยที่ได้มีกฎหมายค้ำประกันความมั่นคงในการจัดการศึกษาในระดับนี้ มีสาระสำคัญคือ บังคับให้เด็กทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ เรียนหนังสือในโรงเรียนจนกระทั่งอายุ 14 ปีบริบูรณ์

โดยที่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาคราชการและเอกชนต้องการบุคลากรทำงานในสาขาวิชาต่าง ๆ กว้างขวางมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระอนุสรณ์คำนึงถึงพระบรมราโชบายในสมเด็จพระบรมชนกาธิราชที่จะ **“ให้มีมหาวิทยาลัยขึ้นสำหรับเป็นสถาบันอุดมศึกษาของชาวสยาม”** จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กเป็นสถาบันอุดมศึกษา พระราชทานนามว่า **“โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”** เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2453

ทรงวางพื้นฐานของการศึกษาสำหรับคนในชาติ โดยขยายกิจการให้กว้างขวางตามพระราชประสงค์เพื่อให้เป็นพระบรมราชานุสาวรีย์อันยิ่งใหญ่และถาวรในสมเด็จพระบรมชนกาธิราช

พระองค์จึงได้พระราชทานเงินทุนที่เหลือจากการที่ราษฎรได้เรียไรเพื่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้าจำนวนเก้าแสนกว่าบาท ให้ใช้เพื่อสร้างอาคารเรียนและเป็นตึกบัญชาการบนที่ดินของพระคลังข้างที่จำนวน 1,309 ไร่ อยู่ที่อำเภอปทุมวัน และเงินที่เหลือจากการสร้างก็ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้เพื่อกิจการของโรงเรียนต่อไป ทั้งนี้ ได้เสด็จพระราชดำเนินและทรงวางศิลาพระฤกษ์ในการสร้างอาคารเมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2458

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่จะขยายการศึกษาในโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นคือไม่เฉพาะสำหรับผู้ที่จะได้เรียนเพื่อรับราชการเท่านั้น แต่จะรับผู้ซึ่งประสงค์จะศึกษาขั้นสูงให้เข้าเรียนได้ทั่วถึงกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ขึ้นเป็น **“จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”** เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2459 เพื่อเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์เฉลิมพระเกียรติแห่งสมเด็จพระบรมชนกาธิราชให้เจริญก้าวหน้ากว้างขวางแผ่ไพศาลต่อไป โดยในช่วงแรกมีการจัดการศึกษาเป็น 4 คณะ ได้แก่ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ๕

State Visit ครั้งแรกในรัชกาลที่ 9

ที่สถานทูตไทย ณ กรุงไซ่ง่อน¹

นิลกังขา²

สถานกงสุลใหญ่ไทยประจำนครโฮจิมินห์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในปัจจุบันนี้ นับเป็นสำนักงานตัวแทนรัฐบาลไทยแห่งที่สองในประเทศเวียดนาม รองลงมาจากสถานเอกอัครราชทูตไทยที่ตั้งอยู่ ณ เมืองหลวงของประเทศ คือกรุงฮานอย และมีการกิจดูแลและส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม และปกป้องผลประโยชน์ของประเทศไทย และคนไทยในเวียดนามในเขตกงสุลทางเวียดนามตอนใต้ ตั้งแต่จังหวัดเก๋อเทียน-เว้ ในภาคกลาง เรื่อยตลอดลงไปจนจรดใต้สุดปลายแผ่นดินเวียดนามที่จังหวัดกำเมา รวมทั้งสิ้น 19 จังหวัด และ 3 นคร ใหญ่เทียบเท่าจังหวัด (นครโฮจิมินห์ นครดานัง และนครเกิ่นเทอ) โดยไม่นับพื้นที่บางจังหวัดที่รัฐบาลเวียดนามกำหนดให้ไปอยู่ในความดูแลของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย นอกจากนี้ สถานกงสุลใหญ่ฯ ยังมีการกิจสนับสนุนการดำเนินการของสถานเอกอัครราชทูตในด้านต่าง ๆ และให้บริการด้านการกงสุลแก่คนไทยและคนต่างชาติ รวมทั้งภารกิจคุ้มครองดูแลคนไทยที่ตกทุกข์ได้ยากในเขตกงสุล ตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องของไทยและเวียดนามด้วย

¹ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 41 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนธันวาคม 2562 ในโอกาสครบรอบ 60 ปี แห่งการเสด็จพระราชดำเนินเยือนเวียดนาม (ใต้) และการเสด็จฯ มายังสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไซ่ง่อน ในครั้งนั้น

² นิลกังขา เป็นนามปากกาของนักเขียนสมัครเล่นคนหนึ่ง ซึ่งมีอาชีพจริงเป็นนักการทูตไทย และปัจจุบันรับราชการประจำการอยู่ที่สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ที่ตั้งของสถานกงสุลใหญ่ไทยปัจจุบันอยู่ที่ เลขที่ 77 ถนนเงินก๊กถาว (Tran Quoc Thao Street) เขต 3 นครโฮจิมินห์ ซึ่งก่อนหน้าการรวม ประเทศเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เข้าด้วยกัน เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2518 นั้น นามของนครแห่งนี้ เคยเป็นที่รู้จักของโลกในชื่อ กรุงไซ่ง่อน เมืองหลวง ของสาธารณรัฐเวียดนาม (คือเวียดนามใต้) และก่อนหน้านั้นขึ้นไปอีก เมืองไซ่ง่อนก็เคยเป็น เมืองเอกแห่งหนึ่งของดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส โดยเป็นศูนย์กลางการบริหารที่เจ้าอาณานิคม ฝรั่งเศสได้เคยใช้ในการปกครองเขตโคแวงซัน หรือ โคชินไชนา กล่าวคือ ภาคใต้ของเวียดนามในปัจจุบัน

อาคารสำนักงานสถานกงสุลใหญ่ไทย และบ้านพักกงสุลใหญ่ในบัดนี้ ในอดีตคือตั้งแต่ ประมาณปี 2499 เป็นต้นมา เคยเป็นที่ตั้งของ สถานเอกอัครราชทูตและทำเนียบ (บ้านพัก) ของเอกอัครราชทูตไทยประจำเวียดนามใต้อยู่ใน รั้วเดียวกัน ในสมัยที่ยังมีประเทศ “เวียดนามใต้” อยู่ สืบมาจนกระทั่งถึงปลายเดือนเมษายน 2518 เมื่อกองกำลังเวียดนามเหนือมีชัยชนะเหนือ เวียดนามใต้ และเข้ายึดกรุงไซ่ง่อนไว้ได้ ทำให้ สถานเอกอัครราชทูตของไทยและประเทศต่าง ๆ ในกรุงไซ่ง่อนต้องปิดตัวลงไป

ต่อจากนั้น หลังการรวมประเทศเวียดนาม เป็นหนึ่งเดียว และหลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์ ทางทูตระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม เมื่อเดือนสิงหาคม 2519 แล้ว ฝ่ายไทยก็ได้เปิดสถานทูตไทยในกรุงฮานอย เมื่อปี 2521 และมีการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางทูต ระดับเอกอัครราชทูตระหว่างประเทศทั้งสอง นอกจากนั้น รัฐบาลทั้งสองก็ได้เจรจาหารือกัน เกี่ยวกับอาคารอดีตสถานทูตไทยในกรุงไซ่ง่อนแห่งนี้ จนในที่สุดทางการเวียดนามก็ได้คืนอาคารดังกล่าว ให้แก่ทางการไทย และฝ่ายไทยก็ได้กลับเข้ามาใช้ สถานที่นี้เป็นสถานกงสุลใหญ่ของไทย (ประจำนคร

ที่ได้รับชื่อใหม่ว่า นครโฮจิมินห์) ตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นมา

ครั้งที่อาคารแห่งนี้ยังคงมีสถานะเป็นทำเนียบ เอกอัครราชทูตอยู่นั้น เมื่อ 60 ปีก่อน คือเดือน ธันวาคม 2502 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มายังสถานทูตไทยในโอกาสสำคัญ กล่าวคือ ระหว่างการเสด็จฯ เยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการในระดับพระประมุขของรัฐ (เรียกเป็น ศัพท์เฉพาะว่า State Visit) ครั้งแรกในรัชกาล โดยได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนเวียดนาม ระหว่างวันที่ 18 - 21 ธันวาคม 2502 และเสด็จฯ มายังทำเนียบเอกอัครราชทูตในครั้งกระนั้น เมื่อค่ำ วันที่ 19 ธันวาคม 2502

บริบทเบื้องหลังการเสด็จฯ คราวนี้นั้นน่า น่าสนใจ ทั้งในแง่เหตุผลทางประวัติศาสตร์การเมือง ระหว่างประเทศในขณะนั้น ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ ของรัฐบาลไทยที่จะกราบบังคมทูลถวายข้อแนะนำ ให้ทรงเลือกประเทศเป้าหมายในการเสด็จฯ เยือน ต่างประเทศเป็นครั้งแรกในรัชสมัยเป็นประเทศ เวียดนามใต้ อีกทั้งยังน่าสนใจในเชิงการศึกษา ประวัติศาสตร์ที่ได้คลี่คลายพัฒนามาตั้งแต่นั้น โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ของเวียดนาม ที่ได้ผ่านร้อนหนาวและเปลี่ยนแปลงไปไม่น้อย นับตั้งแต่ปี 2502 มา อีกประการหนึ่ง การเสด็จฯ ครั้งนี้ยังมีความสำคัญในแง่การเตรียมการรับเสด็จ ที่ฝ่ายไทยและฝ่ายเจ้าบ้านต้องปรึกษาหารือกัน อย่างละเอียด และในส่วนของฝ่ายไทยเองนั้น ก็กลายเป็นการกำหนดวางระเบียบหรือแนวปฏิบัติ ทางพิธีการทูต ที่ทางการไทยได้ใช้ในการถวายงาน จัดเตรียมการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ ในครั้งต่อ ๆ มาในรัชกาลอีกหลายประเทศด้วย

ในแง่การเมืองระหว่างประเทศและวิโศบายของ ไทย ช่วงต้นรัชสมัย ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริว่า สมควรที่จะเสด็จฯ เยือนราชอาณาจักรของพระองค์เองทุกภูมิภาค ให้เสร็จสิ้นเรียบร้อยเสียก่อน ก่อนที่จะเสด็จฯ ไปทรงเยือนต่างประเทศ ซึ่งหลังจากที่ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมประชาชนชาวไทยในภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้เรียบร้อยแล้ว ในช่วงประมาณปี 2502 ก็ทรงรับที่จะพิจารณาข้อเสนอของรัฐบาลที่จะกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ เยือนต่างประเทศต่อไป ขณะนั้นเป็นเวลาที่โลกยังคงอยู่ในยุคสงครามเย็น ระหว่างค่ายที่เรียกตนเองว่า ค่าย “สังคมนิยม” กับค่าย “โลกเสรี” และรัฐบาลไทยในยุคนั้นก็มีนโยบายแน่ชัดในการเลือกเข้าอยู่ฝ่ายสหรัฐอเมริกา ในค่ายที่เรียกกันว่า “โลกเสรี” และยังคงมองหรือมีทัศนคติว่า ภัยคุกคามความมั่นคงของชาติ มาจากประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์ ฉะนั้น ในการเลือกรายชื่อประเทศที่จะทูลเกล้าฯ ถวายขึ้นไปให้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยที่จะเสด็จฯ เป็นประเทศแรกในรัชกาลนั้น รัฐบาลจึงมีเกณฑ์พิจารณาที่พอจะสังเกตได้สองสามประการ คือ การเป็นประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียง เป็นประเทศฝ่ายโลกเสรีที่นับได้ว่าเป็นพันธมิตรค่ายเดียวกับไทยในยุคสงครามเย็น และรัฐบาลที่จะรับเสด็จมีความพร้อมทั้งสถานการณ์ในประเทศผู้รับก็ต้องเรียบร้อย และเอื้ออำนวยในระดับหนึ่ง พอที่จะรับเสด็จได้³ อย่างไรก็ดี แม้นโยบายต่างประเทศของไทยในเวลานั้นจะเป็นเช่นนั้นก็จริง แต่ก็น่าสนใจด้วยว่า

เพียง 4 ปีก่อนหน้านั้น คือ ปี 2498 ประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมการประชุมชาติเอเชีย - แอฟริกา ที่เมืองบันดุง สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และหัวหน้าคณะผู้แทนไทย คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ก็ได้ทรงพบปะพูดคุยกับหัวหน้าคณะผู้แทนจีนคอมมิวนิสต์ คือ นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล กับทั้งยังได้ทรงหารือกับหัวหน้าคณะผู้แทนเวียดนามเหนือ คือ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศฟามวันดง ซึ่งต่อมาได้เป็นนายกรัฐมนตรีของเวียดนาม ทั้งช่วงก่อนและหลังรวมประเทศด้วย

ส่วนในด้านพิธีการทูต ความน่าสนใจของการจัดเตรียมการถวายงานเพื่อการเสด็จฯ ครั้งนี้อยู่ที่ว่า ก่อนหน้านั้น การเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศของพระมหากษัตริย์ไทยในระดับ State Visit ได้ว่างเว้นมาเป็นเวลาหลายสิบปี กล่าวคือ ตั้งแต่ครั้งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร (รัชกาลที่ 8) มิได้เสด็จฯ เยือนต่างประเทศในลักษณะ State Visit ตลอดรัชกาล ดังนั้นวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ จะต้องมีการเตรียมขึ้นมาใหม่แทบทั้งหมดสำหรับพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยคำนึงถึงทั้งแบบแผนแนวปฏิบัติทางการทูตแบบสากลประกอบกับโบราณราชประเพณีเดิม ปรับให้เหมาะสมกับกาลสมัยในขณะนั้น และทางการผู้รับผิดชอบ

³ จากบันทึกความทรงจำของ ม.ร.ว.กิตินัดดา กิตติยากร เลขานุการคณะองคมนตรี ระบุว่า รัฐบาลไทยได้พิจารณาจะกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ เยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่เดือนกันยายน 2498 แล้ว โดยเดิมเห็นควรที่จะจัดให้เสด็จฯ เยือนราชอาณาจักรลาวเป็นประเทศแรกช่วงปลายปี 2502 แต่สถานการณ์การเมืองในลาวขณะนั้นไม่สู้เป็นปกติ ประกอบกับสมเด็จพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ พระเจ้ามหาชีวิตแห่งลาว ซึ่งได้ทรงพระประชวรอยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว ได้สวรรคตลงเมื่อ 29 ตุลาคม 2502 ฝ่ายลาวจึงขอให้ระงับการเสด็จฯ ลาวไปก่อนโดยไม่มีกำหนด

ทั้งสองฝ่ายก็มุ่งจัดถวายให้สมพระเกียรติยศในฐานะพระประมุขแห่งรัฐ และเพื่อถวายความปลอดภัยและความสะดวกสบายส่วนพระองค์แต่ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ รวมทั้งความสะดวกส่วนตัวและการถวายงานอย่างมีประสิทธิภาพของคณะผู้ตามเสด็จฝ่ายไทย ทั้งฝ่ายหน้า ฝ่ายใน ส่วนลวงหน้าราชวงศ์จักรีฯ เจ้าหน้าที่สนับสนุน ฯลฯ อีกด้วย ซึ่งในส่วนของไทย คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นมาเตรียมการเสด็จฯ ดังกล่าว และเพื่อเจรจาหรือเตรียมการกับฝ่ายเวียดนามได้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อการเสด็จฯ เยือนครั้งนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดีผ่านไปแล้ว แนวปฏิบัติในการถวายงานก็ได้กลายเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการเสด็จฯ เยือนอินโดนีเซียและสหภาพพม่า (ชื่อในเวลานั้น) รวมทั้งสหรัฐอเมริกาและยุโรป ในปี 2503 และประเทศอื่น ๆ ในเวลาต่อมา

ก่อนจะถึงเวลาที่เสด็จฯ เยือนเวียดนามตอนใต้ครั้งนั้น ฝรั่งเศสได้พ่ายแพ้ที่สมรภูมิตีเยนเบียนฟู⁴ ไปแล้วเมื่อปี 2497 และตามข้อตกลงเจนีวาที่เจรจาทกลงกันได้ในปีเดียวกัน โดยมีผู้แทนเข้าร่วมหลายฝ่าย รวมทั้งจากทั้งรัฐบาลเวียดนามเหนือ (ขณะนั้นใช้ชื่อ Democratic Republic of Vietnam) ของประธานโฮจิมินห์ และรัฐเวียดนามใต้ (State of Vietnam) ภายใต้พระประมุขเบ๋าได้ ซึ่งมีนายโง ดิ่งห์ เสียม หรือ โง ดินห์ เตียม เป็นนายกรัฐมนตรี ฝรั่งเศสก็ต้องถอนตัวออกจากอินโดจีนฝรั่งเศส ข้อตกลงระบุให้มีการแบ่งประเทศเวียดนามเป็นสองส่วนที่เส้นขนานที่ 17 เป็นการชั่วคราว และกำหนดจะเปิดให้ประชาชนเวียดนามลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

เพื่อรวมประเทศเวียดนามเป็นหนึ่งเดียวต่อไป แต่การเลือกตั้งที่ว่่านั้นมิได้เกิดขึ้น และในปี 2498 นายกรัฐมนตรีเสียมได้ดำเนินกลเกมทางการเมืองจนทำให้อดีตพระจักรพรรดิเบ๋าได้ลี้ภัยสู่สถานะประมุขรัฐเวียดนามใต้ และสถาปนาตนเองขึ้นเป็นประธานาธิบดีคนแรกของสาธารณรัฐเวียดนาม (ใต้) แทน ฉะนั้น ในปี 2502 ประธานาธิบดีเวียดนามใต้ ผู้ที่ได้รับเสด็จพระมหากษัตริย์ไทยจึงเพิ่งจะขึ้นครองอำนาจมาได้เพียงสองสามปี กำลังได้ชื่อว่าเป็นชาวคาทอลิกที่เคร่งครัด มีภาพความทันสมัย มุ่งมั่นปฏิรูปสร้างประเทศ นิยมตะวันตก เป็นนักต่อต้านคอมมิวนิสต์ตัวยง และเป็นพันธมิตรสำคัญของสหรัฐฯ ในยุคสงครามเย็น นอกจากนี้ ยังเพิ่งจะไปเยือนไทยอย่างเป็นทางการมาเมื่อสองปีก่อนหน้านั้นด้วย⁵ แต่ในเวลาต่อมาอีกหลายปี ประธานาธิบดีเสียมกลับถูกวิจารณ์อย่างหนักในฐานะผู้นำเผด็จการถืออำนาจบาตรใหญ่ ทุจริตเล่นพวกเล่นพ้อง และร่วมกับนายโง ดิ่งห์ ญู น้องชายของตน ซึ่งควบคุมหน่วยตำรวจลับ ในการปราบปรามประชาชนเวียดนามที่ไม่เห็นด้วยกับตนอย่างรุนแรง (ด้วยข้ออ้างว่าชาวเวียดนามกลุ่มต่าง ๆ เหล่านั้นเห็นใจหรือได้รับการสนับสนุนจากคอมมิวนิสต์) โดยเฉพาะการกดขี่และปราบปรามชาวพุทธเวียดนาม ที่นำไปสู่วิกฤตการณ์การเมืองในปี 2506 อันทำให้สหรัฐฯ ภายใต้ประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี จำเป็นต้องพิจารณาทบทวนนโยบายต่อเวียดนามใต้ใหม่ ช่วงปลายปี 2506 เกือบสี่ปีหลังจากการเสด็จฯ เยือนกรุงไซ่ง่อน กองทัพเวียดนามใต้ก็ก่อรัฐประหารยึดอำนาจจากประธานาธิบดีเสียม โดยหน่วย

⁴ นักประวัติศาสตร์เชื่อว่า เตียนเบียนฟูเป็นที่ตั้งของเมืองแถน ซึ่งเป็นถิ่นฐานของชนเผ่าไทโบราณในอดีต ปัจจุบันในพื้นที่ เตียนเบียนฟูก็ยังมีประชากรชาวเวียดนามชนเผ่าไท (โดยเฉพาะชาวไทดำและไทขาว) อาศัยอยู่

⁵ ประธานาธิบดีโง ดิ่งห์ เสียม เดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 15 - 19 สิงหาคม 2500

ข่าวกรองกลางสหรัฐฯ มีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับนายพล เวียดนามด้วย ทำให้ประธานาธิบดีและนายโง ดิ่งห์ ญู ถูกจับและสังหารในเดือนพฤศจิกายน 2506⁶

ต่อจากนั้น การเมืองเวียดนามไต่ยังคงต้อง ผ่านความผันผวนวุ่นวายทั้งจากปัจจัยภายใน และภายนอกประเทศอีกหลายครั้งหลายครา เฉพาะเพียงแต่การก่อรัฐประหารและความพยายาม ยึดอำนาจก็ยังมีสืบมาอีกสี่ห้าครั้ง จนกระทั่งประเทศ เวียดนามรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวในปี 2518

จากหลักฐานร่วมสมัย อาทิ บันทึกความทรงจำ ของผู้ตามเสด็จในครั้งนั้น การจัดการเสด็จฯ ครั้งนี้ ได้รับความสำคัญอย่างสูงจากทั้งฝ่ายไทยและฝ่าย เวียดนามใต้ ในส่วนของฝ่ายไทยมีทั้ง *ขบวนหลวง* ซึ่งประกอบด้วย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระยาศรวิสารวาจา องคมนตรี รัฐมนตรีต่างประเทศถนัด คอมันตร์ สมุหราชองครักษ์คือ พล.อ.หลวงสุธรงค์ และ ราชองครักษ์เวรสามเหล่าทัพและตำรวจ ผู้บัญชาการ กองทัพอากาศ คือ พล.อ.อ.เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร (ซึ่งทำหน้าที่ผู้บังคับเครื่องบินพระที่นั่ง) ผู้แทน สำนักราชเลขาธิการ คือ ม.ร.ว.กิตินัดดา กิตติยากร (ซึ่งทำหน้าที่ราชเลขานุการถวายในหลวงรัชกาลที่ 9 ตลอดการเสด็จฯ และต่อมาได้ดำรงตำแหน่ง เลขาธิการคณะองคมนตรีด้วย) ผู้แทนสำนักพระราชวัง ราชเลขานุการในพระองค์กับนางสนองพระโอษฐ์

และนางพระกำนัลในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มีขบวนโดยเสด็จฯ ซึ่งเดินทางพร้อมขบวนหลวง ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ทั้งจากกระทรวง การต่างประเทศ สำนักราชเลขาธิการ สำนักพระราชวัง กระทรวงการคลัง และกรมประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ ยังมีขบวนแยกที่เดินทางแยกไปต่างหากตาม ภารกิจ เช่น ส่วนล่วงหน้าจากกรมตำรวจด้านการ ถวายการรักษา คณะวงดุริยางค์กรมตำรวจ และ คณะห้องพระเครื่องต้นและงานมหาดเล็ก ที่จะไป ปฏิบัติราชการการถวายงานในแต่ละส่วนของตน

ทางการไซ่ง่อนได้จัดหมายกำหนดการถวาย ระหว่างวันที่ 18 - 21 ธันวาคม 2502 โดยจัดให้เสด็จฯ เยือนไซ่ง่อน เมืองเว้ (ราชธานีเก่าในสมัยจักรวรรดิ) เมืองตากอากาศดาลัด แล้วเสด็จฯ กลับมายังไซ่ง่อน อีกครั้งหนึ่งเพื่อเสด็จฯ โดยเครื่องบินพระที่นั่งนิวัต กรุงเทพฯ โดยระหว่างที่ทรงเยือน ทางการไซ่ง่อน ได้จัดการรับเสด็จอย่างเต็มพิธีการ สมพระเกียรติยศ ในฐานะพระประมุขรัฐ โดยประธานาธิบดีไปรับเสด็จ ที่ท่าอากาศยานเตินเซินเถียดด้วยตัวเอง และได้จัด วัลยาลองให้เป็นที่ประทับในไซ่ง่อน รวมทั้งจัดงาน ถวายพระกระยาหารค่ำอย่างเป็นทางการ (State Dinner หรือ State Banquet) ถวายพระเกียรติ ที่ทำเนียบประธานาธิบดี ดินห์ ด็อก ลับ (Dinh Doc-Lap) ในค่ำวันแรกที่เสด็จฯ ถึง คือ วันที่ 18 ธันวาคมด้วย นอกจากนั้นยังมีหมายกำหนดการอื่น ๆ เช่น การเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมมหาวิทยาลัยชั้นนำต่าง ๆ ของเวียดนามใต้ขณะนั้น เสด็จฯ ไปทรงวางพวงมาลา

⁶ น่าสนใจว่า ตัวประธานาธิบดีเคนเนดีเองก็เป็นชาวคาทอลิก และได้เคยรู้จักกับนายโง ดิ่งห์ เสียมาก่อน โดยที่นายโง ดิ่งห์ เสีย ได้อาศัยสายสัมพันธ์ในวงการคาทอลิกระหว่างประเทศสร้างความเชื่อมโยงกับเคนเนดี กระนั้นเมื่อรัฐบาลเวียดนามใต้ไปไกลเกินไป ในการใช้กำลังจัดการวิกฤตการณ์ชาวพุทธ โดยเฉพาะเมื่อเกิดกรณี พระเถระทิก กวาง ด๊ก เผาตนเองจนมรณภาพเพื่อประท้วง นโยบายของโง ดิ่งห์ เสีย จนเป็นข่าวแพร่หลายไปทั่วโลก แม้แต่ประธานาธิบดีเคนเนดีเองก็ยังรับว่า “ช็อก” ไม่อาจยอมรับการกระทำ ดังกล่าวของรัฐบาลเวียดนามใต้ได้ และได้กดดันให้ทางการเวียดนามใต้เปิดการเจรจากับกลุ่มชาวพุทธเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ ความบังเอิญอีกประการหนึ่งในประวัติศาสตร์ก็คือ เพียงสี่วันหลังจากที่โงสองพี่น้องถูกทหารเวียดนามใต้สังหาร ประธานาธิบดี เคนเนดีเองก็ถูกลอบสังหารเช่นกัน เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2506 ที่เมืองดัลลัส รัฐเท็กซัส

ที่อนุสรณ์สถานทหารผ่านศึก การสวนสนามถวาย
ที่กองบัญชาการกองทัพเวียดนามใต้ การเสด็จฯ
พระราชวังหลวงกรุงเว้ สุสานหลวงจักรพรรดิที่เว้
วัด และสถานที่สำคัญอื่น ๆ

วังยาลอง (Dinh Gia Long) ที่ได้จัดถวายเป็น
ที่ประทับนี้ สมัยอินโดจีนฝรั่งเศสเคยเป็นทำเนียบ
ที่พักผู้สำเร็จราชการแคว้นโคชินจีน ต่อมา จักรพรรดิ
เป๋าได้พระราชทานชื่ออาคารตามพระนามของ
บุรพกษัตริย์ต้นวงศ์ของพระองค์ คือ จักรพรรดิยาลอง
ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์เหงียน (ราชวงศ์สุดท้าย
ของเวียดนาม) ซึ่งในพงศาวดารไทยเรียกว่า องค์เชียงสือ
ผู้เคยเข้ามาขออาศัยพึ่งพระบารมีในราชสำนัก
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
(รัชกาลที่ 1) นั่นเอง และต่อมาอีก ก็เคยเป็นทำเนียบ
ที่พักประธานาธิบดีเวียดนามใต้อยู่สมัยหนึ่ง ปัจจุบัน
ตึกดังกล่าวได้เปลี่ยนสภาพกลายเป็นพิพิธภัณฑ
ประจำนครโฮจิมินห์

ส่วนทำเนียบประธานาธิบดีเวียดนามใต้
(Dinh Doc-Lap) ที่เป็นสถานที่จัดงานถวายเลี้ยง
พระกระยาหารค่ำอย่างเป็นทางการนั้น เคยเป็น
อาคารรับรองของรัฐบาลแคว้นโคชินจีน สำหรับ
ใช้ต้อนรับข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศสในโอกาสที่จะ
ลงมาจากกรุงฮานอยเป็นครั้งคราว และใช้ประกอบ
พิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะ และเดิมฝรั่งเศสเคยเรียก
ว่า วังโรดม ต่อมาในสมัยรัฐเวียดนามใต้ จึงได้
ชื่อใหม่ว่า วังอิสรภาพ (Doc-Lap แปลว่า อิสรภาพ)

ปัจจุบัน ตัวอาคาร Dinh Doc-Lap หลังเดิม
ที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 เคยเสด็จฯ ได้ถูกรื้อถอนออก
ไปนานแล้ว เนื่องจากความผันผวนทางการเมือง
ในเวียดนามใต้ในปี 2505 หนึ่งปีเศษก่อนประธานาธิบดี
โง ดิ่งห์ เสียม จะถูกโค่นล้มลงไปจริง ๆ ได้มี
ความพยายามของทหารอากาศเวียดนามบางส่วน
ที่จะยึดอำนาจ (แต่ไม่สำเร็จ) และฝ่ายก่อการได้ใช้
เครื่องบินรบโจมตีทำเนียบประธานาธิบดีขณะนั้น
จนเสียหาย ทำให้ต้องรื้อวังโรดมลงและสร้าง

อาคารใหม่ขึ้นในที่เดิม ต่อมา ทำเนียบประธานาธิบดี
เวียดนามใต้แห่งนี้ได้กลายเป็นฉากสำคัญ
ในประวัติศาสตร์เวียดนาม เมื่อวันที่ 30 เมษายน
2518 รถถังกองทัพเวียดนามเหนือได้บุกทำลาย
ประตูทำเนียบเข้าไปได้ และรัฐบาลไซ่ง่อนได้
ยอมจำนน ทุกวันนี้นักท่องเที่ยวก็ยังสามารถเข้าไป
เยือนสถานที่นี้ได้ ภายใต้ชื่อปัจจุบันว่า ทำเนียบ
รวมชาติ (Reunification Palace)

สถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งที่ปรากฏอยู่ใน
หมายกำหนดการเสด็จฯ ครั้งนี้ คือ สวนที่เรียกว่า
Bach Thao Park (บันทึกของ ม.ร.ว.กิตตินัดดา
เรียกว่า “สวนบ๊ช เถา”) อันเป็นที่ตั้งของวิหารอนุสรณ์
สถานทหารผ่านศึก ซึ่งในหมายกำหนดการภาษา
อังกฤษที่ทางการไซ่ง่อนจัดถวายนั้นใช้คำเรียกว่า
The Souvenir Temple ได้เสด็จฯ ไปทรงวางพวงมาลา
ณ สถานที่นี้ ในเช้าวันที่ 19 ธันวาคม เวลา 08.30 น.

จากการสืบค้นและสอบถามผู้เชี่ยวชาญ
ประวัติศาสตร์ (หนึ่งในนั้นคือนาย Tim Doling
นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษผู้สนใจสถาปัตยกรรม
ในนครโฮจิมินห์) เพื่อพยายามตามรอยพระยุคลบาท
ในนครโฮจิมินห์ยุคปัจจุบัน ผู้เขียนปะติดปะต่อ
พบว่า ในสมัยนี้สวนที่ว่าก็คือสวนสัตว์และสวน
พฤกษศาสตร์ (Zoo and Botanical Gardens)
ประจำนครโฮจิมินห์ โดยคำว่า Bach Thao
แปลตามตัวอักษรภาษาเวียดนาม (และจีน) ได้ว่า
สวนร้อยพรรณไม้ (ซึ่งก็หมายถึงสวนพฤกษศาสตร์
นั่นเอง) เป็นสวนพฤกษศาสตร์เก่าแก่ที่ตั้งมาตั้งแต่
ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในสมัยเจ้าอาณานิคม
ฝรั่งเศส โดยเป็นที่รวบรวมพันธุ์ไม้และสัตว์ต่าง ๆ
เพื่อการศึกษาที่ถือกันว่าดีที่สุดแห่งหนึ่งใน
ตะวันออกไกล ในบริเวณสวนยังมีการก่อสร้าง
พิพิธภัณฑประวัติศาสตร์ประจำนครโฮจิมินห์
และมีการสร้างวิหารที่ระลึกถึงทหารเวียดนามที่
เสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นตรงกันข้ามกับ
อาคารพิพิธภัณฑ ฝรั่งเศสเรียกว่า Temple du

souvenir Annamite วิหารนี้จนถึงปัจจุบันก็ยังอยู่ แต่ได้เปลี่ยนสถานะไปเป็นวิหารที่ระลึกอุทิศถวาย กษัตริย์เวียดนามโบราณราชวงศ์ห่ง⁷ (Hung King Temple) ไปเสียแล้ว ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดก็คือ ที่หน้าบันใต้ทางขึ้นวิหาร ในอดีตจากภาพถ่ายเก่าพบว่า เคยมีกำแพงหรือแผ่นป้ายศิลาจารึกรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ เชิดชูวีรกรรมของผู้วายชนม์ (เป็นธรรมเนียมเดียวกันกับที่ปรากฏในสุสานหลวงทั้งของจีนและของเวียดนาม) และจากพระบรมฉายาลักษณ์ที่ตกทอดสืบมาจนถึงยุคเรา เห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จฯ ไปทรงวางพวงมาลา ณ ฐานของแผ่นป้ายศิลาจารึกขนาดใหญ่นี้ ซึ่งปัจจุบันได้ถูกรื้อถอนออกไปแล้ว (ยังพอสังเกตเห็นร่องรอยเส้นฐานเดิมจาง ๆ บนพื้นลานหน้าวิหารกษัตริย์ห่งได้จนถึงบัดนี้)

ประเด็นที่น่าคิดอีกประการหนึ่ง และผู้เขียนยังคงไม่ทราบเหตุผลที่แท้จริง (ครั้งจะไปสืบค้นสอบถามจากอดีตเจ้าหน้าที่กรมพิธีการทูตเวียดนามได้ ยุคโน้นก็คงไม่สำเร็จ เพราะล่มสลายสิ้นระบอบไปนานแล้ว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการถวายงานเมื่อ 60 ปีก่อนก็น่าจะเสียชีวิตไปหมดแล้ว) ก็คือ แม้จะมีหลักฐานว่า การเจรจาหารือระหว่างทางการสองฝ่ายเพื่อเตรียมหมายกำหนดการเสด็จฯ ในครั้งนั้น เป็นไปอย่างเข้มข้น มีการโต้แย้งปรับแก้กันไปกันมาอยู่หลายรอบ เพื่อให้สมพระเกียรติที่สุด ดีที่สุด น่าสนใจที่สุดก็ตาม แต่มีสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งที่ไม่ปรากฏว่าได้เสด็จฯ เลย ทั้งในหมายกำหนดการ บันทึกผู้ตามเสด็จฝ่ายไทยหน่วยต่าง ๆ และหลักฐานร่วมสมัยก็ไม่ปรากฏกล่าวถึง ทั้ง ๆ ที่ผู้เขียนเข้าใจว่าเป็นหมุดหมายสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนามที่เกี่ยวข้องโดยตรง

กับพระมหากษัตริย์ไทยในอดีตด้วย คือ รูปหล่อช้างบรอนซ์ (สัมฤทธิ์) พระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ในโอกาสที่เสด็จฯ เยือนนครไซ่ง่อนและอินโดจีนฝรั่งเศสเมื่อเดือนเมษายน ปี 2473 เมื่อเสด็จฯ นิวัตประเทศสยามแล้ว ก็ได้ทรงจำเริญตามรอยพระยุคลบาทสมเด็จพระบรมชนกนาถ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ในการพระราชทานอนุสาวรีย์รูปช้างหล่อสัมฤทธิ์ออกมาเป็นของขวัญแก่บรรดาเมืองที่ได้เสด็จฯ เยือน คือ เมืองสิงคโปร์และปัตเตเวีย (กรุงจาการ์ตาในบัดนี้)

ช้างสัมฤทธิ์ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานไปยังนครไซ่ง่อน และรัฐบาลเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ได้นำไปตั้งไว้ในสวนพฤกษศาสตร์ ช้าง ๆ วิหารอนุสรณ์สถาน (หรือวิหารกษัตริย์ห่งในบัดนี้) จนถึงปัจจุบันก็ยังตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่

บันทึกผู้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ระบุว่า เมื่อเสด็จฯ ทรงวางพวงมาลาที่ฐานป้ายจารึกหน้าอนุสรณ์สถานแล้ว ฝ่ายเวียดนามได้กำหนดให้เสด็จฯ กลับวังyalong ที่ประทับเลย ทั้ง ๆ ที่ยังมีเวลาว่างเหลืออยู่เกือบชั่วโมงหนึ่ง ก่อนจะเสด็จฯ ไปตามหมายกำหนดการอื่นต่อไป และไม่ปรากฏว่าคณะผู้ตามเสด็จฝ่ายไทยจะรับรู้หรือเอะใจเลยว่เลยจากช้างหลังป้ายจารึกไปไม่ถึง 100 เมตร ด้านข้างวิหาร จะมีช้างพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ไทยอีกพระองค์หนึ่งตั้งอยู่ การที่ทางการเวียดนามได้มิได้กำหนดให้ได้ทอดพระเนตรรูปช้างนี้ จะเป็นอย่างไรด้วยความเผอเรอ หลงลืม ไม่ทราบว่ายามกับไทยเป็นประเทศเดียวกัน หรือจะเป็นด้วยความตั้งใจที่จะไม่ต้องการเชิดชูความสัมพันธ์ระหว่างสยาม

⁷ เป็นกษัตริย์ตามตำนานปรัมปราของเวียดนาม เชื่อกันว่าเป็นราชวงศ์ที่เป็นบรรพชนของชาวเวียดนามทั้งหลาย ได้สถาปนาแคว้นของชาวเวียดนามขึ้นมาเป็นครั้งแรก และปกครองแคว้นดังกล่าวในช่วงประมาณ 2800 ปีก่อนคริสตศักราช

กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสในยุคที่ผ่านไปแล้ว หรือ อาจจะเป็นด้วยสภาพของช้างพระราชทานหรือ ทางเดินไปสู่อนุสาวรีย์ช้างดังกล่าว ขณะนั้นมีสภาพ ไม่พร้อมจะรับเสด็จ หรือจะด้วยเหตุผลอื่นประการใด ก็ยังคงไม่พบ

ตามธรรมเนียมปฏิบัติทางการทูต เมื่อฝ่าย เจ้าบ้านได้ถวายเลี้ยงพระกระยาหารค้ำอย่าง เป็นทางการเป็นพิธีใหญ่ (State Banquet) มีทั้งคณะ รัฐมนตรีเวียดนามใต้ คณะทูตานุทูตต่างประเทศ และบุคคลสำคัญต่าง ๆ มาเข้าเฝ้าฯ รวมทั้งมีการแสดง ทางวัฒนธรรมถวายอย่างเต็มที่ที่ทำเนียบอิสราภาพ เมื่อค่ำวันที่ 18 ธันวาคม ดังกล่าวแล้ว พระองค์ก็จะ ต้องพระราชทานเลี้ยงต่อฝ่ายเจ้าภาพเป็นการตอบแทน เรียกว่า Return Banquet ในกรณีนี้ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้จัดการพระราชทานเลี้ยงตอบแก่ ฝ่ายเวียดนามใต้ที่ทำเนียบเอกอัครราชทูตไทยภายใน สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงไซ่ง่อน อันถือว่าเป็นดินแดนไทยในประเทศเวียดนาม เมื่อค่ำวันที่ 19 ธันวาคม 2502

ขณะนั้น เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงไซ่ง่อน คือ พล.ต.ต.ปราโมทย์ จงเจริญ ซึ่งมีประสบการณ์ ทำงานทั้งในราชการฝ่ายตำรวจและการทูต เคยเป็นผู้บังคับการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง และตำแหน่ง สุดท้ายในราชการของท่านคือ ปลัดกระทรวง การต่างประเทศ โดยที่รัฐบาลทั้งสองฝ่ายเพิ่งจะ ยกกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้นเป็นระดับ เอกอัครราชทูตไปไม่นานก่อนหน้านั้น (เมื่อปี 2499) ท่านเอกอัครราชทูตปราโมทย์ฯ จึงเป็น เอกอัครราชทูตไทยท่านแรกประจำกรุงไซ่ง่อน โดยเป็นการเลื่อนระดับขึ้นจากที่ตัวท่านเองเคยเป็น กงสุลใหญ่ประจำไซ่ง่อนอยู่ก่อนแล้ว ได้รับการปรับ สถานะเป็นอุปทูตรักษาราชการแทนเอกอัครราชทูต เมื่อมีการยกระดับความสัมพันธ์แล้วก็ได้ รับการแต่งตั้งให้เป็นเอกอัครราชทูตเต็มตัวในเวลา ต่อมา ท่านพ้นหน้าที่ในกรุงไซ่ง่อนเมื่อปี 2504

จากบันทึกร่วมสมัย เราทราบว่า ในหลวง รัชกาลที่ 9 ทรงเชิญให้แขกสำคัญฝ่ายเวียดนาม มารับพระราชทานอาหารค่ำตั้งแต่เวลา 19.30 น. และสถานเอกอัครราชทูตไทยได้จัดงานเลี้ยง รับรองในสวนหรือสนามด้านหลังอาคารทำเนียบ เอกอัครราชทูต โดยเชิญแขกอื่น ๆ มาร่วมงานและ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตั้งแต่เวลา 21.30 น.

ในฐานะที่ทรงเป็นเจ้าภาพ ล้นเกล้าฯ ทั้งสอง พระองค์จึงเสด็จฯ มาถึงทำเนียบเอกอัครราชทูตไทย เวลาประมาณ 19.20 น. ท่านทูตได้เชิญเสด็จฯ ขึ้นไปประทับพักผ่อนพระอิริยาบถที่ห้องรับรอง บนชั้นสองของทำเนียบก่อน เมื่อใกล้เวลาจึงเสด็จฯ ลงมารอรับผู้นำเวียดนามใต้ที่ประตูทางเข้าทำเนียบ และทรงนำขึ้นไปห้องรับรองชั้นสอง จนเวลา ประมาณ 20.00 น. ท่านทูตก็ขึ้นไปกราบบังคมทูลเชิญ เสด็จฯ ลง และเชิญแขกเกียรติยศฝ่ายเวียดนามใต้ เข้าสู่ห้องเสวย ซึ่งก็คือห้องรับประทานอาหาร ห้องใหญ่ของสถานกงสุลใหญ่ไทยในเวลานี้

เครื่องเสวยค่ำวันนั้นมีทั้งอาหารฝรั่ง อาหารไทย ของหวาน ผลไม้ และกาแฟ ประกอบปรุงโดยวิเสท และพนักงานห้องพระเครื่องต้นจากกรุงเทพฯ และวงดุริยางค์กรมตำรวจก็ได้เล่นดนตรีถวายเป็น ทั้งเพลงพระราชนิพนธ์ เพลงสากล และเพลงไทยเดิม

ในระหว่างการเลี้ยงพระราชทาน ทรงมี พระราชดำรัสเป็นภาษาไทย (โดยฝ่ายพิธีการทูตไทย มอบคำแปลภาษาอังกฤษอย่างไม่เป็นทางการของ พระราชดำรัสให้ฝ่ายเวียดนาม) มีความบางตอนว่า

“... ข้าพเจ้าหวังว่า การมาเยือนเวียดนาม ของเราราวนี้ จักเป็นเครื่องยืนยันถึงมิตรภาพ อันมีมาแต่เก่าก่อน ระหว่างประชาชาติทั้งสองของเรา ดังที่การไปเยือนประเทศไทยของท่านได้ยืนยัน มาแล้ว ทั้งจะช่วยทำทางให้ราบรื่น เพื่อความร่วมมือ อันใกล้ชิดยิ่งขึ้น โดยที่ประเทศทั้งสองของเรา ซึ่งมีปัญหาทำนองเดียวกัน และความมุ่งประสงค์ คล้ายคลึงกัน ต่างยึดมั่นในเรื่องสันติ ความยุติธรรม และความก้าวหน้าในโลกภาคนี้ เราย่อมจะได้

ประโยชน์ทุกทาง ถ้าเราใช้ความพยายามร่วมกัน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยการร่วมงานกัน และอยู่กันด้วยดีฉันเพื่อนบ้านที่เป็นมิตร

ด้วยเจตน์จำนง^๑ ดังว่านี่ เราจึงได้มาเยือนท่าน และนับตั้งแต่เราได้มาสู่ประเทศนี้ ก็ล้วนมีเรื่อง ที่เป็นที่น่าพอใจ การที่เราได้มีโอกาสมาพบปะ ประชาชนที่ขยันขันแข็ง รักอิสระเสรี และที่ เทียบพร้อมด้วยโมเดิร์นจิต จักเป็นสิ่งที่เรารำลึกถึงอยู่ ต่อไปโดยแน่นอน...”

เมื่อพระราชดำรัสจบลง วงดุริยางค์ กรมตำรวจไทยที่อยู่ในสวนหลังทำเนียบก็บรรเลง เพลงชาติเวียดนามใต้ ผู้ร่วมโต๊ะเสวยดื่มอวยพร ให้กับฝ่ายรัฐบาลเจ้าบ้าน (ซึ่งค่าวันนั้นกลายเป็นแขก) หลังจากนั้น ผู้นำรัฐบาลเวียดนามใต้ก็กล่าวสุนทรพจน์ ถวายเป็นภาษาเวียดนาม (โดยมีการแจกคำแปล เป็นภาษาอังกฤษเช่นกัน) วงดุริยางค์กรมตำรวจ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และผู้ร่วม โต๊ะเสวยดื่มถวายพระพรชัยมงคลแด่ทั้งสอง พระองค์และอวยพรประเทศไทย

ต่อจากนั้น ทั้งสองพระองค์ก็ทรงนำแขก เกียรติยศขึ้นไปพักผ่อนยังชั้นสองของทำเนียบอีก ที่บนชั้นสอง มองลงมาสามารถเห็นสวนของสถานทูต ได้พอดี ท่านทูตได้จัดงานสโมสรรับรองขึ้นในสวนนั้น มีผู้ได้รับเชิญจากหลายฝ่ายทั้งชาวเวียดนาม ชาวต่างชาติ รวมทั้งชาวไทยที่พำนักในกรุงไซ่ง่อน ขณะนั้น ต่อมาก็เสด็จฯ ไปที่สวน ทรงพระดำเนินไป โดยรอบ มีพระราชปฏิสันถารด้วยแขกผู้มาเฝ้าฯ จากนั้น ท่านทูตก็กราบบังคมทูลเสด็จฯ ไปประทับยืน เป็นประธาน ตัวท่านทูตเองเดินมาเฝ้าฯ ที่ กลางสนาม กล่าวถวายพระพรชัยมงคลในนาม ของปวงผู้เข้าเฝ้าฯ อยู่ ณ ที่นั้น และเชิญชวน ดื่มถวายพระพรชัยมงคล แตรวงตำรวจไทยก็เล่น เพลงสรรเสริญพระบารมีอีกคาร์บหนึ่ง แล้วก็ เชิญชวนดื่มอวยพรให้ประเทศเจ้าบ้าน

หลังจากนั้น ทรงเชิญแขกเกียรติยศเวียดนาม กลับขึ้นไปบนระเบียงชั้นสองของทำเนียบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อทอดพระเนตรภาพยนตร์ส่วนพระองค์เรื่อง ต่าง ๆ เกี่ยวกับเมืองไทย ซึ่งทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งจอและเครื่องฉายให้แขกต่างชาติดู เช่น พิธีสมโภชช้างสำคัญ และขบวนเรือพยุหยาตรา ทางชลมารคที่เชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอด ถวาย ณ วัดอรุณราชวราราม เป็นต้น ทั้งภาพยนตร์ การบรรเลงดนตรี ตลอดจนอาหารที่พระราชทานเลี้ยง เป็นที่พอใจของบรรดาแขกโดยทั่วกัน จนถึงเวลา 23.00 น. แขกเกียรติยศก็กราบถวายบังคมลา สมควร แก่เวลา ทั้งสองพระองค์จึงเสด็จฯ กลับวังyalong ซึ่งเป็นที่ประทับ

ทำเนียบเอกอัครราชทูตไทยในสถาน เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงไซ่ง่อน สถานที่ พระราชทานเลี้ยงครั้งนั้น ซึ่งบัดนี้กลายเป็น สถานกงสุลใหญ่ไทย ณ นครโฮจิมินห์ไปแล้วนี้ มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่าหกสิบห้าปี โดยรัฐบาลไทยได้เริ่มซื้อที่ดินบริเวณนี้พื้นที่ประมาณ 335 ตารางวา จากกงสุลกิตติมศักดิ์โปรตุเกสในไซ่ง่อน ตั้งแต่ราวปี 2495 เพื่อก่อสร้างเป็นสถานกงสุลใหญ่ ประจำนครไซ่ง่อน การก่อสร้างอาคารที่ทำการ สถานกงสุลใหญ่และบ้านพักกงสุลใหญ่ไทย (ซึ่ง ต่อมากลายเป็นทำเนียบเอกอัครราชทูต แล้วต่อมาก็ ก็กลายกลับไปเป็นบ้านพักกงสุลใหญ่ไปตามเดิม) มิได้เป็นแบบทรงโคโลเนียลตามที่นิยมก่อสร้างกัน โดยมากในอาณานิคมฝรั่งเศสสมัยนั้น แต่ได้ถือ ตามแบบของสถาปนิกชาวฝรั่งเศสเชื้อสายเวียดนาม ชื่อนาย Rene Nguyen Khac Scheou ซึ่งได้ฝากผลงานไว้หลายแห่งใน ดินแดนอินโดจีนฝรั่งเศส ทั้งในเวียดนามและกัมพูชา เรียกว่าเป็นสถาปัตยกรรมแบบ Modernist และ Art Deco (ประมาณยุคต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20)

^๑ สละกตามแบบในเอกสารประมวลพระราชดำรัส

เมื่อซื้อที่ดินแล้ว การก่อสร้างก็ค่อย ๆ ทอย
ทำไปตามกำลังงบประมาณของรัฐบาลเท่าที่มี
โดยสร้างตึกขึ้นมาทีละชั้นให้รากฐานแข็งแรงไว้ก่อน
ปีต่อไปค่อยต่อเติมชั้นต่อ ๆ ไปตามที่สถาปนิก
ออกแบบไว้จนเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี 2499 อาคาร
บ้านพักเป็นอาคารสูงสามชั้น มีระเบียงที่ชั้นสองและ
ชั้นสาม ส่วนอาคารสำนักงานที่สร้างอยู่ด้านข้างนั้นสูง
สองชั้น แต่อันที่จริงนั้น สถาปนิกได้ออกแบบอาคาร
บ้านพักรวมสำหรับข้าราชการสถานกงสุลใหญ่
ไว้ให้ด้วยทางด้านหลัง แต่เนื่องจากทางราชการติดขัด
ด้านงบประมาณ จึงกลายเป็นสนามที่ทานทูตปราโมทย์ฯ
ใช้จัดงานรับรองรับเสด็จดังกล่าว เมื่อถึงยุคที่ทางการ
เวียดนามหลังการรวมชาติได้คืนสถานที่กลับมา
ให้ฝ่ายไทยใช้เป็นที่ทำการสถานกงสุลใหญ่ไทย
สวนหรือสนามดังกล่าวก็กลายเป็นสนามเทนนิส
และยังคงเป็นสนามเทนนิสที่สามารถปรับเป็นลาน
หรือสถานที่จัดงานการรวมตัวกันของชุมชนไทย
ที่สถานกงสุลใหญ่จัดในโอกาสต่าง ๆ อยู่จนปัจจุบัน

บอกได้ยากว่า ต้นไม้ริมสนามเทนนิสที่ยังคง
หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันนี้ มีต้นไหนที่อยู่มาตั้งแต่
ปี 2502 บ้าง ทราบแต่เพียงว่ามี 2 ต้น ที่ปลูกขึ้นใหม่
ตรงทางเดินเข้าสู่สนามเทนนิส และมีความสำคัญ
เนื่องจากเป็นต้นเซอริที่ทรงปลูกโดยสมเด็จพระ
พระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เมื่อปี 2536 ต้นหนึ่ง และ
อีกต้นหนึ่งเป็นต้นบัวทรงปลูกโดยสมเด็จพระเจ้า
พี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส
ราชนครินทร์ เมื่อปี 2537 หลังจากที่ความสัมพันธ์
ไทย - เวียดนาม ได้เข้าสู่ยุคใหม่แล้ว

บริเวณประตูใหญ่ทางเข้าทำเนียบเอกอัครราชทูต
(หรือบ้านพักกงสุลใหญ่ในบัดนี้) คือจุดที่พระบาท
สมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชม
หาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
ประทับยืนทรงรอรับแขกฝ่ายเวียดนามนั้น สภาพ

ปัจจุบันก็ยังคงคล้ายเดิมอยู่มาก เมื่อผ่านประตู
เข้าไปแล้วก็จะพบห้องโถงรับแขก ถ้าเดินเลยตรง
เข้าไปก็จะเป็นบันไดขึ้นไปสู่ชั้นสองและชั้นสาม
ของตึก ส่วนทางซ้ายของห้องโถงรับแขกนั้น คือ
ห้องรับประทานอาหารห้องใหญ่ ซึ่งได้ใช้เป็น
ห้องเสวยในครั้งนั้น และ ม.ร.ว.กิตตินัดดาฯ หนึ่งใน
คณะผู้ตามเสด็จ ได้บรรยายไว้ว่า

“ห้องเสวยนี้เป็นห้องขนาดเล็ก ใช้เลี้ยงคน
ได้เพียง 20 กว่าคนเท่านั้น แต่เป็นห้องที่สะอาด
และสวยงาม มีภาพแบบไทย ๆ ประดับที่ข้างฝา
เช่นภาพเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ โต๊ะอาหารจัด
เป็นรูปเกือกม้าหลาย ๆ คือเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่
ด้านกว้างหายไปเสียด้านหนึ่ง ทางด้านกว้างอีก
ด้านหนึ่งนั้นเป็นที่ประทับของทั้งสองพระองค์...”
ประทับคู่กับแขกเกียรติยศฝ่ายเวียดนาม ผู้ที่เข้า
ร่วมโต๊ะเสวยมีทั้งบุคคลสำคัญฝ่ายเวียดนามและไทย
ระดับประมุขรัฐ ประธานสภา รัฐมนตรีกระทรวง
ต่าง ๆ องคมนตรี ผู้บัญชาการกองทัพ สมุหราช
องครักษ์ นางสนองพระโอษฐ์ และเอกอัครราชทูต
ทั้งสองฝ่ายและภริยา

บันทึกร่วมสมัยของผู้ตามเสด็จระบุว่า
หลังจากผู้ร่วมโต๊ะเสวยดื่มถวายพระพรชัยมงคล
และดื่มอวยพรประเทศเจ้าบ้านแล้ว ต่างก็นั่งลง
รับประทานอาหารผลไม้ต่อไปจนเสร็จเรียบร้อย “...แล้วจึง
ออกไปยังห้องโถงที่อยู่ข้าง ๆ...” เพื่อดื่มกาแฟ
ซึ่งจัดเสิร์ฟอยู่ที่นั่น หากจะให้สันนิษฐาน ห้องโถง
ดังกล่าวก็น่าจะเป็นห้องโถงรับแขกนั่นเอง ส่วน
ทั้งสองพระองค์ก็เสด็จฯ ขึ้นชั้นสอง ก่อนที่จะเสด็จฯ
ลงให้แขกอีกชุดหนึ่ง คือชุดที่ได้รับเชิญมาร่วมงาน
รับรองในสวน เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

เมื่อเราในเวลานี้เดินตามรอยพระยุคลบาท
ขึ้นบันไดมาชั้นสอง ก็จะมีรู้สึกได้ว่าสถาปนิกตั้งใจ
ออกแบบอาคารบ้านพักกงสุลใหญ่นี้ให้สอเปลว
ลดหลั่นขึ้นไปตามลำดับ โดยพื้นที่ชั้นล่างมีขนาด
กว้างที่สุด ชั้นสองมีขนาดเล็กลงมา และมีเฉลียง

หรือระเบียงแล่นอยู่ทั้งทางด้านหน้าและด้านข้างของ ชั้นสอง สามารถมองเห็นสนามหลังบ้านจากระเบียง ด้านข้างได้ถนัด และเมื่อปี 2502 ครั้งที่ยังไม่มี ต้นไม้ใหญ่ขึ้นสูงมากในสวนหลังทำเนียบทูต ลั่นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ก็น่าจะสามารถทอดพระเนตร ภาพยนตร์ส่วนพระองค์ที่ฉายในสวนได้อย่างชัดเจน จากระเบียงนี้ ที่ชั้นสองนี้ภายในอาคารมีห้องรับแขก เล็กกับห้องนอนแขก และในขณะนั้นได้กลายเป็น ที่ประทับพักพระอิริยาบถ จากชั้นสองมีบันไดที่สามารถเสด็จฯ ลงทางด้านนอกของอาคาร ไปสู่ สวนหลังทำเนียบ หรือเสด็จฯ จากสวนขึ้นสู่ที่ประทับ ชั้นสองอีกครั้งได้โดยตรง โดยไม่ต้องเสด็จฯ ผ่านบันได ด้านในอาคารอีก ตรงจุดหน้าเชิงบันไดนอกอาคาร ที่ได้เสด็จฯ ลงไปยังสวนนี้เอง คือจุดที่ทรงยินรับการถวายพระพรชัยมงคลจากท่านทูตปราโมทย์ฯ และแขกในงานเลี้ยงรับรองในสวน

ส่วนชั้นที่สามนั้น มีระเบียงแล่นรอบทั้งด้าน หน้าและด้านข้าง ทำให้มีพื้นที่น้อยลงไปอีก ปัจจุบัน เป็นที่พักอาศัยของกงสุลใหญ่และภริยา

หลังจากปี 2502 มา สภาพต่าง ๆ ในภูมิภาค ก็ได้ผันแปรไป รวมทั้งทัศนคติและนโยบายของรัฐบาล ประเทศต่าง ๆ ก็ต้องปรับตัวไปตามการเปลี่ยนแปลง ของโลกด้วย ในปี 2519 รัฐบาลไทยได้สถาปนา ความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลสาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนามหลังจากที่เวียดนามรวมชาติ เข้าด้วยกันได้สำเร็จ ช่วงปลายคริสต์ทศวรรษ 1980 ต่อดันทศวรรษ 1990 กำแพงเบอร์ลินถูกทำลายลง (ค.ศ. 1989 หรือ พ.ศ. 2532) และต่อมาสหภาพ โซเวียตก็ล่มสลาย (ค.ศ. 1991 หรือ พ.ศ. 2534) ถือได้ว่าเป็นการสิ้นสุดสงครามเย็นในระดับโลก เดือนพฤศจิกายน 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงดำรงพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรม โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ เยือน เวียดนามอย่างเป็นทางการในฐานะผู้แทนพระองค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ตาม คำกราบบังคมทูลเชิญของประธานาธิบดี เล ดี๊ก แองห์ ประธานาธิบดีเวียดนามขณะนั้น ปี 2536 สถานกงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์เปิดทำการที่ ที่ตั้งปัจจุบัน และได้รับเสด็จเจ้านายไทยระดับสูงที่ สถานกงสุลใหญ่ฯ ในช่วงแรกถึง 2 พระองค์ดังกล่าว ต่อมาเมื่อเดือนกรกฎาคม 2538 หลังการคลี่คลายไป ของสถานการณ์ในกัมพูชา เวียดนามก็ได้เข้าเป็น สมาชิกอาเซียนอย่างเต็มตัว และทั้งไทยและเวียดนาม ต่างก็มุ่งมั่นที่จะพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันให้ ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้นในทุกมิติ จนกระทั่ง กลายเป็น “หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์” ในปัจจุบัน

นักวิชาการส่วนหนึ่งที่ศึกษาประวัติ ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ไม่ว่าสภาพเงื่อนไขทางการเมืองและนโยบายของ รัฐบาลแต่ละยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญอันเป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับ ความสัมพันธ์สองฝ่าย ก็คือความผูกพันระหว่าง ประชาชนทั้งสองฝ่ายซึ่งได้คบหาสมาคมติดต่อกัน มาอย่างยาวนาน ความจริงข้อนี้ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรก็ทรงตระหนักดี และได้รับสั่งถึง ความสัมพันธ์ระดับประชาชนไทยและเวียดนาม ที่มีมาแต่โบราณไว้ในหลายโอกาส รวมทั้งใน พระราชดำรัสที่ทำเนียบเอกอัครราชทูตไทย ดังที่ ได้เชิญมากล่าวไว้ข้างต้นนี้ด้วย

เหตุการณ์อันเป็นหมุดหมายสำคัญของ การพัฒนาความสัมพันธ์สองฝ่ายในยุคใหม่อีก เหตุการณ์หนึ่ง คือการเยือนไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะประมุขรัฐ (State Visit) และในฐานะ พระราชอาคันตุกะในพระบาทสมเด็จพระบรม ชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ของประธานาธิบดี เจิ่น ดี๊ก เลือง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ระหว่างวันที่ 6 - 8 ตุลาคม 2541 ในโอกาสนี้เช่นกัน

ที่พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำรัสถึงความผูกพันระดับประชาชนแต่โบราณกาลไว้อีกวาระหนึ่งดังจะขอเชิญพระราชดำรัส ในงานพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่ประธานาธิบดีเจิ่น ดี๊ก เลือง ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2541 มาดังต่อไปนี้

“ท่านประธานาธิบดี

ข้าพเจ้าและพระราชินีมีความยินดี ที่มีโอกาสต้อนรับท่านและคณะ ณ พระมหาราชวังของไทยในค่ำวันนี้. หวังว่าทุกท่านจะได้รับความสุขสะดวกสบายเป็นอันดี ตลอดเวลาที่พำนักอยู่ในประเทศของเรา.

ประเทศเวียดนามกับประเทศไทยมีความสัมพันธ์ผูกพันกันมาแต่โบราณกาล ก่อนที่จะมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน เมื่อปีพุทธศักราช 2519. และเป็นที่น่ายินดียิ่งนัก ที่การผูกสัมพันธ์กันในครั้งนี้ ได้เกื้อกูลให้เวียดนามกับไทยมีความเข้าใจในกันและกันอย่างลึกซึ้งกว่ากาลก่อน โดยต่างฝ่ายต่างทราบตระหนักรู้ว่า อนาคตของเรานั้นคือการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจอันดี และการร่วมมือซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด. ด้วยเหตุนี้

การเยื่อมเยียนระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสองในระดับต่าง ๆ และในเรื่องต่าง ๆ จึงได้มีมาโดยตลอด. รัฐบาลของประเทศทั้งสองได้ร่วมกันลงนามในสัญญา และร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรต่าง ๆ ซึ่งได้ยังประโยชน์มหาศาลให้แก่การจราจรและพัฒนาประเทศของเราทั้งสอง. การมาเยือนของท่านครั้งนี้ จึงมีความหมายสำคัญยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญแห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเรา ที่ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการแล้ว ยังเป็นพื้นฐานอันมั่นคงแน่นหนา สำหรับการที่ชาติของเราจะดำรงและจำเริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกัน ให้งอกงามไพบุลย์และยืนยาวต่อไป เพื่อความก้าวหน้าผาสุก และเพื่อเกียรติภูมิแห่งชาติของเราทั้งสองอีกด้วย.

ณ บัดนี้ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนผู้มีเกียรติทุกท่านให้ร่วมกับข้าพเจ้า ตี๋มอำนวยพรเพื่อความ สุข ความสำเร็จของท่านประธานาธิบดี เพื่อความรุ่งเรืองไพบุลย์ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และเพื่อมิตรภาพอันถาวรวัฒนา ระหว่างประเทศและประชาชนของเราทั้งสอง.”

หนังสืออ้างอิง (บางส่วน)

- กิตินัดดา กิตติยากร, ม.ร.ว. **บันทึกการเสด็จพระราชดำเนินเยือนเวียดนามและสาธารณรัฐออสเตรเลีย** (ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมราชวงศ์กิตินัดดา กิตติยากร พ.ช., พ.ม. เลขานุการคณะองคมนตรี ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 22 พฤศจิกายน 2509), พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2509.

- ชุมพล โลหะชาละ, พล.ต.อ. **การเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐเวียดนาม สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสหภาพพม่า** กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539

- พิชญ์ จันทน์วิวัฒน์. **ยลถววน: เวียดนามในสายตานักการทูต** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์, 2556

- สำนักราชเลขาธิการ. **พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2541 - กันยายน 2542** กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2542

- สำนักราชเลขาธิการ. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท ที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2541**, กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2542

- Doling, Tim. **Exploring Saigon - Cho Lon: Vanishing heritages of Ho Chi Minh City**, Ho Chi Minh City: Thê Giói Publishers, 2019

- การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต จาก www.historicvietnam.com (เว็บไซต์ที่มีนาย Tim Doling เป็นผู้บริหาร) เว็บไซต์ www.thaiembassy.org/hochiminh/th/ (เว็บไซต์ของสถานกงสุลใหญ่ไทย ณ นครโฮจิมินห์) และเว็บไซต์ <https://saigoneer.com/saigon-heritage>

วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๐๒ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินถึงท่าอากาศยานนานาชาติ ณ กรุงไซ่ง่อน

Bach Thao Park

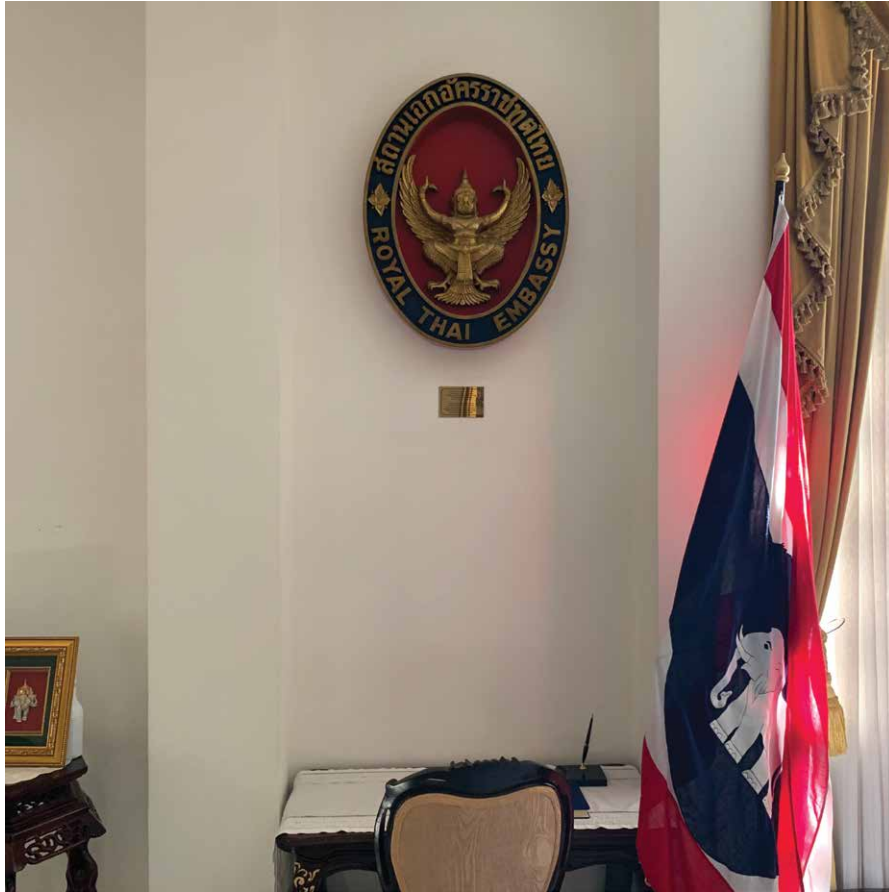
วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๐๒ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลาที่ Bach Thao Park

วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๐๒ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไป ในการพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำอย่างเป็นทางการแก่ประธานาธิบดี และนางโง ดินห์ นยู ณ สถานเอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐเวียดนาม

ประตูทางเข้าทำเนียบเอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐเวียดนามในปัจจุบัน

ตราสัญลักษณ์ท่า

ห้องเสวยพระกระยาหารในงานพระราชทานเลี้ยงตอบ (return banquet) ต่อฝ่ายเวียดนาม

การเยือนไทยอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดีเจิ่น ตี้ก เลือง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
 ในฐานะประมุขรัฐ (State Visit) และในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล
 อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ระหว่างวันที่ 6 - 8 ตุลาคม 2541

ต้นดอกเหมยเวียดนามที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงปลูก
 เมื่อครั้งเสด็จไปประทับที่บ้านพักทงสุลใหญ่ ณ นครโฮจิมินห์ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2537
 ต้นเหมยเวียดนามมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Ochna integerrima* ชาวเวียดนามเรียกว่า ฮวามาย ซึ่งแปลว่าดอกเหมย
 ส่วนชื่อไทยคือ ตามเหลืองหรือช้างน้ำ

PROGRAMME OF THE STATE VISIT
OF
HIS MAJESTY BHUMIBOL ADULYADEJ
KING OF THAILAND
AND
HER MAJESTY QUEEN SIRIKIT

FRIDAY — DECEMBER 18th, 1959

Morning

- 11.00 a.m. — Arrival at Tân-Son-Nhat International Airport.
21 gun salute.
Reception at the Airport.
Welcome remarks by His Excellency the President of the Republic of Việt-Nam and reply by His Majesty The King of Thailand.
Presentation of the Key to the City of Saigon by the Prefect of Saigon.
Full military honours.
Departure from the Airport.
Motorcade to Dinh Gia-Long.

Afternoon

- 00.30 p.m. — Lunch at Dinh Gia-Long.
04.30 p.m. — Their Majesties The King and The Queen of Thailand make a return call on His Excellency The President of the Republic of Việt-Nam at Dinh Dôc-Lâp.
05.30 p.m. — Their Majesties The King and The Queen receive the Chiefs of Diplomatic and Consular Missions and their wives at Dinh Gia-Long.
08.30 p.m. — State Dinner at Dinh Dôc-Lâp.

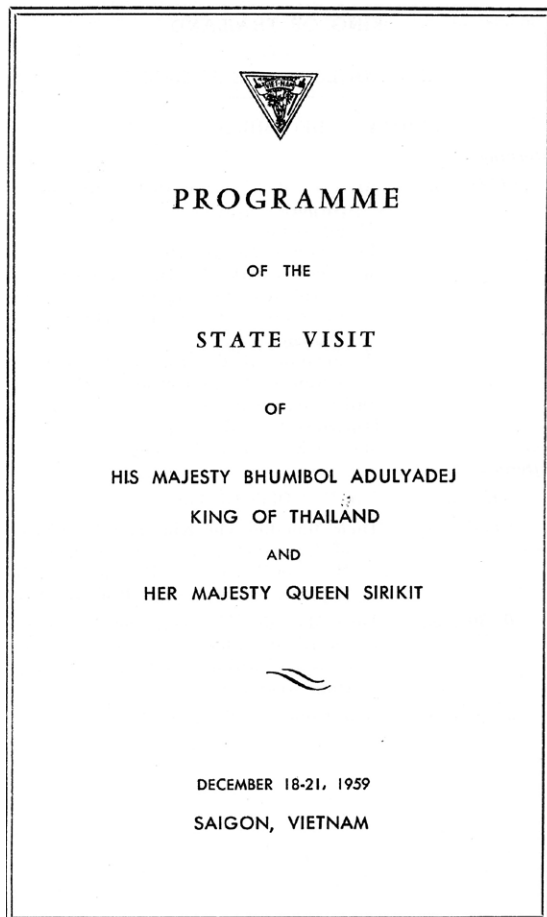
SATURDAY — DECEMBER 19th, 1959

Morning

- 08.30 a.m. — Wreath laying ceremony at the Souvenir Temple (Bach Thao Park).
(Their Majesties The King and The Queen will be accompanied by Mr. Nguyễn-dinh-Thuân, Secretary of State at the Presidency).
09.15 a.m. — His Majesty The King of Thailand will be honoured at a review at the Vietnamese Armed Forces Headquarters.
(His Majesty The King will be accompanied by Mr. Trần-trung-Dung, Assistant Secretary of State for National Defence).

Afternoon

- 00.30 p.m. — Lunch at Dinh Gia-Long.
04.00 p.m. — The University of Saigon confers upon His Majesty The King of Thailand the Degree of Doctor of Law, Honoris Causa.
(His Majesty The King will be accompanied by Mr. Trần-huu-Thê, Secretary of State for Education).
07.30 p.m. — Dinner in honour of His Excellency The President of the Republic of Việt-Nam given by Their Majesties The King and The Queen of Thailand at the Thai Embassy.
Reception at the Thai Embassy at 09.30 p.m., after Dinner.

หมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐเวียดนาม
(เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสด็จ ไปยังทำเนียบเอกอัครราชทูต)

การเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลา

ของเอกอัครราชทูต

ไพศาล หรุพานิชย์กิจ
เอกอัครราชทูต ณ กรุงเบ็กซ์โก

ครั้งหนึ่งผู้เขียนเคยมีโอกาสร่วมการสัมภาษณ์ผู้สมัครสอบเข้ารับราชการกระทรวงการต่างประเทศ มีผู้สมัครสาวรายหนึ่งกล่าวว่า เธอมีความใฝ่ฝันที่จะเข้ารับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ เนื่องจากมีความฝันที่จะได้เป็นเอกอัครราชทูต ซึ่งจะทำให้เธอได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลา เธอเคยชมข่าวในพระราชสำนักเห็นภาพเอกอัครราชทูตถวายพานธูปเทียนและก้มกราบแทบพระบาท จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำพระมหาสังข์และใบมะตูมที่อยู่ในพระมหาสังข์ และทรงเจิมแป้งหอมที่หน้าผากของเอกอัครราชทูต

ในการรับพระราชทานใบมะตูม เอกอัครราชทูตจะยกมือขวาขึ้น “เอางาน” รับพระราชทานใบมะตูมแล้วนำไปเหน็บไว้ที่ซอกเหนือหูขวา (แต่ในธรรมเนียมไทยทั่วไป หญิงกัทหูซ้าย ชายกัทหูขวา) หลังจากนั้น พระราชทานพระราชสาส์นตราตั้ง ซึ่งเอกอัครราชทูตจะต้องนำไปยื่นกับประมุขของประเทศที่ตนประจำการ

การพระราชทานน้ำพระมหาสังข์และใบมะตูม โดยทั่วไปมีอยู่ด้วยกัน 5 โอกาส ได้แก่

- 1) พระราชพิธีสถาปนาฐานันดรศักดิ์พระราชาวงศ์
- 2) พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญแก่พระยาแรกนาและเทพี

- 3) พระราชทานแก่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาท เมื่อเจริญพระชนมพรรษาหรือมีอายุครบรอบนักษัตร
- 4) พิธีเสกสมรสและสมรสพระราชทาน
- 5) เอกอัครราชทูตที่กราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศ

ผู้เขียนเคยมีความสงสัยมาตลอดว่า ทำไมใบไม้มงคลที่พระราชทานต้องเป็นใบมะตูม ทำไมไม่เป็นใบไม้อื่น ๆ เมื่อได้เข้ารับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ จึงพยายามถามรุ่นพี่ ๆ ในกระทรวงฯ เกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่ก็ไม่มีใครสามารถตอบได้อย่างมั่นใจ โชคดีที่มีรุ่นพี่คนหนึ่งได้แนะนำให้ผู้เขียนเรียนถามเอกอัครราชทูตอาวุโสท่านหนึ่งซึ่งมาจากตระกูลเก่าแก่ตระกูลหนึ่งแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ท่านตอบด้วยความมั่นใจว่า ใบมะตูมซึ่งมีสามแฉก มีรูปทรงคล้ายตรีศูล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของตราสัญลักษณ์แห่งราชวงศ์จักรี ที่ประกอบด้วยตรีศูลและจักร หรือที่รวมเรียกว่า “จักรี” เทพอาวุธของพระวิษณุ

คนไทยโบราณเชื่อว่า มะตูมเป็นไม้มงคลชนิดหนึ่งที่ควรปลูกไว้ในบริเวณบ้าน โดยมีความเชื่อว่าจะสามารถทำให้เกิดกำลังใจและความมานะพยายามที่จะต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต ผู้เขียนเองได้ปลูกต้นมะตูมไว้ที่บ้านด้วยต้นหนึ่งเช่นกัน (ดังที่เห็นในรูป)

ในทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยเฉพาะไศวะนิกาย ใบมะตูมถือเป็นใบไม้ศักดิ์สิทธิ์ด้วยลักษณะพิเศษของใบมะตูมที่มีสามใบในหนึ่งก้าน เป็นเสมือนสัญลักษณ์แทนพระเจ้าทั้งสามพระองค์ คือ พระพรหม พระวิษณุ และพระศิวะ ดังนั้น ต้นมะตูมจึงเป็นไม้มงคลที่มีปลูกอยู่ทั่วไปตามศาสนสถานพราหมณ์-ฮินดู

สำหรับพระมหาสังข์ที่ทรงใช้ในการประกอบพิธีเป็น “สังข์นคร” ซึ่งเจ้าพระยานครศรีธรรมราชเชิญมาทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ากันว่า ในโอกาสที่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติราชการในต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงโปรดเกล้าฯ เรียกสังข์นครมาใช้พระราชทานน้ำพระพุทธมนต์ ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่มีการใช้พระมหาสังข์ดังกล่าว

ในรัชกาลต่อ ๆ มา ได้ถือเป็นราชประเพณีใช้สังข์นครนี้ สำหรับพระราชทานรดน้ำแก่ข้าราชการที่เข้าเฝ้าฯ เช่น เอกอัครราชทูตที่เข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลา พระยาแรกนาขวัญและเทพีในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นต้น สังข์นครเป็นสังข์ที่เวียนซ้าย ยาว 23 เซนติเมตร รั้วเวียนรอบหัวสังข์เหลี่ยมทองคำสลักลายฝังพลอย ปากสังข์มี 3 ชั้น เลี่ยมทองคำสลักลายฝังพลอย ที่ตัวสังข์มีดอกมะเขือฝิงนพเก้า ร่องปลายปากสังข์ชั้นนอกมีจารึกอักษร “อุ มีมั่ง” สีทอง

ตลอดรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เอกอัครราชทูตได้เข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลา มีท่านทูตท่านหนึ่งเคยเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า ตอนที่ท่านและท่านทูตท่านอื่น ๆ ที่จะออกประจำการรุ่นเดียวกันได้เข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลา ท่านทูตท่านนี้ได้ยืนในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระกระแสรับสั่งแก่ท่านทูตท่านหนึ่งซึ่งเป็นมุสลิมว่า “ท่านทูตไม่ต้องก้มกราบฉันก็ได้”

ท่านทูตท่านนั้นกล่าวกับข้าพเจ้าว่า คงเป็นเพราะทรงคำนึงถึงธรรมเนียมปฏิบัติที่แตกต่างกันของแต่ละศาสนา (ตามความเชื่อของชาวมุสลิม มนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันหมด จะต่ำกว่าก็เพียงแค่พระเจ้าเป็นเจ้าเท่านั้น) ในความเห็นของท่านทูตท่านนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดิน คนไทยทุกคนไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็สามารถกราบพระองค์ได้

หลายปีต่อมา ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าไปแสดงความยินดีกับท่านทูตท่านหนึ่ง ซึ่งเพิ่งจะกลับจากการไปเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลา ท่านทูตท่านนั้นกล่าวกับข้าพเจ้าว่า วันนี้เป็นวันที่ท่านมีความภาคภูมิใจมากที่สุดในชีวิตราชการ ในขณะที่พูด ท่านทูตท่านนั้นคงไม่ทราบว่าท่าน

สิ่งขันธ์ เป็นสิ่งขันธ์ที่เจ้าพระยามนตรีศรีธรมราช เชิญมาทูลเกล้าฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีผู้ใหญ่บางท่านกล่าวว่าในโอกาสที่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติราชการประจำ ณ ต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ เรียกสิ่งขันธ์มาพระราชทานน้ำ พระพุทธมนต์เป็นครั้งแรก จึงได้เรียกว่า สิ่งขันธ์ ในรัชกาลต่อๆ มาจึงถือเป็น ราชประเพณี ใช้สำหรับพระราชทานรดน้ำแก่ข้าราชการทั่วไปที่เข้าเฝ้าฯ เช่น กราบถวายบังคมลาไปเป็นเอกอัครราชทูต หรือหลังน้ำพระราชทานแก่พระยา แรกนา และเทพีในพระราชพิธีพืชมงคล เป็นต้น

สิ่งขันธ์เป็นสิ่งขันธ์เวียนซ้าย ยาว ๒๓ เซนติเมตร ริวเวียนรอบหัวสิ่งขันธ์ เลี่ยมทองคำสลักลายฝังพลอย ปากสิ่งขันธ์มี ๓ ชั้นเลี่ยมทองคำสลักลายฝังพลอย ที่ตัวสิ่งขันธ์มีดอกมะเขือฝิ่งนพเก้า ร่องปลายปากสิ่งขันธ์ขึ้นนอกรากอีกขระ ๑ มีมัง สีสองคำรองรับ

ต้นมะตูมที่บ้านของผู้เขียน

และท่านทูตท่านอื่น ๆ ที่ได้เข้าเฝ้าเพื่อกราบถวายบังคมลาในครั้งนั้น จะเป็นการเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลาเป็นครั้งสุดท้ายของเอกอัครราชทูตในรัชกาลที่ 9

ในปลายรัชสมัยของรัชกาลที่ 9 เนื่องจากพระพลานามัยมิได้สมบูรณ์แข็งแรงเหมือนก่อน ทำให้ต้องระงับการเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลาของเอกอัครราชทูต ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่พระมหากษัตริย์เท่านั้นจะทรงประกอบพิธีนี้ด้วยพระองค์เอง ในรัชกาลปัจจุบันได้มีการรื้อฟื้น

ธรรมเนียมปฏิบัตินี้ขึ้นมาอีกครั้ง ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบถวายบังคมลาไปรับหน้าที่เอกอัครราชทูต ณ กรุงเม็กซิโก พร้อมกับเอกอัครราชทูตท่านอื่น ๆ อีก 17 คน เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2563 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งถือเป็นมงคลสูงสุดของชีวิตและจะเป็นเครื่องเตือนใจตนเองเสมอให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความมานะพยายาม เต็มกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาสมกับที่ได้รับพระราชทาน “ใบมะตูม” และน้ำพระพุทธมนต์แล้ว **S**

การเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในบรูไนดารุสซาลาม

รจ รสสมมงคล

เอกอัครราชทูต ณ คูเวต

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเป้าหมายสำคัญในการดำเนินนโยบายการทูต เพื่อการพัฒนาของไทย ซึ่งได้ผลักดัน SEP for SDGs Partnership โดยการเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) สู่มหาวิทยาลัย แต่การดำเนินการในประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศด้อยพัฒนา ย่อมมีความยากง่ายแตกต่างกัน ตามสภาพภูมิประเทศ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของ ประชากร

บทความนี้เป็นกรณีศึกษาของบรูไนดารุสซาลามเพื่อตอบโจทย์ How to turn SEP into action? บรูไนฯ เป็นประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน บนเกาะบอร์เนียว มีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ บรูไนฯ และไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตมา 35 ปีแล้ว

คนบรูไนนิยมข้าวและผลไม้ไทยอย่างมาก และรู้จักไทยมากกว่าที่คนไทยรู้จักบรูไนฯ ในปี 2560 ชาวบรูไนได้ร่วมแสดงความเสียใจต่อการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และรับทราบถึงพระราชกรณียกิจเพื่อพัฒนาประเทศ แต่หากเอ่ยถึง SEP คนบรูไนไม่มีใครรู้จักหรือได้ยินมาก่อน ทราบแต่ว่าการเกษตรของไทยเจริญก้าวหน้ากว่ามาก

การเผยแพร่ SEP ในประเทศนี้ยากลำบากกว่าในประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับไทย

บรูไนฯ เป็นประเทศมุสลิม ภาคการเกษตรล้าหลัง และมีเกษตรกรไม่มากเพราะแรงงานส่วนใหญ่ทำงานในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี กอปรกับประชาชนได้รับสวัสดิการจากรัฐทั้งการศึกษา ที่อยู่อาศัย และเบี้ยครองชีพ จึงไม่ให้ความสำคัญต่อการเกษตรมากนัก จนกระทั่งในปี 2559 สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนฯ ได้มีรับสั่งเรื่องการพึ่งพาตนเอง (self-sufficiency) โดยการพัฒนาด้านการเกษตร และหลังจากนั้นก็มีการรับสั่งเรื่องนี้ในหลายโอกาส ในปีนั้นเอง ผมได้ไปประจำการที่สถานเอกอัครราชทูต

ณ บันดาร์เสรีเบกาวัน และได้รับทราบพระราชดำริดังกล่าวทางโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ จึงเห็นโอกาสที่จะผลักดันและขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงฯ เพื่อเผยแพร่ SEP ในบรูไนฯ และได้ปรึกษาลู่ทางดำเนินการกับเอกอัครราชทูตพีริวิช สุวรรณประเทศ หลายคนคงมีคำถามว่า “เริ่มต้น” อย่างไร ผมขอตอบว่า เริ่มจากการหาความรู้โดยอ่านบทความเกี่ยวกับ SEP จำนวนมากในเว็บไซต์ และหนังสือ The Wisdom of the Monarch ซึ่งพอจะจับใจความสำคัญประการหนึ่งคือหลักการทรงงาน “เข้าใจ - เข้าถึง - พัฒนา” ดังนั้น ผมจึงนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. การพัฒนาการเกษตรของบรูไนฯ และปัญหาที่ประสบ

ผมเริ่มนับหนึ่งโดยการไปพบหารือกับเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรบรูไนฯ (ชื่อเต็มคือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว) และการสำรวจแปลงนาแต่ละพื้นที่ จึงทราบว่าบรูไนฯ มีพื้นที่ปลูกข้าวที่แปลงนา Wasan, Batang Perhentian, Limau Manis และ Batong เพียง 4 แห่ง ซึ่งปลูกข้าวได้ประมาณ 1,526 ตัน หรือร้อยละ 4.75 ของความต้องการทั้งประเทศ 33,000 ตัน/ปี ขณะที่รัฐบาลตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มผลผลิตข้าวให้ได้ 11,448 ตัน ภายในปี 2563

ปัญหาสำคัญของการเกษตรบรูไนฯ คือดินเป็นกรดหรือดินเปรี้ยว การผลิตข้าวมีจำนวนน้อยมาก และขาดแคลนการกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตรโดยต้องพึ่งพาน้ำจากเขื่อน Imang แห่งเดียว ในอดีตบรูไนฯ ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองชื่อ laila ที่แปลงนา Wasan โดยมีผลผลิตประมาณ 3 เมตริกตันต่อเฮกตาร์ (1 เฮกตาร์เท่ากับ 6.25 ไร่) และเมื่อเดือนตุลาคม 2561 ได้เริ่มปลูกข้าวพันธุ์ผสมที่พัฒนาขึ้นมา คือ titih แต่ก็ผลิตได้แค่ 8 เมตริกตันต่อเฮกตาร์สำหรับการเพาะปลูก 1 ครั้ง/ปี

ปัจจุบันผลผลิตการเกษตรบรูไนฯ คิดเป็นร้อยละ 1 ของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ โดยยังต้องนำเข้าข้าว ผัก ผลไม้ พื้นที่การเกษตรประสบปัญหาดินเป็นกรด แหล่งน้ำ พันธุ์ข้าว การใช้ปุ๋ยเคมี และในภาคเกษตรมีแต่ผู้สูงอายุ ปัญหาเหล่านี้สะสมมานาน จนเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา สมเด็จพระราชาธิบดีทรงเริ่มให้ความสำคัญ ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระตือรือร้นที่จะหาทางแก้ไขปัญหาการที่เราเริ่มทำหน้าที่ door knocker และพูดคุยกับเจ้าหน้าที่อย่างเป็นทางการและลงพื้นที่จริง ทำให้รวบรวมข้อมูลที่จะปะติดปะต่อเป็นภาพกว้างขึ้นที่พอจะเข้าใจสภาพเศรษฐกิจ การพัฒนาการเกษตร และปัญหาที่เขาต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากมิตรประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเข้าข้าว เนื้อสัตว์ ผักและผลไม้

2. การติดต่อประสานงานกับฝ่ายบรูไนฯ กุระดับ

ตลอดช่วงปี 2561 ผมได้ลงพื้นที่กับเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรบรูไนฯ หลายครั้ง และได้หารือกับ Pengiran Kamalrudzaman ปลัดกระทรวงฯ ทุกคนเห็นว่า ไทยเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาการเกษตรของบรูไนฯ ประกอบกับบรูไนฯ นำเข้าข้าวไทยเป็นอันดับ 1 และเป็นที่ยอมรับมาก ทั้งนี้ ในกรอบทวิภาคีทั้งสองฝ่ายได้ลงนามใน MoU on Agricultural Cooperation และมีการจัดตั้ง Joint Agricultural Working Group ในช่วงการเยือนบรูไนฯ อย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีเมื่อปี 2558 แต่ผ่านมา 4 ปีแล้ว ก็ยังไม่มีการประชุมระหว่างกันเลย ซึ่งทำให้บรูไนฯ คลางแคลงใจถึงความจริงจังของไทยเสมอมา

ผมและคุณวสุฯ เลขาธิการเอก ได้พยายามติดต่อประสานงานหรือติดตามผลกับหน่วยงานไทย แต่ก็เผชิญอุปสรรคที่เปรียบเสมือนคลื่นซัดฝั่ง ซึ่งเราอาจคิดในแง่บวกได้ว่า กระทรวงอื่น ๆ ต่างมีภารกิจของตนและให้ความสำคัญกับเรื่องภายในประเทศ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินเยือนบรูไนดารุสซาลาม ระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2561

เป็นลำดับแรก และหากเป็นเรื่องต่างประเทศ จะเป็นประเทศเพื่อนบ้าน จีน ญี่ปุ่น สหรัฐฯ และยุโรป สำหรับบรูไนฯ ประเทศเล็ก ๆ ก็อาจประวิงไว้ก่อน และหากผู้ใหญ่ไม่ได้สั่งการ เจ้าหน้าที่ระดับล่าง ก็ไม่กล้าเสนอแนะหรือดำเนินการเช่นกัน ดังนั้น ผมจึงตัดสินใจติดต่อไปที่สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้คุยกับคุณแดง เลขาธิการ ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรฯ หรืออาจารย์ยักษ์ โดยเล่าเรื่องให้ฟังทั้งหมด และแจ้งไอดีไลน์ไว้สำหรับประสานงาน หลังจากนั้นไม่ถึง 1 ชั่วโมง คุณแดง ส่งไลน์กลับมาแจ้งว่า ท่านรัฐมนตรีช่วยฯ ทราบแล้ว และเห็นด้วยว่า..นี่เป็นโอกาสที่ดีมากสำหรับการเผยแพร่ SEP ของรัชกาลที่ 9 และจะจัดประชุมหารือภายในกระทรวงเกษตรฯ เพื่อหาแนวทางดำเนินการต่อไป

เมื่อได้รับข้อความดังกล่าว ผมได้เรียนท่านทูต พิรวิษา ทราบและในช่วงที่ท่านทูตไปไทยอีก สัปดาห์ถัดมาเพื่อหารือกับกระทรวงฯ เกี่ยวกับ

การก่อสร้างที่ทำการแห่งใหม่ในบรูไนฯ ก็ได้นัดหมายให้ท่านทูตแวะไปเยี่ยมคารวะท่านรัฐมนตรีช่วยวิวัฒน์ฯ ด้วย ขณะเดียวกันในบรูไนฯ ผมได้รับเชิญไปชมการแข่งขัน ASEAN Junior Football และได้นั่งข้างหลัง Dato Ali Pong รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรบรูไนฯ จึงได้เรียนให้ท่านทราบเรื่องภูมิหลังการเกษตร และขอไปเยี่ยมคารวะท่านในวันรุ่งขึ้น การหารือเป็นไปด้วยดีเพราะเราแสดงความจริงใจและความตั้งใจที่จะช่วยเหลือ ผมขอให้ Dato Ali ช่วยออกหนังสือเชิญ ดร.วิวัฒน์ฯ มาเยือนบรูไนฯ ด้วย เพราะท่านมีความรู้และประสบการณ์จากการตามเสด็จรัชกาลที่ 9 มานาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาดินเป็นกรดและการพัฒนาการปลูกข้าวของบรูไน

ปลายปี 2561 เป็นช่วงเวลาที่ผมต้องทำหน้าที่อุปทูตรักษาการและตั้งใจจะผลักดันเรื่อง SEP ในบรูไนฯ ให้บังเกิดผลเท่าที่สามารถทำได้ และประจวบเหมาะแก่ที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช

กุมารี จะเสด็จฯ ทรงนำข้าราชการและนักเรียน โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รวม 90 คน เยือนบรูไนฯ ระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 2561 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การเกษตร และพลังงาน ผมคิดว่าจังหวะช่างประจวบเหมาะนัก ฟ้าช่างส่งเสริมปณิธานของผู้คน ดั่งนั้น สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้หารือกับกระทรวงเกษตรบรูไนฯ อย่างใกล้ชิดและจัดให้เสด็จฯ ไปทอดพระเนตร แปลงนา Wasan

ผมยังจำได้เสมอว่า สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงจดบันทึกอย่างละเอียดในช่วงฟังคำบรรยาย เกี่ยวกับการปลูกข้าวของบรูไนฯ และรับสั่งว่า เราควรจะช่วยเหลือเขาด้านการเกษตรและปัญหา ดินเป็นกรด เช่น การไปศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริพิบูลทอง ซึ่งเป็น สถานที่เรียนรู้ที่ดีด้านการแก้ไขปัญหาดินเป็นกรด หรือเราอาจจะช่วยตั้งแปลงนาสาธิตเหมือนกับที่ดำเนินการในเลโซโทด้วยก็ได้ ซึ่งนับเป็น พระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างสูง เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2561 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนฯ ซึ่งได้มีรับสั่งขอความช่วยเหลือจากไทยในด้านการเกษตรเช่นกัน

การเข้าไปประสานงานและเข้าถึงเจ้าหน้าที่ทุกระดับขึ้นไปจนถึงระดับรัฐมนตรีมีส่วนสำคัญ ให้เข้าใจการพัฒนาการเกษตรบรูไนฯ มากขึ้น และเข้าถึงประเด็นปัญหาและความประสงค์ของผู้ขอความช่วยเหลือ ด้วยเหตุนี้ การเข้าถึงในกรณีนี้ จึงไม่ใช่แต่เพียงการเข้าถึงปัญหาแท้จริงเท่านั้น แต่รวมถึงการเข้าถึงบุคคลระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติจนถึงระดับนโยบาย ทำให้เข้าใจภาพรวม ปัญหาทั้งหมดที่เอื้อต่อการประสานงานระหว่างกัน ในกรณีบรูไนฯ ผมเห็นว่าการเสด็จฯ เยือนบรูไนฯ

ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในช่วงดังกล่าวมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา การเกษตรให้แก่บรูไนฯ โดยเป็นหนึ่งในประเด็นหารือกับพระประมุขของประเทศ และที่สำคัญยิ่ง คือช่วยปลดล็อกความกังวลของแต่ละฝ่ายที่จะ นำศาสตร์พระราชามาช่วยแก้ปัญหาการเกษตร ในประเทศนี้

3. การหารือระหว่างประเทศเพื่อวางแผน ดำเนินการ

การทำงานร่วมกันระหว่างสถานเอกอัครราชทูต ณ บันดาร์เสรีเบกาวันและกระทรวงเกษตรบรูไนฯ คืบหน้าอย่างรวดเร็ว ผมได้เข้าเยี่ยมคารวะ Dato Ali บ่อยมากขึ้น เพื่อติดตามงานที่มีพระราชกระแส รับสั่งไว้ และเตรียมการเยือนบรูไนฯ ของรัฐมนตรีช่วย ว่าการกระทรวงเกษตรฯ พร้อมคณะ ระหว่างวันที่ 16 - 19 ธันวาคม 2561

การเยือนบรูไนฯ ของรัฐมนตรีช่วยวิวัฒน์ฯ ภายหลังการเสด็จฯ ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ช่วยสร้างพลวัตให้ภารกิจการเผยแพร่ SEP อย่างมาก ในวันแรกที่เดินทางถึงบรูไนฯ ท่านอาจารย์ยักษ์ไปสำรวจแปลงนา Wasan และใช้มือถอนต้นข้าวขึ้นมา และบอกว่าต้นข้าว รากสั้นมากและมีสีดำมากกว่าสีขาว เพราะดิน ไม่มีคุณภาพ เป็นกรดและขาดจุลินทรีย์ (ต้นข้าว ในบรูไนฯ สูงประมาณ 15 นิ้ว ขณะที่ต้นข้าวไทยสูง เฉลี่ยประมาณ 2 - 3 ฟุต) การจัดแปลงนาไม่เป็นระบบ คับหนาแคบมากและขาดที่กักเก็บน้ำ ค่าความเป็นกรด ในนาอยู่ประมาณระดับ 4 ซึ่งไม่สูงมากเมื่อเทียบกับพื้นที่นาในจังหวัดภาคใต้ของไทย ซึ่งการแก้ไข ปัญหา มีหลายวิธี ทั้งการแก้ดิน การใช้น้ำล้าง ใช้นาปุ๋ยอินทรีย์ การปรับปรุง การปรับปรุงพื้นที่ทำนา เป็นต้น

รัฐมนตรีช่วยวิวัฒน์ฯ ได้เดินทางต่อไปยังวิทยาลัยเทคโนโลยีการเกษตรบรูไน IBTE เพื่อบรรยายให้นักศึกษา ข้าราชการและเกษตรกรบรูไนฯ เป็นเวลา 2 ชั่วโมง ในหัวข้อ SEP และการนำไปใช้พัฒนาการเกษตร ซึ่งได้รับความสนใจอย่างมาก มีการถาม-ตอบจนล่วงถึงช่วงอาหารกลางวัน หลังจากนั้น ท่านไปเยี่ยมชม Imang Dam เขื่อนเก็บน้ำเพื่อการเกษตรแห่งเดียว ซึ่งท่านแนะนำว่า เมื่อบรูไนฯ มีปริมาณฝนตกหนาแน่นกว่าไทย ก็ควรจะกักเก็บน้ำฝนสำหรับการเกษตร โดยจัดทำอ่างกักเก็บน้ำฝนบริเวณรอบ ๆ แปลงนาเพื่อใช้หล่อเลี้ยงต้นข้าวและพืชพาน้ำจากเขื่อนเฉพาะในหน้าแล้ง

การประชุมหารือไทย - บรูไนฯ ด้านการเกษตร จัดขึ้นในวันสุดท้ายของการเยือน โดยมีสาระสำคัญคือ ฝ่ายไทยพร้อมให้ความช่วยเหลือและร่วมมือแก้ไขปัญหาการเกษตรแก่บรูไนฯ ซึ่งมีปัญหาเร่งด่วนคือเรื่องดินเป็นกรด การไม่ใช้สารจุลินทรีย์จากธรรมชาติ การจัดสร้างคันนาที่ไม่เอื้อต่อการปลูกข้าว โดยเสนอให้ทำแปลงนาแบบ big bun ที่มีความกว้างสำหรับกักน้ำและปลูกพืชผลบริเวณคันนา ปัญหาพันธุ์ข้าวบุคลากร การกักเก็บและระบายน้ำ ไม่มีการใช้น้ำฝนสำหรับการเกษตรทั้งที่มีปริมาณน้ำฝนต่อปีมากกว่าไทย

ดร. วิวัฒน์ ศัลยกำธร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ตำแหน่งในขณะนั้น) พร้อมคณะเยือนบรูไนดารุสซาลามระหว่างวันที่ 16 - 19 ธันวาคม 2561

ในการนี้ การวางแผนงานการพัฒนา
ในเบื้องต้นได้เริ่มดำเนินการแล้ว โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจพื้นที่และการรวบรวมข้อมูล
และปัญหาต่างๆ รวมทั้งวางแผนการพัฒนาร่วมกัน

2. ฝ่ายไทยเชิญบรูไนฯ ไปทัศนศึกษาโครงการ
การพัฒนาการเกษตรของไทย รวมทั้งศูนย์ศึกษา
การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริพิบูลทอง
ตลอดจนการประชุมหารือกับฝ่ายไทยเพื่อจัดทำ
Action Plan

3. ฝ่ายบรูไนฯ พร้อมที่จะยกแปลงนา
2 เฮกตาร์ให้ฝ่ายไทยจัดทำแปลงนาสาธิตแบบ
big bun เพื่อแก้ไขปัญหาดินเป็นกรด และการปลูก
พืชอื่น ๆ ในบริเวณพื้นที่แปลงนา Wasan หรือ
ที่อื่น ๆ ตามที่ฝ่ายไทยประสงค์

รัฐมนตรีช่วยวิวัฒน์ฯ แจ้งฝ่ายบรูไนฯ ด้วยว่า
ไม่ต้องกังวลว่า หลังจากได้รับความช่วยเหลือจาก
ไทยแล้ว บรูไนฯ จะปลูกข้าวได้มากขึ้น ทำให้
นำเข้าข้าวจากไทยลดลง รัชกาลที่ 9 รับสั่งเสมอว่า
“Our loss is Our gain” ซึ่งในกรณีนี้มีมิตรภาพ
สำคัญมากสำหรับไทย เมื่อได้ยินเช่นนี้ Dato Ali
และข้าราชการกระทรวงเกษตรเอ่ยขอบคุณเบา ๆ
พร้อมด้วยรอยยิ้ม Dato Ali กล่าวว่า แม้พื้นที่
บรูไนฯ ทั้งหมดปลูกข้าวได้มากขึ้น ก็ยังไม่เพียงพอ
สำหรับการบริโภค และต้องนำเข้าจากไทยอยู่
เช่นเดิม บรูไนฯ จะไม่ลืมความช่วยเหลือครั้งนี้
จากไทย ผมได้เรียนรัฐมนตรีช่วยวิวัฒน์ฯ ว่า โชคดีที่
ท่านมาเยือนและเสนอความช่วยเหลือเสียก่อน
เพราะทั้งจีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม ต่างก็
พยายามจะเข้ามาเช่นกัน และใคร่ขอขอบพระคุณ
ที่ช่วยผลักดันเรื่อง SEP ในบรูไนฯ

ความร่วมมือระหว่างสถานเอกอัครราชทูตฯ -
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไทย - กระทรวงเกษตร
บรูไนฯ ในการศึกษาดูงานในพื้นที่ ประชุมหารือ
และวางแผนพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริม

ความร่วมมือด้านการเกษตรอย่างจริงจังจะช่วย
วางรากฐานสำคัญต่อการนำ SEP มาประยุกต์ใช้
ในบรูไนฯ ต่อไปในวันหน้า เราคาดหวังไว้นั้น...

และก็ต้องขอถือโอกาสขอบคุณกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ และกรมเอเชียตะวันออกที่สนับสนุน
การทำงานของสถานเอกอัครราชทูตฯ มาโดยตลอด

ผมขอสรุปส่งท้ายว่า การ**เข้าใจ**สภาพ
การเกษตร **เข้าถึง**ปัญหาและเจ้าหน้าที่ทุกระดับชั้น
และการ**พัฒนา**แผนงานอย่างเป็นขั้นตอนและ
มีประสิทธิภาพ มีส่วนสำคัญต่อการทำงาน
ซึ่งพอลงมือทำยิ่งทำให้เข้าใจหลักการทรงงานว่า
ช่วยส่งเสริมแนวคิดและการทำงานที่เป็นระบบ
อย่างยิ่ง การเผยแพร่ SEP ในบรูไนฯ ที่เป็นประเทศ
มุสลิมแห่งแรกที่เริ่มยอมรับ SEP เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี
แต่สถานเอกอัครราชทูตฯ ต้องติดตามผลอย่าง
ต่อเนื่องและประทับประคองความร่วมมือให้คืบหน้า
เพราะผลลัพธ์ที่ตามมาไม่ใช่เรื่อง SEP อย่างเดียว
เท่านั้น แต่เป็นเรื่องการให้ความช่วยเหลือแก่
มิตรประเทศในช่วงเวลาที่ต้องการความช่วยเหลือ
อย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อความสัมพันธ์
ทวิภาคีและในกรอบอาเซียนซึ่งกำลังสร้าง ASEAN
Community ที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

การเผยแพร่ SEP ในต่างประเทศครั้งนี้
นับเป็นภารกิจลักษณะนี้ครั้งแรกในชีวิตราชการ
ของผมและมีความแปลกใหม่ยิ่ง เพราะในอดีต
ผมมักอยู่ในห้องประชุมหรือเดินทางไปต่างประเทศ
การเดินทางคั่นนาแตกต่างจากการเดินทางผู้บังคับ
บัญชาบนพรมแดงอย่างมาก เพราะอยู่กับธรรมชาติ
ภายใต้สายลมและแสงแดด รองเท้าที่สัมผัสดิน
ก็ช่วยลดความเครียดและอึดอัดด้วยเช่นกัน และ
รู้สึกถึงความภาคภูมิใจว่า การมาประจำการครั้งนี้
ได้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเผยแพร่ SEP ให้เป็น
ที่ยอมรับในดินแดนแห่งนี้ 🇸🇰

โครงการนำคณะทูตฯ ทักสนศึกษา ปี 2563

จบลงอย่างงดงาม ชู “เชียงราย” เป็นตัวอย่างความยั่งยืน

จิตวัฒน์ วิจิตรถาวร

นักการทูตปฏิบัติการ กองแบบพิธี กรมพิธีการทูต

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะทูตฯ ร่วมชมผลิตภัณฑชุมชนบ้านสันทางหลวง จ. เชียงราย

“การต่างประเทศ” สามารถเริ่มต้นที่บ้านเรา กรมพิธีการทูตจึงได้จัดโครงการนำคณะทูตต่างประเทศและคู่สมรสทักสนศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2545 ซึ่งถือเป็นอีกโครงการหนึ่งที่กระทรวงการต่างประเทศใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยให้ชาวต่างชาติได้รู้จักแง่มุมที่สวยงามของประเทศไทยให้มากยิ่งขึ้นผ่านโครงการฯ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนชาวไทยในท้องถิ่นทุรกันดารตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสะท้อนความเป็นเลิศของไทยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนให้นานาประเทศได้เห็นเป็นอย่างดี นอกจากนี้ การเข้าร่วมโครงการดังกล่าวยังเปิดโอกาสให้คณะทูตฯ ได้สัมผัสถึงความผูกพันที่ประชาชนไทยมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย

ในปี 2563 นายวิชาวัฒน์ อิศรภักดี ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงการต่างประเทศ และภริยา พร้อมผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ ได้นำคณะทูตต่างประเทศ ผู้แทนกงสุลและองค์การระหว่างประเทศประจำประเทศไทย พร้อมคู่สมรส จำนวน 53 คน จาก 34 ประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ 1 แห่ง ลงพื้นที่ศึกษาดูงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 24 - 27 กุมภาพันธ์ 2563 โดยในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2563 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ คณะทูตฯ ฝ่าฯ รับเสด็จ และร่วมชมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ชุมชนบ้านสันทางหลวง และศูนย์วิจัยและพัฒนาชาวน้ำมันและพืชน้ำมัน จังหวัดเชียงราย ถือเป็นโอกาสพิเศษและสำคัญกว่าทุกปี และได้สร้างความซาบซึ้งแก่คณะทูตฯ และผู้บริหารกระทรวงฯ เป็นอย่างยิ่ง

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเชียงราย ต้นแบบแห่งความยั่งยืน

จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่ตอนเหนือสุดของประเทศไทย ที่ผ่านมามีเคยถูกมองว่าเป็นจังหวัด “ไกลปืนเที่ยง” ทुरกันดาร ยากต่อการพัฒนา มีป่าไม้ที่ถูกทำลายจำนวนมากและมีภูเขาหัวโล้นสลัดซบซัซซอน ซึ่งยากต่อการฟื้นฟู และยากที่การพัฒนาจะเข้าถึง แต่ด้วยพระเมตตาและพระวิสัยทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทำให้มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายโครงการเข้ามาช่วยฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม พัฒนาอาชีพ และช่วยยกระดับชีวิตของชาวบ้านและชุมชนในจังหวัดเชียงรายจนสามารถเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนจนถึงทุกวันนี้

นายวิชาวัฒน์ อิศรภักดี ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงการต่างประเทศ และภริยา และนายสุวัฒน์ จิราพันธ์ รองเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ระหว่างการฟังบรรยายสรุปร่วมกับคณะทูตฯ ณ บ้านสันทางหลวง

คณะทูตฯ เยี่ยมชมชุมชนผลิตภัณฑ์จากชุมชนบ้านสันทางหลวง

บ้านสันทางหลวง ชุมชนตัวอย่าง ชุมชน ยั่งยืน

วันอังคารที่ 25 กุมภาพันธ์ 2563 สถานที่แรก
ที่คณะทูตฯ เดินทางไปศึกษาดูงาน คือ ชุมชน
บ้านสันทางหลวง ซึ่งเป็นหนึ่งในชุมชนตัวอย่าง
ของโครงการ “บ้านนี้มีรัก ปลูกผักกินเอง”
ที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิชัยพัฒนาและ
ศูนย์การพัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ ซึ่งเป็น
โครงการในพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในการส่งเสริมให้ปลูกผักปลอดสารพิษสำหรับ
บริโภคเองในครัวเรือนและเพื่อหาเลี้ยงชีพ ตลอดจน
การส่งเสริมงานหัตถกรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรม
ชุมชน จนพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชาวบ้าน
อย่างยั่งยืน ในโอกาสนี้ คณะทูตฯ และผู้บริหารของ
กระทรวงฯ ได้รับพระราชทานพระราชวโรกาส
ให้เฝ้าฯ รับเสด็จสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และร่วมชม
บ้านพักที่ปลูกผักไว้ในครัวเรือนและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ
ของชุมชน ก่อนที่คณะทูตฯ จะแยกไปรับประทาน

อาหารกลางวันแบบขันโตก ซึ่งวัตถุดิบส่วนใหญ่
เป็นวัตถุดิบที่ผลิตขึ้นเองในชุมชน พร้อมชมศิลปะ
การแสดงพื้นเมืองของชาวไทยยอง ซึ่งจบลงด้วย
พิธีผูกข้อมือรับพรจากผู้ใหญ่ของชุมชนตามแบบ
วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา

การมาเยือนชุมชนบ้านสันทางหลวงในครั้งนี้
ทำให้คณะทูตฯ ได้เห็นวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม
ของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับการยกระดับคุณภาพ
ชีวิตอย่างยั่งยืน โดยยังคงอนุรักษ์อัตลักษณ์และ
ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับเป็น
ชุมชนตัวอย่างที่ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
มาใช้ได้อย่างลงตัว

ในช่วงบ่ายของวันเดียวกัน คณะทูตฯ
ได้เดินทางไปยังศูนย์วิจัยและพัฒนาชาน้ำมันและ
พืชน้ำมัน เพื่อศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกชาน้ำมัน
การส่งเสริมอาชีพของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา
ป่าเสื่อมโทรมและความยากจน โดยมีวิทยากรจาก
มูลนิธิชัยพัฒนาที่มาช่วยบรรยายและให้ความรู้
เกี่ยวกับชาน้ำมัน และการดำเนินงานของศูนย์วิจัยฯ
ตลอดจนแนวทางในการป้องกันการกัดเซาะพังทลาย

คณะทูตฯ พังบรขยายเรื่องชาบน้ำมันในระหว่างเยี่ยมชมศูนย์วิจัยและพัฒนาชาบน้ำมันและพืชน้ำมัน

ของหน้าดินบริเวณเชิงเขา ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือชุมชน โดยการจ้างปลูกชา น้ำมันและพืช น้ำมันพร้อมกับการช่วยเหลือและกำกับดูแลโดยศูนย์วิจัยฯ ไปจนถึงการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพิ่มมูลค่าในระยะยาว ซึ่งสร้างความประทับใจให้แก่คณะทูตฯ เป็นอย่างยิ่ง

หลังจากนั้น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะทูตฯ เข้าเฝ้าฯ ในระหว่างที่ทรงประกอบอาหาร “กระทงทองน้ำมันเมล็ดชา” เมนูพระราชทาน ปี 2563 และพระราชทานเมนูดังกล่าวให้คณะทูตฯ ได้ลิ้มลองอีกด้วย ในช่วงเย็น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะทูตฯ ถ่ายภาพหมู่และร่วมรับประทานอาหารเย็นกับพระองค์ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาชา น้ำมันและพืช น้ำมัน โดยคณะทูตฯ และผู้บริหารของกระทรวงฯ ต่างรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

คอยตุง ชุมชนมั่นคง พัฒนายังยืน

วันพุธที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563 คณะทูตฯ ได้เริ่มวันใหม่โดยการเดินทางขึ้นไปยังคอยตุง และรับฟังการบรรยาย ณ หอแห่งแรงบันดาลใจเกี่ยวกับพระราชปณิธานและพระราชดำริของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จย่า) “ฉันจะปลูกป่าบนคอยตุง” ซึ่งนำไปสู่การฟื้นฟูผืนป่าและภูเขาหัวโล้นที่เป็นผลมาจากการตัดไม้ทำลายป่าและการปลูกฝิ่น ควบคู่ไปกับการสอนให้ชาวบ้านสามารถดำรงชีวิตและหาเลี้ยงชีพกับผืนป่าได้อย่างยั่งยืนผ่านการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพ ซึ่งนำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่มหาศาลให้แก่แผ่นดิน จากนั้น คณะทูตฯ ได้พักผ่อนหย่อนใจท่ามกลางหม่อมวลไม้ดอกไม้ประดับที่สวนแม่ฟ้าหลวง ก่อนที่จะลงคอยไปศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการพัฒนาคอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในส่วนของการพัฒนาอาชีพผ่านฐานกิจกรรมในโรงงานของโครงการฯ ได้แก่ การปลูกและแปรรูปพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลผลิต

ท่านผู้หญิงบุตรี วีระไวทยะ ในฐานะกรรมการและเลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ
ให้เกียรตินำผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงการต่างประเทศ ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศ
และคณะฯ ชมพระตำหนักคอยตุง จ.เชียงราย

คณะฯ ระหว่างการฟังบรรยายเกี่ยวกับการปลูกและแปรรูปกาแฟของโครงการพัฒนาคอยตุง

ราคาสูงอย่างกาแฟและแมคคาเดเมีย การทอผ้า
พื้นเมือง การทำกระดาษสา และเซรามิก อันเป็น
การต่อยอดคุณภาพและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ จนเป็น
ที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและ
ต่างประเทศ นับได้ว่าจากพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้า

เมื่อ 48 ปีที่แล้วส่งผลให้คอยตุงในวันนี้เป็นชุมชน
ที่เข้มแข็ง ประชาชนมีอาชีพที่มั่นคง ผืนป่าและ
ต้นน้ำมีความอุดมสมบูรณ์

ในช่วงค่ำ กระทรวงการต่างประเทศได้เป็น
เจ้าภาพงานเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่

บรรยากาศการรับประทานอาหารเย็นแบบกาดมั่ว

การแสดงศิลปวัฒนธรรมแบบล้านนา

คณะทูตฯ โดยคณะทูตฯ และผู้บริหารของกระทรวงฯ ต่างแต่งกายด้วยผ้าไทย ท่ามกลางสีสันของศิลปะ และวัฒนธรรมแบบล้านนา ที่อุทยานศิลปวัฒนธรรม แม่ฟ้าหลวง หรือไร่แม่ฟ้าหลวง โดยระหว่างงานเลี้ยง อาหารค่ำ นอกจากคณะทูตฯ จะได้ชิมอาหารพื้นเมืองในบรรยากาศที่เป็นกันเองในรูปแบบ “กาดมั่ว” พร้อมรับชมการแสดงทางวัฒนธรรมแล้ว ยังได้ซื้อของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นติดไม้ติดมือกลับบ้านจากซุ้มแสดงสินค้า OTOP ของจังหวัดเชียงราย รวมทั้งผ่อนคลายและร่วมสนุกกับซุ้มบริการนวดแผนไทย และจุดที่คณะทูตฯ ให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ ซุ้มถ่ายภาพที่คณะทูตฯ สามารถนำภาพถ่ายท่ามกลางความเป็นล้านนา เก็บเป็นที่ระลึกให้นึกถึงจังหวัดเชียงรายได้อีกด้วย

กำหนดการในวันที่สองจึงเป็นการยืนยันให้คณะทูตฯ ได้เห็นว่า จังหวัดเชียงรายเป็นตัวอย่างที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้อย่างลงตัวในแต่ละพื้นที่ และไม่มีพื้นที่ใดอยู่ห่างไกลเกินกว่าที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะเข้าถึงได้ สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ของไทยด้านการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และความพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการผลักดันการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเวทีโลก

สถานที่ท่องเที่ยววงดงาม ผู้คนน้ำใจงาม นำชุมชนเจริญงอกงาม

เชียงรายเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะมีทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สวยงามแล้ว ยังได้รับฉายาว่าเป็นเมืองแห่งศิลปะ เพราะด้วยบรรยากาศที่สงบและสวยงาม จึงมีศิลปินที่มีชื่อเสียงหลายคนมาใช้ชีวิตอยู่ในจังหวัดเชียงราย และสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะที่มีคุณค่าหลายชิ้น การจัดให้คณะทูตฯ ได้เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่จะให้คณะทูตฯ ได้สัมผัสศิลปวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่และอัตลักษณ์ท้องถิ่นอีกด้วย

ธรรมชาติ งานศิลป์ กับการพัฒนาชุมชน

ในวันสุดท้าย วันพฤหัสบดีที่ 27 กุมภาพันธ์ 2563 ก่อนที่จะเดินทางกลับกรุงเทพฯ คณะทูตฯ ได้เดินทางไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์บ้านดำและหอศิลป์ของอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ ด้านจิตรกรรม พ.ศ. 2545 โดยได้รับเกียรติจาก ดร.ตอยธิเบศร์ ดัชนี บุตรชายของอาจารย์ถวัลย์ฯ และเจ้าของพิพิธภัณฑ์บ้านดำ มาเป็นผู้บรรยายและเล่าเกร็ดความรู้ที่น่าสนใจระหว่างนำคณะเดินชมพิพิธภัณฑ์ฯ นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ฯ ยังได้จัดการแสดงซึ่งออกแบบเป็นพิเศษสำหรับคณะทูตฯ

คณะทูตฯ ทยอยเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์บ้านคำ

อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ ด้านจิตรกรรม พ.ศ. 2554 ให้เกียรติต้อนรับและพูดคุยกับคณะทูตฯ อย่างเป็นกันเอง

และเชิญคณะทูตฯ ชิมสับปะรดฤดูแล หนึ่งในของดีของจังหวัดที่ปลูกโดยเกษตรกรในชุมชนด้วย หลังจากนั้นคณะทูตฯ ได้เดินทางไปเยี่ยมชมวัดร่องขุ่นและหอศิลป์ของอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ ด้านจิตรกรรม พ.ศ. 2554 ซึ่งอาจารย์เฉลิมชัยฯ ได้ให้เกียรติเป็นผู้ต้อนรับคณะฯ อย่างเป็นกันเอง สร้างบรรยากาศอันสนุกสนาน

ท่ามกลางผลงานศิลปะอันงดงาม โดยก่อนที่จะเดินทางกลับกรุงเทพฯ คณะทูตฯ ได้แวะที่ไร่บุญรอดหรือ “สิงห์ปาร์ค” เพื่อชมไร่และบรรยากาศอันเป็นธรรมชาติโดยธรรมชาติ และรับประทานอาหารกลางวัน โดยมีนายภาสกร บุญญลักษม์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เป็นเจ้าภาพ

นายจิตติพัฒน์ ทองประเสริฐ อธิบดีกรมพิธีการทูต ประชุมร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์

การเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของ จังหวัดเชียงรายในวันสุดท้ายนี้ นอกจากคณะทูตฯ จะได้รับความรู้และความสนุกสนานแล้ว ก็ยังได้เห็น ชุมชนโดยรอบสถานที่ท่องเที่ยวที่พัฒนาและเติบโต ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด เชียงรายมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาชุมชน สร้างรายได้และสร้างอาชีพให้แก่ชุมชนโดยรอบ อีกด้วย

“การบูรณาการ” คือ กุญแจสู่ความสำเร็จ อันน่าภาคภูมิใจ

แม้โครงการครั้งนี้ได้ปิดฉากไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ความสำเร็จในครั้งนี้จะกลายเป็นความทรงจำ ที่ดีและเป็นองค์ความรู้ให้คณะทูตฯ สามารถ นำไปเผยแพร่ต่อได้ในอนาคต นับเป็นเรื่องราว ที่น่าภาคภูมิใจของชาวเชียงรายและชาวไทยทุกคน อย่างไม่รู้ก็ดี โครงการครั้งนี้จะไม่มีทางสำเร็จลุล่วง

ไปได้หากปราศจากการทำงานเชิงบูรณาการ เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพจากหน่วยงาน ส่วนกลางและในพื้นที่ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยมีกรมพิธีการทูต กระทรวงการต่างประเทศ และมูลนิธิชัยพัฒนาเป็นหน่วยงานหลัก ช่วยกัน ระดมความคิด วางแผน สนับสนุนข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเป็น มืออาชีพ นอกจากนี้ ยังมีทีมงานจากสถานที่ ท่องเที่ยวต่าง ๆ พิพิธภัณฑ์บ้านดำ วัดร่องชุ่น และ สิ่งปาร์ค ที่ให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวก เป็นอย่างดี จนเกิดเป็นภาพแห่งการร่วมมือร่วมใจกัน เป็นเจ้าบ้านที่ดี และการประสานพลังเพื่อให้ การนำเสนอโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของจังหวัดเชียงรายเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวโลก สะท้อนแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สามารถ นำไปปฏิบัติได้จริง ๕

เกษมสโมสร: ยิ่งกว่าตำนาน

จุลพงษ์ โนนศรีชัย

อดีตผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงการต่างประเทศ

ดังระเบิด วลีบูลิม “ข้าได้พยายามไม่ได้” ถูกพาดหัวข่าวโดยสื่อไทยเกือบทุกฉบับ หลังจากที่ผู้สื่อข่าวไปถาม ม.ร.ว.เกษมสโมสร เกษมศรี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ขณะนั้น ถึงท่าทีไทยต่อการที่ “ประเทศหนึ่ง” จะโยนแรงงานไทยที่กระทำผิดอะไรบางอย่าง ซึ่งทำให้คนไทยทั้งประเทศรู้สึกโกรธแค้นเป็นอย่างมาก เกษมสโมสร¹ ตอบสั้น ๆ แค่นี้ “คนไทยข้าได้พยายามไม่ได้” วลีดังกล่าวสะท้อนอย่างลึกซึ้งถึงท่าทีและอารมณ์ของคนไทย ทั้งชาติที่เห็นว่า “ประเทศนั้น” ป่าเถื่อน โดยไม่ต้องบรรยายให้มาก

เป็นที่รู้กันว่า ข้าราชการสมัยนั้นกลัวลนลาน ที่จะต้องไปจดบันทึกการสนทนาของเกษมสโมสร กับแขกต่างประเทศที่มาพบ เพราะหาว่าท่าน เป็นคนที่พูดไม่รู้เรื่อง แต่แท้จริงแล้ว ข้าราชการ ต่างหากที่ไม่สามารถเข้าใจถึงท่าทีอันแหลมคม และซับซ้อนของท่านได้ แม้กระทั่งแขกต่างประเทศ ที่มาพบท่าน บางครั้งก็ปวดหัวเพื่อพยายาม ทำความเข้าใจเหมือนกัน

เกษมสโมสรถ่ายทอดให้ลูกน้องฟังว่า บางครั้ง ไม่จำเป็นที่เราจะต้องตั้งรับ คอยตอบคำถามของ แขกต่างประเทศเสมอไป สำคัญที่สุดคือ เราจะต้อง รู้ว่าเราต้องการอะไรและจะต้องสามารถถ่ายทอด ท่าทีที่เราต้องการจะสื่อต่อประเทศนั้นให้ได้ ดังนั้น

จึงเป็นที่มาของการหาว่าเกษมสโมสรพูดไม่รู้เรื่อง คือ เขาพูดอย่าง ท่านก็ตอบอีกอย่าง กลายเป็น ต่างคนต่างพูด ซึ่งอันนี้ลูกน้องของท่านทุกคน ได้นำมาเป็นเทคนิคการเจรจาทางการทูตที่ได้ผลยิ่ง อย่างหนึ่งในเวลาต่อมา

ถึงจะมีเชื้อสายเจ้าและเรียนจบที่อังกฤษและ ออสเตรเลีย แต่เกษมสโมสรถือว่าตนเป็นคนธรรมดา สามัญที่ภูมิใจและเย่อหยิ่งในตัวของตัวเอง มีโย โสโอหัง แดกดัน และชอบชนะ หากใครที่ระดับ ความเข้าใจไม่ใกล้เคียง เกษมสโมสรแทบจะไม่อยาก สนทนาด้วย แต่นอกเวลางานกับลูกน้อง ท่านจะมีความเมตตากรุณาสั่งสอนดูแลยิ่งกว่าเป็นลูก ของตนก็มีปาน

¹ การเรียกชื่อ ม.ร.ว.เกษมสโมสร เกษมศรี ว่า “เกษมสโมสร” โดยไม่มีคำนำหน้าใด ๆ เป็นสไตล์การเขียนที่ผู้เขียนกล่าวถึงท่าน ในลักษณะตำนาน ไม่ใช่การเรียกขานท่านในลักษณะบุคคลทั่วไปเพื่ออรรถรสเป็นสำคัญ ทั้งนี้ด้วยความเคารพต่อท่าน เป็นอย่างสูง

เกษมสโมสรเป็นคนที่น่าสนใจเรื่องนโยบายต่างประเทศเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งแก้ไขปัญหากัมพูชาที่ถูกเวียดนามยึดครองในขณะนั้น เรียกว่าไม่ให้ความสำคัญต่องานบริหาร เช่น งานบุคลากร หรือการคลังอะไรเลย เกשמสโมสรบอกว่า อันนั้นใครทำก็ได้

มีวันหนึ่ง เกשמสโมสรเรียกประชุมข้าราชการระดับผู้ใหญ่ที่จะหาวิธีจัดการหรือสามฝ่ายของเขมรในขณะนั้น ซึ่งลูกน้องของท่านเห็นว่าเป็นงานสำคัญของไทยและมุ่งมั่นจะจัดประชุมให้ได้ เกשמสโมสรบอกต้องให้อินโดนีเซียมีบทบาทนำเรื่องนี้ ลูกน้องทุกคนอ้าปากหวอ เพราะเป็นที่รู้กันว่า อินโดนีเซียใกล้ชิดและค่อนข้างจะเอนไปทางเวียดนาม ซึ่งไทยถือว่าเป็นภัยคุกคามที่สำคัญในขณะนั้น ซึ่งหลังจากอินโดนีเซียประสบความสำเร็จในการจัดประชุมแล้ว เกשמสโมสรบอกลูกน้องที่สนิทว่า “ปิดโธ่ ทำไมผมจะไม่รู้ว่าอินโดนีเซียใกล้ชิดกับเวียดนาม ผมเคยเป็นทูตที่อินโดนีเซียมาก่อน แต่นั่นแหละยังดี เพราะอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียน จะถูกกดดันให้มีการระดมรับผิดชอบให้เกิดความสำเร็จให้ได้ เพราะให้ไทยจัด เวียดนามก็จะไม่มีวันเอาด้วย”

อดีตนักรทูตอเมริกันหลายคนในช่วงหลังพยายามผลักดันให้รัฐบาลสหรัฐฯ หันไปติดต่อกับรัฐบาลเฮง สัมริน ที่เป็นหุ่นเชิดของเวียดนามในขณะนั้นทางเอเชียไซเบอร์ซึ่งต้นได้เชิญให้เกษมสโมสรและทูตอาเซียนไปพบกลุ่มดังกล่าว อดีตทูตอเมริกันกลุ่มนั้นซึ่งได้รับเชิญจาก เฮง สัมริน ไปเยือนกัมพูชาและได้รับการต้อนรับอย่างดี พยายามให้เหตุผลว่าขณะนี้สถานการณ์ในกัมพูชามันคงมีเสถียรภาพอยู่ที่ กินดีและคงหวนกลับไม่ได้แล้ว เกשמสโมสรสวนกลับทันทีว่า ข้าพเจ้ายังไม่ได้ดูหนังเรื่องคานธี แต่สำหรับประเทศไทยแล้วเห็นว่าชีวิตที่ดีขึ้นภายใต้การยึดครองและปกครองของประเทศอื่นไม่สามารถเป็นที่ยอมรับได้ นักการทูตอเมริกันพยายามผลักดันต่อว่า แต่สถานการณ์ในกัมพูชา

ดีขึ้นหรือไม่ ซึ่งเกษมสโมสรยิ้มอย่างใจเย็นและพูดว่า หากท่านพยายามช่วยผมด้วยคำถามว่าใช่หรือไม่ใช่ ผมเห็นว่าเรากำลังพูดกันในระดับปัญญาที่ต่างกัน ชีวิตผมอยู่ในประเทศที่อยู่ติดกับกัมพูชาโดยตลอด ยังไม่อาจอ้างว่าตนเองเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนี้เลยอย่างไรก็ตาม วันนี้ต้องรีบไปธุระ แต่ไม่ยากให้ดูเหมือนว่าเขกบาลใครแล้ววิ่งหนีเข้าบ้านนะครับ นั่นคือ เกשמสโมสร แสบสัน แหลมคม ไม่บั่นยะบั่นยังเมื่อถึงเวลาลูกน้องของท่านทุกคนรู้สึกภูมิใจ และมั่นใจเสมอที่จะเดินตามหลังของท่านในทุกสถานการณ์

ตอนปัญหากัมพูชาใกล้จะจบ และพลเอกชาติชายฯ เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีและได้นำนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” เพื่อปฏิสัมพันธ์กับกัมพูชาและเวียดนาม ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่า ก็มีแรงต่อต้านจากข้าราชการชุดเดิมในกระทรวงฯ ที่เคยทำนโยบายเรื่องกัมพูชาอยู่ จนถูกนักการเมืองกล่าวหาว่า กระทรวงการต่างประเทศไม่สนองปฏิบัติตามนโยบายของนายฯ ชาติชาย ในการเชิญให้ปลัดกระทรวงฯ ไปชี้แจงเรื่องของงบประมาณที่รัฐสภา บรรดา ส.ส. ต่างรุมตำหนิกระทรวงการต่างประเทศในเรื่องนี้ เกשמสโมสร ซึ่งเป็นปลัดกระทรวงฯ นั่งหน้าเฉย และตอบแบบไม่แยแสว่า “ข้าพเจ้าสามารถพาตัวไปที่นี่ได้ แต่ตัวจะกินน้ำหรือไม่ เป็นเรื่องของตัว” ครบ อ้ออิงไปทั้งสภาฯ งุนงวว่า ปลัดฯ คนนี้พูดถึงอะไร เขาพูดถึงการทูตการค้า ทำไมไปพูดถึงตัว เกשמสโมสรไม่คิดแม้แต่จะพยายามที่จะอธิบาย ลูกขึ้นกลับบ้าน

เรื่องความหยิ่งโสไม่มีใครเกิน บางครั้งที่เล่นที่จริง แต่ก็สอดแทรกไว้ด้วยความรู้สึกที่เป็นเกษมสโมสรอยู่เสมอ ครั้งหนึ่งอดีตทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทยซึ่งเคยอยู่ที่กัมพูชา มีหนังสือถึงเกษมสโมสร ซึ่งเป็นทูตที่วอชิงตันว่า ในฐานะที่เป็นแคนเตอร์พาร์ทกันเราน่าพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นกัน เกשמสโมสรเห็นหนังสือดังกล่าว หัวเราะด้วยอารมณ์ขันว่า ทูตอเมริกันคนนี้เขาคิดอะไร

เขาเป็นทูตประเทศที่ทรงอิทธิพลที่สุดในโลก ถูกตั้งมาประจำประเทศที่เล็ก ๆ อย่างไทย แล้วอาจหาญมาเรียกผมที่เป็นทูตไทยประเทศเล็ก ๆ แต่มาประจำอยู่ในประเทศมหาอำนาจที่ทรงอิทธิพลที่สุดในโลกว่าเป็นเคาน์เตอร์พาร์ตได้อย่างไร ใช้นั้นถึงแม้จะเป็นเพียงอารมณ์ขัน แต่ถ้านึกดูให้ดี จะเห็นว่ามันสะท้อนความเป็นเกษมสโมสรอย่างยิ่ง

เกษมสโมสรไม่ชอบเป็นผู้แพ้ จะไม่ยอมเสียโอกาสในการที่จะพูดให้คู่แข่งต่างประเทศรู้ว่า “ข้าพเจ้าเป็นผู้แพ้ที่เลวที่สุด” ซึ่งสะท้อนในวิถีชีวิตของเกษมสโมสรมาตลอด ไม่ว่าจะเรื่องการเล่นกอล์ฟที่เกษมสโมสรรักเป็นชีวิตจิตใจหรือเรื่องอื่น ๆ เข้าวันเล่นกอล์ฟแทบจะรู้อยู่แล้วว่าจะคู่กับใคร คือคิดไว้ตั้งแต่กลางคืนแล้วว่าชนะยังไง ถ้าวันไหนคู่ของเกษมสโมสรเป็นฝ่ายแพ้ เป็นที่รู้กันว่าท่านจะรีบขึ้นรถกลับบ้านทันที น้ำแทบจะไม่อาบ แต่วันไหนชนะ แม้น้ำนั้นจะน้อยนิด เกשמสโมสรจะสนุกสนานนั่งดื่มอยู่จนมีดเคี้ยว เสียเงินเลี้ยงอาหารมากกว่าที่ได้พินันมากขนาดไหนก็มีความสุข

วันหนึ่ง เกשמสโมสรไปตีเทนนิสคู่กับข้าราชการชั้นผู้น้อย ต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม ข้าราชการคนดังกล่าวตีสวนวอลเลย์ลงคอร์ทได้และชนะแต้มอย่างสวยงาม หันมายิ้มให้เกษมสโมสรด้วยความภูมิใจว่าจะได้รับคำชม เกשמสโมสรบอกว่า ซ็อตที่สวยงามที่ทำไปก่อนนั้นยอมนำไปสู่ซ็อตที่ดีที่ตามมา ไม่วายที่จะเคลมเครดิตว่า ที่ฉันตีนำไปก่อนหน้าคุณนะที่ทำให้คุณสามารถตีซ็อตของคุณได้

คนที่จะเข้าใจเกษมสโมสรได้มากที่สุด ก็คงมีอยู่สองคน คือ คุณสารสิน วีระผล ในเรื่องนโยบายซึ่งเกษมสโมสรบอกว่า เขาพอจะเข้าใจผมได้บ้าง และคุณเกษม รักษาทรัพย์ หรือที่เราเรียกว่าเกษมสมาคม ที่จะคอยจัดการเรื่องกอล์ฟ เรื่องกินดื่ม อติตปัดกระทรงฯ ท่านหนึ่งเคยนั่งเครื่องบินคู่กับคุณสารสิน วีระผล พอติเกษมสโมสรเดินมาหา มองหน้าคุณสารสินฯ นิดนึง โดยไม่พูดอะไร คุณสารสินฯ พยักหน้า อติตปัดฯ ถามว่า ท่านว่าอะไร คุณสารสินฯ ตอบหน้าตาเฉย ท่านบอกว่า ซิสที่ไม่กินให้เก็บไปให้เจเค หมากของท่านที่บ้านกินอะไรจะรู้ใจกันถึงขนาดนั้นเชียวนะ

ลูกน้องของเกษมสโมสรทุกคนจะได้เรียนรู้มากมายจากเกษมสโมสร นอกเหนือจากเรื่องงานแล้วทุกคนรู้ว่า เกשמสโมสรจะเป็นคนประณีต พิถีพิถัน เรื่องระเบียบมารยาทความเป็นนักการทูต จะสอดแทรกเสมอว่า หน้าร้อนต้องใส่สูทสีอ่อน หน้าหนาวสีเข้ม งานเข้าเฝ้าหรือพิธีการ รองเท้าต้องผูกเชือก อะไรควรดื่มกับอะไร หน้าไปไม้ร่วง ต้องใส่เสื้อทวิตลายก้างปลาเฮอริง หรืออะไรอีกมากมาย คนที่เกลียดเกษมสโมสรก็มาก แต่ลูกน้องที่เคยทำงานด้วยจะภูมิใจเสมอที่จะบอกคนอื่นว่าเคยเป็นลูกน้องเกษมสโมสรมา ทั้ง ๆ ที่ตอนที่อยู่ด้วยเข้าใจมั่งไม่เข้าใจมั่งก็ว่าไป เกשמสโมสรยังจะอยู่กับเรากินนาน กว่าจะไปสร้างตำนานต่อบนพากฟ้า สงสารแต่เทวดาเท่านั้นที่จะพอเข้าใจเกษมสโมสร รีเปล่าก็ไม่รู้ **๕**

The Great Game การแข่งขันกันของมหาอำนาจ

ในเอเชียกลางจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ภราดร ริงสิมากรณ
อักษรราชทูตที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนูร์-ซุลตัน

เมื่อเรากล่าวถึงเอเชียกลางและอัฟกานิสถาน ถ้อยคำที่มักได้ยินและพูดถึง ได้แก่ The Silk Road หรือเส้นทางสายไหม และ The Great Game หรืออภิมหาเกมระหว่างประเทศมหาอำนาจ โดยในขณะนั้น The Silk Road มีความหมายในเชิงบวกสื่อถึงความเชื่อมโยงทางการค้าและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างเอเชียและยุโรป โดยผ่านดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาลของเอเชียกลางและยูเรเชียนั้น The Great Game มักมีความหมายในเชิงลบโดยสะท้อนถึงการแย่งชิงอำนาจและอิทธิพลเหนือเอเชียกลางและอัฟกานิสถานระหว่างประเทศมหาอำนาจโดยใช้เครื่องมือทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ และการข่าว นับตั้งแต่สมัยการแข่งขันกันระหว่างจักรวรรดิอังกฤษและจักรวรรดิรัสเซียในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงสงครามอัฟกานิสถานในช่วงปลายของสหภาพโซเวียตและสงครามเย็นจนสู่ยุคปัจจุบัน ซึ่งมีผู้เล่นหลัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย และจีน นอกจากนี้ ยังรวมถึงผู้เล่นอื่น ๆ ที่สำคัญด้วย เช่น อินเดีย ปากีสถาน อิหร่าน ตุรกี สหภาพยุโรป เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น หรือที่เรียกกันว่า The New Great Game แต่คำว่า The Great Game มาจากไหนและใครเป็นคนคิดถ้อยคำนี้ขึ้นมา

เชื่อกันว่า คนแรกที่ใช้คำว่า The Great Game คือร้อยเอก Arthur Conolly นายทหาร สายลับ นักสำรวจ และนักเขียนชาวอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1840 ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ในอินเดียและเอเชียกลาง เพื่อต่อต้านการขยายอิทธิพลของจักรวรรดิรัสเซียในเอเชียกลางเพื่อไม่ให้รุกรานมาถึงอินเดียอันเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิอังกฤษในตอนนั้นหรือที่เรียกว่า บริติชอินเดียน (British India) โดยร้อยเอก Conolly

ได้เขียนจดหมายถึงเจ้าหน้าที่การเมืองของอังกฤษ คนใหม่ที่เมือง Kandahar ในอัฟกานิสถานว่า "You've a great game, a noble game, before you." โดยต่อมาร้อยเอก Conolly กลายเป็นที่โด่งดังจากการที่ได้พยายามไปช่วยพันเอก Charles Stoddart นายทหารชาวอังกฤษที่ถูก Emir Nasrullah Khan เจ้าผู้ครองเมือง Bukhara (ปัจจุบันอยู่ในอุซเบกิสถาน) จับกุมตัวขณะไปปฏิบัติภารกิจการทูต

เพื่อโน้มน้าวให้ Emir ลงนามสนธิสัญญามิตรภาพกับจักรวรรดิอังกฤษเพื่อดำเนินงานอิทธิพลรัสเซียเมื่อปี ค.ศ. 1838 แต่ความพยายามของร้อยเอก Conolly ล้มเหลว จนตนเองก็โดนคุมขังเช่นกัน และต่อมาเมื่อปี ค.ศ. 1842 ทั้งสองคนถูกประหารชีวิตโดยการตัดคอกกลางเมือง Bukhara ในข้อหาเป็นสายลับ

แต่คำว่า The Great Game กลายเป็นที่นิยมและรู้จักอย่างกว้างขวางจากงานเขียนคลาสสิกเรื่อง Kim (ค.ศ. 1901) ของ Rudyard Kipling นักเขียนและกวีชาวอังกฤษที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กกำพร้าชาวอังกฤษ - ไรซ์ชื่อ Kim หรือ Kimball O'Hara ลูกทหารชาวอังกฤษที่ประจำการอยู่ในบริติชอินเดียและเสียชีวิตไปตั้งแต่ Kim ยังเป็นเด็ก Kim จึงเติบโตท่ามกลางถนนและตลาดบาซาร์ในอินเดีย จนมีลักษณะนิสัยละม้ายคล้ายเด็กอินเดีย และต่อมาได้รับการบ่มฝึกให้เป็นสายลับให้แก่อังกฤษในการแข่งขันทางอิทธิพลกับรัสเซียหรือ The Great Game นั้นเอง

งานเขียนของ Kipling ที่โด่งดังอีกชิ้นที่เกี่ยวข้องกับ The Great Game คือ บทกวีเรื่อง The Young British Soldier เมื่อปี ค.ศ. 1892 ซึ่งกล่าวถึงการพ่ายแพ้และหายนะของกองทัพอังกฤษจากสงครามอังกฤษ - อัฟกันสองครั้งในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยสงครามครั้งแรกเกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1839 - 1842 และนับได้ว่าเป็นปฐมบทที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของ The Great Game โดยเกิดจากความพยายามของจักรวรรดิอังกฤษที่จะหยุดการแพร่ขยายของอิทธิพลรัสเซีย ซึ่งสืบคลานมาจากเอเชียกลางทางตอนเหนือของอัฟกานิสถานจนเป็นภัยคุกคามต่อบริติชอินเดีย โดยพยายามใช้อัฟกานิสถานเป็นรัฐกันชน แต่โดยที่ฝ่ายอังกฤษไม่ไว้วางใจ Dost Mohammed ผู้นำอัฟกานิสถานในตอนนั้น จึงได้บุกอัฟกานิสถาน

เพื่อตั้ง Shah Shuja อดีตกษัตริย์อัฟกานิสถานที่ถูกโค่นล้มก่อนหน้านี้ให้เป็นผู้นำแทน ซึ่งถือได้ว่าเป็นปฏิบัติการ regime change ดี ๆ นั้นเอง ด้วยความเชื่อที่ผิดว่า Shah Shuja จะได้รับการตอบรับที่ดีจากชาวอัฟกานิสถานและสามารถปกครองประเทศให้สงบสุขและเป็นหนึ่งเดียวได้อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากองทัพอังกฤษจะได้รับชัยชนะในช่วงแรก จนสามารถยึดกรุงคาบูล เมืองหลวงของอัฟกานิสถานได้ แต่ก็ไม่สามารถทนกระแสต่อต้านและการลุกฮือของชาวอัฟกานิสถานในเมืองอื่น ๆ ทั่วประเทศได้ ซึ่งลุกลามมาจนถึงกรุงคาบูล เมื่อพฤศจิกายน ค.ศ. 1841 โดยฝูงชนได้ล้อมค่ายทหารอังกฤษซึ่งตั้งอยู่นอกเมืองที่มีทั้งทหารและผู้ติดตามรวมประมาณ 18,000 ชีวิต นานนับเดือนจนเสบียงร่อยหรอและต้องยอมเจรจากับฝ่ายอัฟกานิสถานให้ปล่อยกองทัพถอยออกจากกรุงคาบูลไปยังเมือง Jalalabad ทางตะวันออกของอัฟกานิสถานซึ่งมีกองทัพอังกฤษอีกหน่วยตั้งป้อมอยู่ โดยมอบเงินทองของมีค่าเพื่อแลกกับการถอยทัพอย่างปลอดภัย (safe passage) แต่ทว่า ฝ่ายอัฟกานิสถานไม่รักษาคำพูด และได้โจมตีรุกรานกองทัพอังกฤษที่ถอยร่นโดยตลอดท่ามกลางอากาศอันหนาวเหน็บในช่วงเดือนมกราคม ค.ศ. 1842 จนกลายเป็นการสังหารหมู่ มีทหารอังกฤษและผู้ติดตามล้มตายไปประมาณ 16,000 คน และที่เหลือถูกจับกุมตัว

รากเหง้าของความขัดแย้งระหว่างอังกฤษและรัสเซียสามารถย้อนรอยไปนับตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 สืบเนื่องจากความหวาดกลัวของฝ่ายอังกฤษต่อภัยคุกคามจากรัสเซีย (Russophobia) ซึ่งสืบคลานขยายอาณาจักรในเอเชียกลางไปจนถึงชายแดนบริติชอินเดียทางเหนือ โดยอังกฤษเกรงกลัวว่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบและการลุกฮือของชาวอินเดีย เพื่อต่อต้านอังกฤษตามมา ในขณะที่เดียวกันฝ่ายรัสเซียเองก็เล่น The Great Game เช่นเดียวกันเพื่อขยายอิทธิพลของรัสเซียและจำกัดอิทธิพล

รูปภาพ The Remnants of an Army โดย Elizabeth Thompson วาดเมื่อปี ค.ศ. 1879 เป็นรูป ดร. William Brydon ผู้เดียวที่รอดตายที่ม้าหนีมาถึงประตูเมือง Jalalabad ได้เมื่อวันที่ 13 มกราคม ค.ศ. 1842 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Remnants_of_an_army.jpg

ของอังกฤษในเอเชียกลางรวมทั้งเพื่อพยายามบั่นทอนอำนาจของอังกฤษในบริติชอินเดียน อย่างไรก็ตามทั้งสองฝ่ายก็ไม่เคยปะทะกันโดยตรงในเอเชียกลางเพียงแต่เล่นเกมการเมือง การทูตและการข่าวระหว่างกัน จึงอาจเปรียบได้ว่าเป็นคล้ายสงครามเย็นของยุคสมัยนั้น

ในรัสเซีย The Great Game จะเป็นที่รู้จักกันในนามว่า The Tournament of Shadows ซึ่ง Count Karl Vasilyevich Nesselrode รัฐมนตรีต่างประเทศของจักรวรรดิรัสเซียได้เป็นผู้คิดริเริ่มใช้เมื่อปี ค.ศ. 1837 ก่อนหน้าที่ร้อยเอก Conolly จะริเริ่มใช้คำว่า The Great Game ด้วยซ้ำ แต่ต่อมาฝ่ายรัสเซียเองก็นิยมใช้ **большая игра** (Bol'shaia Igra) ซึ่งแปลว่า The Great Game ตรงตัวเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เมืองและพื้นที่ที่จักรวรรดิรัสเซียได้รุกรานและครอบครองในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในเอเชียกลางถูกเรียกรวมกันว่า Russian Turkestan และต่อมากลายเป็นประเทศเอเชียกลางเกือบครบทั้งห้าประเทศในปัจจุบัน แต่การเล่น The Great Game ในความจริงนั้นครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างกว่าที่มักคิดกัน ตั้งแต่

แถบเทือกเขาคอเคซัส อิหร่าน อัฟกานิสถาน เอเชียกลาง ทางตะวันตกของจีน จนถึงทิเบต และได้จบลงด้วยการลงนามอนุสัญญาระหว่างอังกฤษและรัสเซีย (Anglo - Russian Convention) เมื่อปี ค.ศ. 1907 ที่แบ่งเขตอิทธิพลระหว่างอังกฤษและรัสเซียในเปอร์เซีย ที่ทั้งสองฝ่ายให้คำมั่นที่จะไม่เข้าไปก้าวก่ายในทิเบต รวมถึงการที่รัสเซียยอมรับอิทธิพลของอังกฤษในอัฟกานิสถาน ซึ่งการจบลงของ The Great Game เกิดขึ้นได้เพราะความเกรงกลัวของทั้งอังกฤษและรัสเซียในการผงาดขึ้นมาของเยอรมนีในยุโรป ทำให้ทั้งสองฝ่ายหันมาร่วมมือกันแทนเพื่อถ่วงดุลอำนาจของเยอรมนีต่อไป

อีก 70 กว่าปีต่อมาถ้อยคำ The Great Game ได้ถูกปิดฝุ่นนำมาใช้อีกครั้ง โดยคราวนี้เป็นกรกล่าวถึงการแก่งแย่งชิงอิทธิพลเหนืออัฟกานิสถานระหว่างสหภาพโซเวียตกับสหรัฐฯ พร้อมทั้งประเทศพันธมิตร ภายหลังจากที่สหภาพโซเวียตได้บุกยึดอัฟกานิสถานเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1979 เพื่อเข้าแทรกแซงปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งภายในรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ อัฟกานิสถานภายหลังจากที่ได้ยึดอำนาจเมื่อหนึ่งปี

รูปถ่ายกองกำลังสหภาพโซเวียตถอนทัพออกจากอัฟกานิสถานโดยข้ามสะพาน Hairatan
ตรงชายแดนอัฟกานิสถาน - สหภาพโซเวียต (ปัจจุบันอยู่ในอุซเบกิสถาน)
เมื่อปี ค.ศ. 1989 ถ่ายโดยสำนักข่าว RIA Novosti

ก่อนหน้านั้น แต่แน่นอนชาวอัฟกันไม่พอใจอย่างยิ่งกับการเข้ามาแทรกแซงและยึดครองประเทศตนดังกล่าว จึงได้จัดตั้งกองกำลังต่อต้าน โดยกลุ่มหลักคือ กลุ่มที่เรียกว่า Mujahideen ซึ่งแปลว่าผู้ที่เข้าร่วมปฏิบัติการ jihad ที่ได้ปฏิบัติการกองโจรโจมตีต่อต้านกองกำลังโซเวียตอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนหลัก ๆ จากหน่วยงานข่าวกรอง CIA ของสหรัฐฯ ร่วมกับหน่วยข่าวกรอง ISI ของปากีสถาน ตลอดจนการส่งทั้งเงินและกำลังเข้าร่วมรบจากประเทศอาหรับต่าง ๆ (หนึ่งในนั้นคือ Osama bin Laden ซึ่งต่อมาเป็นผู้นำกลุ่มก่อการร้าย Al-Qaeda) ส่งผลให้กองทัพโซเวียตสูญเสียทั้งกำลังพลและเงินทองเป็นจำนวนมากจนต้องตัดสินใจถอนกำลังในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1989 และทิ้งให้รัฐบาลของประธานาธิบดี Mohammad Najibullah ช่วยเหลือตนเองและต่อสู้กับกลุ่ม Mujahideen ต่อไปตามลำพังจนพ่ายแพ้เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1992 แต่สงครามยังไม่จบสิ้น กลุ่ม Mujahideen เกิดความแตกแยกจนรบกันเองและเกิดสงครามกลางเมืองจนถึงเดือนกันยายน ค.ศ. 1996 เมื่อกลุ่ม Taliban สามารถยึดครองกรุงคาบูลได้ และควบคุมอัฟกานิสถานได้เกือบทั้งประเทศจนถึงปี ค.ศ. 2001

ภายหลังเหตุการณ์ 9/11 เมื่อกลุ่ม Al-Qaeda ได้ปฏิบัติการก่อการร้ายนำเครื่องบินชนตึก World Trade Centre นครนิวยอร์ก จนถล่มลงมา สหรัฐฯ พร้อมกองกำลัง NATO ได้กลายเป็นอีกหนึ่งมหาอำนาจที่พยายามเข้าบุกยึดอัฟกานิสถานเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2001 เนื่องจากกลุ่ม Taliban ได้ให้ที่ลี้ภัยแก่ Osama bin Laden ทั้งนี้ แม้ว่าฝ่ายสหรัฐฯ จะสามารถยึดกรุงคาบูลได้สำเร็จ แต่สงครามในอัฟกานิสถานก็ยังไม่จบสิ้นดีจนถึงทุกวันนี้ และกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งที่ยืดเยื้อจึงไม่น่าแปลกใจทำไมเมื่อกล่าวถึงอัฟกานิสถานมักได้ยินคำกล่าวว่าเป็นสุสานของบรรดาอาณาจักร (graveyard of empires) หรือเป็นประเทศที่เข้าบุกได้แต่ยึดครองไม่ได้ (can be invaded but never conquered) โดยสหรัฐฯ เป็นมหาอำนาจล่าสุดที่ต้องจมปลักอยู่ในอัฟกานิสถาน

นักวิเคราะห์และนักข่าวหลายคนได้เรียกยุคภายหลังสงครามเย็นว่า The New Great Game โดยนอกจากการแข่งขันของมหาอำนาจอย่างเช่นสหรัฐฯ รัสเซีย และจีน เหนือพื้นที่อัฟกานิสถานและประเทศเอเชียกลางทั้งห้าประเทศในปัจจุบันหรือแม้กระทั่งในพื้นที่อันกว้างใหญ่ไพศาลกว่านั้น

ที่เรียกว่า “ยูเรเชีย” แล้ว ก็ยังมีผู้เล่นจำนวนมากมากขึ้นกว่าเดิม เช่น อินเดีย ปากีสถาน อิหร่าน ตุรกี และสหภาพยุโรป และแน่นอนรวมถึงผู้เล่นท้องถิ่นหรือผู้นำและประชาชนของประเทศเอเชียกลางทั้งห้าประเทศ ซึ่งต่างได้กำเนิดขึ้นมาเป็นรัฐอธิปไตยภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1991 โดยผู้นำพยายามดำเนินนโยบายเพื่อผลประโยชน์ของทั้งตนเองและประเทศอย่างมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ แต่ที่น่าสนใจกว่านั้น ยังรวมถึงผู้เล่นทั้งระดับ supra-state อย่างเช่น องค์การระดับภูมิภาค Shanghai Cooperation Organisation (SCO) ซึ่งสมาชิกประกอบด้วย ทั้งรัสเซีย จีน คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน และอุซเบกิสถาน รวมถึงสมาชิกใหม่ อินเดีย และปากีสถาน ตลอดจนผู้เล่นระดับ sub-state และที่เป็น non-state เช่น บรรษัทข้ามชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านพลังงาน องค์กร NGOs และแม้กระทั่งกลุ่มก่อการร้าย ซึ่งทำให้เกมใหม่นี้มีความสลับซับซ้อนยิ่งกว่าเดิม โดยรางวัลหลักที่หมายปอง ได้แก่ อิทธิพลและอำนาจเหนือทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากมหาศาลทั้งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ แร่ธาตุต่าง ๆ เช่น ยูเรเนียม โดยเฉพาะในคาซัคสถาน อุซเบกิสถาน และเติร์กเมนิสถาน และแม้กระทั่งทรัพยากรน้ำและทองในทาจิกิสถานและคีร์กีซสถาน

เอเชียกลางยังมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ โดยเป็นเสมือนพื้นที่หลังบ้านที่สำคัญ (strategic backyard) ของทั้งรัสเซียและจีน และเป็นทางขนส่งโลจิสติกส์และกำลังบำรุงที่สำคัญของสหรัฐฯ สำหรับปฏิบัติการในอัฟกานิสถาน นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญหรือแนวหน้าในการต่อสู้กับกลุ่มก่อการร้ายและแนวความคิดสุดโต่ง ที่พยายามสืบคลานเข้ามามีอิทธิพลในประเทศเหล่านี้ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นมุสลิมสายกลาง ทั้งจากพื้นที่อัฟกานิสถานที่อยู่ทางใต้ และจากแนว

ความคิดสุดโต่งของกลุ่ม Islamic State (IS) ที่ลุกลามไปทั่วโลก โดยมีชาวเอเชียกลางหลายพันคนไปร่วมรบกับกลุ่ม IS มาแล้ว จึงไม่น่าแปลกใจว่าในช่วงที่ผ่านมา ประเทศมหาอำนาจทั้งสามได้ให้ความสำคัญทางยุทธศาสตร์กับเอเชียกลางและได้มีการจัดตั้งฐานทัพในประเทศเหล่านี้

รัสเซีย “พีบีเอ็ม” ใหญ่มาช้านานมีฐานทัพอากาศตั้งอยู่ที่เมือง Kant สาธารณรัฐคีร์กีซ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003 และยังมีฐานทัพรัสเซียในทาจิกิสถาน นับตั้งแต่สมัยสหภาพโซเวียตอีกด้วย ส่วนสหรัฐฯ เคยมีฐานทัพอากาศที่ Manas ใกล้กรุงบิชเคก สาธารณรัฐคีร์กีซ เพื่อสนับสนุนกองกำลังในอัฟกานิสถานตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 แต่รัสเซียได้กดดันให้รัฐบาลคีร์กีซขอให้สหรัฐฯ ปิดฐานทัพดังกล่าวจนสำเร็จเมื่อปี ค.ศ. 2014 นอกจากนั้น สหรัฐฯ ยังเคยใช้ฐานทัพอากาศ Karshi-Khanabad ในอุซเบกิสถาน เพื่อสนับสนุนปฏิบัติการในอัฟกานิสถาน เช่นกันระหว่างปี ค.ศ. 2001 - 2005 แต่ถูกรัฐบาลอุซเบกิสถานเชิญออกหลังจากสหรัฐฯ ไปวิพากษ์วิจารณ์การปราบปรามการประท้วงอย่างรุนแรงของรัฐบาลอุซเบกิสถานในเมือง Andijan เมื่อพฤษภาคม ค.ศ. 2005 ซึ่งส่งผลให้มีผู้ประท้วงชาวอุซเบกเสียชีวิตหลายร้อยคน

พัฒนาการที่น่าสนใจที่สุดคือ รายงานข่าวเมื่อต้นปี ค.ศ. 2019 เกี่ยวกับการจัดตั้งฐานทัพลับของจีนในทาจิกิสถานในเขต Gorno-Badakhshan บริเวณใกล้ชายแดนจีน - ทาจิกิสถาน - อัฟกานิสถาน ซึ่งนับว่า เป็นการจัดตั้งฐานทัพของจีนครั้งแรกในเอเชียกลางที่เป็นเขตอิทธิพลของรัสเซีย มาช้านาน โดยคาดว่าฐานทัพดังกล่าวตั้งมาแล้ว 2 - 3 ปี และมีภารกิจเพื่อร่วมมือกับทาจิกิสถานในการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งเป็นประเด็นที่จีนกังวลมาก โดยเกรงว่ากลุ่มก่อการร้ายจะแทรกซึมจากอัฟกานิสถานมายังเขตมณฑลซินเจียงของตน ทั้งนี้ การขยายบทบาททางการทหารของจีน

ในเอเชียกลางเป็นเรื่องที่น่าจับตามองเนื่องจาก เดิมทีรัสเซียเป็นผู้มีบทบาทหลักทางทหารและการเมืองในภูมิภาคดังกล่าว โดยจีนจะเน้นบทบาททางเศรษฐกิจมากกว่า ซึ่งเป็นเสมือนการแบ่งหน้าที่ หรือ division of labour อันเป็นที่เข้าใจกันดีมานานแล้ว รัสเซียจึงอาจเริ่มไม่สบายใจกับพัฒนาการดังกล่าว โดยเฉพาะเมื่อค่านิ่งว่าอำนาจจีนกำลังอยู่ในช่วงขาขึ้นในขณะที่อำนาจรัสเซียอยู่ในขาลง จึงอาจคาดการณ์ได้ว่า ในอนาคตบทบาททางทหารของจีน รวมทั้งอิทธิพลของจีนโดยรวมจะเข้ามาเบียดและแทนที่รัสเซียในเอเชียกลาง และอาจเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งในอนาคตระหว่างสองประเทศมหาอำนาจที่ใกล้ชิดและเป็นมิตรกันในปัจจุบัน

สามารถวิเคราะห์ได้ด้วยว่า จีนเริ่มขยายบทบาททางทหารเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอันมหาศาลที่ได้ทุ่มทุนไปแล้วประมาณ 60 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในเอเชียกลางเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและถนนหนทางหลายสาย อันเป็นส่วนหนึ่งของข้อริเริ่ม Belt and Road Initiative (BRI) ของจีนซึ่งเป็นเสมือนเส้นทางสายไหมใหม่ซึ่งประเทศในเอเชียกลาง โดยเฉพาะคาซัคสถาน มีความสำคัญและเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยง

เส้นทางทางบกระหว่างเอเชียกับยุโรปตามข้อริเริ่มดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการขยายอิทธิพลของจีนยังได้รับการตอบรับที่ดีในระดับรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียกลาง แต่ในระดับประชาชนกลับสร้างความหวุ่นวิตกและเกรงกลัวจีน (Sinophobia) ว่าจีนจะเข้ามาแย่งงานและที่ดินทำกินของคนท้องถิ่น ตลอดจนจะมาเรียกคืนพื้นที่ประเทศและปรับแนวชายแดนใหม่ให้เป็นคุณแก่ฝ่ายจีนอย่างเดียว

นอกจากนั้น การที่จีนให้เงินกู้แก่ประเทศที่ยากจนอย่างทาจิกิสถานและคีร์กีซสถานทำให้ประเทศเหล่านี้ติดหนี้จีนหลายล้านดอลลาร์สหรัฐ จนยากจะชดใช้ได้ และอาจเป็นช่องทางให้จีนใช้ขยายอิทธิพลทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศเหล่านี้ได้ต่อไป ซึ่งยิ่งเพิ่มความไม่พอใจและไม่ไว้วางใจจีนในเอเชียกลางมากขึ้น และล่าสุดกรณีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ก็อาจยิ่งสร้างความรู้สึกกลัวและไม่ไว้วางใจจีนมากขึ้น แม้ว่าจีนได้พยายามดำเนินนโยบาย “mask diplomacy” เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์แก่ประเทศเหล่านี้ก็ตาม แต่ประเด็นที่ร้อนแรงที่สุดคือการที่มีรายงานว่าจีนได้ดำเนินนโยบายกีดกันข่มเหงและกักกันคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เป็นมุสลิมที่อยู่

แผนที่ทาจิกิสถาน และที่ตั้งฐานทัพจีน แหล่ง: รายงานข่าวจาก Eurasianet เรื่อง

“Tajikistan: Report confirms significant Chinese security presence in Pamirs”, 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2019

<https://eurasianet.org/tajikistan-report-confirms-significant-chinese-security-presence-in-pamirs>

คาซัค และ คีร์กีซ ในเขตซินเจียงของตนรวมประมาณ 1 ล้านคนในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งได้สร้างกระแสความไม่พอใจและการประท้วงต่อต้านจีนเป็นอย่างมากในคาซัคสถานและคีร์กีซสถาน ที่หลายคนมีญาติพี่น้องในซินเจียงที่ถูกกักกันตัวในค่ายปรับทัศนคติของจีน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในขณะที่รัฐบาลคาซัคสถานได้กล่าวโทษ “มือที่สาม” ว่าอยู่เบื้องหลังการประท้วงดังกล่าว โดยมีนัยว่าเป็นการยั่วยุจากนักการเมืองฝ่ายค้านซึ่งหลบภัยอยู่ในยุโรปเพื่อต่อต้านรัฐบาลคาซัคสถาน แต่จากที่ผู้เขียนได้มีโอกาสสอบถามความเห็นจากนักวิเคราะห์ชาวคาซัคสถานก็กลับเห็นว่า แท้จริงแล้วรัสเซียหรือสหรัฐฯ อยู่เบื้องหลังเพื่อพยายามจำกัดอิทธิพลของจีน ในขณะที่เมื่อผู้เขียนได้พูดคุยกับนักการทูตจีนที่คาซัคสถานก็ได้รับคำตอบอย่างหนักแน่นว่า หน่วยข่าวกรอง CIA ของสหรัฐฯ อยู่เบื้องหลัง ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นว่า แนวความคิดในลักษณะ The Great Game หรือการแข่งขันกันระหว่างมหาอำนาจยังคงมีอยู่ในเอเชียกลาง

ถึงแม้ว่าภูมิภาคเอเชียกลางอาจแลดูไกลตาและไกลตัวจากไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เอเชียกลางเป็นภูมิภาคสำคัญที่เป็น strategic crossroads ของโลก โดยเป็นทั้งจุดตัดระหว่างผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ทั้งรัสเซีย จีน และสหรัฐฯ ตลอดจนประเทศอื่น ๆ รวมทั้งเป็นแนวหน้าในการรับมือและต่อสู้กับปัญหาการก่อการร้ายและยาเสพติดจากอัฟกานิสถาน และเป็นจุดเชื่อมโยงทางบกระหว่างยุโรปและเอเชีย ซึ่งเป็นเสมือนเส้นทางสายไหมใหม่ของจีน หรือ BRI นั่นเอง ดังนั้น พัฒนาการใด ๆ ในเอเชียกลางอาจส่งผลกระทบต่อมาถึงไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ โดยอาจมีผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่นับวันจะมีความเชื่อมโยงมากขึ้น

บางประเทศอาเซียนเองได้สังเกตเห็นผลประโยชน์ของการมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้นกับเอเชียกลางแล้ว เช่น เวียดนามได้เริ่มใช้ทางรถไฟที่เชื่อมระหว่างเวียดนามและจีนหรือใช้ท่าเรือจีนที่เหลียนหยุนกังเพื่อส่งสินค้าไปยังยุโรปผ่านคาซัคสถานแล้ว ซึ่งทำให้สามารถส่งสินค้าได้เร็วกว่าทางทะเล และถูกกว่าทางอากาศ ในขณะที่สิงคโปร์ได้เห็นช่องทางการลงทุนด้านการศึกษาในคาซัคสถาน และยังมีความร่วมมือด้านการลงทุน การเงิน และนวัตกรรม ในขณะที่มาเลเซียและอินโดนีเซียต่างได้ใช้ความเป็นมุสลิมสายกลางในการเข้าถึงทางการเมืองและการหาผลประโยชน์ร่วมกับเอเชียกลาง โดยบริษัทพลังงานของมาเลเซียได้ลงทุนในภาคพลังงานของคาซัคสถานและเติร์กเมนิสถานมาสักพักใหญ่แล้ว ดังนั้น ศักยภาพความร่วมมือระหว่างประเทศเอเชียกลางและประเทศอาเซียนมีมากกว่าที่คิดแต่อาจยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

แม้ว่าไทยและกลุ่มประเทศอาเซียนยังไม่ได้มีบทบาทสำคัญพอในเอเชียกลาง และยังไม่ถือว่าเป็นผู้เล่นใน The Great Game แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องจับตามองและทำความเข้าใจกับ The New Great Game ที่กำลังดำเนินอยู่เนื่องจากการแข่งขันใด ๆ ระหว่างมหาอำนาจก็สามารถส่งผลกระทบต่อประเทศและภูมิภาคอื่น ๆ รอบด้านได้ และตราบดีที่โลกนี้ยังคงมีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศต่าง ๆ และยังคงมีความกระหายอำนาจและอิทธิพลเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม The Great Game ก็จะมีการเล่นต่อไป ไม่ว่าจะในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอย่างไม่หยุดหย่อน อย่างเช่นที่ Rudyard Kipling ได้กล่าวไว้ในเรื่อง Kim ว่า “The Great Game that never ceases day and night...” และ “When everyone is dead the Great Game is finished. Not before.”

บ้านเก่าหลังใหม่ ของเมืองไทย

ในดินแดนอินเดีย¹

อภิรัตน์ สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง
เอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา²

ที่ทำการสถานเอกอัครราชทูตหลังเก่าซึ่งถูกรื้อไปแล้ว

โดยธรรมเนียมปฏิบัติทางการทูตและกฎหมายระหว่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูตของรัฐหนึ่งที่ตั้งอยู่ในดินแดนของอีกรัฐหนึ่ง เป็นประจูดินแดนส่วนหนึ่งของรัฐผู้ส่งคณะทูต พูดกันอย่างง่าย ๆ สถานทูตถือเป็น “บ้าน” ของรัฐนั้นในต่างแดน ซึ่งย่อมได้รับการรับรองและนับถือจากรัฐผู้รับ สถานทูตไทยในอินเดียก็ถือได้ว่าเป็น “บ้าน” ของประเทศไทย รัฐบาลไทยและคนไทยที่ตั้งอยู่ในกรุงนิวเดลี

¹ การพิมพ์ในครั้งนี้ได้มีการปรับปรุงและสรุ่ยย่อบทความลงไปจากที่เคยตีพิมพ์ครั้งแรกบ้าง ต้นฉบับเต็มของบทความนี้ได้พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 40 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกรกฎาคม 2562

² อดีตอัครราชทูต สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี ระหว่างช่วงเมษายน 2559 - กุมภาพันธ์ 2562

เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2561 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี³ เสด็จฯ เป็นองค์ประธานในพิธีเปิดอาคารที่ทำการหลังใหม่ของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี ซึ่งสร้างในพื้นที่เดิมที่รัฐบาลอินเดียจัดสรรให้เป็นที่ตั้งสถานทูตไทยและทำเนียบเอกอัครราชทูตมาตั้งแต่ประมาณ 6 ทศวรรษที่แล้ว สภาพของทำเนียบและอาคารสำนักงานที่สร้างและใช้งานมาตั้งแต่ยุคกิ่งพุททกาล คือราว พ.ศ. 2500 ก็เสื่อมโทรมไปตามเวลา รวมทั้งภารกิจของสถานทูตที่เพิ่มมากขึ้นในหลายด้าน ทำให้ทางการไทยต้องปรับปรุงซ่อมแซมทำเนียบทูตครั้งใหญ่ และก่อสร้างที่ทำการสถานทูตหลังใหม่ที่ใหญ่กว่าเดิม โดยในระหว่างนั้น สถานทูตไทยและทำเนียบเอกอัครราชทูตย้ายออกไปเช่าอาคารชั่วคราวที่ตำบลลันตวิหาร (Vasant Vihar) ชานกรุงนิวเดลีอยู่หลายปี

ในมงคลโอกาสนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระอาจารย์ชาวอินเดียผู้เคยถวายพระอักษรวิชาภาษาสันสกฤตมาเฝ้าฯ และร่วมโต๊ะเสวยพระกระยาหารกลางวัน ทำเนียบเอกอัครราชทูตด้วย คือ Prof. Dr. Satya Vrat Shastri และภริยา คือ Prof. Dr. Usha Satyavrat⁴ อาจารย์ศาสตร์ผู้เป็นสามี อายุ 89 ปี เป็นปราชญ์และกวีชั้นนำของวงการสันสกฤตโลก และเคยเป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาสันสกฤตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศิลปากร

เมื่อมีนักวิชาการชั้นนำในวงการสันสกฤตโลกแวะมาเยือน ก็เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่เราจะเชิญให้ลงนามในสมุดเยี่ยม ซึ่งอาจารย์ศาสตร์ตอบรับด้วยความยินดี และเขียนไว้ลายกวีเป็นคำฉันท์สันสกฤตอักษรเทวนาครี ซึ่งผู้รู้ภาษาสันสกฤต

หลายท่านที่เคยเป็นลูกศิษย์ท่านในเมืองไทย ได้ช่วยกันถอดออกเป็นอักษรไทย และเมตตาแจ้งสถานทูตว่า คือฉันท์แบบ “อนุชฎกฉันท์” มีข้อความ ดังนี้

“*นวินิ ภวนิ ทฤษฎวา ทุตาวาสลย โศภนม /
ปรโมโต เม ชายเต จิตเต กคจิต วาจาม
โคจระ //*”

“เมื่อข้าพเจ้าได้เห็นอาคารหลังใหม่อันงดงามของสถานเอกอัครราชทูตแล้ว ความยินดีบางอย่างที่เกินกว่าจะเอื้อนเอ่ยด้วยวาจา ย่อมเกิดขึ้นในใจของข้าพเจ้าฯ”

ในศุภวาระนั้น กระทรวงการต่างประเทศได้ขอพระราชทานชื่อห้องประชุมใหญ่ของอาคารที่ทำการสถานทูตหลังใหม่ด้วย และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ห้องประชุมมงคลวรสสนา

³ พระอิสริยยศในเวลานั้น (พฤศจิกายน 2561) ต่อมา ทรงได้รับพระราชทานสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวราชนกคดี สิริกิติการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2562

⁴ อาจารย์อุษา สัตยพรต ภริยาอาจารย์ศาสตร์ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2563 ที่กรุงนิวเดลี

ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อห้องนี้ว่า “มงคลวรรณนา” แปลว่าแหล่งอันเป็นมงคลของความเจริญวัฒนา คำว่า “วรรณนา” ที่ทรงตั้งพระทัยใช้ เป็นรูปสันสกฤต คำเดียวกับรูปบาลีที่ไทยเราเอามาตัดสั้นใช้ในภาษาไทยทั่วไปในปัจจุบันว่า “วัฒนา” (ศัพท์บาลีเดิม “วฑฺฒน” แปลว่า ความเจริญงอกงาม)

ช่วงก่อนที่จะมีพิธีเปิดที่ทำการสถานทูต หลังใหม่ ผู้เขียนเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับมอบหมาย จากท่านทูตให้ร่วมค้นคว้าและประมวลประวัติ ของสถานทูตไทยในอินเดีย และยังได้รับมอบ ภารกิจเฉพาะให้นำหนังสือจากห้องสมุดในอาคารเดิม มาจัดเข้าในห้องสมุดใหม่ด้วย ผู้เขียนได้อาศัยข้อมูล และความช่วยเหลือจากหลายแหล่ง โดยเฉพาะ ท่านอัครราชทูตที่ปรึกษา ศรัญญา ปาลิวังศ์ ซึ่งช่วยยกร่างประวัติความเป็นมาของสถานทูต และจัดห้องนิทรรศการในตึกที่ทำการได้สำเร็จ ทันรับเสด็จ

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี ซึ่งมีความเป็นมาสืบย้อนไปได้จนถึงช่วงที่อินเดีย เพิ่งได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อ 70 กว่าปีที่แล้วนั้น มีความเกี่ยวข้องกับนักการทูตอาวุโสที่มีชื่อเสียง

ทั้งในด้านการทูตและด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะ ด้านวงการหนังสือไทยหลายท่าน

ประเทศไทยและอินเดียสถาปนาความสัมพันธ์ ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2490 หรือ ค.ศ. 1947 ปีเดียวกับที่อินเดียประกาศเอกราช จากอังกฤษ และอันที่จริงไทยได้รับรองรัฐบาลอินเดีย และสถาปนาความสัมพันธ์กับรัฐบาลนั้นตั้งแต่ 15 วันก่อนการประกาศเอกราชอย่างเป็นทางการ (ในวันที่ 15 สิงหาคม) โดยเป็นการเริ่มความสัมพันธ์กับ รัฐบาลเฉพาะกาลภายใต้หัวหน้าคณะรัฐบาลชั่วคราว คือบัณฑิตเนห์รู ซึ่งต่อมาจะได้เป็นนายกรัฐมนตรี คนแรกของอินเดีย

ในขั้นต้น รัฐบาลทั้งสองได้แลกเปลี่ยน ผู้แทนกันในระดับอัครราชทูต (Envoy หรือ Minister) มีสถานอัครราชทูต (Legation) ตั้งประจำ อยู่ที่เมืองหลวงของแต่ละฝ่าย ต่อมาในวันที่ 3 ตุลาคม 2494 (ค.ศ. 1951) จึงได้ตกลงยกสถานะ ขึ้นเป็นสถานเอกอัครราชทูตและมีผู้แทนระดับ เอกอัครราชทูต

ผู้แทนทางการทูตท่านแรกของไทยประจำ อินเดีย ซึ่งในเวลานั้นยังเป็นเพียงอัครราชทูต คือ ดร. ถนัด คอมันตร์ (ระหว่างปี 2490 - 2491) ท่านผู้นี้

ที่ทำการสถานเอกอัครราชทูตหลังใหม่

ต่อมาได้เป็นเอกอัครราชทูตไทยในหลายประเทศ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และเป็นรองนายกรัฐมนตรี ในปี 2510 ท่านเป็นหนึ่งในห้าบิดาผู้ก่อตั้งอาเซียน ซึ่งได้มีการลงนามสถาปนาที่วังสราญรมย์

ในสมัยที่ ดร. ถนัดฯ ทำงานอยู่ที่อินเดียและสมัยถัดมา สถานทูตไทยยังไม่ได้มาตั้งอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันนี้ แต่ได้เช่าอาคารเอกชนในอัคราพิเศษตามที่รัฐบาลอินเดียจัดให้ ในเวลาต่อมา รัฐบาลอินเดียได้เสนอที่ดินว่างเปล่าชานเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทุ่งนาและที่รกร้าง แห้งแล้งเป็นหินทราย ที่ทางการได้เวนคืนจากหมู่บ้านชาวนาเผ่า Gurjar มาจัดสรรให้มิตรประเทศต่าง ๆ เช่าซื้อระยะยาวเพื่อสร้างสถานทูตและเป็นการพัฒนาพื้นที่ โดยรัฐบาลอินเดียอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคให้ ปัจจุบัน ทุ่งร้างได้เปลี่ยนสภาพเป็นเขตจันกัยปุรี หรือ Chanakyapuri Diplomatic Enclave เขตการทูตเขตแรกของกรุงนิวเดลีกลางเมืองและไทยเป็นชาติแรกที่ได้ตกลงจะเช่าซื้อที่ดินในเขตนี้จากรัฐบาลอินเดีย

ข้อหนึ่งที่น่าบันทึกไว้คือ เมื่อฝ่ายไทยจะขอเช่าซื้อที่ดินจากอินเดียเพื่อสร้างสถานทูตนั้น ทั้งสองฝ่ายได้ยกระดับความสัมพันธ์ขึ้นเป็นระดับเอกอัครราชทูตแล้ว โดยเอกอัครราชทูตไทยท่านแรกระหว่างปี 2492 - 2495 คือคุณหลวงพินิจอักษร (วงศ์ พินิจอักษร) แต่ผู้เริ่มต้นลงนามคำขออนุมัติจากรัฐบาลอินเดียเพื่อขอเช่าซื้อที่ดินเป็นเอกอัครราชทูตท่านที่สอง คือ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตรวิจิตรวาทการ) ซึ่งดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลีระหว่างปี 2495 - 2496 คุณหลวงวิจิตรวาทการเป็นทั้งนักการทูต นักการเมือง นักประวัติศาสตร์ นักประพันธ์ นักเขียนบทละคร นักสร้างกำลังใจและ “กูรู” ผู้เขียนหนังสือจำพวก how to ในเชิงจิตวิทยาเป็นท่านแรก ๆ ของเมืองไทย ก็ว่าได้

การติดต่อกับทางการอินเดียเพื่อขอเช่าซื้อที่ดินสำเร็จได้ในสมัยของเอกอัครราชทูต คุณหลวงภัทรวาทิ (ศุภวาร วารศิริ) โดยฝ่ายอินเดียได้ปรับรูปแบบเป็นการให้เช่าถาวรไม่มีกำหนดระยะเวลา และคิดค่าเช่าที่ดินรายปี ปีละ 1 รูปี คุณหลวงภัทรวาทิรับมอบที่ดิน 4 เอเคอร์ (ประมาณ 11 ไร่) ณ Block 56-N เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2496 และลงนามสัญญาเช่าเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2497

หลังจากได้ที่ดินมาแล้ว รัฐบาลไทยได้สร้างสำนักงานผู้ช่วยทูตทหารอากาศและทหารเรือก่อนต่อมาในปี 2498 ในสมัยเอกอัครราชทูต คุณพระมหิตธานุกร (ส่วน นวราช) จึงเริ่มก่อสร้างทำเนียบทูตตามแบบของนาย Karl Malte von Heinz สถาปนิกชาวออสเตรีย ซึ่งออกแบบไว้เป็นอาคารสองชั้น มีชั้นใต้ดินและตาดฟ้า ลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นแบบผสมระหว่างตะวันตกและตะวันออก มีหลังคาทรงโดมและห้องโถงรูปไข่ ภายใต้โดม ห้องสมุด และห้องรับรอง นับเป็นทำเนียบเอกอัครราชทูตหลังแรกที่สร้างเสร็จในเขตจันกัยปุรี และมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์จนกลายเป็นที่จดจำของชาวนิวเดลี

นอกจากนี้ ได้เริ่มสร้างอาคารที่ทำการสถานทูต (หลังเดิม) ตามแบบของสถาปนิกออสเตรียคนเดียวกัน เป็นตึกสองชั้น มีครุฑสีทองก่อด้วยอิฐและถือปูนองค์ใหญ่เด่นเป็นสง่าอยู่เหนือประตูทางเข้า (น้ำหนักประมาณ 900 กิโลกรัม หรือเกือบ 1 ตัน เมื่อร้อยถอนตึกนี้ลงและสร้างตึกที่ทำการใหม่ ก็ได้นำครุฑองค์นี้ไปประดิษฐานที่เหนือประตูใหญ่ของอาคารปัจจุบันด้วย) พื้นที่ใช้สอยเพียง 755 ตารางเมตร ซึ่งคงจะเพียงพอสำหรับเจ้าหน้าที่นั่งทำงานในเวลานั้น โดยที่การรับรองแขกหรือการประชุมคงจะใช้พื้นที่โถงชั้นล่างของทำเนียบทูต แต่ไม่น่าจะเพียงพอสำหรับปริมาณงานในเวลานี้เสียแล้ว (ที่ทำการหลังปัจจุบันมีพื้นที่ใช้สอย 5,500 ตารางเมตร)

ทำเนียบเอกอัครราชทูต

การตกแต่งบริเวณโดมของทำเนียบเอกอัครราชทูต

สามปีหลังจากนั้น การก่อสร้างทำเนียบทูต และสถานทูตไทยจึงเสร็จสิ้น และเริ่มใช้งานในกลางปี 2501 ในสมัยของเอกอัครราชทูต บุญย์ เจริญชัย

ในระยะใกล้เคียงกันนั่นเอง ชาวพุทธทั่วโลก กำลังเฉลิมฉลองวาระ 25 พุทธศตวรรษ คือ 2500 ปี หลังพุทธปรินิพพาน รัฐบาลเนห์รูได้จัดงาน เฉลิมฉลองขึ้นด้วย เรียกว่างานพุทธชยันตี แต่การนับปีพุทธศักราชของไทยเหมือนกับของอินเดีย พม่าและศรีลังกาอยู่ 1 ปี ดังนั้น งานพุทธชยันตี ที่อินเดียจึงเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1956 ซึ่งถ้าจะนับ พ.ศ. แบบไทยก็คือปี 2499 เท่านั้นเอง

ด้วยสปีริตที่ประสงค์จะถวายเกียรติแด่ พระพุทธเจ้าในฐานะอภิปาตบุตรแห่งมาตุภูมิอินเดีย และน่าจะเป็นนโยบายของอินเดียหลังได้รับเอกราช ที่จะแสวงหาการยอมรับระดับนานาชาติในมิติ ต่าง ๆ นายกรัฐมนตรีเนห์รูจึงจัดงานพุทธชยันตี

เป็นการใหญ่ และได้เชิญชวนประชาคมชาวพุทธระหว่างประเทศให้มาสร้างวัดพุทธนานาชาติที่ตำบลคยา รัฐพิหาร อันเป็นสถานที่ตรัสรู้ด้วยไทยได้ตอบรับคำเชิญเป็นประเทศแรก และได้ก่อสร้างวัดไทยพุทธคยาขึ้นในสมัยของท่านพุทธคุณพระพหิตธานุกร ซึ่งได้มอบหมายให้คุณปุณจงประเสริฐ เลขานุการสถานทูตไทยในขณะนั้นเป็นผู้ดำเนินการ

หลังจากนั้น ดร. จีระ เจริญเลิศ ข้าราชการสถานทูตอีกท่านหนึ่ง ได้ไปร่วมพิธีฉลองวัดไทยพุทธคยา และได้รับมอบหน่อต้นพระศรีมหาโพธิ์ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากต้นพระศรีมหาโพธิ์ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า กลับมายังกรุงนิวเดลี แล้วนำมาปลูกที่ริมสนามระหว่างอาคารทำเนียบเอกอัครราชทูตและที่ทำการ ปัจจุบัน ต้นโพธิ์ได้เติบโตใหญ่แผ่กิ่งก้านสาขาเป็นที่ร่มเย็น และบริเวณใต้ต้นโพธิ์ก็เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป เป็นสถานที่สักการะและที่พึ่งทางใจของข้าราชการสถานทูตสืบกันมาหลายรุ่น

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2559 รัฐบาลได้สั่งการให้สถานทูตและสถานกงสุลไทยทั่วโลก จัดพิธีถวายดอกไม้จันทน์ร่วมกับชุมชนชาวไทยในโอกาสงานถวายพระเพลิงพระบรมศพ เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2560 ซึ่งสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลีร่วมกับชุมชนไทยในกรุงนิวเดลี และพื้นที่ใกล้เคียงก็ได้ร่วมจัดพิธีด้วย และภายหลังพิธีถวายดอกไม้จันทน์ สถานทูตได้นำเถาดอกไม้จันทน์มาฝังไว้ที่ใต้ต้นโพธิ์ดังกล่าว

•••••

สถานทูตไทยได้ย้ายเข้ามาตั้งที่อยู่ปัจจุบันนี้ตั้งแต่ปี 2501 หลังจากสมัยของท่านทูตบุญญ์ เจริญชัย มีเอกอัครราชทูตที่โดดเด่นน่าสนใจอีกหลายท่าน ท่านหนึ่งคือศาสตราจารย์สุกิจ นิมมานเหมินท์

ซึ่งมารับตำแหน่งระหว่างปี 2502 - 2506 ท่านผู้นี้เป็นทั้งนักวิชาการ นักการทูต นักเขียน ราชบัณฑิต และสมาชิกรัฐสภา เคยเป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีหลายกระทรวง ทั้งกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเศรษฐกิจ กระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ภริยาของท่านทูตสุกิจฯ ก็เป็นนักเขียนสตรีคนสำคัญของวงวรรณกรรมไทย คือ “ดอกไม้สด” หม่อมหลวงบุปผา นิมมานเหมินท์ (สกุลเดิม กุญชร) ผู้บุกเบิกบทบาทของนักประพันธ์สตรีไทยในการเขียนนวนิยายมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472

เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2506 “ดอกไม้สด” ถึงแก่กรรมอย่างสงบด้วยอาการหัวใจวายในห้องนอนของท่านทูตบนชั้นสองของทำเนียบนั่นเอง เท่าที่ผู้เขียนทราบ ท่านเป็นภริยาเอกอัครราชทูตไทยท่านเดียวที่ถึงแก่กรรมที่ทำงานทูตหลังนี้ ในประวัติของสถานทูต หลังจากนั้น ท่านทูตสุกิจฯ ก็ย้ายออกจากอินเดียในกลางปีเดียวกันเพื่อไปรับหน้าที่ใหม่ที่กรุงวอชิงตัน

แม้ทั้งท่านทูตสุกิจฯ และ “ดอกไม้สด” ถึงแก่กรรมไปหลายปีแล้ว แต่ยังมีหนังสือชุดผลงานนวนิยายของ “ดอกไม้สด” เก็บไว้ในห้องสมุดของทำเนียบและห้องสมุดในอาคารใหม่ของสถานทูตและทุกครั้งที่มีการทำบุญที่ทำเนียบทูตหรือที่สถานทูต ถือเป็นธรรมเนียมที่จะต้องนำรูปของ “ดอกไม้สด” มาตั้งร่วมในพิธีด้วยความเคารพ เพื่อน้อมจิตอุทิศส่วนกุศลให้ดวงวิญญาณของท่านเสมอ สืบมาจนถึงทุกวันนี้

•••••

อดีตเอกอัครราชทูตไทยที่น่าสนใจในเชิงศิลปวัฒนธรรม ภาษา และหนังสืออีกท่านหนึ่ง คือ ศาสตราจารย์พิเศษ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร ผู้ทรงเป็นกวีและนักแปลด้วย ทรงใช้นามปากกาว่า เปรมไชยา (หรือ “Prem Chaya” ในพระนิพนธ์ภาษาอังกฤษ)

ภายในห้องสมุดสถานเอกอัครราชทูต

บทกวีพระนิพนธ์บทหนึ่งของ “Prem Chaya” ที่เกี่ยวข้องกับอินเดีย ยังคงประดับอยู่ที่ห้องสมุดของสถานทูต มีชื่อว่า “Rabindranath Tagore” ซึ่งเปรมไชยาได้แสดงอภิวาทแก่มหากวีรพินทรนาถ ฐากูร โดยได้ทรงอ้างถึงการเยือนสยามของรพินทรนาถ ฐากูร ในปี พ.ศ. 2470 และอ้างถึงความประทับใจที่ท่านมีต่อสยาม โดยเฉพาะต่อพระพุทธศาสนา และร่องรอยอารยธรรมอินเดียโบราณในเมืองไทย ซึ่งทำให้ท่านรจนากวี 2 บท อุทิศให้แก่สยามเป็นภาษาอังกฤษและเบงกาลี และเปรมไชยาก็อ้างย้อนไปถึงบทกวีทั้งสองนี้ในพระนิพนธ์ด้วยเช่นกัน (บทกวีของรพินทรนาถ ฐากูรเกี่ยวกับสยามทั้งสองบทนี้ บัดนี้ก็ประดับอยู่ในห้องสมุดสถานทูตไทย ร่วมกับบทกวีของ Prem Chaya นั่นเอง)

ที่ตั้งสถานทูตไทยในปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่เลขที่ 56-N ถนนนยายะ (Nyaya Marg) ซึ่งในบัดนี้เราใช้ประตูด้านนั้นเป็นทางเข้าทำเนียบเอกอัครราชทูตตามหลักฐานเมื่อฝ่ายไทยรับมอบที่ดินจากทางการอินเดียระบุว่า มีอาณาเขตทิศเหนือจรดถนนสัตยะ (Satya Marg) ทิศใต้ติดที่ดินว่าง (ปัจจุบันเป็นสถานทูตนิวซีแลนด์) ทิศตะวันออกจรดถนนนยายะ และทิศตะวันตกจรดสวนสาธารณะ (และปัจจุบันมีถนนจันทรคุปต์ หรือ Chandragupta Marg ตัดผ่านด้วย)

นาย Von Heinz สถาปนิก เคยทำความเข้าใจเสนอเมื่อปี 2498 ให้รัฐบาลไทยขอเช่าที่ดินว่างเปล่าอีก 4 เอเคอร์ ทางทิศใต้เสียให้ติดต่อกันเป็นผืนใหญ่ แต่รัฐบาลไทยสั่งการให้ยึดตามแผนเดิม เพราะไม่มีงบประมาณ ที่ผืนนั้นจึงกลายเป็นสถานทูตนิวซีแลนด์ในเวลาต่อมา

ถนน “จันทรคุปต์” ซึ่งบัดนี้กลายเป็นทางเข้าใหม่ของอาคารที่ทำการสถานทูตนั้น เป็นชื่อบุคคลในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชื่อเขตจานักยปุรีด้วย กล่าวคือ เป็นพระนามของพระเจ้าจันทรคุปต์แห่งราชวงศ์เมารยะ (ครองราชย์ประมาณ 3 ศตวรรษก่อนคริสตกาล) ร่วมสมัยกับอเล็กซานเดอร์มหาราช และได้ทรงรบพุ่งกับอาณาจักรของขุนพลกรีก ลูกน้องอเล็กซานเดอร์มหาราช ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในอินเดียมาจนถึงสมัยพระองค์ด้วย หลักฐานกรีกเรียกพระองค์ว่า Sandrakottos หรือ Sandrokottos

พระเจ้าจันทรคุปต์ทรงมีพราหมณ์ราชครู บุโรหิตคู่พระทัยอยู่คนหนึ่ง ซึ่งได้ถวายคำแนะนำในการตั้งปวงเกี่ยวกับการดำเนินยุทธศาสตร์ การสงคราม การทูต การบริหารปกครองบ้านเมือง และเศรษฐกิจ พราหมณ์ผู้นี้มีหลายชื่อ ชื่อหนึ่งคือ จานักยะ (Chanakya) อินเดียนับถือมากกว่า ปราชญ์ผู้นี้เป็นทั้งนักการทูต นักรัฐศาสตร์ และ

ที่ทำการสถานเอกอัครราชทูตหลังใหม่ ถ่ายจากทำเนียบเอกอัครราชทูต

นักเศรษฐศาสตร์โบราณ ผลงานชิ้นหนึ่งคือคัมภีร์ “อรรถศาสตร์” ซึ่งสรุปง่าย ๆ ได้ว่า เป็นวิชาการครองแผ่นดิน ในเมื่ออินเดียถือว่า จาณักยะเป็นเอกอัครบรมมหนานักการทูตโบราณที่เก่งที่สุดคนหนึ่งของโลก เมื่อจะจัดสร้างย่านการทูตขึ้นในกรุงนิวเดลี จึงได้ให้ชื่อว่า “จาณักยปุรี” หรือเมืองแห่งบรรดาผู้เป็นจาณักยะสมัยใหม่

แต่ถนนวนที่น่าสนใจสำหรับผู้เขียนเองเป็นขอยเล็ก ๆ ชื่อถนวน Rajdoot หรือออกเสียงเป็นไทยได้ว่า “ราชทูต” ซึ่งบรรดานักการทูตควรจะหาโอกาสผ่านไปสักครั้งหนึ่ง เอาเคล็ด เพราะคำนี้ในภาษาฮินดีแปลว่า Ambassador หรือเอกอัครราชทูต (ถ้าจะให้ตีก็ควรหารถอินเดียเก่าแก่ยี่ห้อ “แอมบาสซาเดอร์” ที่ผลิตโดยบริษัทฮินดูสถานมอเตอร์ นั่งผ่านถนวนนี้ไปด้วย) จะได้เลื่อนขึ้นเป็นเอกอัครราชทูตกันโดยเร็วต่อไป

อาคารสถานเอกอัครราชทูตไทยแห่งใหม่นี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ ทรงวางศิลาฤกษ์ เมื่อปี พ.ศ. 2550 ใช้เวลาพิจารณาแบบ แกะไขแบบ และดำเนินการทางงบประมาณและธุรการทั้งในฝั่งไทยและฝั่งอินเดียอยู่ถึง 11 ปี จึงเสร็จเรียบร้อย และเป็นที่ตั้งของส่วนราชการไทยต่าง ๆ ใน “ทีมประเทศไทย” ณ กรุงนิวเดลี ที่จะร่วมแรงร่วมใจกันทำงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย - อินเดีย รักษาผลประโยชน์แห่งชาติของไทย และให้บริการพี่น้องประชาชนไทย สืบต่อไปไม่มีวันเสื่อมสูญ **๘**

Dead Sea...ทะเลตายที่มีชีวิตชีวา

อินบิล¹

ณ ใจกลางระหว่างประเทศจอร์แดนและอิสราเอลซึ่งมีพรมแดนติดกันมีทะเลสาบระหว่างกลางอยู่แห่งหนึ่งที่เรียกว่า “ทะเล Dead Sea” มีความยาวตั้งแต่เหนือจรดใต้ประมาณ 76 กิโลเมตร และมีความกว้างประมาณ 18 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 1,020 ตารางกิโลเมตร มีความลึกจากระดับน้ำทะเลประมาณ 400 เมตร ทางตอนเหนือของ Dead Sea มีความลึกเฉลี่ยเพียงประมาณ 3 เมตร ณ ทะเลสาบแห่งนี้ถือเป็นจุดที่ต่ำที่สุดในโลกที่มนุษย์จะพึงลงไปได้โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์ใด ๆ ทะเลสาบ Dead Sea มีสายน้ำหลักที่ไหลลงมาจากทะเลสาบกาลิลีที่อยู่ขึ้นไปทางเหนือราว 250 กิโลเมตร ระหว่างอิสราเอล ซีเรีย และเลบานอน โดยไหลผ่านแม่น้ำจอร์แดนอันเป็นลำน้ำขนาดเล็กที่แบ่งพรมแดนระหว่างจอร์แดนและอิสราเอล แต่สำหรับชาวคริสต์แล้วแม่น้ำนี้ถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะเป็นสถานที่ที่พระเยซูเคยมาทำพิธีล้างหรือพิธีล้างบาป ซึ่งเป็นพิธีสำคัญของศาสนาคริสต์ ณ The Baptismal Site of Jesus Christ ห่างขึ้นไปจาก Dead Sea เพียงไม่กี่กิโลเมตรบนแม่น้ำสายนี้

ทะเลสาบ Dead Sea ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งของภูมิภาคตะวันออกกลาง และนับเป็นทะเลสาบที่แปลกที่สุดในโลก ด้วยเหตุ 2 ประการ คือ 1) เป็นทะเลสาบที่อยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเลเกือบ 400 เมตร และ 2) เป็นทะเลสาบที่น้ำมีรสเค็มมากกว่า 4 เท่าของน้ำทะเลทั่วไปซึ่งมีรสเค็มจางๆ หากมองด้วยสายตาเมื่อเวลาเราเอามือลงไปกวนน้ำจะเห็นเป็นเปลวคล้ายกับการกวนน้ำเชื่อมเนื่องจากมีความเข้มข้นของเกลือสูงมาก น้ำในทะเลสาบ Dead Sea ยังมี

แร่ธาตุที่สำคัญถึง 5 ชนิด ได้แก่ แคลเซียม (Calcium) โซเดียม (Sodium) คลอรีน (Chlorine) แมกนีเซียม (Magnesium) และโบรมีน (Bromine)

ส่วนผืนแผ่นดินใต้ท้องทะเล Dead Sea นั้นก็จะมีโคลนสีดำชนิดหนึ่งซึ่งเป็นโคลนละเอียดและเหนียว ในโคลน Dead Sea นั้น ประกอบด้วยแร่ธาตุซิลิเกต (Silicate) เคลย์ พาร์ติเคิล (Clay Particles) บิทูเมน (Bitumen หรือน้ำมันดินธรรมชาติ) แคลเซียม (Calcium) และแมกนีเซียม (Magnesium) รวมกันอยู่ สำหรับโคลนใต้ทะเล Dead Sea นั้น

¹ นามปากกาของเอกอัครราชทูตอิสราเอล สอนไว

ทะเลสาบกาลิลีที่ไหลลงสู่ทะเลสาบ Dead Sea ผ่านแม่น้ำจอร์แดน

ทั้งประเทศจอร์แดนและอิสราเอลได้ขุดขึ้นมา และผ่านกระบวนการทำให้สะอาดบริสุทธิ์ และบรรจุของเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางได้ชนิดหนึ่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติเมื่อไปเยือนจอร์แดน หรือฝั่งอิสราเอลแล้ว ก็มักจะซื้อติดตัวกลับมาใช้ในการประพรมผิว เนื่องจากโคลน Dead Sea มีความละเอียด เนียนและนุ่ม ที่พวกเราเอามา Mask หน้า ทาตัว เพื่อช่วยฟื้นฟูผิว และนอนผึ่งแดด

ให้สารที่เป็นประโยชน์ที่อยู่ในโคลนถูกดูดซึมเข้าไปในร่างกาย รวมทั้งการ Detox ผิวหนังด้วย ซึ่งเชื่อกันว่า จะทำให้ผิวดีและเต่งตึงขึ้น นอกจากนั้นแล้วยังนำน้ำจาก Dead Sea มาสกัดทำเป็นเกลือเม็ด สำหรับขัดผิวหรือนำไปใส่อ่างน้ำแช่ตัวอีกด้วย

ส่วนน้ำใน Dead Sea ก็เช่นกัน มีแร่ธาตุต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา คนส่วนใหญ่ที่ลงไป Dead Sea มักจะไปลอยคอและพยายามว่ายน้ำใน Dead Sea

ผลิตภัณฑ์เกลือขัดผิวจาก Dead Sea

ทาน้ำ ทาตัวด้วยโคลนจาก Dead Sea

แต่ก็ทำไม่ได้เนื่องจากทะเล Dead Sea มีความเข้มข้นสูงมาก เราจึงไม่สามารถคว่ำหน้าแล้วว่ายน้ำเหมือนปกติได้เพราะจะทำให้ตัวเราและส่วนขาลอยขึ้นมาทำให้หน้าเราจมลงไปใต้น้ำเพราะลำตัวและกันจะลอยบนผิวน้ำเป็นระนาบ หากจะว่ายน้ำต้องลอยน้ำโดยหันหน้าขึ้นท้องฟ้าและใช้วิธีการเซียงจึงจะเคลื่อนที่ได้ แต่ระหว่างที่ว่ายน้ำนั้น หากไม่ระมัดระวังตัวเราจะพลิกคว่ำเหมือนกับเรือคว่ำเลยทีเดียว ซึ่งแค่หน้าคว่ำไม่สำคัญเท่าหน้าเราที่จมไปในน้ำทะเล และน้ำเข้าตา เข้าปาก จะแสบมากต้องรีบวิ่งขึ้นฝั่งเพื่อไปเอาน้ำสะอาดล้างตา และหากใครพลอยกลืนน้ำทะเล Dead Sea ลงไปด้วย คงจะเท่ากับรับประทานเกลือไปสักหนึ่งกำมือเพราะน้ำ Dead Sea จะเค็มจนขม

อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวที่ไป Dead Sea มักจะมีพฤติกรรมคล้ายกันก็คือเอาหนังสือไปนอนอ่านในทะเล Dead Sea ทั้ง ๆ ที่ตัวยังลอยอยู่ถ่ายรูปให้เก๋ไก๋ นำไปอวดเพื่อน ๆ ซึ่งผมเองก็ทำมาแล้ว การลง Dead Sea โดยปกติควรจะไม่เกิน

20 นาที และจะขึ้นมาพอกโคลนสีดำเป็นมัน ซึ่งโรงแรมบริเวณโดยรอบของ Dead Sea มักจะเตรียมโคลนสีดำไว้ให้ ผมสังเกตว่านักท่องเที่ยวเกือบจะร้อยละ 100 ต้องเอาโคลนมาทาให้ดำทั้งตัวเหลือเพียงตา จมูก ปาก เท่านั้น และอีกท่าถ่ายรูปชูสองนิ้ว บางคนเอาโคลนทาแล้วขึ้นมาอยู่บนบกนานไปหน่อย โคลนแห้งกรังติดตัว ล้างออกยากกว่าปกติ แต่ก็ไม่มีอันตรายใด ๆ ข้อห้ามอย่างหนึ่งสำหรับการลงไป Dead Sea คืออย่าให้น้ำเข้าตาและอย่าเอาน้ำสาดกัน รวมทั้งการดำน้ำด้วย เพราะจะพลาดพลั้งทำให้น้ำเข้าตา และต้องรีบวิ่งขึ้นชายหาดไปหาน้ำสะอาดล้างตา ล้างปาก ล้างจมูก ล้างหู ถ้าบังเอิญแถวนั้นไม่มีน้ำสะอาดก็ทนทรมาณแสบตาไปก็แล้วกัน

สำหรับ Dead Sea นั้น หากเราลงทางชายหาดฝั่งจอร์แดน และมองไปฝั่งตรงข้ามทางทิศตะวันตก เราจะเห็นเทือกเขาเป็นแนวยาวทอดตัวเหนือจรดใต้ ซึ่งบนเทือกเขานั้นจะมีเมือง ๆ หนึ่งชื่อว่าเบทเลเฮม (Bethlehem) อันเป็นสถานที่ประสูติของพระเยซู

กับคนไทยไปจอยตัวใน Dead Sea

ที่อยู่ห่างออกไปจาก Dead Sea ประมาณ 30 กิโลเมตร หากเราพักที่โรงแรมริมทะเลสาบ Dead Sea ช่วงกลางวันมองไปบนยอดเขาทางทิศตะวันตก จะเห็นไฟสว่างยามค่ำคั่นนั้นคือสถานที่ประสูติของพระเยซู เมื่อกว่า 2,000 ปีมาแล้ว

อีกประการหนึ่งหากใครไปพักที่โรงแรม มูเว็นพิก (Movenpick Hotel) ซึ่งเป็นโรงแรม ในเครือบริหารของสวิตเซอร์แลนด์ จะมีลาน สำหรับการแสดงระหว่างช่วงอาหารเย็นตอนพลบค่ำ บริเวณนั้นจะมีต้นมะกอกฝรั่ง สูงประมาณ 5 - 6 เมตร แม้เป็นพุ่มกระจาย ซึ่งมะกอกต้นนั้นอายุรุ่นราว คราวเดียวกันกับพระเยซูคริสต์ที่นำมาจากเมือง เบทเลเฮม และยังเจริญเติบโตเป็นพุ่มสวยงาม มาจนปัจจุบัน แถมในโรงแรมนี้ยังมีต้นหนกยูง ที่นำต้นพันธุ์จากประเทศไทยมาปลูกไว้เมื่อกว่า 20 ปีแล้วด้วย

ผมลืมบอกไปว่าการเดินทางจากกรุงอัมมาน ไปชม Dead Sea นั้นต้องเดินทางลงไปทางทิศใต้ จะใช้เวลาประมาณ 45 นาที โดยรถยนต์จะลัดเลาะ

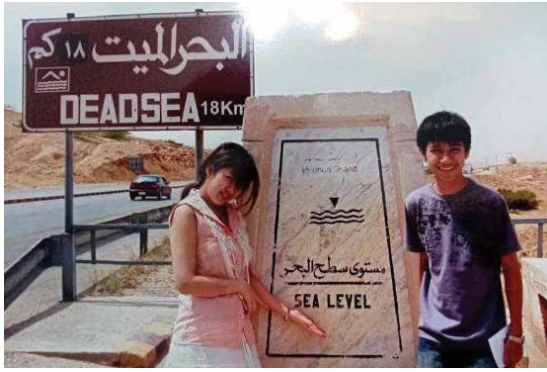

แผนที่ Dead Sea และเมือง Bethlehem

ที่มารูปภาพ <https://i.pinimg.com/originals/19/53/96/195396006a5cc9c45225da025d5f0d46.jpg>

สระว่ายน้ำของ Movenpick Hotel, Dead Sea - Jordan

นักท่องเที่ยวกับป้าย Sea Level

ลงมาตามไหล่เขาและจะลงเขาสูงมาตลอด เนื่องจากกรุงอัมมานตั้งอยู่บนภูเขา 8 ลูก อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 900 - 1,100 เมตร พอมาถึงค่อนทางซึ่งยังเป็นภูเขาสูงอยู่ ไกด์ท้องถิ่นจะจอดให้นักท่องเที่ยวได้ดูเสาหลักที่เป็นหิน สูงขนาดตัวคนอันหนึ่งทางขวามือของถนนตอนกลาง ทีแรกผมไม่รู้ว่าเขาจอดทำไม ไม่เห็นมีอะไรเลย ไกด์ไม่พูดอะไร พาเราไปดูเสานั้นใกล้ ๆ เขียนข้อความไว้ว่า “Sea Level” (ระดับน้ำทะเล) ครั้งแรกที่ผมไปเห็นเสาหลักอันนี้ ผมนึกในใจว่า คนที่มาปักหลักเสานี้เพี้ยนไปหรือเปล่า เพราะเรายังอยู่บนภูเขาสูงชัด ๆ มองลงไปเบื้องล่างก็ยังคงลงเขาไปอีก 18 กิโลเมตรกว่าจะถึง Dead Sea

หลังจากที่เราถ่ายรูปกับเสาหินนั้นแล้ว ไกด์ได้ชี้ให้เราดูแผ่นป้าย ซึ่งอธิบายและแสดงภาพให้เราเห็นว่าเราอยู่ระดับเดียวกับผิวน้ำทะเลทางทิศตะวันตก อันเป็นชายฝั่งของประเทศอิสราเอลที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 70 กิโลเมตร และจุดที่เรายืนอยู่นั้นเปรียบเสมือนปากเหวที่เราต้องลงไปยัง Dead Sea อันกว้างใหญ่ไพศาล เปรียบเสมือนอ่างน้ำขนาดใหญ่ ต้องลงจากหุบเขา มีความกว้างจากชายฝั่งจอร์แดนถึงอิสราเอลประมาณ 18 กิโลเมตร และมีความยาวกว่า 50 กิโลเมตร เมื่อเห็นภาพแล้วจึงสามารถเข้าใจได้ว่า Dead Sea เป็นทะเลสาบที่อยู่ลึกลงไปในปฐพีเกือบ 400 เมตร จริง ๆ

ทางฝั่งตะวันตกของ Dead Sea เป็นเมืองเยรูซาเล็ม (Jerusalem) เมืองรามัลลาห์ (Ramallah) และเบทเลเฮม ถัดไปเป็นที่ราบอันเป็นที่ตั้งของกรุงเทลอาวีฟ (Tel Aviv) เมืองหลวงของอิสราเอล ต่อจากนั้นก็เป็นที่ราบเมดิเตอร์เรเนียน จากจุดที่เป็นกลุ่มโรงแรมที่อยู่ทางตอนเหนือของ Dead Sea ที่นักท่องเที่ยวมักจะไปพัก ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีโรงแรมขนาด 4 - 5 ดาว อยู่หลายแห่ง หากท่านผู้อ่านได้มีโอกาสไปเที่ยวควรที่จะเดินทางต่อไปทางใต้อีกประมาณครึ่งชั่วโมงก็จะเห็นจุดที่ Dead Sea ค่อนข้างต้น และมีเกลือขาวโพลนอยู่ริมชายหาด ผมแนะนำเลยครับว่าเป็นสถานที่สวยแปลกตาและผมเองก็ไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อน

เมื่อเรากลับมาที่โรงแรมมูเว็นฟิคและมองย้อนขึ้นไปทางเทือกเขาด้านทิศตะวันออกบนฝั่งจอร์แดนบ้าง จะเห็นเส้นทางรถยนต์ที่วิ่งขึ้นไปบนภูเขาไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งบนเมธาเนโบ (Mount Nebo) ที่เชื่อกันว่าโมเสส (Moses) พาสาวกของตนหนีออกมาจากแผ่นดินอียิปต์โบราณ เพื่อมาดูสถานที่แห่งหนึ่งอันเป็น **ดินแดนแห่งพันธสัญญา** หรือดินแดน “คานาอัน” อันถือเป็นดินแดนที่อยู่ของชาวอิสราเอลปัจจุบัน (อาจดูภาพยนตร์เรื่องบัญญัติ 10 ประการเพิ่มเติม) โดยหากมองจากจุดชมวิวบนเมธาเนโบไปเบื้องล่างทางลุ่มแม่น้ำจอร์แดนส่วนที่

กำลังจะไหลลงทะเล Dead Sea จะเป็นที่ราบลุ่มทางตอนเหนือของ Dead Sea บริเวณนั้นมีน้ำจืดและมีต้นไม้เขียวชอุ่มอยู่พอสมควร จึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนที่พระเจ้าจะประทานให้กับกลุ่มสาวกของโมเสสที่ต้องอพยพหนีออกมาจากแผ่นดินอียิปต์เมื่อประมาณกว่า 2,000 ปีมาแล้ว และเชื่อว่าโมเสสได้เสียชีวิตและศพได้ถูกฝังไว้บริเวณนี้

ปัจจุบันมีโบสถ์คริสต์ที่มีชื่อเสียงอยู่บนหน้าผาที่สามารถมองเห็นทั้ง Dead Sea และดินแดน

แห่งพันธสัญญาได้อย่างชัดเจน ซึ่งบริเวณเมธาเนโบนี้ปัจจุบันยังมีโบสถ์คริสต์โบราณตั้งอยู่ ภายในโบสถ์ยังมีพื้นกระเบื้องโมเสก (Mosaic) อันเป็นของดั้งเดิมโบราณอยู่ ณ บริเวณนั้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง “มาดาบ่า” (Madaba) อันควรค่าแก่การไปเยือนด้วย ท่านผู้อ่านเห็นไหมครับว่า ตะวันออกกลางก็มีหลายสิ่งที่น่าสนใจ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม อันควรค่าแก่การไปเยือนมากทีเดียว ๕

ผู้เขียนกับผลึกเกลือชาวโพลาน
ริมชายหาด

ผลึกเกลือทะเลสาบ Dead Sea
ที่มารูปภาพ: <http://www.thairath.co.th/media/>

เมธาเนโบ (Mount Nebo): สถานที่ประวัติศาสตร์

ที่มารูปภาพ: <https://media.tacdn.com/media/attractions-splICE-spp-674x446/06/6e/f2/19.jpg>

VOX POP

“โควิดกับชีวิตที่เปลี่ยนไป”

“ ช่วงโควิด ก็มีโครงการก่อสร้าง
ทำห้องน้ำและทำแอร์
คนน้อยลง แต่ฝุ่นเยอะขึ้น ”

แจ้ว เป้าวิชย
พนักงานทำความสะอาด

“ ตั้งแต่มีโควิด จุดรักษาความปลอดภัย
ก็คิดคึกมาก แลกบัตรพีแกรีบ
ฟู้ดแพนด้ากันวันละร้อย สองร้อยคน
ยังช่วงกลางวันยิ่งครึกครื้น ”

นิพนธ์ พรหมสุวรรณ
หัวหน้าจุดรักษาความปลอดภัย

“ ช่วง Work from home ยอดขาย
ลดลงเกินครึ่ง แต่ก็ยังมาทุกวัน
เพราะถือเป็นความรับผิดชอบของเรา
ได้มากได้น้อยก็ต้องมา ”

ศศิธร พุกพัทรี
เจ้าของร้านน้ำ

“ ประชุมทางไกลเยอะขึ้น พีคสุด ๆ
9 การประชุมใน 1 วัน ถือเป็น
ความท้าทายใหม่ของทีม และก็เป็นโอกาส
ที่ได้เจอคนเยอะขึ้น ได้เรียนรู้มากขึ้น ”

ศัทธยา ทองมิตรรา
นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการพิเศษ

“ ประชุมเยอะขึ้น แต่คนน้อยลง
เดี๋ยวนี้ต้องใส่หน้ากากและถุงมือ
บางครั้งจะสั้น ๆ หน่อย ต้องเอาแต่น้ำก่อน
พอถุงมือหมด แล้วจะสั้นน้อยลง ”

สุวิทย์ ช้างเนียม
พนักงานรับรอง

VOX POP นักการทูตแรกเข้าปี 2562

ACROSS

- นางสาวสมิตา หนูนภักดี
- นางสาวสุชานาฏ ขวนชม
- นางสาวปานไพลิน จันทรสุมบัติ
- นายจักริณ ตริศตรา
- นายธีรวิทย์ กระจะเดชภพ
- นายวรรณวัฒน์ เอมอ่อง
- นางสาวสุคนธา เกื้อกิจ
- นายศิริวัชร จรัสโชค
- นางสาวปติญา ธีญธนพัฑ
- นายพชร อังศุสกนถมล
- นางสาวอรุรารา ตริตรระการ
- นางสาวภูริณัฐ บัญชาจากรุรัตน์
- นายณัฐธวัช แจ่มประเสริฐ

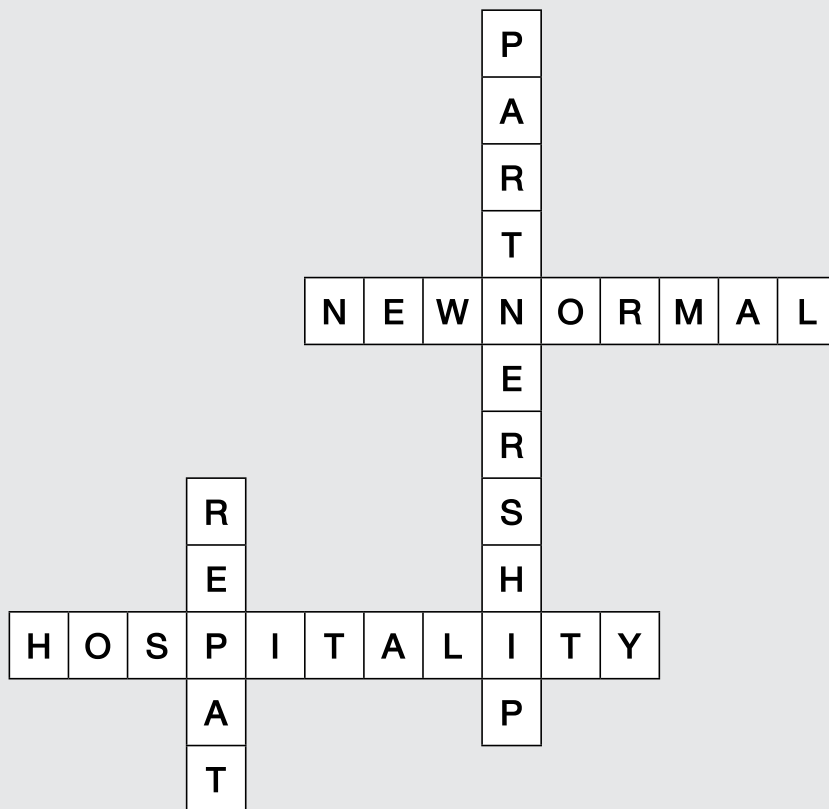
“เมื่อนึกถึงโควิด-19 จะนึกถึงคำว่า...?”

DOWN

1. นายกันตภณ สังขปรีชา	8. นายสุธีวิษณุ สร้อยสุวรรณ	15. นายวีรภัทร จันทนียงยัง
2. นางสาวมัทนา บุญปราโมทย์	9. นายภาณุพงศ์ เพชรพลอย	17. นางสาวลลิตภัทร เกิดกรง
3. นางสาวชัชชริยา ชีวัตร	10. นางสาวปริมดา คูสกุล	19. นายปานท์ ทองพ่วง
4. นายธรณ์ แทนรัตน์จิตร	12. นางสาวชนิตนาท ญาณกิตติกุล	22. นายจิตติชัย พัชรเดชาธร
6. นางสาวกัญญาวีร์ ศรีกุลวงศ์	13. นางสาวณัฐชยา สุวรรณศรี	26. นางสาวณัฐวรา สนิทวงศ์
	14. นายโชติ แสงทอง	

นักการทูตรุ่นเยาว์ 2562 #COVID Cohort*

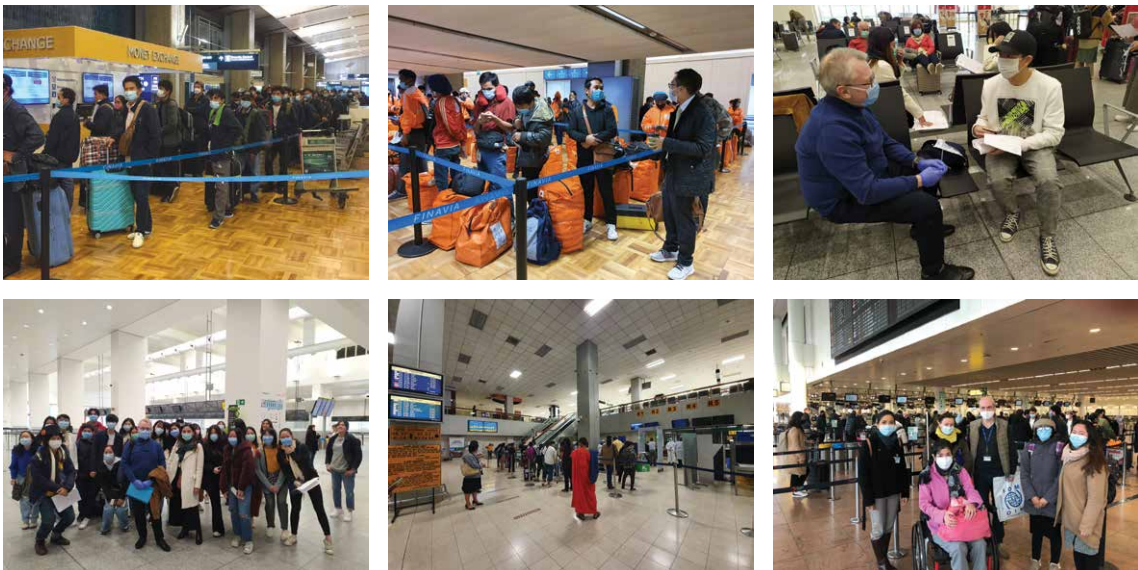
พาเพื่อนกลับบ้าน แบ่งปันและห่วงใย
วิถีใหม่หลังโควิด พันมิตรร่วมกัน

REPAT

พาเพื่อนกลับบ้าน

เมื่อการเดินทางระหว่างประเทศถูกจำกัดและควบคุมอย่างเข้มงวด
แต่ที่ไหนก็ไม่สงบใจและอุ่นใจเท่าบ้านเรา
แม้เหนื่อยยากและทำทนายเพียงใด หรืออยู่ไกลนับพันลี้
การได้พาคคนไทย 'กลับบ้านเรานะ' เป็นความอึ้งยิ่งของเรา

HOSPITALITY

แบ่งปันและห่วงใย

ในห่วงวิกฤต น้ำจิตน้ำใจ ห่วงใยดูแล
คนละไม้ คนละมือ ความเอื้อเฟื้อของคนไทย
ช่วยให้ฝ่าฟันความลำบากนี้ไปด้วยกัน
ทัมประเทศไทยที่แท้จริง คงเป็นเช่นนี้เอง

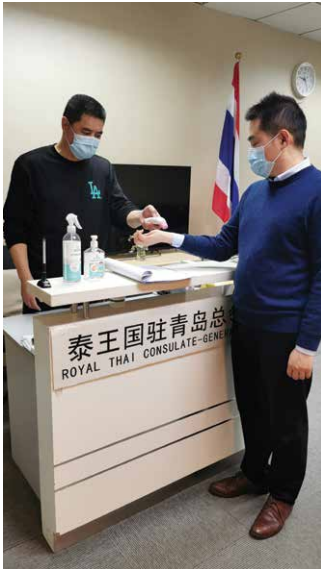
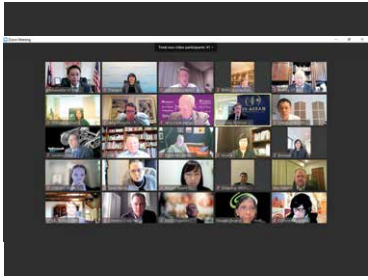
NEW NORMAL

วิถีใหม่หลังโควิด

เมื่อต้องย้ายวิถีชีวิตจากโลกจริงไปอยู่ในโลกหน้าจอ
ติดต่องานผ่านไปในอากาศและไฟเบอร์ออปติก
ส่งยิ้มหวานให้กันผ่านจอ กับชีวิตติดหน้ากา
แต่งานของเรายังก้าวไปข้างหน้าเสมอ

กงสุล DIGITAL

2021

COVID SAFE

สแกนคิวอาร์โค้ดลงทะเบียนผู้มาติดต่อ คตามมาตรการโควิด

ทำหนังสือเดินทาง-บัตรประชาชน สแกนคิวอาร์โค้ด - กรอกคำร้องที่สถานกงสุล - ผ่าน smart phone "ไม่ต้องจองคิวล่วงหน้า"

วีซ่าเข้าประเทศไทย ยื่นคำร้องวีซ่าออนไลน์

จ่ายเงินด้วยบัตรเดบิต (ค่าธรรมเนียมธนาคาร 1.5% ต่อการชำระบริการ) จ่ายด้วยเงินสด

PARTNERSHIP

พันธมิตรร่วมกัน

ไม่มีใครปลอดภัย จนกว่าทุกคนจะปลอดภัยจากวิกฤตนี้
คำว่า 'ร่วมด้วยช่วยกัน' จึงมีความหมายเป็นพิเศษในขณะนี้
ไม่มีเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติและความเชื่อใด ๆ
เราต่างเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ให้และผู้รับ...โลกเราเป็นหนึ่งเดียวกัน

รายนามนักรุกตแรกเข้าปี 2561

1. นายเอกวุฒิ เวสโกสิทธิ์
2. นายวรุฒม์ เปลี่ยนพานิช
3. นางสาวลักษิกา อุดมศรีสำราญ
4. นายกิตตพันธ์ วาจานนท์
5. นางสาวกานต์ชนิต์ เพ็ชรอำไพ
6. นายแทนพงศ์ วงศ์บุญเกิด
7. นายป่อ ทัมกลีจิต
8. นางสาวญาณิศา ถนอมรอด
9. นางสาวกิตา อั้งบริบูรณ์ไพศาล
10. นายธีรวิทย์ วชิรคพรรณ
11. นางสาววริชฎา แสงวัชร
12. นายศรินทร์ญ์ จุณศิริ
13. นางสาวภัทริยา ชูสกุล
14. นายณภพ ทองงามท่า
15. นางสาวปุ่นยาพร ยิ้มเศรษฐี
16. นายณัฐศรินทร์ย์ จีรานุกุศล
17. นายบรรหาร จีระแพทย์
18. นายวิวัฒน์ เทียงธรรม
19. นางสาวสุภาวีย์ สุวปรัชากาส
20. นายสันติพงศ์ ทองจะโป๊ะ
21. นางสาวฉัตรธิดา วิเศษสมบัติ
22. นางสาวอารยา ณ มโนรม
23. นายสวิทย์ เจริญสุวรรณ
24. นายจิตวัฒน์ วิจิตรถาวร
25. นางสาวน้ำใส วงศ์เสรี
26. นายคุณิต์ พันธุ์เกษมสุข
27. นายชลกานต์ ธรรมมงกุฏ
28. นางสาวรัศมีธรรม จารุภาชน์
29. นางสาวทิพาพร อรรถศิวานนท์

กระทรวงการต่างประเทศ

www.mfa.go.th

www.consular.go.th

 www.facebook.com/ThaiMFA/

 @MFAThai

 @mfa_thailand

 PDF Version: <https://www.mfa.go.th/th/content/saranrom-magazine-vol-71>

สแกนเพื่ออ่านออนไลน์